

Lilia Govornean, Maria Popa, Elena Burla

8

LIMBA ROMÂNĂ

Lilia Govornean,
Maria Popa, Elena Burla

2021

LIMBA ROMÂNĂ

8

MORFOLOGIE

SUBSTANTIVUL este partea de vorbire flexibilă, independentă care denumește ființe, lucruri, fenomene ale naturii, stări sufletești, însușiri, acțiuni și răspunde la întrebările **cine? ce?**
Se clasifică: după sens: **proprii, comune;** după structură: **simple, compuse**
Categoriile gramaticale:
gen: masculin, feminin, neutru;
număr: singular, plural;
caz: **nominativ cine? ce?, genitiv (a, al, ai, ale) cui?, dativ cui?, acuzativ pe cine? ce?, vocativ - .**

PRONUMELE este partea de vorbire flexibilă, independentă care ține locul unui nume.
Categoriile gramaticale:
persoană: I, II, III;
număr: singular, plural;
gen: masculin, feminin;
funcții sintactice: **subiect, nume predicativ, atribut, complement.**
Se clasifică: **personal propriu-zis** (eu, tu, ...; dânsul...); **personal de politețe** (dumneata, dumnealui...); **reflexiv** (sine, se, sieși, sie, își...); **de întărire** (însuși/însăși...); **posesiv** (al meu/a mea; al tău/a ta...); **demonstrativ:** (de apropiere – acesta...; de depărtare – acela...; de identitate – același...; de identificare (cestălalt, celălalt...); **nehotărât** (altul/alta, vreunul/vreuna..., cineva...); **negativ** (nimeni, nimic, niciunul...); **interogativ** (cine? care? ce?...); **relativ** (cine, cum, care...).

NUMERALUL este partea de vorbire flexibilă, independentă care exprimă numărul sau ordinea obiectelor la enumerare.
Se clasifică: după structură: **simple, compuse;** după conținut: **cardinale (propriu-zise, fracționare, colective, distributive multiplicative, nehotărâte, adverbiale), ordinale;**
funcții sintactice: **subiect, nume predicativ, atribut, complement.**

PREPOZIȚIA este partea de vorbire neflexibilă care exprimă relațiile sintactice de subordonare dintre un substantiv (sau un substitut al acestuia) ori dintre un verb și un alt cuvânt.
Se clasifică: **formă:** simple și compuse
origine: propriu-zise, provenite din alte părți de vorbire. **regimul cazual:** genitiv, dativ, acuzativ.

ARTICOLUL este partea de vorbire flexibilă, auxiliară care însoțește substantivul și arată în ce măsură obiectul denumit de substantiv este cunoscut vorbitorilor. **Se clasifică:**
Articolul substantival: hotărât /-l, -le, -lui, -lor, -a, lui, -i/; nehotărât /un, o, niște, unii, unele/;
Articolul posesiv (genitiv): /al, a, ai, ale/;
Articolul adjectival (demonstrativ): /cel, cea, cei, cele/.

ADJECTIVUL este partea de vorbire flexibilă, independentă care exprimă o însușire a unui obiect și răspunde la întrebările **care? ce fel de?**
Categoriile gramaticale: se acordă cu substantivul în **gen, număr, caz.**
are grade de comparație: **grad pozitiv, grad comparativ** (de inferioritate, de egalitate, de superioritate), **grad superlativ** (relativ (de inferioritate, de superioritate) **absolut**)
funcții sintactice: **nume predicativ, atribut, complement.**

ADVERBUL este partea de vorbire flexibilă, care determina un verb, un adjectiv, un alt adverb, o interjecție un substantiv și arată felul acțiunii, stării sau însușirii. Răspunde la întrebările **Când?, Cum?, Unde? etc.**
Se clasifică: după înțeles (de loc, de timp, de mod, de scop, concesive) după structură: (simple, compuse).
Categoriile gramaticale: are grade de comparație: **grad pozitiv, grad comparativ** (de inferioritate, de egalitate, de superioritate), **grad superlativ** (relativ (de inferioritate, de superioritate), **absolut**)
funcții sintactice: **predicat verbal, nume predicativ, atribut adverbial, complement circumstanțial.**

SINTAXĂ

PROPOZIȚIA este o comunicare cu un singur predicat.

FRAZA este unitatea sintactică alcătuită din două sau mai multe propoziții legate între ele după înțeles.

PĂRȚILE PRINCIPALE ALE PROPOZIȚIEI:
SUBIECTUL este partea principală de propoziție despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului și răspunde la întrebările: **cine? ce? despre cine sau despre ce se vorbește în propoziție?**
Clasificare: **subiect exprimat** (simplu, complex, multiplu); **subiect neexprimat** (subînțeles, inclus, reluat, nedeterminat).
PREDICATUL este partea principală de propoziție care arată: **ce face? ce este? cine este? cum este subiectul?**
Clasificare: **predicat verbal, predicat nominal.**

INTERJECȚIA este o parte de vorbire neflexibilă care exprimă senzații, sentimente, îndemnuri, chemări sau reproduce un sunet din natură.
Se clasifică: după origine (propriu-zise, de adresare, onomatopeice); după formă (simple, compuse).

CONJUNCȚIA este partea de vorbire neflexibilă care indică raportul de coordonare și subordonare între părți ale propoziției, o parte de propoziție și o propoziție sau între două propoziții.
Se clasifică: **formă** (simple, compuse); **raporturile stabilite** (**coordonatoare:** copulative, adversative, disjunctive, conclusive **subordonatoare**).

Clasificarea propozițiilor:
1. După scopul comunicării: **enunțiative, exclamative, interogative.**
2. După structură: **simple (nedezvoltate), dezvoltate.**
3. După aspectul predicatului: **afirmative, negative.**
4. După funcția pe care o îndeplinesc în frază: **principale, subordonate, regente.**

PĂRȚILE SECUNDARE ALE PROPOZIȚIEI:
ATRIBUTUL este partea secundară de propoziție care determină un substantiv sau un înlocuitor al acestuia (pronume, numeral) și răspunde la întrebările: **care? ce fel de? al, a, ai, ale cui? cât? câta? câți? câte?**
Clasificare: **atribut adjectival, atribut substantival, atribut pronominal, atribut verbal, atribut adverbial, atribut interjecțional.**
COMPLEMENTUL este partea secundară de propoziție care determină un verb și răspunde la întrebările:
complementul direct: pe cine? ce?
complementul indirect: cui? la cine? la ce? pe ce? pentru cine? pentru ce? de cine? de ce? de la cine? de la ce? cu cine? cu ce?
despre cine? despre ce?
complementul circumstanțial: când? unde? cum? din ce cauză? cu ce scop?

VERBUL este partea de vorbire flexibilă, independentă care arată acțiunea, starea sau existența unui obiect și răspunde la întrebările **ce face? ce a făcut? ce va face?**
Se clasifică: **predicative, nepredicative;** **tranzitive, intransitive.**
După aspect: afirmative, negative
Categoriile gramaticale: **timp:** prezent, trecut, viitor;
persoană: I – singular, plural; II – singular, plural; III – singular, plural; **gen:** masculin, feminin; **număr:** singular, plural; **conjugare:** I, II, III, IV; **mod:** personale (indicativ, conjunctiv, condițional optativ; imperativ); nepersonale (infinitivul, participiul, gerunziul, supinul); **diateză:** activă, pasivă, reflexivă;
funcții sintactice: **predicat.**

MODELE DE ANALIZĂ

Analiza substantivului:

1. Substantiv. Forma inițială.
 2. Comun sau propriu.
 3. Simplu sau compus.
 4. Genul: masculin, feminin, neutru.
 5. Numărul: singular, plural.
 6. Cazul: Nominativ, Genitiv, Dativ, Acuzativ, Vocativ.
 7. Declinarea (I, II, III).
 8. Articulat sau nearticulat.
 9. Funcția sintactică: subiect, nume predicativ, parte secundară de propoziție: atribut, complem.
- Model:** *Meseria este brățară de aur.*
Meseria – sub., f. iniț. – meserie, comun, simplu, g. fem., num. sing., c. N., decl. II, articulat, hotărât „a”, funcția sintactică subiect.

Analiza articolului:

1. Articol.
 2. Substantival (hotărât sau nehotărât), posesiv genitival sau demonstrativ adjectival (după înțeles).
 3. Enclitic sau proclitic (după poziție).
 4. Genul (masculin sau feminin).
 5. Numărul (singular sau plural).
 6. Cazul (nominativ, genitiv, dativ, acuzativ, vocativ).
 7. Fără funcție sintactică.
- Model:** Harap Alb era fiul cel mic *al* împăratului.
Al (împăratului) – art. posesiv genitival, proclitic, masc., sing., c. G., fără funcție sintactică.

Analiza pronumelui:

1. Pronume (personal, personal de politețe, reflexiv, posesiv, de întărire, demonstrativ, nehotărât, relativ, interogativ, negativ).
 2. Categoriile gramaticale: persoană, gen, număr, caz.
 3. Funcția sintactică (subiect, nume predicativ, parte secundară de propoziție: atribut, complement).
- Model:** Bunica a venit la *noi* în oșpeție.
Noi – pron. pers. acc., pers. I, num. pl., c. Ac., f. sint. compl.

Analiza adjectivului:

1. Adjectiv cu sens propriu sau figurat.
 2. Variabil sau invariabil.
 3. Poziția față de substantivul determinat.
 4. Categoriile gramaticale: genul, numărul, cazul.
 5. Gradele de comparație sau fără grade de comparație.
 6. Funcția sintactică (nume predicativ, parte secundară de propoziție: atribut, complement).
- Model:** Vorba *dulce* mult aduce.
Dulce – adjectiv propriu zis, stă după substantivul determinat *vorba*, genul feminin, numărul singular, cazul N., gradul de comparație pozitiv, funcția sintactică atribut.

Analiza numeralului:

1. Numeral cardinal (propriu-zis, colectiv, multiplicativ, distributiv, fracționar, adverbial) sau ordinal.
 2. Simplu sau compus.
 3. Categoriile gramaticale: gen, număr, caz.
 4. Funcția sintactică: subiect, nume predicativ, atribut, compl.
- Model:** *Cincisprezece* elevi au plecat în excursie.
Cincisprezece – num. card. propriu-zis, com., f. sint. atribut.

Analiza verbului:

1. Verbul.
 2. Forma inițială.
 3. Conjugarea (I, II, III, IV).
 4. Predicativ sau nepredicativ (copulativ sau auxiliar).
 5. Trăsăturile morfologice: persoana, numărul (sing. sau plur.), timpul (la persoana a III are gen).
 6. Diateza (activă, pasivă, reflexivă).
 7. Funcția sintactică: predicat verbal sau nominal.
- Model:** Albinuța *culege* nectar de pe flori.
Culege – verb, f. iniț. – *a culege*, conj. III, predic., pers. III, num. sing., timp. prezent, fun. sint. predicat verbal.

Analiza adverbului:

1. Adverb simplu sau compus.
 2. Tipul (de loc, de timp, de mod, de scop, concesiv);
 3. Gradele de comparație.
 4. Predicativ sau nepredicativ.
 5. Funcția sintactică (nume predicativ, atribut, complement).
- Model:** *Astă-toamnă* au rodit câmpurile.
Astă-toamnă – adverb compus, de timp, fără gr. de comp., nepred., f. sint. compl.

Analiza prepoziției:

1. Prepoziție simplă sau compusă (după formă).
 2. Propriu-zisă sau provenită din alte părți de vorbire (după origine).
 3. Cazul genitiv, dativ sau acuzativ (după regimul cazual).
 4. Fără funcție sintactică.
- Model:** *Lângă* porțița casei părintești crește un nuc umbros.
Lângă – prepoziție simplă, propriu-zisă, cazul A., fără funcție sintactică.

Analiza interjecției:

1. Interjecție implă sau compusă (după formă).
 2. Propriu-zisă sau provenită din alte părți de vorbire (după origine).
 3. Onomatopeică (dacă e cazul).
 4. Nepredicativă (cu funcție sintactică de subiect, nume predicativ, atribut, complement sau fără funcție sintactică) sau predicativă (cu funcție sintactică de predicat verbal).
- Model:** *Ah!* Iată primăvara... (Vasile Alecsandri)
Ah – interjecție, simplă, propriu-zisă, nepredicativă, fără funcție sintactică.

Analiza tipurilor de propoziții:

1. Propoziție:
 2. Simplă sau dezvoltată (după structură).
 3. Afirmativă sau negativă (după aspect).
 4. Enunțiativă sau interogativă (după scopul comunicării).
 5. Propoziție exclamativă (după intonație).
- Model:** *Veniți, copii, acasă la părinți!*
Propoziție, dezvoltată, afirmativă, enunțiativă, exclamativă.

Analiza sintactică a propoziției:

1. Părți principale de propoziție:
 - a) subiect exprimat (simplu, multiplu sau complex); subiect neexprimat (inclus, subînțeles, nedeterminat); subiect reluat.
 - b) predicat verbal sau nominal.
 2. Părți secundare de propoziție (atribut sau complement).
 3. Exprimarea părților de propoziție (părți de vorbire: substantiv, adjectiv, pronume, verb, numeral, adverb e.t.c.).
- Model:** *Cocostârcii au sosit din țările calde.*
1. Părțile principale:
 - a) **Cocostârcii** – parte princ. de prop., subiect, simplu, exprimat prin substantiv simplu, declinarea I, num. singular, cazul N.
 - b) **Au sosit** – parte principală de propoziție, predicat verbal, exprimat prin verb predicativ, persoana III, numărul plural, timpul trecut, funcția sintactică perfect compus.
 2. Părțile secundare...

Analiza sintactică a frazei:

1. Frază.
 2. Numărul de propoziții în cadrul frazei.
 3. Propoziții principale și propoziții subordonate; propoziții regente.
 4. Elemente de relație în frază.
 5. Schema frazei.
- Model:** *Pădurea este cel mai prețios dar¹ pe care l-a primit omul de la natură.²*
1 – propoziție principală, regentă, (PP); 2 – propoziție subordonată (PS); elemente de relație: pronume relativ **pe care**.

Analiza conjuncției:

1. Simplă sau compusă (după formă).
 2. Coordonatoare (copulativă, adversativă, disjunctivă, adversativă) sau subordonatoare (după funcție).
 3. Leagă două cuvinte sau două propoziții.
 4. Fără funcție sintactică.
- Model:** *Și cerul, și pământul preschimbă sărutări...* (Vasile Alecsandri)
Și – conjuncție simplă, coordonatoare, copulativă, leagă două cuvinte în propoziție, fără funcție sintactică.

Lilia Govornean, Maria Popa, Elena Burla

LIMBA ROMÂNĂ

**Manual pentru clasa a 8-a cu limba română de
predare a instituțiilor de învățământ
mediu general**

Ediția a doua, revăzută

Recomandat de Ministerul Învățământului și Științei al Ucrainei

Львів
Видавництво «Світ»
2021

УДК 811.135.1(075.2)

Р 86

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 22.02.2021 № 243)*

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Говорнян Л.

Г 57 Румунська мова : підруч. для 8 кл. з навч. румун. мов.
закл. заг. серед. осв. / Л. Говорнян, М. Попа, О. Бурла. –
2-ге вид., переробл. – Львів : Світ, 2021 – 268 с.
ISBN 978-966-914-327-3

Підручник призначений для учнів 8-го класу з навчанням румунською мовою закладів загальної середньої освіти. Підручник відповідає вимогам «Державного стандарту базової і повної середньої освіти» та оновленій навчальній програмі «Румунська мова» для учнів 5-9 класів. Принцип подачі навчального матеріалу традиційний – у вигляді параграфів, які об'єднують різні аспекти його вивчення – теоретичний, практичний та пошуково-творчий. Дидактичний матеріал орієнтується на роботу у парах, групах. Практичні завдання та частково теоретичний матеріал поглиблює та доповнює знання учнів як із функціональної, так з практичної стилістики та культури мови. Запропоновані вправи спрямовані на формування мовних, мовленнєвих, інтелектуальних і творчих умінь семикласників.

Підручник враховує вікові, психологічні особливості учнів 8-го класу.

УДК 811.135.1(075.2)

ISBN 978-966-914-327-3

© Говорнян Л.С., Попа М.К., Бурла О.К., 2016
© Говорнян С.Л., художнє оформлення, 2016
© Видавництво «Світ», оформлення, 2016
© Говорнян Л.С., Попа М.К., Бурла О.К., перероблення, 2021
© Говорнян С.Л., художнє оформлення, 2021
© Видавництво «Світ», оформлення, 2021

DRAGI ELEVI ȘI ELEVE!

Primul sunet vă readuce în sălile de clasă, solicitându-vă efort și insistență, încredere în sine și în succes, o nouă treaptă spre cele mai incontestabile valori umane

– Adevăr, Omenie, Demnitate, Frumos pe care le veți regăsi în templul Cunoașterii – Școala.

Alături de alte discipline școlare veți studia limba română cu ajutorul manualului pe care vi-l punem la dispoziție.

Prezentul manual vă invită să însușiți și să cunoașteți limba română. El este alcătuit conform programei de învățământ modernizate, ținând cont de obiectivele-cheie și cerințele educaționale ale Noii Școli Ucrainene. Compartimentele manualului cuprind elemente de limbă și comunicare.

Sistemul de exerciții destul de variat, după părerea noastră, prin introducerea unor cerințe noi, sunt menite să înlesnească perceperea esenței materiei de studiu. Dacă, pe alocuri, ele sunt mai multe decât se pot realiza în cadrul învățării paragrafului respectiv, faptul trebuie privit ca o propunere ce vi se face pentru a selecta exercițiile după nivelul de pregătire și particularităților individuale ale elevilor.

Veți pătrunde treptat în lumea miraculoasă a manualului. Folosindu-vă cunoștințele și imaginația, observând, exersând, învățând jucându-vă, învățând din maxime și proverbe, experimentând tehnologii moderne de însușire a cunoștințelor veți dobândi stilul vostru personal de a învăța și de a gândi, veți înțelege tainele de dincolo de cuvinte, vă veți descoperi pe sine într-o lumină nouă.

Veniți să descoperiți limba română care are mesajul iubirii de neam, de pământul strămoșesc și numai cunoscând-o foarte bine, veți putea reprezenta poporul român și valorile lui în viitor. Numai de voi depinde, dragi copii, să cunoașteți și să stăpâniți cu desăvârșire limba părinților voștri. Vă dorim să vă afirmați în cadrul activității educaționale, să vă dezvoltați potențialul de cunoaștere, să acumulați lumina înțelepciunii, perseverați în promovarea valorilor general – umane.

Să fiți binecuvântați în această lucrare sfântă!

Autorii

Actualizarea cunoștințelor acumulate în clasele (5 - 7)

§ 1. Fonetica și ortografia (aplicativ)

I. TERMINOLOGIE

sunet	diftongi: ascendenți;
literă	descendenți;
vocale	triftongi
semivocale	vocale în hiat
consoane	ortografie

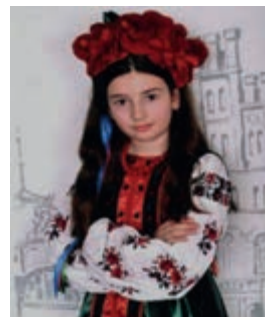
II. CE ȘTIM?

REAMINTIȚI-VĂ!

- ✓ Ce studiază fonetica?
- ✓ Cum se clasifică sunetele?
- ✓ Ce este diftongul? Ce este triftongul?
- ✓ Care vocale se numesc în hiat?

Ne mândrim cu tine, Ucraină!

Sunt mândră de țara mea, Ucraina, o țară frumoasă cum nu e alta pe lume. În negura timpului, aceste plaiuri au fost considerate de locuitorii acestor pământuri un colțisor de rai. Codrii seculari, munții înalți, dealurile line și râurile cu ape curate precum cristalul sunt motive de mândrie și bucurie pentru și bucurie pentru cei care viețuiesc în ea. Având o istorie zbuciumată, Ucraina este o țară care și-a câștigat demnitatea prin lupte și războaie. Singura supunere cunoscută

În vatra mea străbună a fost în fața lui Dumnezeu. Respectul cuvenit divinității, dar și iubirea față de cele sfinte sunt exprimate prin obiceiuri, tradiții și sărbători populare. Mănăstiri și biserici frumoase, cu o arhitectură deosebită, pot fi întâlnite pe întreg teritoriul Ucrainei. Aceste simboluri sfinte, închinat **divinității**, fac parte din farmecul Ucrainei și îi oferă o identitate unică.

Patria mea este patria **străbunilor** mei, dar și locul în care mă simt cel mai bine. Pentru mine, Ucraina reprezintă și va reprezenta pentru totdeauna Acasă. Indiferent de zările spre care mă vor purta pașii, patria mea va fi mereu în inima și în sufletul meu.

- ✓ *Selectați 4-5 cuvinte care conțin diftongi și 3 cu vocale în hiat.*
- ✓ *Analizați fonetic cuvintele evidențiate din text.*
- ✓ *Exprimați-vă gândurile despre patria voastră, Ucraina, într-o compunere pe tema: „Ucraina – casa noastră comună”.*

CURIOZITĂȚI LINGVISTICE

Situații în care apar litere duble sau triple:

în interiorul cuvintelor:

- aa - [su-p <u>ra</u> -a-glo-me-rat]	- ee - [cre- <u>ea</u> -ză]
- ii - [fi-in- <u>ț</u> ă]	- oo -[co-o-per-rant]
- uu - [va-cu-um]	- dd -[sud-du-nă-rean]
- mm - [prim-mi-nis-tru]	- nn - [în-nop-tat]
- ss - [trans-si-be-ri-an]	

la finalul cuvintelor:

- ee [mu-ze-e]	- tt (watt [vat])
- ii [fii] - iii [co-pii+i, fii+i]	- uu [con-ti-nu-u]

ATENȚIE !

Grupul **-cc-** marchează de fapt două sunete distincte: acces [ak-ces], *accident* [ak-ci-dent].

REAMINTIȚI-VĂ!

Litera este *semnul grafic* al unui sunet. În general, în limba română o literă transcrie un sunet.

Exemplu: pace: 4 litere, 4 sunete; concurs: 7 litere, 7 sunete.

Diftongul este grupul de sunete alcătuit dintr-o vocală și o semivocală pronunțate în aceeași silabă.

Exemplu: diftongi ascendenți: Sv + V – ea, eo, ia, ie, io, iu, oa, ua, uă, ue, uâ (*ceară, piață, cioban, iute, plouă* ș. a.);

diftongi descendenți: V + Sv – ai, au, ăi, ău, âu, ei, eu, ii, iu, îi, oi, ou, ui (*stai, cântau, flăcău, leu, arămiu*).

AFLAȚI MAI MULT!

✓ Se pot crea diftongi și cu ajutorul cratimei, prin pronunțarea într-o silabă a unor sunete din cuvinte diferite; o vocală devine semivocală și astfel se evită hiatul dintre cuvinte, respectându-se fluxul firesc al vorbirii: cuvintele *pe al* se pronunță frecvent [peal], într-o silabă, scriindu-se *pe-al*. Situația respectivă apare frecvent.

III. CE VREM SĂ STIM?

Triftongul este grupul de sunete alcătuit dintr-o vocală și două semivocale pronunțate în aceeași silabă.

Exemplu: Sv + V + Sv: eai, eau, iai, iau, oai (a-veai, pu-neau, tă-iai, tră-iau, lu-poai-că);

Sv + Sv + V: eoa, ioa (leoar-că, a-ri-pioa-re, cre-ioa-ne).

Triftongi se pot crea cu ajutorul cratimei: mi-au, le-au, pe-ai.

Hiatul apare între două vocale alăturate pronunțate în silabe diferite.

Exemplu: re-al, co-afor, alco-ol mete-or, di-alog, ciocârli-e, co-operare.

EXERSAȚI!

1. Despărțiți în silabe cuvintele de mai jos: *accent, acru, acriță, adjunct, alarmat, agricol, agronom, african, alcool, aleg, alteori, cuie, antract, anticvariat, an, ambiție, aortă, aprilie, aparent, aștrii, astre, axă, astăzi, astfel, banchet, baie, corp, casă, căscioară, castravete, cartof, catrință, conuri, copci, certuri, cerbi, contează, culme, conjuncție, ctitorie, declin, desfac, dreptunghi, dreptate, drumeag.*

➤ Arătați definiția folosită pentru fiecare caz în parte.

2. Identificați vocalele, semivocalele, diftongii și triftongii din cuvintele de mai jos: *abia, astăzi, alteori, ieri, auriu, au, aveau, aeroport,*

aerisit, bietul, bou, biată, bauxită, biologie, bieții, băiat, baie, alee, credeau, ceas, coif, cuib, ciubăr, cui, creier, cădeau, coseau, coasă, dau, deal dădeai, dădeau, dezmierdă, doi, fier, fluier, fluierau, femeie, fumurii, floare, geam, grai, greu, gheață, ghindă, iar, iepure, ieși, iau, ideal, idee, îndoială, încheagă, luna, luai, learcă, liotă, leaică, leandru.

3. Grupați cuvintele următoare în substantive, adjective și verbe (căutați în dicționar cuvintele necunoscute, pentru a le afla înțelesul, apoi despărțiți-le în silabe): *acru, aflu, albastru, arbitru, aspru, astru, băiețandru, copilandru, cedru, celebru, centimetru, centru, conțin, cuscu, decalitr, decimetru, descriu, ilustru, litru, maestru, magistr, maistru, masacru, mândru, metru, milimetru, ministru, monstru, neutru, nisetru, nostru, pedestru, pediatru, psihiatru, răsuflu, rescriu, sacru, scriu, sihastru, sinistru, socru, susțin, știu, tigr, țin, zimbru, vin, vostru.*

4. Arătați care dintre cuvintele de mai jos cuprind vocale în hiat: *aeroport, aerodrom, cereale, alee, poezie, alcool, cooperativă, istorie, vie, creație, coordonare, respectuos, aspectuos, casierie.*

5. Arătați câte litere și câte sunete au cuvintele de mai jos: *carte, ce, cearceaf, ceață, cere, cercei, cheie, chiar, chip, chereștea, ceas, cinci, corp, curat, exprim, exagerat, explic, enunț, flux, geam, geamgiu, genunchi, geamăt, ghem, ghicitoare, ghindă, gard, kilogram, unchi, unghie, ticsit, taci, gândaci, străduță, poiană, coțofană.*

6. Construiți cuvinte care să conțină diftongii: *ea, ie, oa, ai, au* și triftongii: *eau, iai, oai.*

7. Grupați în două colonite cuvintele care conțin hiat și diftongi: *cucui, dau, deal, geam, respectuos, păiangen, copilărie, viață, oaie, plai, poet, poezie, idee, ideal, orășean, chiar, ziceau, gheață, maiou, oaspete, soare, creez, aerian, spunea, căi, haiduci, aerian, farmacie, revelion, știință, manual.*

➤ Citiți textele următoare:

Zile de Toamnă

Ieri vedeam pe luncă flori,
Mandri fluturi zburatori
Si vedeam zburând albine,
Ieri era și cald, și bine.

Azi e frig și nori, și vânt,
Frunzele cad la pământ,
Florile stau supărate
Veștejesc de brumă toate.

George Coșbuc

În clipe dulci

În clipe dulci cu raze calde
Se-alintă iar vioara toamnei,
În vals suav se joacă frunze
Desprinse din podoaba doamnei.

Cu pudra roșie pe față
Și zâmbet galben, se rotesc,
Pe note de arcuș dansează
Spunându-i toamnei: te iubesc!

Aurelia Oancă

- Indicați diftongii existenți în poezii.
- Grupați cuvintele după numărul de silabe.
- Puneți accentul pe silabele potrivite ale cuvintelor: *frunzele, pământ, vioara*.
- Explicați scrierea cu cratimă a cuvintelor: *se-alintă, spunându-i*.

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIEM CORECT

1. Alcătuiți câte o propoziție cu fiecare dintre cuvintele de mai jos în care apar litere duble: *supraaglomerat, creează, cooperare, vacuum, sud-dunărean, prim-ministru, înnoptat, ființă, transsiberian*.

CURIOZITĂȚI LINGVISTICE

1. Grupați cuvintele **palindrom**¹ din seria următoare, ținând cont de cele două criterii prin care se definesc:

- au *același sens* citite de la dreapta la stânga sau invers;
- au *sensuri diferite*, în funcție de direcția de citire.

Ai, amar, anula, apa, ara, așă, aton, ața, axat, bloc, bob, bor, bord, caiac, capac, caz, cazac, cinic, civic, coc, cod, cojoc, crap, cuc, dar, dop, dor, dud, el, ele, elev, era, ere, erup, gard, gen, iod, irod, lac, luna, mare, minim, nun, orez, pap, pas, potop, rac, reper, rotor, rus, sar, săpa, sos, sud, supus, sus, șal, taxat, tivit, tixit, topor, tot, unu, ușor, zor.

2. Alcătuiți cuvinte obținute prin **anagramare**² de la cele din lista dată, după modelul: *arc, car, rac*.

Ace, adaus, adresa, alai, ani, anual, arcă, artă, arme, astru, avers, balet, bard, betona, bila, boare, bora, brazi, burtă, cai, capră, capul, casier, cort, cost, cramă, dună, era, est, flit, iată, iedera, ista, ivi, inițiala, laur, nade, năsuc, nivelă, oac, onest, pirat, plită, răspântii, ras, roti, rost, ruinat, salata, salt, sapă, sare, satul, sport, stana, striată, teatral, tătar, trai, trăsni, trup, urdă, valeți, vals, viteaza, ziar.

1 – PALINDRÓM, *palindromuri*, s. n. Grup de cuvinte sau cuvânt care poate fi citit de la stânga la dreapta și de la dreapta la stânga fără să-și piardă sensul; *p. ext.* joc distractiv constând în găsirea unui cuvânt care citit și normal și invers, să aibă fie același înțeles, fie, în al doilea caz, să dea un alt cuvânt. – Din fr. **palindrome**.

2 – A ANAGRAMĂ, *anagramez*, vb. I. Tranz. A schimba ordinea literelor unui cuvânt pentru a obține alt cuvânt; a transcrie sub formă de anagramă; a anagramatiza. – Din **anagramă**.

ANAGRĂMĂ, *anagrame*, s. f. Schimbare a ordinii literelor unui cuvânt sau a unei fraze pentru a obține un alt cuvânt sau o altă frază. ♦ Cuvânt obținut prin această schimbare. ♦ Joc distractiv care folosește acest procedeu.

Din fr. **anagramme**.

3. Efectuați analiza fonetică a cuvintelor evidențiate din exemple:

- „Sara pe deal **buciumul** sună cu jale...” (Mihai Eminescu)
- „Așa eram eu în vremea **copilăriei** mele...” (Ion Creangă)
- „Limba **noastră-i** o comoară/ În adâncuri înfundată...” (A. Mateevici)
- „Mult e dulce și frumoasă limba **ce-o** vorbim...” (George Sion)

V. ATELIERUL CREATIV

4. Citiți cu atenție textul.

Toamna

Un pictor celebru a pus roșu aprins pe frunzele de viță sălbatică și galben ruginiu pe cele de nuc. Aceasta este toamna. Frunzele cad cu **mişcări** de aripi moi. Odata ajunse pe pământ formează un covor foșnitor. **Răspândind** tristețe, vântul cu a lui suflare alungă frunzele. Printre ramurile goale **împodobite** de lumină, crivățul cântă la nai. Copacii oftează, iar lacrimile de **promoroacă** picură una câte una peste frunzele moarte.

Lacrimile lui septembrie udă pământul pentru că urmează să vină iarna cea grea. Păsările pleacă **vâslind** în înălțimi luându-și rămas bun de la meleagurile noastre. Strugurii aștaptă cu nerbdare să fie culeși în panere.

Toamna este un anotimp plin de culoare!

- Identificați cuvintele care conțin diftongi. Scrieți-le în caiete.*
- Despărțiți în silabe cuvintele evidențiate.*
- Identificați câte litere și câte sunete sunt în cuvântul „mişcări”.*

d) Explicați scrierea prin cratimă a cuvântului „luându-și”.

e) Analizați morfo-sintactic cuvintele: *celebru, septembrie, udă, foșnitor, lumină*.

§ 2. Părțile de vorbire. Clasificarea părților de vorbire

I. TERMINOLOGIE

- gramatică
- morfologie;
- sintaxă;

părți de vorbire:

- a) - flexibile (*schimbătoare*);
- neflexibile (*neschimbătoare*);
- b) - independente;
- auxiliare.

- Citiți cu atenție textul de mai jos:

Respectarea bunelor maniere – cheia unei vieți armonioase

Fiecare om trăiește într-o anumită comunitate, **deaceia** trebuie să-i cunoască legile și regulile de baza.

Respectarea a cât mai multor **reguli** de comportament menține echilibrul social. Comunitatea se împarte în mai multe categorii de oameni: **unii** care respectă cu strictețe codul bunelor maniere, **alții** care cunosc **codul** de conduită, **dar**

care renunță să-l respecte din diverse motive, cât și oameni care renunța să primească o educație aleasă sau nu trăiesc într-un cadru favorabil.

Este foarte important să **cunoaștem** care sunt cele mai importante calități ale omului pe care să le dobândim încă de la **cea** mai fragedă vârstă. Deprinderile se formează cel mai bine în copilărie, dar asta nu înseamnă că problemele **de educație** nu pot fi corectate. Individul manierat este **cel**, prin care se înțelege un om **cinstit**, în care poti avea întotdeauna

încredere. Calitățile lui sunt toleranța, sensibilitatea, **răbdarea**, respectul față de sine și față de cei din jurul lui, simțul libertății, spiritul constructiv. Este acea persoană pe care mai toată lumea o îndrăgește și o admiră. Reprezintă, astfel, un model demn de urmat în societate.

Asadar, respectarea bunelor maniere în societate este secretul unui trai lipsit de conflicte, pașnic și echilibrat. Cheia unei vieți **armonioase** a fost înmănată de generații la rând și trebuie păstrată cu sfințenie, pentru că numai în acest mod **vor fi deschise** porțile **civilizației**.

- ✓ *Transcrieți în caiete cuvintele evidențiate, indicând ce parte de vorbire este fiecare.*
- ✓ *Stabiliți care dintre ele se schimbă și care rămân neschimbate.*
- ✓ *Identificați categoriile gramaticale a cinci cuvinte.*

II. CE ȘTIM?

Părțile gramaticii sunt:

Morfologia studiază forma cuvintelor ca părți de vorbire.

Sintaxa studiază raporturile dintre cuvinte ca **părți de propoziție, propoziția, fraza**.

NU UITAȚI!

Sintaxa se referă la îmbinarea cuvintelor în propoziții și a propozițiilor în fraze.

Morfologia se referă la modificarea formei cuvintelor în vorbire.

- ✓ Examinați cuvintele evidențiate din textul de mai sus.
- ✓ Care dintre ele își modifică forma? Dar care nu și-o schimbă?
- ✓ Stabiliți care dintre cuvinte pot îndeplini singure funcție sintactică?
- ✓ Ce părți de vorbire sunt?

REAMINTIȚI-VĂ!

- ✓ Cum se clasifică părțile de vorbire?

Ținând cont de *sensul lexical* pe care îl au și de *sensurile gramaticale* pe care le pot exprima prin diferite forme, cuvintele se împart în **părți de vorbire**.

REȚINEȚI!

Părțile de vorbire			
<i>flexibile</i>	<i>neflexibile</i>	<i>independente</i>	<i>auxiliare</i>
<i>articolul</i>	<i>adverbul</i>	<i>substantivul</i>	<i>articolul</i>
<i>adjectivul</i>	<i>prepoziția</i>	<i>verbul</i>	<i>prepoziția</i>
<i>substantivul</i>	<i>conjuncția</i>	<i>adjectivul</i>	<i>conjuncția</i>
<i>verbul</i>	<i>interjecția</i>	<i>numeralul</i>	<i>interjecția</i>
<i>numeralul</i>		<i>pronumele</i>	
<i>pronumele</i>		<i>adverbul</i>	

❖ Părțile de vorbire:

- a) - *flexibile* (schimbătoare);
- *neflexibile* (neschimbătoare);
- b) - *independente* (de sinestătătoare);
- *auxiliare* (ajutătoare).

OBSERVAȚI!

Exemplu: o țară – unei țări;
tolerant – tolerantă;
comunic – comunicăm;
voi – vouă;
zece – al zecelea, înzecit;

dar: / el cântă/ frumos – /ea cântă/ frumos – /voi cântați/ frumos.

REAMINȚIȚI-VĂ!

Clasificarea articolului

Articolul substantival:

Exemple: hotărât /-l, -le, -lui, -lor, -a, lui, -i/;
nehotărât /un, o, niște, unii, unele, unor, pe unii/;

Articolul posesiv (genitival): /al, a, ai, ale/;

Articolul adjectival (demonstrativ): /cel, cea, cei, cele/.

Clasificarea substantivelor

După înțeles:

comune: bunătațe, izvor, cucoș, mamă, câmpie, întrecere;

proprie: Cernăuți, Ionel, Bucovina.

După structură:

simple: pădure, elev, bunel, taină, dragoste; **compuse:** gura-leului, bunăvoință, Sfânta Maria, Ștefan cel Mare.

După genuri:

masculin: copac, băieți, prunc, părinte / **un, doi**/;

feminine: soră, pasăre, noapte, carte, veste / **o, două**/;

neutre: tablou, glas, freamăt, valuri, brațe / **un, două**/.

După numere:

singular (sg.): frate, dor, aripă / un singur lucru sau ființă/;

plural (pl.): frați, doruri, aripi /mai multe lucruri sau ființe/.

ATENȚIE!

Substantive defective de număr /cu forme numai de singular sau numai de plural/:

singularia-tantum: dragoste, sete, cinste, aur;

pluralia-tantum: ochelari, rinichi, pantaloni;

Substantive colective / denumesc o colectivitate de obiecte/:

formă de sg. cu înțeles de pl.: popor, stol, brădet, grup

forme multiple de plural:

Exemple: vremi – vremuri – același înțeles;

cap, capi, capete, capuri;

corn – coarne, corni, cornuri – înțeles diferit.

După cazuri:

N. (nominativ) – cine? ce? – indică agentul acțiunii;

G. (genitiv) – (a, al, ai, ale) cui? – indică posesorul obiectului;

D. (dativ) – cui? – indică persoana sau obiectul în favoarea cui se face acțiunea;

Ac. (acuzativ) – indică obiectul ce suferă acțiunea și e precedat de prepoziție;

V. (vocativ) – indică o chemare, o invocație, o adresare.

Funcții sintactice ale substantivului: subiect, nume predicativ, atribut, complement.

Clasificarea adjectivului

După înțeles:

propriu-zise: deștept, mare, mândru;

provenite din alte părți de vorbire: tema scrisă, putere crescândă, asemenea oameni;

După structură:

simple: frumos, blând, clar, talentat;

compuse: cumsecade, verde-închis, nord-american.

După flexiune:

variabile:

cu o terminație: mare, dulce;

cu două terminații: simpatic, bogat.

invariabile: gri, bej, vernil, indigo, bleumarin, kaki, eficace, lila, bordo.

NU UITAȚI!

Adjectivul se acordă cu substantivul în *gen, număr și caz*.

Adjectivul are grade de comparație:

pozitiv;

comparativ (de superioritate, de egalitate; de inferioritate);

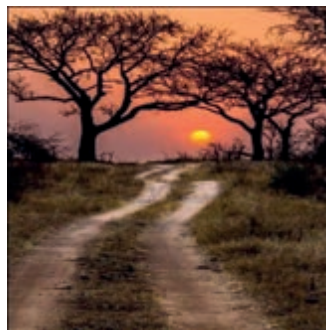
superlativ (relativ de superioritate și de inferioritate).

Funcțiile sintactice ale adjectivului: *nume predicativ, atribut, complement.*

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

❖ *Subliniați cu o linie adjectivele și cu două linii substantivele pe care acestea le însoțesc (le determină) din fragmentul următor:*

Lumina zilei s-a stins în umbra răcoroasă a serii. Amurgul a aprins tot cerul roșietic. Noaptea a adus sus pe cer puzderie de stelute aurii. A apărut și luna palidă în depărtare. Foșnind, frunzele chemau șoptit păsările la cuiburile lor. Noaptea a amortit toată natura într-o dulce visare.

Clasificarea pronumelui

personal propriu-zis (*eu, tu, ...; dânsul...*);

personal de politețe (*dumneata, dumnealui...*);

reflexiv (*sine, se, sieși, sie, își...*);

de întărire (*însumi/însămi, însuți/însăți...*);

posesiv (*al meu/a mea; al tău/a ta...*).

demonstrativ:

- *de apropiere – acesta...;*

- *de depărtare – acela...;*

- de identitate – același...;
 - de identificare (ceșălalt, celălalt...);
- nehotărât** (altul/alta, vreunul/vreuna ..., cineva...);
negativ (nimeni, nimic, niciunul...);
interogativ (cine? care? ce?...)
relativ (cine, cum, care...).

Funcțiile sintactice ale pronumelui: subiect, nume predicativ, atribut, complement.

Clasificarea numeralului

Numerale cardinale:

- propriu-zis** (unu, trei, zece, mie, ..., doisprezece, treizeci...);
- colectiv** (amândoi, tustrei, ...);
- multiplicativ** (îndoit, înzecit, ...);
- distributiv** (câte doi, ...);
- fracționar** (un sfert, jumătate, trei pătrimi, ...);
- adverbial** (o dată, de două ori,...).

Numerale ordinale:

- simple** (primul, întâia);
- compuse** (al douăzeci și treilea).

FOLOȘIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Numeralul cardinal cu valoare adjectivală are funcția sintactică de **atribut adjectival**.

Numeralul cardinal cu valoare substantivală poate avea funcțiile sintactice ale substantivului: **subiect, nume predicativ, atribut, complement**.

Clasificarea verbului

I. După posibilitatea de a îndeplini funcția sintactică de predicat verbal, având cel puțin un înțeles de sine stătător, verbele sunt:

- **predicative** – pot avea înțeles de sine stătător; pot exprima singure predicatul, când sunt la un mod personal;
- **nepredicative** – nu au înțeles de sine stătător – formează predicatul numai împreună cu alte cuvinte:
- **verbe copulative** – a fi, a deveni, a ajunge, a se face, a ieși, a însemna, a părea, a rămâne etc, când exprimă ideea de transformare. În acest caz li se adaugă, pentru a forma un predicat, **numele predicativ** exprimat printr-un substantiv, adjectiv, pronume, numeral etc.

• **verbele auxiliare** – *a avea, a vrea, a fi*, cu ajutorul cărora se construiesc formele compuse ale verbelor (timpuri, moduri).

REAMINTIȚI-VĂ!

Fiecare dintre cele trei verbe *a avea, a vrea, a fi* au și valoare predicativă.

NU UITAȚI!

Verbul „**a fi**” are înțeles de sine stătător:

- **când are sens de** (*se află, există, se găsește etc.*);
- **când arată timpul** (*este iarnă*), **ora** (*este 6*), **costul** (*este 5 grivene*), **a dăinui** (*este din antichitate*), **vârsta** (*este de 7 ani*) etc. – are valoare predicativă și formează singur predicatul verbal.

II. După capacitatea de a primi un complement direct verbele se împart în:

➤ **Verbele tranzitive** sunt cele care pot primi un complement direct (sau care acceptă un substantiv/substitut în cazul acuzativ +/- prepoziția „pe”). *Vom citi o carte. **II** văd (pe Cristi);*

Ele indică faptul că acțiunea se răsfrânge în mod direct asupra unui obiect. Exemplu: a) *Rezolv **exercițiul***. b) *Beau **apă***.

➤ **Intranzitive** sunt cele care nu pot primi un complement direct.

„*Luna iese dintre codri,*

*Noaptea toată **stă** s-o vadă ”.* (Mihai Eminescu)

- Sunt intranzitive toate verbele nepredicative (*auxiliare și copulative*).

III. După context unele verbe pot fi:

- **active**, fiind tranzitive, cu anumite sensuri;

- **reflexive**, fiind intranzitive, cu alte sensuri .

a afla / a se afla

a duce /a se duce

a informa / a se informa

a îndura /a se îndura

a uita /a se uita

a spăla/a se spăla

IV. După capacitatea de a se combina cu un subiect verbele se împart în:

- **personale** (au forme pentru toate persoanele: *a scrie, a citi etc.*)

- **impersonale** (nu au persoane: *se înnopta, a fulgera, a ploua*);

- **unipersonale** (au formă numai pentru persoana a III-a: *a răsări, a înmuguri, a înverzi etc*).

Exemplu: Odată cu sosirea primăverii soarele încălzește mai puternic, înmuguresc copacii, răsare iarba, înfloresc florile de primăvară.

REȚINEȚI!

Funcțiile sintactice ale verbului: *predicat, subiect, atribut, complement.*

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

❖ Citiți cu atenție exemplele de mai jos. Indicați timpul, persoana și numărul verbelor evidențiate din exemplele următoare:

1) *Din izvoare și din gârle
Apa **sună** somnoroasă;^{1/}
Printre trestii a ei unde,
Ea în valuri sperioase*

*Se **ascunde**.*^{2/} (Mihai Eminescu)

2) *Un basm cu pajuri și cu zmei/ **Începe-**
acum o fată, '// Tu **taci**^{2/} și **ascuți** povestea ei^{3/}//
Și **stai** îngândurată^{4/}// (George Coșbuc)*

3) *Apoi **mă dau** jos, '/ **caut** o lespede potrivită,^{2/} **mă sui** cu dânsa iar
în teiu,^{3/} **îmi ieu** căciula^{4/} și în locul ei **pun** lespeda.../ (Ion Creangă)*

Clasificarea adverbului

Dupa înțeles:

de loc: *acolo, aproape, aici, împrejur, undeva, sus, jos, unde, pretutindeni etc.;*

de timp: *atunci, astăzi, ieri, târziu, devreme, odata, aseară, deocamdată etc.;*

de mod: *astfel, abia, alene, uneori, bine, degrabă, da, nu, etc.*

de scop: *înadins, dinadins, într-adins, dintr-adins;*

concesive: *tot, totuși.*

După structură:

simple: *aici, sus, atunci, nu, ba, nici, poate, așa, bine, cum, etc.;*

compuse: *indeaproape, astăzi, rareori, acasă, departe, devreme, oricând, undeva, vreodata, cândva, câteodată, mâine-seară, după-masă, decât, precum, nicidecum, etc.*

Funcțiile sintactice ale adverbului: *nume predicativ, atribut, complement.*

EXERSAȚI!

1. Alegeți, din exemplele următoare pronumele reflexive: *se gândește, mă vezi, mă spăl, mă gândesc, te scoli, te simți, mă obligă, vă ajută, se*

face, ne imaginăm, își scrie, vă credeți, vă gândiți, își construiește, te bate, ne observă.

Lucrați după modelul: *se gândește (pe sine) – are aceeași persoană cu verbul însoțit și nu poate fi reluat prin forma lui accentuată, deci este pronume reflexivă marcă a diatezei reflexive a verbului; nu are funcție sintactică.*

2. Completați textul cu articolele nehotărâte adecvate:

Am citit despre carte interesantă în catalogul edituri. Colegii mi-au spus că au văzut exemplar în vitrina chioșc din cartierul nostru. Vânzătorul mi-a dat cartea, spunându-mi că e potrivită cititori pasionați.

NU UITAȚI!

Cel mai frumos gest este să dăruiești o carte!

3. Alcătuiți enunțuri în care să folosiți formele neaccentuate ale pronumelui personal pentru persoana a III-a singular și plural.

4. Alcătuiți un dialog în care să folosiți forme ale pronumelui de politețe.

Lucrați după modelul:

- Dumneavoastră aveți atâta răbdare!
- Nici dumneata nu s-ar spune că duci lipsă de așa ceva.

5. Numiți felul părților de vorbire subliniate în exemplele date:

- a) **Farmecul** pădurii ne atrăgea în adâncimile ei.
- b) **M-a fermecat** cu zâmbetul ei drăgălaș.
- c) **A fost un drum fermecător.**
- d) **Blândețea** vântului făcea să tremure ușor frunzele copacului.
- e) **N-a reușit să îmblânzească** tigrul.
- i) **Stingerea blândă** a soarelui înverzise pajiștea.

6. Precizați toate valorile morfologice posibile ale cuvintelor subliniate din exemplele următoare:

- a) **A venit și toamna.**
- b) **E curat lună.**
- c) **Înainte avea mai multă grație.**

7. Găsiți câte un sinonim potrivit pentru fiecare dintre sensurile verbului *a lua* în exemplele date:

- a) **Au luat ce le-a trebuit..**

- b) *De când mi-ai spus, mi s-a luat pofta de plimbare..*
 c) *Mă tot lua cu una, cu alta, dar nu-mi spunea ce doream.*
 d) *Și-a luat bilete la meci din vreme.*
 e) *Pata s-a luat cu puțin suc de lămâie.*

8. Completați enunțurile de mai jos, punând conjuncțiile potrivite:

A venit la noi mă felicită pentru reușită. A aflat de la niște prieteni comuni am luat examenulm-a felicitat. Nu l-am sunat, n-am vrut creadă mă laud. Mă gândeam o să-i spun am să-l întâlnesc. Plouă, am sunat, n-am vrut creadă mă laud. Mă gândeam o să-i spun am să-l întâlnesc.

9. Scrieți o compunere pe tema „*Prietenul adevărat este o comoară*”, folosind toate părțile de vorbire studiate.

✓ *Analizați morfologic cinci cuvinte (ce vor fi părți de vorbire diferite), indicând categoriile lor gramaticale.*

10. Înlocuiți substantivele subliniate în textul următor cu pronume personale potrivite.

Băieții au organizat un concurs de aruncat bulgări. Dana le-a spus să fie atenți, dar Mihai a spart un geam.

11. Identificați pronumele personale din textul de mai jos. Indicați cazul și funcția sintactică a acestora.

El e un copil bine crescut. Noi apreciem comportamentul său. Voi ați văzut că el vorbește frumos cu toți colegii.

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIM

Se scriu într-un cuvânt seriile numeralelor compuse: unsprezece, doisprezece, treisprezece, paisprezece, cincisprezece, șaisprezece, șaptesprezece, optsprezece, nouăsprezece, douăzeci, treizeci, patruzeci, cincizeci, șaizeci, șaptezeci, optzeci, nouăzeci.

Se scriu separat seriile numeralelor cardinale: douăzeci și unu, treizeci și doi, o sută, două milioane etc.

V. ATELIERUL CREATIV

✓ Lucrați în grupuri!

- Identificați și analizați toate pronumele din textul de mai jos:

Grupa I – pronumele personale;

Grupa II – pronumele de politețe;

Grupa III – pronumele posesive;

Grupa IV – pronumele reflexive;

Atunci, Moș Roată viindu-și în fire, începe a se jălui cum urmează:

– Luminarea voastră! De când cu păcatul cela de *ad-hoc*, n-am mai avut zi bună cu megieșul meu cel pu ternic, stăpânul unei moșii, pe care-l cunoști Măria-Ta... Numai Dumnezeu să-i deie sănătate și bine, dar amarnic m-a lovit în avere și în cinste! Crede Măria-Ta, că nici eu n-am fost așa de sărac între cei de o samă cu mine... Îți poți închipui Măria-Ta, ce urgie grozavă era pe capul meu. (Ion Creangă)

Teste de evaluare a cunoștințelor

1. Stabiiți varianta în care toate cuvintele sunt corect despărțite în silabe:

- a) jer-tfa, func-ție, sculp-tor;
- b) ast-ma-tic, o-braz, co-dru;
- c) ev-la-vi-e, af-ri-can, af-lu-ent;

2. În exemplul: *Mult mi-i dor și mult mi-e sete...* cuvintele evidențiate au valoare morfologică de:

- a) articole;
- b) verbe;
- c) pronume.

3. Precizați valoarea morfologică a cuvântului subliniat din enunțul: „*Îi era greu să se oprească asupra unui gând.*”, alegând varianta corectă:

- a) adverb;
- b) adjectiv;
- c) prepoziție;
- d) substantiv.

4. Identificați funcția sintactică a cuvântului evidențiat din enunțul:

- „*O viață are omul, numai una...*”

- a) complement;
 b) nume predicativ;
 c) subiect.
5. Indicați seriile care conțin numai numerale ordinale:
 a) câte trei, primul, două treimi;
 b) de șase ori, cinci, înzecit;
 c) întâiul, a doua, al șaselea.
6. Identificați diateza verbului din exemplul:
 • „**S-au scuturat** toți trandafirii...”
 a) activă;
 b) pasivă;
 c) reflexivă.
7. Stabiliți cazul la care se află cuvintele evidențiate din exemplul:
 „**Codrule, codruțule**, / *Ce mai faci, drăguțule.?!..*”
 a) nominativ;
 b) acuzativ;
 c) vocativ.
8. Precizați varianta în care articolul posesiv (genitival) e acordat corect:
 a) caiet al elevei;
 b) unelte ai plugarului;
 c) copil ai părinților.
9. Determinați timpul și modul verbului din enunțul:
 • *Plugarii strânsesă o parte din recoltă.*
 a) modul indicativ, mai mult ca perfectul;
 b) modul conjunctiv, timpul trecut;
 c) modul indicativ, perfectul simplu.
10. Care dintre șirurile de mai jos conțin numai prepoziții care cer cazul genitiv:
 a) asupra, contra, împotriva;
 b) grație, contra, mulțumită;
 c) asupra, aidoma, contrar.
11. Precizați enunțul care conține o interjecție:
 a) I-a propus să asculte o melodie.
 b) Ea ascultă o melodie.
 c) Ia, ascultă o melodie!.
12. Indicați șirul numai cu adjective care nu pot avea grade de comparație:
 a) larg, principal etern, unic;
 b) maxim, științific, major, rural;
 c) optim, important, contagios, tineresc;
 d) unic, strategic, logic, cumsecade.

Lexicul și frazeologia (actualizare)

§ 3. Cuvintele moștenite și cuvintele împrumutate. Dubletele etimologice

I. TERMINOLOGIE

**vocabular (lexic);
vocabularul fundamental (fondul principal lexical);
masa vocabularului;
cuvinte moștenite;
cuvinte împrumutate;
etimologie;
etimon;
structura etimologică a cuvântului;
dublete etimologice**

FOLOSITI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

❖ Citiți cu atenție fragmentele de mai jos și determinați arhaismele, neologismele și termenii:

a) În preajma mea apărură oameni pe care nu-i cunoșteam. Erau boieri cu ișlice și anterie, cu bărbi mari și cu înfățișare gravă. (*Mihail Sadoveanu*)

b) Este știut că ortografia și punctuația constituie două elemente absolut indispensabile unei scrieri corecte. Ortografia ne învață să

ortografiem (să scriem) cuvintele și îmbinările de cuvinte, iar punctuația – cum să distribuim semnele de punctuație în propoziții și fraze.

- c) Cu pene albe, pene negre
O pasăre cu glas amar
Străbate parcul secular.

(George Bacovia)

✓ Care sunt cauzele de creare a neologismelor?

✓ De ce dispar din vocabularul curent al unei epoci arhaismele?

✓ În ce situații arhaismele se întâlnesc și astăzi?

✓ Cum apar termenii științifici și cei tehnici?

1. **ISLÍC** – căciulă de blană scumpă sau de postav, de format mare,

cilindrică sau cu fundul pătrat (din alt material), purtată de domni, de boieri și uneori de soțiile lor, iar mai târziu de negustori, de lăutari etc.

2. **ANTERIU** – haină lungă purtată de preoții ortodocși; sutană. ♦ Haină lungă pe care o purtau în trecut boierii români și lăutarii.

II. CE ȘTIM?

Pentru a comunica între ei oamenii se folosesc de cuvinte.

Vocabularul (lexicul) unei limbi este format din totalitatea cuvintelor din această limbă.

Vocabularul limbii române cuprinde peste 120.000 de cuvinte, putând să exprime orice idei, oricât de diferite ar fi acestea.

Vocabularul unei limbi este în continuă mișcare, deoarece unele

cuvinte vechi dispar din limbă, altele își schimbă sensul, apar alte cuvinte noi.

COMPARAȚII!

a) *casă, masă, om, pâine, oraș, sat, tu, el, ea, acesta, care, ce, a munci, a fi, bun, rău, mare, mic, acum, unde, când, cum etc.*

b) *heliu, gasteropod, difracție, binom, acizi, monitor, hipertensiune etc.*

- ✓ Fără care cuvinte de mai sus comunicarea între vorbitorii limbii n-ar fi cu putință?
- ✓ Care cuvinte sunt întrebuințate mai rar sau numai de o parte a vorbitorilor?

REAMINȚIȚI-VĂ!

Structura funcțională a vocabularului:

❖ **vocabularul fundamental (fondul principal lexical)** cuprinde aproximativ 1.500 de cuvinte cunoscute și utilizate de toți vorbitorii de limbă română și este format din:

- a) *cuvinte foarte vechi* (moștenite sau împrumutate din alte limbi);
- b) *cuvinte folosite frecvent în vorbire*;
- c) *cuvinte cu mai multe sensuri* (polisemantice);
- d) *cuvinte care intră în componența unor locuțiuni sau expresii specifice limbii române.*

Printre cuvintele care fac parte din fondul principal lexical al limbii române sunt:

- **nume de obiecte, nume de ființe, nume de rudenie, frecvent folosite:** *oraș, sat, casă, drum, masă, scaun, pat, câmp, deal, pădure, om, ființă, tată, mamă, soră, frate, unchi, bunic, fiu, nepot etc.;*
- **nume de stări și acțiuni:** *a fi, a trăi, a merge, a umbla, a vorbi, a face, a munci, a lucra, a se duce, a dormi, a pricepe, a înțelege, a îmbătrâni etc.*
- **nume de animale, păsări, arbori, flori, fructe:** *cal, bou, vulpe, lup, găină, găscă, cioară, vrabie, uliu, stejar, brad, garoafă, trandafir, pară, nucă etc.;*
- **nume de alimente și băuturi:** *pâine, carne, lapte, brânză, vin etc.;*
- **nume de însușiri, culori:** *bun, rău, frumos, drag, mare, mic, albastru, negru etc.*

❖ **masa vocabularului cuprinde** cuvintele deși numeroase, dar întrebuințate mai rar. Ele se schimbă cel mai rapid și aparțin unor domenii diferite (*arhaisme, neologisme, termeni tehnico-științifici, termenii de argou și de jargon, sinonime, antonime, paronime, omonime*).

Exemplu: *suveică, tigaie, cocon (copil), barabule, postelnic, curechi.*

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

1. Cuvintele moștenite și cuvintele împrumutate.
2. Dubletele etimologice.

REȚINEȚI!

Structura etimologică a vocabularului, stabilită după criteriul originii cuvintelor, cuprinde:

I. cuvinte moștenite: cuvinte de *origine dacă* (cca. 150–160): *mazăre, brad, Argeș, viezure* etc.; cuvinte de *origine latină* (cca. 60%, frecvență în limbă, putere de circulație, de derivare, valoare polisemantică): *mână, frate, pâine, bun, frumos, a vedea* etc.

II. cuvinte împrumutate:

- a) *cuvinte vechi, împrumutate direct (oral) din alte limbi:* slavă (icoană, plug, bivol, a munci), maghiară (belșug, gând, neam, a făgădui), turcă (cafea, cântar, murdar, hazliu), greacă (caligrafie, politicos, a plictisi);
- b) *neologisme, împrumutate indirect (cult) din:* franceză (persoană, parfum, a aprecia), italiană (operă, bancă, agenție); germană (șină, rucsac, bliț); engleză (start, meci, handicap); engleza americană (motel, radar, computer, stres); rusă (drag, combinat, agregat).

AFLAȚI MAI MULT

Limba română este vorbită în toată lumea de 28 de milioane de persoane, dintre care cca. 24 de milioane o au ca limbă maternă.

Limba română actuală este rezultatul evoluției latinei populare timp de 2000 de ani, perioadă în care aceasta a cunoscut numeroase alte influențe. De-a lungul timpului, cuvintele moștenite din latină, ca și cele împrumutate ulterior din alte limbi au suferit transformări formale după niște legi fonetice, adaptându-se astfel sistemului limbii.

REȚINEȚI!

Partea lingvisticii care studiază originea cuvintelor și evoluția lor se numește **etimologie**.

Cuvântul originar din care provine un anumit cuvânt se numește **etimon**.

Uneori **un etimon** a dat naștere la două cuvinte diferite care alcătuiesc un **dublet etimologic**.

Dubletul etimologic - o pereche de cuvinte cu aceeași origine, în care un cuvânt este moștenit din latină (drept), iar altul e împrumutat (direct), ultimul fiind mai aproape de etimon (**directus**).

Ex. lat. *directus*: 1. *dirept* - rom. *drept* (cuvânt moștenit);
2. rom. *direct* (neologism împrumutat);
drept, direct - dublet etimologic.

Ex. sl.v.: *suvuršiti*: 1. rom. *sfârși*;
2. rom. *săvârși*;
sfârși, săvârși - dublet etimologic.

EXERSAȚII!

1. Copiați două propoziții, din opera lui Ion Creangă, în care să fie prezente cuvinte cu sens opus. Ce părți de vorbire sunt ele?

2. Definiți termenul *antonime*. Cu ajutorul dicționarului de antonime al limbii române stabiliți antonimele cuvintelor: *variabilitate, actual, dependent, bicisnic, nestatornic*.

3. Citiți. Scrieți în caiete cele trei alineate. Precizați în care din ele sunt arhaisme, în care - neologisme și în care - termeni.

a) Nimeni în jur; și el întinse o mână să rupă din mers cea mai încărcată de floare creangă din același arbust de iasomie din fața casei și să iasă în oraș, dar își retrase mâna și se mulțumi să miroase doar florile. (*Serafim Saca*)

b) Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vreo limbă,
Ce cu-a turmelor pășune a ei patrie și-o schimbă,
La pământ dormea ținându-și căpătâi mâna cea dreaptă.
(*Mihai Eminescu*)

c) Literele noastre dragi,
Literele noastre sfinte
Când se-adună în cuvinte
Sunt mai dulci ca niște fragi. (*Dumitru Matcovschi*)

4. Explicați structura expresiilor frazeologice și a locuțiunilor verbale de mai jos. Precizați clasa morfologică a echivalentului lor.

A-și lua inima în dinți, a face praf (pe cineva), păreri de rău, iute de picior, cu orice preț, din toată inima, aduceri aminte, a-și aduce aminte, a pune pe fugă, a se pune pe gânduri, ca musca la arat, cât ai zice pește, cine știe unde, te miri cine, pe de-a-ndoaselea.

- ✓ Precizați clasa morfologică a echivalentului lor.
- ✓ Alcătuiți cu unele din ele propoziții.
- ✓ Numiți și alte expresii frazeologice și explicați structura lor.

5. Alcătuiți o listă de arhaisme după imaginile de mai jos.

6. Selectați 3–4 neologisme din presa periodică. Alcătuiți cu ele alte propoziții.

7. Alegeți, la dorință, un manual școlar și extrageți din el propoziții care ar conține termeni. Subliniați-i.

8. Alcătuiți propoziții cu cuvintele *gură*, *masă*, *a rămâne*, *a crește*, în care să se distingă polisemia acestora.

9. Explicați regionalismele din textul de mai jos:

Casa memorială „Ion Creangă” din Humulești, România

„Și după ce ne culcam cu toții, noi băieții, ca băieții, ne luam la hârjoană și nu puteam dormi de incuri, până ce era nevoită biata mamă să ne facă musai câte un șurub, două prin cap, și să ne deie câteva tapangele la spinare.

Si tata, săturându-se câteodată de atâta gălăgie, zicea mamei:

– Ei taci, taci! ajungă-ți de-amu, herghelie! Știu că doar nu-s babe să chirotească din picioare!

Însă mama ne mai da atunci câteva pe deasupra și mai îndesate zicând:

Na-vă de cheltuială, ghiavoli ce sunteți! Nici noaptea nu mă pot hodini de incotele voastre?” (Ion Creangă)

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM

Alcătuți câte o propoziție pentru omonimele de mai jos:

s-a;	m-ai;	ea;
sa;	mai;	i-a;
		ia.

V. ATELIERUL CREATIV

1. Lucrați în grupuri!

Se împarte clasa în 4 grupe, fiecare grupă având câte un dicționar corespunzător însărcinării.

I: Alcătuți propoziții cu următoarele neologisme: *a abandona, aptitudine, corect, eminent, ilicit, reformă*, notând și sensul fiecăruia.

II: Alcătuți enunțuri cu următoarele perechi paronimice, notând sensul fiecăruia: *prenume/pronume, evalua/evolua, investi/învesti, prescriș/proscriș*.

III: Aranjați în serii sinonimice neologismele: *a persifla, vanitate, incitant, agasant, a ironiza, orgoliu, a diminua, infatuare, a amplifica, a reduce, viteză, a atenua, caustic, rapiditate, a potența, incisiv, primordial, a minimaliza, originar, satiric, inițial, a subestima, celeritate*.

IV: Stabiliți antonimele neologice ale cuvintelor: *calitate, ceresc, confort, hipotrofie, hotărât, îngăduință, întristare, prețuit, rafinat, sacru, solemn, statornic, vag*.

2. Alcătuți o compunere pe una din teme: „*Să ne alimentăm sănătos*”, „*Sunt ajutorul mamei...*”

(**Cuvinte de reper:** *bucate, ecologie, aperitiv, organisme modificate genetic (OMG), cicoare, verduță, legume, ulei de măsline, oțet balsamic, veselă*).

§ 4. Caracterul latin al limbii române. Limba literară, limba populară, limba vorbită, limba scrisă

I. TERMINOLOGIE

structura gramaticală

familie de limbi

limba literară

limba populară

limba vorbită

limba scrisă

FOLOSITI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

❖ Citiți expresiv poezia:

Laudă limbii române

Lasă-ma, în patria de cuvinte,
Acum să colind,
In patria de cânturi, de șoapte,
de murmure...

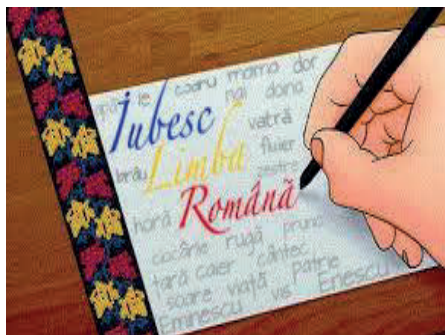
Cerul și pământul,
Intr-o rostire de gând
Cu brâu de *aur* dulce să le cuprind (...)
Lasă-ma, dragostei mele de tine,
De țară, de mumă, de frate, de zbor să-i zic dor..
Lasă-mă răzimat în usile graiului,
Să plutesc ca pe-un nor,
Dealuri de sunete să urc, să cobor,
Din gura pădurii,
Pâna la gura câmpului, muntelui, raiului. (Petre Ghelmez)

✓ Citiți lista de mai jos în care se indică originea unor cuvinte din poezie. Arătați ce modificări de pronunțare s-au produs în timp:

- lat. *pavimentum*- rom. *pământ*;
- lat. *aurum*- rom. *aur*;
- lat. *dulcis*- rom. *dulce*;
- lat. *terra*- rom. *țara*;
- lat. *frater*- rom. *frate*;
- lat. *dicere*- rom. a zice (*re*)

II. CE ȘTIM?

Atât vocabularul, cât și structura limbii române este, în fond, de origine latină. Ca să simțim necesitatea de a folosi cuvinte semnificative și auxiliare, forme morfologice și structuri sintactice latinești, e de ajuns să pronunțăm un simplu enunț, sau să construim o simplă propoziție.

De exemplu:

Traian a venit la școală. (Traianus in școlam venit);

Ziua soarele luminează pământul. (Die sol terram illustrat);

Istoria este îndrumătoarea vieții. (Historia est magistra vitae).

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Structura gramaticală a limbii române este cea a limbii latine, iar vocabularul fundamental cuprinde 60-66% cuvinte de origine latină: lapte, grâu, legume, fructe, frate, bărbat etc.

Elementul latin ne înconjoară, ne urmărește ca o urmă, ne exprimă chiar ființa noastră:

„Românul se naște (lat. nasci), crește (lat. crescere), respiră (lat. respirare), mănâncă (lat. manducare), se roagă (lat. rogare) lui Dumnezeu (lat. Dominus-Deus), studiază (lat. studere), ajunge la maturitate (lat. maturescere), lucrează (lat. lucubrare), are succese (lat. successus), uneori este cuprins de o tristețe (lat. tristitia), își crează o familie (lat. familia), crește fii (lat. filii), apoi nepoți (lat. nepotes), treptat se retrage din viață (lat. vita), învăluit permanent și constant de un lințoliu romanic.”

AFLAȚI MAI MULT

- Peste 160 de cuvinte pot fi considerate însă de origine geto-dacă, de exemplu: baltă, barză, căciulă, cătun, fluier, mânz, moș, murg, pupăză, țap, țarc, abur, balaur, grumaz, brad, buză, copac, copil, mazăre, mânz, moș, Prut, Timiș.etc.
- Un rol important l-au avut și influența limbilor popoarelor vecine cum sunt cuvintele de origine turcă, maghiară, germană etc.
- Din limba slavă: 20% din cuvintele fondului principal sunt de origine slavă: stăpân, boier, bogat, lacom, trudă, boală etc.

REȚINEȚI!

Limbile moderne care s-au dezvoltat din latină se numesc limbi romanice.

AFLAȚI MAI MULT!

Limba română face parte din familia limbilor romanice alături de alte limbi ca franceză, italiană, spaniolă, portugheză ș.a. Toate limbile romanice provin din **latina populară**.

În 1590–1647 Grigore Ureche a fost unul dintre primii cronicari moldoveni care s-au pronunțat asupra **caracterului latin** (roman) al limbii noastre. Luminatul cronicar subliniază în „Letopisețul Țării Moldovei” că ne vin „de la râmleni, cele ce zicam latină: *pâine* – ei zic *panis*; *carne* – ei zic *caro*; găină – ei zic *gallina*; *femeie* – *femina* și multe altele cuvinte.” Dovezi despre latinitatea limbii române găsim și la Miron Costin, Dimitrie Cantemir și aproape la toți scriitorii clasici și contemporani.

Cântare scrisului nostru
*Sunt un om al nemâniei,
Lumii astea nestrăin.
Vin din munții latiniei,
Deci, și scrisul mi-i latin!*

(Grigore Vieru)

Limba literară, limba populară, limba vorbită, limba scrisă

REȚNEȚI!

Limba literară se definește ca aspectul cel mai îngrijit al unei limbi, care se conformează în cel mai înalt grad tuturor normelor gramaticale fixate, folosindu-se în scris și, în mare măsură, în vorbirea oamenilor instruiți. Ea este în continuă evoluție prin inovațiile impuse de dezvoltarea economiei, a științelor și a tehnicii, un produs al vieții și al evoluției culturale a unui popor. Limba literară reprezintă o sinteză a posibilităților de expresie a limbii întregului popor, ea este caracterizată prin existența unui sistem de norme care-i conferă unitate în spațiu și stabilitate în timp.

Limba populară reprezintă un aspect mai puțin îngrijit al limbii, specific comunicării cotidiene. Limba vorbită se îndepărtează de limba

literară, dar trebuie să respecte normele de bază ale limbii literare. Simplitatea și uniformitatea sintactica a mesajului este proprie limbajului popular.

Limba vorbită de un popor, de o comunitate de oameni, se definește ca un sistem complex de semne lingvistice format în decursul conviețuirii istorice. Elementele care îi conferă unitate sunt cele *fonetice, lexicale, morfologice și sintactice*.

Limba scrisă. Cei ce utilizează limba literară țin seama de niște reguli unanim acceptate numite norme. Normele au un caracter obligatoriu. Normele limbii literare sunt consemnate în scris, codificate în îndreptare, gramatici normative și dicționare. În sfârșit, normele limbii literare sunt atotcuprinzătoare, deoarece privesc toate stilurile funcționale, precum și aspectul scris al limbii. Nerespectarea normelor limbii literare se numește *abatere* sau *greseală*.

Normele actuale privesc toate nivelurile limbii: *fonetic, morfologic, lexico-semantic, gramatical*:

- ✓ *normele ortoepice* – reguli de pronunțare corectă a cuvintelor;
- ✓ *normele ortografice* – reguli cu privire la reprezentarea grafică a structurii fonetice a cuvintelor – se raportează la nivelul fonetic și morfologic;
- ✓ *normele morfologice* se referă la modificarea formală a cuvintelor (flexiune);
- ✓ *normele sintactice* se referă la alcătuirea enunțurilor;
- ✓ tot de acest nivel țin și *regulile de punctuație*;
- ✓ *la nivel lexico-sintactic* se precizează, mai ales în dicționarele explicative (DLRM, DEX), caracterul **literar** sau **neliterar** (*popular, regional, familiar, argotic*) al cuvintelor.

NU UITAȚI!

Trebuie să ne mândrim cu faptul că facem parte din Ginta latină, că limba noastră cea română este atât de adânc împlântată în solul romanic, de unde își trage în mod constant seva dătătoare de viață.

AFLAȚI MAI MULT!

„*Cantecul gintei latine*” este un omagiu adus originii noastre romane:

*Latina gintă e regină
Între-ale lumii ginte mari;
Ea poartă-n frunte-o stea divină
Lucind prin timpii seculari.
Menirea ei tot înainte
Măreț îndreaptă pașii săi.*

*Ea merge-n capul altor ginte
Vărsând lumină-n urma ei...*
(Vasile Alecsandri)

EXERSAȚII!

1. Găsiți ce asemănări și ce deosebiri există între cuvintele latinești și cele românești din fragmentul următor. (*Țineți seama că verbele din paranteze sunt la infinitiv, iar substantivele la nominativ singular*).

„În afară de aceste centre orășenești cunoscute, se găseau, desigur, în Dacia numeroase sate (lat. *fossatum*), a căror populație romană și romanizată ara (lat. *arare*), semăna (lat. *seminare*) grâu (lat. *granum*), secară (lat. *secale*), orz (lat. *hordeum*), mei (lat. *milium*), legume (lat. *legumen*), în (lat. *linum*); săpa (lat. *sappare*), secera (lat. *sicilare*), treiera (lat. *tribulare*), măcina (lat. *machinare*), lucra via (lat. *vinea*) și făcea vin (lat. *vinum*); avea stupi (lat. *pop. stypus*) și făcea miere (lat. *pop. mele*); scotea din munți aur (lat. *aurum*), argint (lat. *argentum*), fier (lat. *ferrum*), aramă (lat. *aeramen*), sare (lat. *pop. sale*); tăia păduri (lat. *pop. padule*) de fag (lat. *fagus*), de carpen (lat. *pop. carpinus*), de ulm (lat. *ulmus*), de plop (lat. *populus*), de frasin (lat. *fraxinus*).” (Dimitrie Marcea)

2. Comparând cuvintele latinești cu cele românești, spuneți ce modificări fonetice au suferit următoarele:

a) cuvinte moștenite din limba latină: b) sau neologismele de origine latină:

<i>Aqua</i>	<i>Aurum</i>	<i>campus</i>	<i>Homo</i>	<i>Causa</i>	<i>Corona</i>
<i>Caput</i>			<i>Lupus</i>	<i>Circus</i>	<i>Periculum</i>
<i>Cena</i>			<i>Manus</i>	<i>Corpus</i>	<i>Purus</i>
<i>Densus</i>			<i>Novus</i>		
<i>Ferrum</i>			<i>Oculus</i>		
<i>Fumus</i>			<i>Ovum</i>		
<i>Gelu</i>			<i>Decem</i>		
<i>Herba</i>			<i>Signum</i>		

3. Ce cuvinte românești recunoașteți în următoarele substantive latinești, aflate la acuzativ singular: *carnem*, *lactem*, *fratrem*, *parentem*, *canem*, *panem*, *colorem*, *diem*, *florem*, *frontem*, *honorem*, *melem*, *pacem*, *salem*, *solem*, *securem*.

4. Ce verbe românești (moștenite sau neologisme) recunoașteți în următoarele verbe latinești, aflate la infinitivul lung: *venire*, *audire*, *timere*, *sperare*, *cantare*, *sentire*, *tacere*, *laudare*, *arare*, *irrigare*, *vendere*, *credere*.

5. Selectați din ziare câteva neologisme. Alcătuiți cu ele propoziții.

5. Citiți cu atenție textele:

a) Codrule, Măria-Ta,
Lasă-mă sub poala ta,
Că nimica n-oi strica
Fără num-o rămurea,
Să-mi atârn armele-n ea.
Să le-atârn la capul meu,
Unde mi-oi așterne eu,
Sub cel tei bătut de vânt
Cu floarea pân-la pământ,
Să mă culc cu fața-n sus
Și să dorm dormire-aș dus;
Dar s-aud și-n visul meu,
Dragă codre, glasul tău,
Din cea rariște de fag,
Doina răsunând cu drag,
Cum jelind se trăgână
Frunza de mi-o leagănă,
Iară vântul molcomit
De-a vede c-am adormit,
El pin tei va viscoli

Si cu flori m-a coperi. (*Mihai Eminescu*)

b) Doina „Codrule, Măria-ta”, este o operă lirică ce face parte din literatura populară. Ca tematică aceasta se încadrează în specia doinelor de jale, unde este înfățișat cu mândrie codrul care reprezintă pentru autor eul liric. Acesta se confesează codrului și îl ridică la superlativ de mare rang „Măria-ta”. Codrul este rugat de către narator să fie lăsat sub poala sa deoarece acolo îi va fi bine. Sentimentele autorului sunt în concordanță cu codrul și fenomenele naturii. Versurile sunt scurte de 7-8 silabe specifice doinei populare, se întâlnește ritmul trohaic și monorima care dau poeziei o notă de muzicalitate.

Din cele relatate mai sus se demonstrează că opera „Codrule, Măria-ta!” este o doină populară.

- ✓ Textele date fac parte din: a) limba literară; b) limba populară?
- ✓ Arătați asemănările și deosebirile dintre verbele următoare, aflate la indicativ prezent, pers.I, plural: *cantamus, laudamus, aramus, venimus, speramus, timemus, irrigamus, habemus, dicimus, audimus.*

6. Realizați corespondențele între cele două coloane:

Asuda (re)	<i>Felicem</i>	Lânced	<i>Frigora</i>
Ferice	<i>Victimare</i>	Plimba (re)	<i>Libertare</i>
Friguri	<i>Assudare</i>	Vătăma (re)	<i>Perambula</i>
Ierta (re)	<i>Languidus</i>		

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

✓ Copiați textul. Care este forma literară a cuvintelor evidențiate?

Cum am zis, mergea încet și gânditor. Hatmanii lângă dânsul păzeau tăcere, respectând supărarea sa de care și ei se împărtășeau.

— Ce castel e acesta? Întrebă Sobiețki când, *rădicând* capul, zări pe sprânceana dealului, înălțându-se trufașă dinaintea lui, cetățuia Neamțu. Cu bună seamă vrun cuib *a talharilor* acestora de moldoveni!

— La vreme de război, aici domnii Moldovei *obicinuiesc* a-și trimite averile lor, răspunse Potoțki.

— Așa! Să mergem dar să-l luăm. Oh! voi să-mi răzbun *pre* Cantemir care mă înșală, și mă făcu să pierd *atâția* viteji!

— Eu aș zice să lăsăm cetatea aceasta, zise Iablonovski, și să ne urmăm drumul înainte. Avem tunuri de câmp, nu de asalt.

— Ba, *pre* numele patronului meu! nu va zice lumea că o cetate s-a arătat dinaintea lui Sobiețki fără a i se cuceri? N-avem tunuri? Vom lua-o dar cu mâinile. (*Costache Negruzzi*)

AFLAȚI MAI MULT!

Cetatea Neamț (cunoscută impropriu sub titulatura **Cetatea Neamțului**) este o cetate medievală din Moldova, aflată la marginea de nord-vest a orașului Târgu Neamț (în nord-estul României). Ea se află localizată pe stânca Timuș de pe Culmea Pleșului (numită și Dealul

Cetății), la o altitudine de 480 m și la o înălțime de 80 m față de nivelul apei Neamțului. De aici, străjuia valea Moldovei și a Siretului, ca și drumul care trecea peste munte în Transilvania.

V. ATELIERUL CREATIV

❖ Scrieți o compunere pe tema: „Să apărăm frumusețile naturii până nu e prea târziu...” Respectați normele ortoepice și ortografice.

§ 5. Mijloacele de îmbogățire a vocabularului (actualizare)

I. TERMINOLOGIE

derivarea:

prin sufixare

prin prefixare

derivare parasintetică

sufixe: augmentative

diminutive

compunerea:

prin alăturare

prin sudare

prin abreviere

conversiunea (schimbarea valorii gramaticale)

FOLOSITI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

❖ Citiți cu atenție textul:

Miroase a toamnă. Și nu e încă toamnă.

Încep a se **desprinde** frunzele prea de timpuriu veștede. Cerul a coborât aproape, cu nori vineți și răsfirați, pe dealurile unde vântul fâșâie în porumburi uscate. Seara **străbat** chiuituri din podgorii. Iar scârțâitul carelor împrăștie în asfințit nu știu ce **somnoroasă** melancolie.

Dar nu e încă toamnă. Bruma nu mi-a omorât încă **dumitrițele** din grădină. N-am auzit încă, noaptea, tânguirea de copil a cocorilor care pleacă. N-au coborât încă ploile cernute fără sfârșit, monoton, împotmolind cărările și putrezind frunzele ruginii. De unde atunci **neliniștea** aceasta ce mă înfășoară ca o **presimțire**?

... Si astăzi, pentru a-mi preciza mâhnirea *nehotărâtă*, o veste *învechită* și târziu purtată de poștă prin aceste ținuturi pustii mi-au întors gândurile îndată spre toamnele copilăriei. (Cezar Petrescu)

- ✓ Analizați structura cuvintelor evidențiate după schema dată.
- ✓ Folosiți simbolurile respective.

II. CE ȘTIM?

Mijloacele de îmbogățire a vocabularului sunt:

- **externe** (împrumuturi);
- **interne**.

Mijloacele interne de îmbogățire a vocabularului sunt *derivarea, compunerea, conversiunea*.

Derivarea este mijlocul de îmbogățire a vocabularului prin care se formează cuvinte noi cu ajutorul prefixelor și sufixelor.

Tipurile derivării sunt: **sufixarea, prefixarea și derivarea parasintetică**.

- **Prefixul** este grupul de sunete așezat înaintea rădăcinii pentru a forma cuvinte noi (*prefață, neatent*).
- **Sufixul** este grupul de sunete așezat după rădăcină pentru a forma cuvinte noi (*osos, copilaș, muntenesc*).
- **Derivat parasintetic** este cuvântul derivat format cu ajutorul atât al unui *prefix*, cât și al unui *sufix* (*înveșnicit, conviețuire*).

AFLAȚI MAI MULT

În limba română sunt circa 500 sufixe. După înțelesul derivatelor, *sufixe*le sunt:

- **augmentative** (măresc obiectele, însușirile): *-an* (băietan); *-andru* (băiețandru); *-oi* (măturoi, pietroi);
- **diminutive** (micșorează obiectele sau însușirile): *copilaș, cojocel, carnețel, scăunel, rămurică, frumușică, aripioară, mescioară, căluț, căsuță, coșuleț, vântuleț*.

Exemplu: *Un vântuleț ușor a atins rămurica încărcată cu mere a copacului și coșulețul bunicii imediat s-a umplut cu fructe gustoase.*

Compunerea este mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului care constă în formarea cuvintelor noi prin unirea sau alăturarea a două sau mai multe rădăcini.

Procedeele compunerii sunt: **sudarea, alăturarea și abrevierea.**

- **Sudarea** este îmbinarea în care elementele s-au contopit: *binefacere, doisprezece, fărădelege.*
- **Alăturarea** este îmbinarea în care elementele s-au alăturat: *verde deschis, prim-ministru, sare-de-lămâie, argint-viu.*
- **Abrevierile** sunt prescurtări de cuvinte sau de grupuri de cuvinte unanim recunoscute și aplicate:

U.E. – Uniunea Europeană; ș.a. – și altele; km – kilometru;

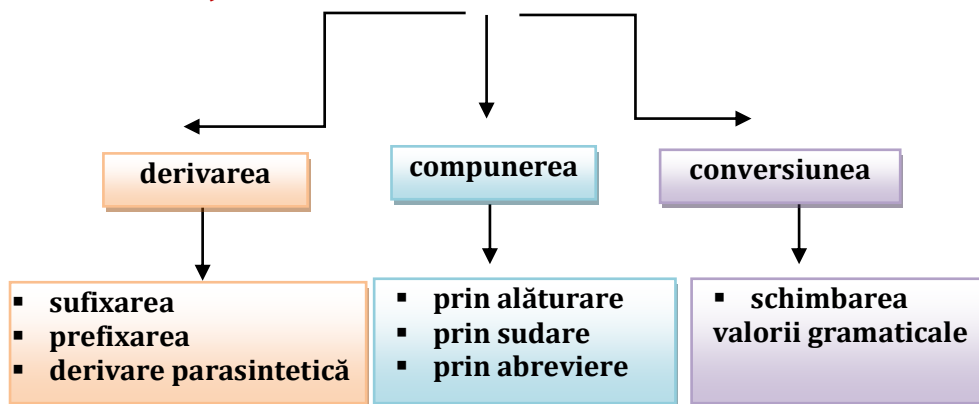
DEX – (Dicționarul explicativ al limbii române).

Conversiunea (schimbarea valorii gramaticale).

Băiat frumos. (adjectiv) – Frumosul va salva omenirea. (substantiv).

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Mijloacele interne de formare a cuvintelor

EXERSAȚI!

1. Determinați structura morfologică a cuvintelor. Explicați ortografia prefixelor și a sufixelor.

Inegalitate, imperfect, invariabilă, impropriu, inadmisibil; (a) combate, compătimire, (a) conlocui, consătean, coautor, coraport, copreședinte; descuscăreț, (a) dezlipi, (a se) dezice, descalificare; răscruce, (a) rășfoi, (a se) răzgândi, răzbunare; librar, lăcătuș, ceasornicar, fizician, finlandez.

2. Împărțiți în trei coloane cuvintele derivate cu sufixe augmentative, diminutive, alte sufixe: *balonaș, bastonaș, băbesc,*

bădiță, bădișor, băiețoi, amabilitate, prietenie, sinceritate, frumușel, necesar, solubil, copăcel, blănărie, patriot, patriotism, juncan, bolnăvicios, nisipos, fetișcană, acordeonist, floricică, trâmbițaș, pepenaș, dovlecel, bombardament, brumăriu, carbonifer, melițoi, măturoi.

3. Explicați ce părți de vorbire sunt, care sunt elementele componente și cum s-au format (prin sudare sau prin alăturare) cuvintele următoare: *binevoi, maro-închis, zgârie-brânză, broasca-apei, creasta-cocoșului, condurul-doamnei, ochi-de-pisică, untdelemn, treisprezece, miază-zi, fărădelege, primăvară, după-amiază, prim-ministru, nord-vest, altădată, deseori, laolaltă, deodată, numai, devreme, demult, așadar, câine-lup, vagon-cisternă, cerul-gurii, bou-de-baltă, mamă-mare, proces-verbal, bună-cuviință, bun-simț, bun-rămas, Făt-Frumos, scurt-metraj, liber-profesionist, prim-plan, locotenent-colonel, general-maior.*

✓ Treceți la plural substantivele care pot avea acest număr.

4. Cuvintele scrise cursiv în textul următor sunt derivate. Subliniați cu câte o linie cuvintele de bază și cu câte două linii sufixele.

„Pe străduța noastră este o căscioară cu *acoperiș* de țiglă de culoare *roșcată*. În *grădinița* acestei *căsuțe* cresc *floricel*e de toate culorile, de la nuanțele *albăstrie* la violetul-aprins, de la *alb-gălbui* la mov-închis. Printre straturile cu flori sunt alei cu *pietriș* mărunț. De-a lungul *gărduțului* de sârmă vezi câte un tufiș cu *frunziș* des. Ici-colo, câte un *pomîșor* cu *rămurele* frumos rotunjite. La poartă veghează un cățel cu niște *ochișori vioi*, care are o *codiță* ca un *fuioraș*. Alături este o *curticiică*

în care cresc laolaltă *găinușe, cocoșei, rățuște* și *gâște*. Un *curcănaș* își înfoaie mândru coada deasă. Aici, din cauza pământului *argilos*, nu cresc decât *firicele* firave de iarbă de un verde-*gălbui* neobișnuit. Un *bătrânel* și o *bătrânică* îngrijesc fiecare *colțișor* cu simțământul că, fără ei nimic nu s-ar face în acest locșor *odihnitor*, pe care îl invidiază toți *locuitorii* din satul nostru.”

5. Subliniați cu o linie toate îmbinările de cuvinte care nu constituie cuvinte compuse: *sud-vest, general-colonel, inginer-șef, lemn-câinesc, untdelemn, binevoitor, punct și virgulă, cale ferată, luare-aminte, sfeclă roșie, casă de cultură, după-amiază, Ștefan cel Mare, Pătrăuții de Jos, Valea Albă, roșu-deschis, cravată de mătase, pantof de damă, Radu de la Mihoreni, Broscăuții Bechi, umbrelă bărbătească, pod de lemn.*

6. Completați tabelul de mai jos cu cuvintele derivate potrivite:

Cuvânt de bază	Cuvânt derivat cu sufix	Cuvânt derivat cu prefix/parasintetic
bun		
rău		
rosu		
frumos		
a zgâria		

7. Treceți în rubrica potrivită a schemei următoare cuvintele scrise cursiv din textul dat:

Substan- tive	Adjective		Pronume		Adver- be	Prepozi- ții	Verbe
	propriu- zise	pronomi- nale	perso- nal	demon- strativ			

a) Azi timpul este *frumos*. În luncă privighetorile cântă *frumos*. *Frumosul* din natură este de neuitat.

b) Elevii *ies* de la școală. După *ieșirea acestora*, în școală domnește liniștea. Numai un elev *liniștit* stă *liniștit* într-o bancă.

c) *Acesta* este colegul meu Ionuț. El privește tot *înainte*. *Înainte* lui, prin fereastra deschisă, se întinde un teren *deschis*. Ionuț spune totdeauna *deschis* ce are de spus.

Lângă fereastră sunt doi tei *tineri*, pe care îi îngrijesc doi *tineri*. *Tinerii aceștia* sunt elevi în *aceeași* clasă cu *noi*. *Pe aceștia* i-am văzut și ieri îngrijind *acești* tei și florile din curtea școlii.

d) Florile se udă *dimineața* sau *seara*. *Dimineața* și *seara*, *ziua* și *noaptea* împreună totalizează douăzeci și patru de ore.

✓ *Arătați ce funcție sintactică au cuvintele scrise cursiv (în afară de prepoziții).*

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

✓ Transcrieți corect cuvintele derivate. Explicați ortografia prefixelor și a sufixelor.

Inegalitate, imperfect, invariabile, impropriu; combate, compătimire, (a) conlocui, consătean; coautor, coraport, cooperador, (a) coexista; descurcăreț, (a) dezlipi, (a se) dezice, descalificare.

V. ATELIERUL CREATIV

❖ Alcătuiți o minicompunere în care să folosiți toate derivatele cuvântului **copil**: *copilăros, copilăș, copilandru, copilăresc, copilărie...*

§ 6. Familia lexicală (actualizare). Prefixoidele. Sufixoidele

I. TERMINOLOGIE

**familie lexicală (de cuvinte);
prefixoide;
sufixoide**

FOLOSITI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

❖ Citiți cu atenție textul:

Bucovina este un loc binecuvântat de Dumnezeu, unde piscurile munților falnici dau mâna cu mândrul Soare, ce scaldă, la rândul lui, văile largi și pline de verdeată. Cu o climă aspră între munți, blândă în partea de șes, cu oameni pașnici și ospitalieri, această parte a țării a fermecat pe toți acei care, fie măcar în trecere, au poposit aici.

Geniul poetic al românilor, Mihai Eminescu, și el a trăit o bună perioadă de timp în Bucovina (unde a pătruns tainele cărților), a avut o slăbiciune pentru acest loc, închinându-i o poezie: „La Bucovina”.

Poate nici un lucru nu definește mai bine spiritul *bucovinenilor*, decât tradițiile și obiceiurile sale străvechi. Plaiul *bucovinean* e locul unde abundă în legende, mituri și tradiții păstrate de veacuri. Aici, diversele

momente ale anului, zilele religioase, Paști, Crăciun, precum și clipele importante ale calendarului agricol, sunt celebrate cu mare veselie, prin festivaluri și serbări de secole. *Bucovinenii* Ilie Caraș, Grigore Gherman și *bucovineanca* Maria Iliuș sunt oaspeți doriți la ei acasă pentru a bucura sufletele *copămintenilor* cu cântecul popular.

✓ Analizați structura cuvintelor evidențiate.

REAMINȚIȚI-VĂ!

Familia lexicală sau familia de cuvinte cuprinde toate cuvintele formate prin derivare sau prin alte procedee de la un cuvânt de bază.

Exemple:

A *învăța* – învățător, neînvățat, învățătorime, învățătură, învățătoare, învățăcei, învățare.

ATENȚIE !

Nu confundați: **familia lexicală** (desemnează cuvintele care pornesc de la o rădăcină comună) cu **câmpul lexical** (cuvinte cu trăsături de sens comune, care pot fi grupate ele însele pe categorii).

Exemple: familie lexicală: casă, căsuță, căscioară, căscioară, căsulie, căsoaie, căsoi, căsean, casnic(ă), căsnicie.

câmp lexical: casă, bordei, vilă, palat etc.

AFLAȚI MAI MULT!

Termenul gramatical „*rădăcină*” provine de la cuvintele *rizomata radices* din gramaticile greco-latine. El are un sens alegoric. După cum de la rădăcina unei plante pornește tulpina, ramurile, crenguțele, așa și de la *cuvântul-rădăcină* se formează o serie întregă de cuvinte derivate.

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Prefixoidele. Sufixoidele

✓ Urmăriți structura și sensul următoarelor grupuri de cuvinte:

- a) **auto**portret (cuvânt compus) – reprezentare a propriei persoane;
hidroavion (cuvânt compus) – avion care poate pluti pe apă;
polisportiv (cuvânt compus) – sportiv care practică mai multe sporturi.
- b) **insecticid** (cuvânt compus) – substanță care ucide insectele;
eminescolog (cuvânt compus) – specialist în viața și opera lui Mihai Eminescu;
fonogramă (cuvânt compus) – înregistrare a sunetelor cu mijloace electrice; mecanice etc, mesaj transmis prin telefon.

REȚINEȚI!

Prefixoidele sunt elemente de compunere sau cuvinte utilizate ca prefixe (false) la formarea termenilor științifici și tehnici.

De exemplu:

aero – avion, aviație (aerodrom);

api – albină (apicultură);

arheo – vechi (arheologie)

hidro – apă (hidrofor)

Sufixoidele sunt elemente de compunere sau cuvinte folosite ca sufixe (false) la formarea unor termeni științifici și tehnici.

De exemplu: *log* – referitor la studiu, știință (filolog);
cultor – care cultivă (agricultor); *scop* – care vede, cercetează (microscop).

Exemplu: Agricultorii încep să are. Pomii au înflorit. Mierla fluieră în zăvoi. Noaptea cântă privighetoarea.

ATENȚIE !

Nu confundați **sufixoidele și prefixoidele** (elemente ale compunerii: rădăcină+rădăcină) **cu sufixele și prefixele** (elemente ale derivării: rădăcină+sufix sau prefix+ rădăcină).

Exemple:

- cuvinte cu sufixoide și prefixoide: *telegraf, zoolog, meloman, astronom*;
- cuvinte cu sufixe și prefixe: *nerăbdare, înfășurat, preșcolar, dezinteresat*.

EXERSAȚII!

1. Identificați derivatele din următorul text și explicați cum s-au format: „Se face un amurg de toamnă într-un codru bătrân de stejari, prin care trece un rădván cu clinchete vesele de zurgălăi. În el suntem noi, micuți cum eram atunci, cu tata și mama. Frunzarele veștede sună împraștiindu-și ghinda pe drumuri.”

(Dimitrie Anghel)

2. Indicați câte un augmentativ de la următoarele substantive: *băiat, casă, copil, ladă, fată*.

3. Explicați cum s-au format următoarele cuvinte: *cetățenie, a desperechea, morăriță, neînfrumusețat, a reînarma, românește*.

4. Indicați elementul de compunere comun următoarelor cuvinte și arătați unde este așezat: *astrolog, biolog, cosmolog, dermatolog, geolog; insecticide, vermicid; ortogramă, cardiogramă; anglofil, rusofil*.

✓ Căutați în DEX sensul acestor cuvinte.

✓ Ce înseamnă elementul de compunere *-log*?

5. Explicați sensurile următoarelor cuvinte compuse neologice, încercând să vă serviți de sensurile elementelor de compunere de origine savantă: *autograf, microscop, radioscopie, polifonie, bioenergie, grafolog, fotosinteză, telescop, termofil, fungicid, arheologie, aeroport, filologie, hidrobicicletă, periscop, telefon, acvatic, termorezistent, electrocardio-gramă, bibliofil, ortografie, monosilabic, poliglot, electroliză, logopedie, paleografie, nevropat, avicultură, hemogramă*.

6. În cuvintele: *cățeluș, tigroaică, prenume, școlar, neatentie, îngropat, coechipier, bunătate, desface, osos, răzgândi, tinerește*.

a) Indicați ce fel de cuvinte sunt și prin ce procedeu s-au format.

b) Precizați cuvântul de bază, prefixele și sufixele.

7. Grupați cuvintele derivate cu prefixe într-o coloană și cuvintele compuse (cu prefixoide sau sufixoide) în alta: *stfață, hidrofor, antirăzboinic, epidermă, multicelular, subalimentat, incult, avicultura, supradotat, exmatriculat, fotocopie, confrate, fitofag, telecomandă.*

8. Transcrieți versurile. Formați familii lexicale de la cuvintele evidențiate.

„Cu perdelele lăsate,
Șed la masa mea de *brad*,
Focul pâlpâie în sobă,
Iară eu pe *gânduri* cad.
Stoluri, stoluri trec prin minte
Dulci iluzii. *Amintiri*
Țârâiesc încet ca greieri
Printre negre, vechi zidiri,
Sau cad grele, mângâioase
Și se sfarmă-n *suflet* trist,
Cum în picuri cade ceara
La picioarele lui Crist.”

(Mihai Eminescu)

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIM CORECT

1. Alegeți forma scrisă corect a următoarelor cuvinte compuse:

apă grea / apă-grea;

cale ferată / cale-ferată;

apă oxigenată / apă-oxigenată;

drum de fier / drum –de-fier;

bineînțeles / bine-înțeles;

prim-ajutor / prim-ajutor;

binevoitor / bine-voitor;

viță de vie / viță-de-vie.

2. Subliniați forma corectă a cuvintelor de mai jos:

a deslega / a dezlega

înapoi / înapoi

înnodat / înodat

îneca / înneca

înnainte / înainte

înot / înot

înnăscut / înnăscut

a se răzgândi / a se răzgândi

descoase / dezcoase

împături – înpături

V. ATELIERUL CREATIV

Lucrați în grupuri!

Jocul didactic „Jocul derivatelor”

Elevii se împart în trei grupe. Fiecare grupă formează un derivat de la substantivul „pădure” cu sufixul sau prefixul indicat în coloana ce revine grupei. Câștigă cei care termină primii.

I grup: -ar, -eț, -ice, -oiul, -îm; **II grup:** -iște, -atic, -ean, -escu, -ărie;

III grup: -os, -ărit, -iță, -eanu, -re.

§ 7. Unitățile frazeologice și clișeele internaționale

I. TERMINOLOGIE

unități frazeologice
locuțiuni
expresii
expresii idiomatice
clișee internaționale

II. CE ȘTIM?

- Analizați enunțurile din tabelul de mai jos:

Exemplul	Sinonim	Partea de vorbire
1. În drumul către țara sa, regele a <i>a băgat de seamă</i> o cetate.	a observat	verb.
2. <i>Și-a pus în gând</i> să o cucerească.	s-a hotărât	verb
3. Însă, în cetate erau soldați <i>tot unul și unul, care au ținut piept</i> polonezilor.	vrednici au rezistat	adjectiv verb
4. <i>Cel de Sus</i> le-a dăruit mult curaj și răbdare.	Dumnezeu	subst.
5. <i>Trecerea în neființă</i> a unora dintre ei le-a dat mai multă putere.	moartea	subst.
6. Regele a fost impresionat <i>de-a binelea</i> de spiritul său de sacrificiu.	Total	adverb
7. <i>Din când în când</i> , plăieșii au povestit și altora această întâmplare.	Uneori	adverb

REAMINȚIȚI-VĂ!

Cuvintele cu înțeles unitar se numesc **unități frazeologice** sau **frazeologisme**.

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

- ✓ Tipurile de frazeologisme sunt:
 - **locuțiuni**
 - **expresii**

REȚINEȚI!

Locuțiunea este grupul de cuvinte mai mult sau mai puțin sudat care are înțeles unitar și se comportă din punct de vedere gramatical ca o singură parte de vorbire.

Exemple:

aducere aminte (din *a-și aduce aminte*);
băgare de seamă (din *a băga de seamă*);
bătaie de joc (din *a-și bate joc*);
luare în primire și dare în primire (din *a lua și, a da în primire*);
dat peste cap (din *a da peste cap*);
scos din fire (din *a scoate din fire*);
dat la brazdă (din *a da la brazdă*);
întors pe dos „supărat, necăjit” (din *a întoarce pe dos*).

Expresia idiomatică este locuțiunea cu o pronunțată încărcătură afectivă.

Exemple:

a trăi ca-n sânul lui Avram – a fi în elementul său, a o duce bine;
a spăla putina – a pleca în grabă, a fugi;
a-și lua nasul la purtare – a se obrăznicii;
a face felul (cuiva) – a ucide pe cineva, a păcăli;
a da apă la moară (cuiva) – a provoca la dialog, la povestit;
a călca pe bec – a încălca o regulă.

✓ Explicați locuțiunile și expresiile, în care intră substantivul **inimă**.

din toata inima;

a-și lua ceva de pe inimă;

a avea inima de piatră;

a pune la inimă;

a dărui inima cuiva;

de inimă albastră.

Cliseele internaționale – o categorie aparte a unităților frazeologice.

Unele dintre aceste expresii au apărut în diverse limbi, fiind păstrate în limba de origine sau calchiate în alte limbi, altele sunt expresii în componența cărora intră un nume propriu și au la bază legende, Biblia, întâmplări reale care trebuie bine cunoscute pentru a înțelege sensul și felul în care au apărut aceste frazeologisme devenite internaționale.

Exemple:

- *Arca lui Noe* – ideea de amestec, diversitate; lumea în totalitatea ei, reprezentată prin prototipuri; loc de salvare.
- *Turnul Babel* – loc unde se vorbesc multe limbi care se amestecă unele cu altele până la confuzie; reuniune haotică a unor persoane care vorbesc fiecare pe limba lor, fără să se poată înțelege între ele; ideea de confuzie, amestec, încâlceală.
- *Călcâiul lui Ahile* – partea vulnerabilă a unui om;
- *Firul Ariadnei* – un fir călăuzitor, o cale, o modalitate prin care se poate ieși dintr-o situație complicată, întortocheată asemenea unui labirint;
- *Patul lui Procrust* – e un spațiu al nepotrivilor, simbolizează mutilarea, intenția de a introduce un anumit lucru într-un tipar prestabilit, de a-l supune unor constrângeri nefirești;
- *Pânza Penelopei* – a face și desface, a face și reface fără sfârșit.

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Turnul Babel

Tot pământul avea o singură limbă și aceleași cuvinte. Pornind ei înspre răsărit, au dat peste o câmpie în țara Șinear și au descălecat acolo. Și au zis unul către altul: „Haidem să facem cărămizi și să le ardem bine în foc!” Și cărămida le-a ținut loc de piatră, iar smoala le-a ținut loc de var. Și au mai zis: „Haidem să ne zidim o cetate și un turn al cărui vârf să atingă cerul și să ne facem un nume, ca să nu fim împrăștiați pe toată fața pământului!” Domnul S-a pogorât să

vadă cetatea și turnul pe care-l zideau fiii oamenilor. Și Domnul a zis: „Iată, ei sunt un singur popor și toți au aceeași limbă, și iată de ce s-au apucat; acum nimic nu i-ar împiedica să facă tot ce și-au pus în gând. Haidem să ne pogorâm și să le încurcăm acolo limba, ca să nu-și mai înțeleagă vorba unii altora!” Și Domnul i-a împrăștiat de acolo pe toată fața pământului, așa că au încetat să zidească cetatea. De aceea, cetatea a fost numită Babel, căci acolo a încurcat Domnul limba întregului pământ și de acolo i-a împrăștiat Domnul pe toată fața pământului.

- ✓ *Găsiți în text locuțiuni și explicați sensul lor unitar.*
- ✓ *Stabiliți ce parte de vorbire înlocuiesc.*
- ✓ *Explicați semnificația frazeologismului „Turnul Babel”.*

EXERSAȚII!

1. Transcrieți. Explicați sensul frazeologismelor.

a) Omul și-a pus pălăria într-un par și **a căzut pe gânduri**. (Spiridon Vangheli)

b) Bătrânul tăcea **furat de gânduri** – cu ochii la roata ce se învârteja ca un rotocol argintiu. (Ion Druță)

c) Eu sunt sfânta Duminică. Slujește la mine astăzi și fii încredințată că mâine n-ai să ieși **cu mâinile goale** de la casa mea. (Ion Creangă)

d) Adesea **am pierdut prilejul**

De-a sta cu înțelepți la vorbă

Și de-a primi ceva în torbă. (Liviu Damian)

2. Înlocuiți expresiile date cu câte un verb potrivit: *a tăia frunze la câini, a-i lipsi o doagă, a-și lua inima în dinți, a face zile fripte (cuiva), a se face luntre și punte, a face (pe cineva) cu ou și cu oțet.*

3. Transcrieți frazeologismele și locuțiunile în două coloane. Explicați sensul frazeologismelor.

A face praf (pe cineva), păreri de rău, iute de picior, cu orice preț, din toată inima, aduceri aminte, a-și aduce aminte, a pune pe fugă, a se pune pe gânduri, ca musca la arat, cât ai zice pește, cine știe unde, te miri cine, pe de-a-ndoaselea.

4. Scrieți cât mai multe expresii pentru cuvântul **a muri**.

5. Explicați înțelesul fiecărei expresii și alcătuiți enunțuri: *fata morgana, mărul discordiei, sabia lui Damocle, calul troian, oul lui Columb.*

6. Completați următorul tabel încadrând corespunzător locuțiunile și expresiile: *a băga de seamă, a da de veste, a da de știre, fără de veste, a da ortul popii, a da fuga, a o lua la fugă, a o lua la sănătoasa, a da bir cu fugiții, a-și aduce aminte, a-și da seama, a se da de-a rostogolul, a sta pe*

gânduri, a spăla putina, a tăia frunze la câini, a-i lipsi o doagă, a-și lua inima în dinți, a face zile fripte (cuiva), a se face luntre și punte.

Expresii	Locuțiuni

7. Identificați locuțiunile și expresiile din textele de mai jos și explicați-le înțelesul:

„ – Vrei să mă tragi pe sfoară ? ” (Ion Luca Caragiale)

„ – O ieu la sănătoasa spre casă. ” (Ion Creangă)

„ – Când voi veni eu, am să vă dau de știre, ca să mă cunoașteți. ”

(Ion Creangă)

„Gros, bătrân, și îndesat, cum era, ai fi spus că mai degrabă se dă de-a dura, decât aleargă”. (Calistrat Hogaș)

„Si când propria viață singur n-o știi pe de rost

O sa-și bată alții capul să pătrunză cum a fost?” (Mihai Eminescu)

„ ... prin dreptul unui pod, mi-a ieșit în cale un urs grozav care m-a vârat în toți spărieții.”

„Și cum sta el pe gânduri...numai iaca se trezește dinaintea lui cu o babă gârbovă de bătrânețe...”

„...pe urmă se așterne la somn și unde nu începe a mâna porcii la jir.”

(Ion Creangă)

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

1. Descoperiți expresiile următoare, folosindu-vă de numere:

a vorbi între ochi, în celezări, a face pe dracu-n , a fi la ace, a despica firu-....., a avea băieri la pungă, a fi în al cer, peste..... țări șimări, a avea vieți ca pisica, a aveavieți, a fi degete la o mână și a nu semăna unul cu altul, a avea fețe, a dormi numai cuochi, a nu se lăsa cu cu, a fi om și jumătate, a lua la păzește, a nu ajunge nici pe măsea, în timpi și mișcări, a rupe mîța-n, a fi a roată la căruță, a semăna ca picături de apă, sabie cu tășuri, a umbla pe cărări, a se întoarce la de grade, a se trezi în al -lea ceas.

2. Dați sinonime pentru locuțiunile: a tăia frunze la câini – ... ; a veni cu sufletul la gură – ... ; a scoate peri albi – ... ; a da raportul – ... ; a da de urmă – ... ; a da de veste – ... ; a rupe – ... ; tăcerea – ... ; a sparge gheața – ... ; a spăla putina – ... ; a da binețe – ... ; nod în papură – ... ; dare de mână – ... ; dare de seamă – ... ; nebăgare de seama – ... ; gură spartă –

V. ATELIERUL CREATIV

LUCRAȚI ÎN GRUPURI!

1. Alcătuiți enunțuri cu următoarele unități frazeologice:

I: *a-și aduce aminte, a băga de seamă;*

II: *a tăia frunze la câini, a face cu ou și cu oțet;*

III: *a te da la brazdă, a bate fierul cât e cald;*

IV: *a avea aripi ca ale lui Icar (metaphoric- a cădea foarte de sus), a bate câmpii.*

2. Citiți cu atenție textul:

Trecutul și creația omului

Vorbind despre trecut, trebuie să avem o imagine clară a lui, a felului cum trăia, cum arăta *neamul* nostru înainte vreme. E o datorie sfântă a noastră să *descifrăm* corect mesajul *strămoșesc* formulat de-a lungul veacurilor evidențindu-i trăsăturile definitorii ca setea de a descoperi frumosul, de a-l făuri și de a-l cultiva cu ajutorul virtuților primordiale – dragostea de glie, vitejia, aspirația de libertate și *neastâmpărul* creației.

În procesul creației un loc de frunte îl ocupă meșteșugul confecționării hainelor – o ocupație a femeilor. Purtate de oameni în văzul tuturor, ele atrag atenția prin măiestrie și diversitate, fiind mărci de *recunoaștere* a membrilor comunității și mijloace de apreciere a vârstei, a stării sociale. Hainele, îmbrăcămintea, au apărut odată cu omul.

- ✓ *Găsiți în textul de mai sus cuvintele formate prin derivare.*
- ✓ *Indicați mijlocul de formare a acestor cuvinte.*
- ✓ *Analizați morfo-sintactic cuvintele evidențiate din text.*
- ✓ *Alcătuiți câteva enunțuri despre acest meșteșug.*

3. Subliniați locuțiunile/ expresiile din următoarele enunțuri:

- a) „Dar până atunci, na-ți o palmă, ca să ții minte ce ți-am spus. Băgat-ai în cap vorbele mele?” b) „Nu trece mult, și baba pune la cale și pe feciorul cel mijlociu, și-și ia un suflet de noră întocmai după chipul și asemănarea celei dintâi.” c) „A doua zi începură a veni peștori de la cutare și de la cutare fecior de împărat ...” (*Ion Creangă*)

Teste de evaluare a cunoștințelor

1. Stabiliți afirmația corectă:
 - a) Circa 28 milioane de oameni din lume consideră limba română ca limbă maternă.
 - b) Limba română face parte din familia de limbi slave.
 - c) Limba română își are originea din limba latină.
2. Structura etimologică a vocabularului cuprinde:
 - a) cuvinte moștenite; b) cuvinte împrumutate; c) cuvinte moștenite și cuvinte împrumutate
3. Stabiliți procedeul formării cuvântului „automobil”:
 - a) derivare prin prefixare; b) compunere prin alăturare;
 - c) conversiune.
4. Prefixoidele și sufixoidele sunt:
 - a) elemente ale compunerii; b) elemente ale derivării;
 - c) elemente ale conversiunii.
5. Prin ce mijloc de formare a cuvintelor s-a format cuvântul subliniat din versul: „*Te uiți cum mușcă toamna din verdele pădurii*” (Claudia Millian-Minulescu)
 - a) derivare; b) compunere; c) conversiune.
6. Marcați varianta corectă a enunțului de mai jos:
„*A nu privi cu ochi buni*” are sensul:
 - a) a invidia; b) a urî; c) a dezaproba.
7. Marcați răspunsul corect. „*A călca în străchini*” înseamnă:
 - a) a merge într-un fel ciudat; b) a face o gafă; c) a dezaproba.
8. „*Călcâiul lui Ahile*” semnifică:
 - a) un loc dureros; b) punctul vulnerabil; c) laba piciorului
9. În care șir sunt numai cuvinte care conțin sufixe diminutive:
 - a) auraș, frumușică, mărgică, făptaș,
 - b) puțintel, băiețel, inel, purcel;
 - c) vântuleț, inimioară, floricele, steluță
10. Familia lexicală conține:
 - a) cuvinte care pornesc de la o rădăcină comună;
 - b) cuvinte cu trăsături de sens comune, care pot fi grupate ele însele pe categorii;
 - c) cuvinte care au același prefix.
11. Cuvântul „televizor” are în componența sa:
 - a) un prefix și un sufix; b) un prefixoid și un sufix;
 - c) un prefixoid și un sufixoid.
12. În care din șirurile de mai jos este un cuvânt care nu aparține familiei lexicale date:
 - a) cântec, cântare, cântecel, cântar; b) carte, cărturar, cărțulie, cărțică;
 - c) a face, desfăcut, prefăcut, făcut.

Noțiuni de sintaxă (actualizare)

§ 8. Relațiile sintactice în propoziție (interdependență, coordonare, subordonare)

I. TERMINOLOGIE

raportul de coordonare;
raportul de subordonare;
interdependența (inerența)

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

- Citiți cu atenție textul:
Limba română este patria mea

A vorbi despre **limbă** este ca o duminică. Frumusețea lucrurilor concrete nu poate fi decât exprimată în limba română. De aceea, pentru mine muntele munte se numește, de aceea, pentru mine ierbiile iarbă și se spune, de aceea, pentru mine izvorul **izvorăște**, de aceea, pentru mine viața se trăiește.

Pentru mine iarba se numește iarbă, pentru mine **arborele** se numește arbore, malul se numește mal, iar norul se numește nor. Ce patrie minunată este această limbă!...

Nu spun că alte vorbiri nu ar fi minunate și frumoase. Dar atât de proprie, atât de familiară, atât de intimă îmi este limba în care m-am

născut, încât aproape nu-mi pot imagina existența fără ea. Noi, de fapt, avem două patrii coincidente: o dată este patria de pământ și de piatră și încă o dată este numele patriei de pământ și de piatră. Numele patriei este tot patrie. O patrie fără de nume nu este o patrie. Limba română este **patria** mea. (Nichita Stănescu)

- ✓ Găsiți sinonime pentru cuvintele evidențiate din textul de mai sus.
- ✓ Indicați mijlocul de formare a cuvântului **frumusețile**.
- ✓ Alcătuiți familia lexicală a cuvântului **pământ**.
- ✓ Analizați sintactic prima propoziție din textul de mai sus. Stabiliți prin ce sunt exprimate părțile principale de propoziție.

II. CE ȘTIM?

- ✓ Din ce este alcătuită vorbirea?
- ✓ Cum se leagă cuvintele în propoziții, propozițiile și frazele în text?

EXPLICAȚI!

- ✓ Prin ce se deosebește îmbinarea de cuvinte de un cuvânt? Dar de o propoziție?
- ✓ Scrieți ultima propoziție din textul de mai sus și împărțiți-o în îmbinări de cuvinte.
- ✓ Selectați zece îmbinări de cuvinte din textul de mai sus. Reprezentați schematic structura lor.

REȚINEȚI!

Elementele comunicării sunt:

Cuvântul – succesiunea relativ stabilă de sunete, având cel puțin un sens, capabilă să îndeplinească o funcție în comunicare – *elementul de bază*.

Îmbinarea de cuvinte este grupul de cuvinte, alcătuit din cel puțin două cuvinte care denumesc împreună obiectul sau acțiunea, în interiorul căruia se poate stabili un raport sintactic.

Sintaxa este un compartiment al lingvisticii care cuprinde regulile privitoare la îmbinarea cuvintelor în propoziții și a acestora în fraze, formând enunțuri.

Propoziția este unitatea independentă a sintaxei, prin intermediul căreia se poate realiza o comunicare (cu un singur predicat). Este organizată în jurul unui predicat aflat în relație cu un subiect.

Exemplu: Mihail Sadoveanu își amintea cu drag de locurile natale.

Fraza este o unitate sintactică alcătuită din cel puțin două propoziții legate între ele prin înțeles.

Exemplu: Apa trece, pietrele rămân.

Enunțul reprezintă unitatea superioară a sintaxei, o structură ce se constituie ca unitate de comunicare de sine stătătoare. Termenul acoperă două tipuri de unități de comunicare: *propoziția*

REȚINEȚI!

Partea de propoziție - cuvântul sau grupul de cuvinte prin care se exprimă o anumită funcție sintactică, aflat într-o relație cu alte cuvinte.

- Părțile de propoziție pot fi **principale și secundare**.
- Părți de propoziție principale: **predicatul și subiectul**.
- Părți de propoziție secundare: **atributul și complementul**.

Exemplu: Pacea este cel mai frumos anotimp al pâinii.

Predicatul este partea principală de propoziție care arată ce se spune despre subiect și răspunde la întrebările: *ce face? ce este? cum este subiectul? / ce se spune despre subiect? /*

Exemplu: Peste-a nopții feerie se ridică mândra lună... (M. Eminescu)

Subiectul este partea principală de propoziție care arată despre cine sau despre ce se vorbește în propoziție.

Exemplu: *Prietenul* adevărat la nevoie se cunoaște. (*Proverb*)

Atributul este partea secundară de propoziție care determină un substantiv, un cuvânt cu valoare substantivală sau un substitut (*pronume, numeral* cu valoare substantivală).

Exemplu: Ascultă foșnetul *tainic* al pădurii.

Complementul – sunt părțile secundare de propoziție aflate în dependență de un termen regent, exprimat prin *verb, adjectiv, adverb* sau *interjecție predicativă*.

Exemplu: Ștefan cel Mare s-a luptat cu *leșii* în Codrii Cosminului.

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Subliniați în exemplul de mai jos părțile principale și secundare de propoziție, indicând termenii regenți:

Calitățile lui Ștefan cel Mare de organizator, protector al culturii și promotor al ortodoxiei, diplomat și conducător de oști, au fost recunoscute pe plan intern și extern încă din timpul vieții sale.

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

• Care sunt raporturile sintactice ce se stabilesc între *părțile unei propoziții*?

REȚINEȚI!

Raporturile sintactice sunt *legături gramaticale* ce se stabilesc între *părțile unei propoziții* sau între *propozițiile* unei fraze.

Acestea sunt: **raportul de coordonare**; **raportul de subordonare**; **interdependența (inerența)**: raportul dintre subiect și predicat.

Raportul de coordonare în propoziție

Raportul de coordonare este legătura ce se stabilește între două sau mai multe elemente care sunt situate în același plan, fără ca unul dintre ele să depindă gramatical de celălalt sau celelalte.

Elementele care se pot coordona în propoziție sunt **părțile de propoziție** care coordonează între ele.

Raporturi de coordonare în propoziție se stabilesc între **părți de propoziție de același fel**, care îndeplinesc funcții sintactice identice și nu depind unul de altul.

Exemplu: *Drumurile și potecile* erau pustii. (Mihail Sadoveanu).

(S + S)

În această propoziție se conțin două subiecte coordonate, legate între ele cu ajutorul conjuncției coordonatoare **și**.

Exemple: El cumpără *fructe și pâine*. (Cd + Cd)

Vine *mâine* sau *poimâine*. (Cct+ Cct)

Părțile de propoziție coordonate pot avea *aceeași funcție sintactică*. Atunci ele constituie:

- **parți de propoziție multiple.**

Exemplu:

Și cerul, și pământul preschimbă sărutări

Prin **raze aurite și vesele cântări**.

(Vasile Alecsandri)

Raportul de inerență (interdependență)

Se mai identifică un raport specific de **interdependență**, stabilit *între subiect și predicat*, numit **inerență**.

Exemplu: *Apa, aerul, lumina, focul sunt* cele patru **stihii** ale naturii.

Raportul de coordonare se poate face prin **juxtapunere** (prin virgulă) și prin **joncțiune** (prin conjuncții coordonatoare: **copulative** – și, nici; **adversative** – dar, iar, însă, ci; **disjunctive** – ori, sau, fie; **conclusive** – deci, asadar, prin urmare, în concluzie). În plan semantic, legătura de coordonare constă în coexistența în timp și spațiu a obiectelor, fenomenelor sau în consecutivitatea acțiunilor.

Raportul de subordonare

Raporturi de subordonare se stabilesc între termenii propoziției (părțile de propoziție) și ai frazei (propozițiile) care îndeplinesc funcții sintactice diferite, unul dintre ei (termenul subordonat) depinzând de celălalt (termenul regent).

Exemplu: *Picătura de apă găurește stânca...* (Liviu Rebreanu)

În această propoziție, *termenii* celor două grupuri de cuvinte *picătura de apă și găurește stânca* sunt legați printr-un raport de subordonare.

Raporturile de subordonare sunt de mai multe feluri:
– **subordonarea atributivă**: *picătura* (care?) *de apă* (*termenul regent* este un substantiv, iar *termenul subordonat* – un atribut);
– **subordonarea completivă** (care, la rândul ei, poate fi circumstanțială și necircumstanțială): *găurește* (ce?) *stânca* (*regentul* este un verb, iar *cuvântul subordonat*, un complement direct).

La nivelul propoziției raportul de coordonare se stabilește între părți de propoziție de același fel, iar cel de subordonare între părțile secundare de propoziție și termenul lor regent.

Exemplu: Omul harnic și priceput muncește în grădină.

S+A+A+P+C

A+A(*harnic și priceput*)=raport de coordonare copulativa.

P (vb. *muncește*)+C (*în grădină*)=raport de subordonare.

În **propoziție** atributul și complementul se află în **raport de subordonare**: atributul față de un regent (substantiv sau locuțiune substantivală), iar complementul față de regent (verb, adverb sau adjectiv).

EXERSAȚII!

1. Evidențiați raporturile stabilite între părțile de propoziție din textele următoare: a) Cerul era înalt și albastru. (*Dumitru Radu Popescu*)
b) Aici stejarii, brazii și fagii trufași înalță capul lor spre cer. c) De sub marginile îndepărtate ale văzduhului de pretutindeni, nenumărate grămezi vinete de nouri posomorâți, cu frunți îndrăznețe și amenințătoare, se iviră fără de veste. (*Calistrat Hogaș*) d) Dragi-mi erau tata și mama, frații și surorile, și băieții satului, tovarășii mei din copilărie, cu cari, în zile geroase de iarnă, mă desfătam pe gheață și la săniuş, iar vara, în zilele frumoase de sărbători, cântând și chiuind, cutreieram dumbrăvile și luncile frumoase, prundul cu ștoalnelor, țarinile cu holdele, câmpul cu florile și mândrele dealuri... (*Ion Creangă*)

2. Identificați părțile de propoziție din exemplele următoare, stabilind raporturile sintactice dintre ele:

a) Deodată o lumină fantastic izbucnește

Din zece nałți mesteacăni cu fruntea-nflăcărată. (*Vasile Alecsandri*)

b) Pe-atunci eram falnic avânt... (*Alexandru Macedonski*)

c) Bunicuța era o ființă mititică și blândă. (*Mihail Sadoveanu*)

d) Codrul răsună de vuietul undelor călătoare. (*Alexandru Vlăhuță*)

e) Iată-l tolănit, într-un larg boschet de plute. (*Alexandru Vlăhuță*)

3. Identificați propozițiile în cadrul frazelor. Analizați sintactic propozițiile, stabilind raporturile dintre ele: a) Pe drumul ce duce către cetatea Neamțu, pe la sfârșitul lui septembrie 1686, se vedea o oaste mergând. (*Costache Negruzzi*) b) Intră în coridorul școlii și se apropie de fiu-său atât de repede, încât copiii din sală se speriară și crezură că omul vrea să bată pe vreunul dintre ei.

(*Marin Preda*)

4. Evidențiați tipurile de raporturi de coordonare între părțile de propoziție la nivelul fiecărei propoziții din următoarele fraze:

a) Nu-mi trebuie flamuri

Nu voi sicriu bogat,

Ci-mi împlețiți un pat

Din tinere ramuri. (*Mihai Eminescu*)

b) Patria este mormântul bunicilor, este lumina amiezii, patria este pâinea noastră cea de toate zilele, este flamura dorobanților ridicată peste turcime acum o sută de ani, este sângele lui Horia și al lui Doja vărsat pentru a lumina istoria noastră... (*Dumitru Radu Popescu*)

5. Alcătuiți enunțuri în care să aveți toate tipurile de raporturi sintactice ce se stabilesc între părțile unei propoziții:

- coordonare,
- subordonare,
- inerență.

6. Citiți cu atenție textul:

Râul Prut

De râul Prut se leagă numeroase legende și scrieri ale istoricilor, numele său fiind tradus în vremurile vechi ca „râul cu apă furtunoasă”. Lung de 953 de kilometri, râul Prut izvorăște din apropiere de muntele Hoverla din Carpații Păduroși din Ucraina. Pe teritoriul României, râul are o lungime de 742 de kilometri. Râul Prut a fost cunoscut încă din antichitate, despre el scriind marele istoric grec, Herodot. Călătorind prin coloniile grecești situate la nord de Marea Neagră, istoricul s-a interesat asupra zonelor învecinate cu acestea. În scrierile sale, el amintește de Prut sub denumirea de Pyretus și cunoaște amănunte surprinzătoare despre această apă. Tot Herodot susține că între Prut și actualul Siret mai exista un râu mare ce se vărsa în Dunăre, crezându-se mult timp că este vorba de o greșeală.

✓ *Transcrieți în caiete numeralele (cu litere).*

✓ *Identificați părțile de propoziție din primul enunț.*

- ✓ *Reprezentați schematic structura cuvintelor: numeroase, vremurile, teritoriul.*
- ✓ *Selectați din text toate verbele și scrieți-le în caiete.*
- ✓ *Alcătuți 4-5 enunțuri despre râul Prut, în care să folosiți toate tipurile de raporturi sintactice ce se stabilesc între părțile unei propoziții.*

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

➤ Arătați valoarea morfologică și funcția sintactică / rolul cuvintelor subliniate.

1. Mama mi-a dat un dar, dar nu mi-a plăcut. 2. Ai venit iar, iar el tot nu se întorsese. 3. Au, nu au toți aceleași obligații? 4. Și și-au luat cărțile din birou?

V. ATELIERUL CREATIV

LUCRAȚI ÎN GRUPURI!

O **propoziție** dezvoltată poate cuprinde un număr foarte mare de părți de propoziție. În fraza ce urmează aflăm și propoziții secundare. Numerotați numărul de propoziții în cadrul frazei. Stabiliți raporturile sintactice între **părțile primei propoziții**:

- **raportul de coordonare;**
- **raportul de subordonare;**
- **interdependența (inerența):** raportul dintre subiect și predicat.

Patria e aducerea-aminte de zilele copilăriei... coliba părintească... dragostea mamei, plăsmuirile inimii noastre... locul unde am iubit și am fost iubiți ... câinele care se joacă cu noi ... zbieretul turmelor când se întorceau în amurgul serii de la pășune... fumul vetrei ce ne-a încălzit în leagăn, înălțându-se în aer, ... barza de pe streășină ce caută duios pe câmpie și aerul care nicăieri nu este mai dulce.

§ 9. Mijloacele de realizare a relațiilor sintactice în propoziție (flexiunea, juxtapunerea, joncțiunea, topica, intonația, pauza)

I. TERMINOLOGIE

Mijloacele de realizare a relațiilor sintactice în propoziție:

- flexiunea
- juxtapunerea
- joncțiunea
- topica
- intonația
- pauza

❖ Citiți cu atenție textul:

Alegerea unei cariere profesionale

Alegerea unei cariere profesionale este o etapă importantă din viață. Mulți tineri se întrebă mai degrabă ce meserii sunt de viitor, în loc să-și analizeze

propriul talent, propriile visuri, propriile capacități și ceea ce își doresc ei cu adevărat să facă în viață.

Alegerea unei cariere este o decizie de care va depinde fiecare zi a vieții tale, pe o perioadă foarte lungă de timp.

Înainte de a ne alege profesia, e necesar să ascultăm de sfaturile celor apropiați și să învățăm din greșelile pe care le-au făcut cei din jurul nostru: părinții, frații, surorile, prietenii sau oricine altcineva. Tu, însă, va trebui să faci față zi de zi acestei activități. Așa că **ai grijă, să te bucuri de propria ta alegere. Atenție la propriul tău talent**, la dorințele tale, la capacitățile de care dai dovadă. Nu ignora ceea ce ești și ceea ce îți dorești.

Informează-te înainte de toate. Nu poți pune prea mare bază în ceea ce privește piața forței de muncă. Situația economică instabilă nu îți este de foarte mare ajutor în această privință. **Analizează**, totuși, **mișcările economice, perspectivele la nivel european**, privind evoluția

meseriilor pe următorii ani, care sunt bine realizate la nivel european. Toate acestea pot fi un punct de plecare în alegerea ta viitoare.

Ar fi ideal dacă ai sta de vorbă cu cineva care are experiență de lucru în domeniul respectiv.

Viteza informației, schimbările economice și nevoile pieței se modifică fulgerator, de la lună la lună, în anumite domenii. Ia în calcul acest lucru.

Învață că banii nu sunt totul. Dar sunt importanți, cu siguranță. Principalul este să ai satisfacție la locul de muncă. Pentru cei mai mulți dintre oameni a lucra cu plăcere, a face ceea ce le place este mult mai important decât venitul salarial.

✓ Găsiți sinonime pentru sensul din textul de mai sus al cuvintelor: *carieră, talent, se modifică, venit salarial*.

✓ Indicați mijlocul de formare al cuvântului „fulgerător”.

✓ Alegeți din text cuvinte sau expresii care aparțin câmpului lexical al cuvântului *carieră*.

✓ Analizați sintactic propoziția „**Analizează**, totuși, **mișcările economice, perspectivele la nivel european...**” din textul de mai sus. Stabiliți ce raporturi sintactice se stabilesc între părțile de propoziție.

II. CE ȘTIM?

REAMINȚIȚI-VĂ!

Raporturile sintactice ce se stabilesc între părțile unei propoziții sunt:

- raportul de coordonare;
- raportul de subordonare;
- interdependența (inerența): *raportul dintre subiect și predicat*.

SĂ DESCOPERIM!

✓ Ce raporturi sintactice există între structurile evidențiate din propoziția: *Greul călătoriei noastre începea aici*.

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

➤ **Mijloacele de realizare a relațiilor sintactice:**

- flexiunea - topica
- juxtapunerea - intonația
- joncțiunea - pauza

REȚINEȚI!

Mijloacele de realizare a raporturilor sintactice pot fi:

- ✓ **fonetice** (*intonația și pauză*) – redate grafic prin semne de punctuație (*virgulă, punct și virgulă, linie de pauză*);
- ✓ **morfologice** (*flexiunea – forma de genitiv a atributului, de exemplu, și acordul*);
- ✓ **sintactice** (*topica și joncțiunea* (apelul la elemente suplimentare – *instrumente gramaticale: prepoziții, conjuncții, pronume și adverbe relative*)).

Intonația

Prin **intonatie** pot fi exprimate raporturi sintactice. Propozițiile, fiind unele și aceleași, pot avea datorită intonației un conținut diferit.

Exemplu: El a venit. El a venit? El a venit! s. a.

Pauza

Un alt mijloc fonetic, afară de intonație, este **pauza**. Pauzele se fac după anumite grupuri de cuvinte, având durată diferită.

Intonația și pauza nu apar niciodată singure, dar însoțesc obligator celelalte mijloace de realizare a raporturilor sintactice.

Intonația și pauza au o mare importanță practică la înțelegerea justă a unui enunț, text.

Exemplu: Vasile coboară sacul.

dar: Vasile, coboară sacul!

ATENȚIE !

Punctuația reprezintă un alt aspect esențial în analiza gramaticală. Ea este un auxiliar grafic esențial al aspectului scris al limbii, marcat în rostire prin mijloace diferite (în special prin **pauză, intonație, accent**).

Flexiunea este cel mai răspândit mijloc de redare a raporturilor sintactice.

Flexionarea substantivului, adjectivului, pronomelui, numeralului se numește *declinare*. Flexionarea verbului – *conjugare*.

Exemplu: Pe un deal răsare luna ca o vatră de jărătic... (M. Eminescu)

Cuvintele din acest exemplu nu apar cu forma pe care o au ele în

dicționar, ci cu formele cerute de raporturile semantice dintre noțiunile respective: *răsare pe un deal* (sens circumstanțial de loc), *răsare ca o vatră* (sens circumstanțial de mod), *vatră de jărat* (sens atributiv).

Un loc important îl are și **topica**, deși în limba română aceasta nu este fixă.

Există o **topică** așa-zis **canonică**, orientativă prin care se urmărește formarea unor enunțuri considerate „corecte” (de la care există însă numeroase abateri, în funcție de dorința vorbitorului de reliefare a uneia sau a alteia dintre părțile enunțului).

Astfel, în mod obișnuit, se consideră:

- *Propoziția simplă* este alcătuită după schema:
S+P (v/n).
- *Propoziția dezvoltată* poate fi alcătuită după schema:
S (+/- A) + P(v/n) +/- C (d/i/ag/circ.) etc.

Atributele adjectivale stau după termenul regent, doar cele exprimate prin *numerale cu valoare adjectivală* se așază înaintea substantivului determinat; de asemenea *atributele adjectivale* exprimate prin *adjective pronominale demonstrative/nehotărâte*:

Exemplu: copiii **cumînți**; dar: **doi** copii/**acești** copii; **alți** copii.

Complementele stau de obicei după termenul regent:

Exemplu: L-am văzut **pe prietenul** tău.

l-am vorbit **mamei** tale.

- **juxtapunerea** (prin semene de punctuație)

Exemplu: Munca ne scapă de trei mari rele: *de urât, de fapte rele, de sărăcie*.

- **Joncțiunea** (conjunții sau locuțiuni conjuncționale coordonatoare).

Conjunții coordonatoare:

- **copulative:** *și, nici, precum și (locuțiune)*;
- **adversative:** *dar, iar, însă, ci*;
- **disjunctive:** *ba..., ba....; ori..., ori...; fie..., fie...;*
- **conclusive:** *deci, așadar, prin urmare (locuțiune)*.

– **coordonarea copulativă:**

Exemplu: *Și câmpiile, și dealurile, și văile erau pline de un murmur surd.*

– **coordonarea disjunctivă:**

Exemplu: Probabil, asta se întâmpla într-un sfârșit de iarnă sau la începutul primăverii. (*Octavian Paler*)

– **coordonarea adversativă:**

Exemplu: Câinele nu fuge de colac, *ci* de ciomag. (*Folclor*);

– **coordonarea conclusivă:**

Exemplu: Creștinul este liber, *așadar* fericit. (*Nicolae Steinhardt*)

NOTĂ!

Se pune **virgulă** înaintea conjuncțiilor coordonatoare *adversative*, *conclusive*, precum și între conjuncțiile *disjunctive*:

Și firul tău se rupe des,
Căci gânduri te frământă. (George Coșbuc)

EXERSAȚI!

1. Evidențiați mijloacele de realizare a raporturilor de subordonare între părțile de propoziție referitoare la fiecare propoziție din fraza următoare:

„Zori de ziuă se revarsă peste vesela natură,
Prevestind un soare dulce cu lumină și căldură;
În curând și el apare pe-orizontul aurit,
Sorbind roua dimineții de pe câmpul înverzit...” (*Vasile Alecsandri*)

2. Identificați raporturile de coordonare și subordonare din textele următoare:

a) „ – Mă trezesc¹/, deschid ochii²/ și / caut³/ să mă dumiresc⁴/ unde mă aflu”⁵/.

b) „Numeroase sunt cărările Domnului¹/, prin urmare judecă ²/și alege calea cea dreaptă”³/.

c) „Numai când și alții din clasă începură¹/ să bage de seamă²/, doctorul se ridică de la locul lui³/, se opri în fața băncii întâia⁴/ și întinse mâna înspre locul acela, vorbind de departe”⁵/.

3. Citiți cu atenție fragmentul. Numiți ce raporturi s-au stabilit între frazele din acest fragment.

Darurile toamnei

După o vară fierbinte cu zile minunate și lungi, toamna se apropie cu hainele ei frumos colorate, cu miros de fructe și recolte bogate, dar și cu zile mai scurte și mohorate.

Prunii, merii, perii și alți pomi din livadă deschid ochii uimiți și se scutură zgribuliți de frigul de afară. Se scutură, iară înfrigurați și crengile lor îmbelșugate de rod, umplu cu vârf coșul toamnei. Fructele aurii și gustoase, frumos mirositoare, ajung în cămară. Toamna le asează pe rafturi plină de bucurie și le adulmecă mirosul și aromele plăcute, admirându-le cu plăcere culorile: mere roșii, galbene și verzi s-au adunat din belșug în cămară și stau pe rafturi ca niște globuri de aur și aramă; gutui pufoase, burtoase și aromate s-au adunat în cămara toamnei așteptându-și rândul la compoturi și dulceață, o grămadă de nuci sună-n sacii mari și burdușiți, prunele-și așteaptă cu nerăbdare rândul la cazanele de făcut magiun, strugurii ajung în butoaie de lemn, care aproape dau pe dinafară și mustul lor e dulce și bun ca mierea.

4. Alcătuiți propoziții despre toamnă folosind diferite mijloace de realizare a raporturilor de subordonare între părțile de propoziție.

5. Precizați cum sunt realizate raporturile dintre propozițiile ce alcătuiesc următoarele fraze?

a) „Am pregătit totul, deci pot veni în orice zi.”

b) „Tu știi sau nu știi și atunci procedăm astfel.”

c) „Cântau un cântec simplu ca pământul...”

Eu i-aș fi strâns la piept pe-acești flăcăi

Și le-aș fi spus întreaga mea mâhnire.” (Nicolae Labiș)

d) „Dragoș mândru ca un soare

A plecat la vânătoare,

Ghioaga și săgeata lui

Fac pustiul codrului!” (Vasile Alecsandri)

6. Alcătuiți patru propoziții după imaginile date, în care să folosiți flexiunea ca mijloc de realizare a raporturilor sintactice.

7. Analizați fiecare propoziție din frazele de mai jos, stabilind raporturile sintactice și mijloacele de realizare ale acestora:

a) „Învățăm¹/ ca să știm.”²/

b) „Pentru mine e totuna¹/ de-ai învățat²/ sau n-ai învățat.”³/

c) „Tu mai lasă drumurile¹/ și stai lângă mămuca,²/ de-i fă țevi³/ și leagăna copilul.”⁴/ (Ion Creangă)

d) „Cânta așa de duios,¹/ că-ți venea²/ să plângi.”³/

8. Stabiliți raportul de interdependență în următoarele exemple:

a) Pe cer continuă să plutească norii cenușii.

b) Omul nu termină de învățat toată viața.

c) Compozitorul a fost prezent la festival.

d) Zorii zilei se revarsă peste natura fermecătoare.

✓ Analizați sintactico-morfologic predicatelor din enumțurile date.

9. Alcătuiți șase exemple după imaginea dată, în care să folosiți joncțiunea ca mijloc de realizare a raporturilor sintactice între părțile de propoziție.

NU UITAȚI!

Raportul de coordonare realizat prin jonctiune adversativă este caracterizat de conjuncțiile coordonatoare **dar, iar, ci, însă**;

Nu astăzi, **ci** mâine va avea loc ședința.

10. Identificați felul fiecărei propoziții din frazele de mai jos. Precizați raporturile sintactice prezente într-una dintre propoziții:

a) „ – Tată, am crescut în palatele tale, m-am plimbat în astă grădină de atâtea ori și am văzut roade foarte frumoase în pomul din fundul grădinii, dar n-am putut niciodată gusta din ele.” (*Petre Ispirescu*)

b) „Stătu o clipă; își acoperi gura cu mâinile, ca să nu țipe, se întoarse pe loc și dispăru. (Mihail Sadoveanu)

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIM CORECT

Realizați corespondența dintre cuvântul „**a**” și valoarea lui morfologică:

1. Articol hotărât:	a) A trăi înseamnă a munci.
2. Articol posesiv:	b) A! Cât de mult mă bucur că te-ai întors.
3. Verb auxiliar:	c) De data aceasta dreptatea nu e a nimănui.
4. Prepoziție:	d) Marea ne îmbia cu valurile-i mișcătoare.
5. Interjecție:	e) Minunea a trecut momentan.

V. ATELIERUL CREATIV

LUCRAȚI ÎN GRUPURI:

Grupa I: Construiți trei enunțuri în care să utilizați **raporturi sintactice** realizate prin **jonctiune**;

Grupa II: Formulați 3 propoziții în care să utilizați *raportul de coordonare prin juxtapunere*.

Grupa III: Construiți trei enunțuri în care să utilizați tipuri de *raporturi sintactice* realizate prin *flexiune*.

§ 10. Cuvintele și construcțiile incidente. Punctuația lor

I. TERMINOLOGIE

Construcțiile incidente:

- *cuvinte*
- *îmbinări de cuvinte*
- *propoziții* sau *fraze*

FOLOȘIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

❖ Citiți cu atenție fragmentul:

„A fost ce-a fost; dacă n-ar fi, nici nu s-ar povesti...”

În mijlocul codrilor, lângă **drumul** cel mare, lângă drumul cel de țară, pe unde umblă și trece împăratul cu voinicii săi, era odinioară **o crâșmă**. *La crâșma aceea era o crâșmăriță; crâșmărița avea o fată, și pe fată o chema Florița*. Fata asta nu era însă fiica crâșmăriței și crâșmărița nu

era mama fetei: fata era fată fără părinți, și crâșmărița – maică de suflet a fetei... (...) Într-o bună dimineată, crâșmarul s-a dus după lemne la pădure... și ... **iacă ce să vezi**: pe o **poiană** limpede și plină de flori a aflat o fetiță ce se juca cu niște pui de căprioară. Cum, când și de unde să fi ajuns copilița asta prin codru, aceea minte pământescă nu poate s-o priceapă. Doar a crescut ca și florile din pământ; doar a căzut ca și **stelele** din cer; sau s-a prefăcut cumva, **pe nepricepute**, din **văzduhul** curat. Destul cum c-atâta era de frumoasă fetița asta, încât de-ar fi fost să fie din om, ar fi trebuit să fie, **cel puțin**, fată de împărat. Cine știe?... Vreun împărat ce **domnește** în ascuns prin adâncul codrilor...”

(Ioan Slavici)

- ✓ Găsiți antonime pentru sensul din text al cuvintelor evidențiate.
- ✓ Indicați mijlocul de formare al cuvântului „crâșmăriță”.

✓ *Alegeți din text cuvinte sau expresii care aparțin câmpului lexical al cuvântului „fată”.*

✓ *Analizați sintactic propozițiile frazei evidențiate din textul de mai sus.*

✓ *Precizații ce raporturi sintactice se stabilesc între părțile de propoziție și care sunt mijloacele de realizare a raporturilor sintactice.*

II. CE ȘTIM?

- Din ce este alcătuită vorbirea noastră?
- Ce este propoziția?
- Dar fraza?

COMPARAȚI!

- ✓ *Soarele.*
- ✓ *Soarele a răsărit.*
- ✓ *Soarele a răsărit și razele lui îi aduc pământului căldură.*

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

- ✓ *Ce rol îl au construcțiile evidențiate cu albastru în text?*

REȚINEȚI!

Construcția incidentă reprezintă o comunicare suplimentară în interiorul unei comunicări de bază de care nu este legată sintactic

În vorbire, construcția incidentă are o intonație specială;/ în scris, este separată de restul comunicării prin virgulă, linii de pauză sau paranteze.

Cuvintele care aduc o informație suplimentară, nu au valoare semnificativă în sine, ci vin ca să aducă o precizare în ceea ce este exprimat, enunțul poate fi înțeles și fără cuvintele sau propozițiile incidente *se despart prin virgulă.*

Exemple: cu părere de rău, fără doar și poate, din fericire, din păcate, într-adevăr, firește, la urma urmei, în concluzie, prin urmare, de altfel, așadar, desigur, la drept vorbind, mai ales, de exemplu etc.

- *„Am să te susțin în demersul tău, de exemplu, am să vorbesc cu fratele meu”.*
- *„Totuși, la mare e soare mereu” .*
- *„Așadar, sunteți împotriva mea”.*

Ele pot ocupa orice poziție în text și nu sunt legate din punct de vedere gramatical de propoziția în care apar. Prin aceste **cuvinte** și **construcții incidente** este *subliniată atitudinea vorbitorului față de un*

fragment sau enunțul integral, sau *se aduc precizări, completări, idei* de bază din propoziție.

Cuvintele și construcțiile incidente **exprimă**:

- ✓ o explicație:
„*Vârsta, că am o sumă de ani în spate, îmi dă voie să spun toate astea*”.
- ✓ apreciere asupra celor relatate:
„*Uite că, din fericire, a venit la timp*”.
- ✓ convingerea (într-o măsură mai mică sau mai mare):
„*Vreau, crede-mă, dar nu pot*”.
- ✓ intervenția autorului în vorbirea unui interlocutor:
„*Țin mult, zise el, la cartea aceasta*”.

Aceste construcții sunt separate, în scris, prin **virgulă, linii de pauză sau paranteze**.

AFLAȚI MAI MULT!

Construcțiile incidente pot fi: *cuvinte, îmbinări de cuvinte, propoziții* sau *fraze*.

EXERSAȚI!

1. Identificați construcțiile incidente din exemplele de mai jos. Stabiliți aspectul structurii gramaticale, grupul semantic la care se referă (*intonației, pauzei, topicii, punctuației*):

a) În sfârșit, ce mai atâta vorbă pentru nimica toată. (*Ion Creangă*)

b) Aveți bunătate de vorbiți mai moldovenește, cucoane, să ne dumerim și noi, că eu unul, drept să vă spun, că nu mă pricep nimica, păcatele mele... (*Ion Creangă*)

c) Dar să nu fie cu supărare, ia, palmele aceste țărănești ale noastre, străpunse de pălămidă și pline de bătăături, cum le vezi, vă țin pe dumneavoastră de atâta amar de vreme, și vă fac să huzuriți de bine, și mai mult decât atâta: orice venetic, în țara asta, este oploșit de dumneavoastră și-l priviți cu nepăsare, cum ne sughe sângele, și tăceți, și-l îmbrățișați. (*Ion Creangă*)

d) Cel mai vechi caz de utilizare a puterii vântului a fost ambarcațiunea cu pânze, oamenii au înțeles că vântul prins într-o pânză poate fi făcut să împingă o barcă. (*din presă*)

2. Subliniați construcțiile incidente din exemplele de mai jos, indicând structura lor gramaticală: a) Pieri, deci, și tu pe brazdă și țâncul fraged piară... (*Vasile Alecsandri*) b) Căruța lui, deși era ferecată cu teie, cu curmeie, însă, era o căruță bună încăpătoare și îndemânică. (*Ion Creangă*)

c) Vorba ceea: și piatra prinde mușchi, dacă șede mult într-un loc. (*Ion Creangă*) d) Până atunci, însă, pentru ca să nu te afle tată-meu, eu te voi preface într-o floare. (*Mihai Eminescu*)

3. Alcătuiți enunțuri cu următoarele cuvinte incidente: *de obicei, doamne, de exemplu, din fericire, mai întâi, cu toate acestea, mă rog, probabil, vorba ceea.*

4. Identificați propozițiile incidente. Utilizați semnele de punctuație necesare: a) Însă fie vorba între noi nu ne era a învăța cum nu i-i câinelui a linge sare. (*Ion Creangă*) b) Într-o zi abia era atunci Zamfira de șapte ani un dorobanț veni la tatăl ei și îi porunci să-l urmeze cu țiganii la ocârmuire. (*Vasile Alecsandri*) c) Bun mai era părintele Duhu când se afla în toate bune Dumnezeu să-l ierte. (*Ion Creangă*) d) – Jujucă ce mai faci mata /Întreabă câinele din coadă dând încet / Aceasta între câini e semnul de respect. (*Alexandru Donici*)

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

Abrevieri fără punct

Nu sunt urmate de punct:

- abrevierile care păstrează finala cuvântului abreviat: *cca, dl, dle, dna, d-ta* pentru *circa, domnul, domnule, doamna, dumneata*;
- abrevierile numelor punctelor cardinale: *E, N, V, S*;
- simbolurile majorității unităților de măsură: *cm, gal, m, kg* pentru *centimetru, galon, metru, kilogram*;
- simbolurile unor termeni din domeniul științific și tehnic: matematică, fizică (*A* pentru *arie*, *N* pentru *număr natural*), chimie (simbolurile elementelor chimice: *C, Cl, Mg* pentru *carbon, clor, magneziu*), medicină (*Rh*).

Conform aceluiași dicționar normativ, prescurtările *dl* și *d.* sunt corecte amândouă pentru cuvântul *domnul*.

Exemplu: „Numai în dumneata mai avem un pic de nădejde, dle Ilie.”
„În final, am cules fiecare cât a putut, dar trebuia să culegem 20 de kg.”

V. ATELIERUL CREATIV

LUCRAȚI ÎN GRUPURI!

Alcătuți în fiecare grup câte o compunere pe tema: „*O întâmplare deosebită din copilăria mea*” în care să folosiți construcții incidente.

NU UITAȚI!

Cel mai important lucru pe care ar trebuie să-l ia omul pe drumul vieții este propria copilărie care întrunește cele mai frumoase calități umane: sinceritatea, curajul, cinstea, sentimentul prieteniei...

§ 11. Vorbirea directă și vorbirea indirectă. Semnele de punctuație

I. TERMINOLOGIE

vorbirea directă
vorbirea indirectă
cuvintele autorului

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

✓ Citiți cu atenție textul:

Mănăstirea Putna

Era în vara anului o mie patru sute șaiszeci și șase. Tânărul Ștefan domnea, în Țara Moldovei, de numai nouă ani...

Într-una din zile, călătorea călare, cu ostași și norod mult, ca să caute locul unde să clădească sfânta mănăstire.

Se găsea, cu arcașii săi, pe-un muncel, unde există și azi o cruce, aproape de Mănăstirea Putna. Muncelul se numește „Dealul Crucii”, de unde se vede, în vremea noastră, încântătoarea priveliște a văii minunate de la mănăstire.

Ștefan-Vodă a ales trei dintre cei mai vrednici aprozi, zicându-le:

— Arcași, eu vreau să mă întrec azi cu voi! Săgeata care va zbura mai departe ne va arăta locul unde vom înălța sfânta zidire.

Voinicii își pregătiră arcurile și traseră cu putere. Săgețile zburară departe.

Acum veni rândul lui Ștefan. Și-a încordat arcul și săgeata sa zbură și mai departe, înfigându-se într-un paltin bătrân.

— Acolo va fi altarul! grăi Vodă, făcându-și cruce. Unde a căzut săgeata unui aprod, urma să se ridice clopotnița...

Legenda zidirii Mănăstirii Putna

- ✓ *Cum sunt redatе gândurile cuiva: exact sau cu unele modificări?*
- ✓ *Citiți și comentați măiestria autorului în ce privește îmbinarea narațiunii cu redarea exactă a gândurilor cuiva.*
- ✓ *Găsiți antonime pentru sensul din text al cuvintelor: tânărul, aceea, odihnă.*
- ✓ *Analizați sintactic propozițiile frazei evidențiate din textul de mai sus.*
- ✓ *Precizații ce raporturi sintactice se stabilesc între părțile de propoziție și care sunt mijloacele de realizare a raporturilor sintactice.*

II. CE ȘTIM?

Vorbirea directă și vorbirea indirectă.

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

- Ce este vorbirea directă și indirectă?
- Care este structura și punctuația ei?

OBSERVAȚI!

• Autorul Spiridon Vangheli spune că s-a gândit mult cum să ne facă o carte pentru copii: „M-am gândit mult, dragă copile, cum să fac această carte pentru tine”.

- ✓ *Care sunt cuvintele ce-i aparțin autorului cărții?*
- ✓ *Cum se evidențiază ele oral? Dar în scris?*

ATENȚIE!

Redarea de către vorbitor a cuvintelor cuiva se face pe două căi:

- prin vorbire directă;*
- prin vorbire indirectă.*

În ambele cazuri spusele unei persoane depinde de un verb ce face parte din grupa **verbelor de declarație**: *a zice, a spune, a declara, a răspunde, etc.*

Exemplu: Apoi unul a zis: „Acum hai să facem un monument Iernii”.

(Spiridon Vangheli)

- *Vorbirea a fost redată întocmai după formă și conținut.*

Dar: Apoi unul a zis să facă un monument Iernii.

- *Vorbirea a fost redată întocmai numai după conținut.*

OBSERVAȚI!

- ✓ La **vorbirea directă** gândurile sunt redade la persoana I-a.
- ✓ La **vorbirea indirectă** gândurile sunt redade la persoana a III-a.

REȚINEȚI!

Vorbirea directă este vorbirea cuiva redată exact după formă și conținut.

Vorbirea indirectă este vorbirea cuiva redată exact numai după conținut, fără a-i respecta și forma.

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Citiți cu atenție enunțurile: a) Miron Costin spunea: „Nu este alta mai frumoasă și mai de preț zăbavă decât cetitul cărților” b) „S-ar putea crede că întreaga natură a ostenit la zidirea Limbii Române”, spunea Grigore Vieru. c) „Nu noi suntem stăpânii limbii, spunea Mihai Eminescu, ci limba e stăpâna noastră...”

- ✓ *Stabiliți care sunt cuvintele autorului? Dar vorbirea directă?*

- ✓ *Ce semne de punctuație s-au folosit?*
- ✓ *Folosind următoarele semne convenționale, faceți schema fiecărui exemplu de mai sus, păstrând semnele de punctuație corespunzătoare:*

V. D. vorbirea directă **C.A.** cuvintele autorului;

✓ *Ce ați observat?*

- *De locul cuvintelor autorului depinde utilizarea semnelor de punctuație în frazele cu vorbire directă.*
- *Vorbirea directă se ia, de obicei, între ghilimele, dacă nu e prezentată în formă de dialog.*

REȚINEȚI!

Vorbirea directă poate sta înaintea cuvintelor autorului.

În acest caz *vorbirea directă* se ia între *ghilimele*, după ea se pune *virgula*, *semnul interogării* sau *semnul exclamării*, iar *cuvintele autorului* continua cu *literă mică*.

Exemplu: „*Îvățătura e de mare folos oamenilor*”, a spus bunelul.

Vorbirea directă poate sta după cuvintele autorului.

În acest caz se scriu *cuvintele autorului*, se pun *două puncte*, apoi se scrie *vorbirea directă* în *ghilimele*, utilizând *semnul necesar*.

Exemplu: Tatăl le-a zis feciorilor: „*Să știți că în vie este îngropată o comoară...*”

Vorbirea directă poate fi întreruptă de cuvintele autorului.

În acest caz se deschid *ghilimelele*, se scriu *cuvintele autorului* care se izolează din ambele părți prin *virgule*, iar partea a doua a vorbirii directe continuă cu *literă mica*, apoi se utilizează *semnul necesar* și se închid *ghilimelele*.

Exemplu: „*Principalul este*, a spus bătrânul, *să spui adevărul.*”

EXERSAȚI!

1. În care parte a textului este redată întocmai vorbirea cuiva? Ce importanță are folosirea ei în acest text: a) „În doinele moldovenești asculți murmur de izvor, tânguit de dor, șuierat haiducesc...” b) Scriitorul George Meniuc spunea despre aceste nestemate: „*Prin timpuri mari, frământate au trecut aceste cântece, în oglinda lor se*

reflectă destinele multor oameni, demult dispăruți, eroii acestor cântece duioase dialoghează cu noi, deși autorii lor anonimi zac în pământ". c) Ascultând doina, te încercă sentimentele cele mai curate și te faci mai frumos, mai bun. Ce sentimente puternice a avut autorul anonim care a exclamat: „*Doină, doină, cântec dulce, când te-aud nu m-aș mai duce!*”

2. Caracterizați semnele de punctuație în exemplele date.

a) Ion Druță se întreabă: „*Va supraviețui oare limba maternă?*”
b) „*Viitorul limbii noastre depinde de ceea ce vom hotărî fiecare dintre noi și în ce măsură vom rămâne credincioși acestei hotărâri*”, continuă talentatul nuvelist și dramaturg.

3. Completați exemplele date cu vorbire directă.

- *Elevul de serviciu a anunțat...*
- *Toți au întrebat nedumeriți...*
- *...s-a mirat vecinul.*
- *...a întrebat medicul.*

4. Citiți textul. La ce stil se referă? Spuneți care sunt cuvintele cuiva rediate exact și care sunt expresiile folclorice folosite de orișicine. Cum se deosebesc ele la citire și în scris de restul textului?

„*În sfârșit, după ce m-au lăsat câinii lui Trăsnea în pace, ... am*

sărit în răspintenele unui drum; de acolo în grădină la noi, și atunci mi s-a părut că mă aflu în sânul lui Dumnezeu. Și merg eu acum fără pă sare prin păpușoi până în dreptul ogrăzii; și mă uit printre gard și văd pe mama cum se dă în vânt după trebi, când în casă, când afară; și-mi era mai mare mila de ea...” (Ion Creangă)

5. Inversați ordinea vorbirii directe și a cuvintelor autorului. Comentați semnele de punctuație.

a) Marele savant B. P. Hasdeu scria în secolul trecut: „România mea cât trăiește graiul nu și-l va lăsa”.

b) Poetul Nichita Stănescu spune: „Frumusețea lucrurilor concrete nu poate fi exprimată decât în limba română”.

c) Poetul Vasile Romanciuc exclamă: „Cuvântu-i osul sfânt pe care trăiește sufletul în om”.

Adesea, pentru a indica cui aparțin cele reproduse exact, nu se scriu toate cuvintele de declarație, ci doar numele și prenumele autorului, luate în paranteze.

Exemplu: „Istoria e cea dintâi carte a unei nații”. (Nicolae Bălcescu)

REȚINEȚI!

Acest tip de vorbire directă se numește **citată**.

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Citiți cu atenție textul. Identificați vorbirea directă și cuvintele autorului:

„ – Ce mai faci tu, măi flăcăule, îl întrebai eu. Ai ieșit cu oile la păscut?

– M-a trimis tătuca să le mai port! îmi răspunse el serios...”

✓ *Stabiliți locul vorbirii directe față de cuvintele autorului.*

✓ *Explicați utilizarea semnelor de punctuație.*

✓ *Transformați vorbirea directă în vorbire indirectă.*

2. Copiați textul. Identificați vorbirea directă și locul ei față de cuvintele autorului.

„Harap-Alb [...] îi zice:

– Dragul meu căluț, la grea belea m-a vârat iar Spânul!... De oi mai scăpa și din asta cu viață, apoi tot mai am zile de trăit. Dar nu știu, zău, la cât mi-o sta norocul!

– Nu-i nimica, stăpâne, zise calul. Capul de-ar fi sănătos, că belelele curg gărlă. Poate ai primit poruncă să jefuiești piatra morii și să duci pielea la împărăție...”

(*Ion Creangă*)

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIM CORECT

Citiți. Analizați vorbirea directă. Comentați topica și semnele de punctuație.

Drumețul intră, zice: "Bine-am găsit, Ursane!..."
Un aspru glas răspunde: "Bine-ai venit, moș Dane!
Ce vânt te-aduse-aice?"
„Vânt rău și de jelire!
Ne calc păgânii, frate, și țara-i la pieire!”
Ursan tresare, geme, s-aprinde-n gândul său.
Dan zice: „De pe munte venit-am să te ieu, Să mergem.”
„Dar! să mergem!” adaugă Ursan
Și mult cu drag privește grozavu-i buzdugan.
Apoi un corn apucă și buciună în vânt. (Vasile Alecsandri)

V. ATELIERUL CREATIV

VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

○ Atașamentul față de limba maternă a fost exprimat astfel de către regretatul poet Liviu Damian:

*„Dar când simți-voi că mă duc
Și clipa mi se curmă,
În limba asta voi rosti
Cuvântul cel din urmă”.*

- ✓ Care este ideea ce se desprinde din conținutul fragmentului de mai sus?

FOLOSIȚI-VĂ IMAGINAȚIA!

✓ Scrieți o compunere de volum mic pe tema „*Mult e dulce și frumoasă limba ce-o vorbim*”, „*Plai natal, pământ bogat*”, folosind citate despre limbă selectate.

§ 12. Dialogul. Linia de dialog. Adresarea. Semnele de punctuație

I. TERMINOLOGIE

dialog
linia de dialog
replici

adresarea: simplă și dezvoltată
adresări multiple

FOLOȘIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

- Citiți cu atenție textul:

Din isprăvile lui Păcală

Un negustor, umblând prin mai multe sate și orașe, ca să cumpere grâu, păpușoi și altele, într-o zi ajunsese la un pod și când era să treacă văzu un om care se odihnea acolo: acesta era Păcală. Negustorul, voind să afle ceva de la el, ca orice negustor, se apropie de dânsul și-l întrebă:

- De unde ești, **măi creștine**?
- Ia din sat de la noi, răspunse Păcală.
- Din care sat de la voi?
- Iaca de acolo, tocmai de sub acel mal, arătând negustorului cu mâna spre un deal.
- Bine, dar ce sat e acela? Eu nu-l știu.
- Ei! cum să nu-l știi; e satul nostru, și eu de acolo vin.
- Nu așa, măi prostule. Eu te-ntreb: acel sat pe a cui moșie este și cum îi botezat?
- Doamne! da' nu știi că moșiile sunt boierești și asta-i a cuconului nostru, ce șede la București? Iar satu-l botează popa într-o căldărușă cu apă, cum îi scrie lui în cărți.

Negustorul, privindu-l lung, zise în sine: *Mă!*... aista-i chiar Păcală.

- ✓ *Explicați, cu ajutorul dicționarului, cuvintele: negustor, cuconului.*
- ✓ *Ce părți de vorbire sunt acestea și ce funcție sintactică îndeplinesc în enunțuri?*
- ✓ *Explicați semnificația expresiei „cum îi scrie lui în cărți”.*
- ✓ *Stabiliți câte persoane iau parte la discuție?*
- ✓ *Care sunt cuvintele autorului din textul de mai sus?*

II. CE ȘTIM?

- ✓ Ce este vorbirea directă? Care este topica vorbirii directe în frază față de cuvintele autorului?

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

- ✓ Ce este dialogul? Care sunt semnele de punctuație la dialog.
- ✓ Adresarea. Tipurile adresărilor. Semnele de punctuație.

SĂ DESCOPERIM!

- ✓ Descoperiți în textul de mai sus dialogul.
- ✓ Explicați utilizarea semnelor de punctuație.

RETINEȚI!

Dialogul este convorbirea dintre două persoane.

Vorbirea fiecărei persoane (*replica*), la dialog, se scrie din rând nou, fiind precedată de *linia de dialog*. La sfârșitul fiecărei replici se utilizează semnul de punctuație corespunzător.

Exemplu:

- „ — Eu nu mă duc cu oile, **mamă!** Au să mă lase repetent.
— Parcă dacă te duci nu te lasă! Învață!
— Cum să învaț?
— Ia și tu o carte și citește!
— Nici citire n-am!” (Marin Preda)

✓ *Ce funcție sintactică îndeplinește cuvântul evidențiat din text?*

▪ Identificați adresările și lămuriți utilizarea semnelor de punctuație la adresările din exemplele de mai jos:

a) *Mioriță laie, / laie bucălaie/ De trei zile-ncoace/ gura nu-ți mai tace...* (Din folclor) b) *Sfătosule bunic din Humulești, /Cât haz ai pus, cât răs și câtă jale... (Liviu Deleanu)*

AFLAȚI MAI MULT!

Adresările au mai multe forme:

• **adresări simple** (exprimate printr-un cuvânt);

Exemplu: – *Dorul, mamă, ce culoare are?* (Grigore Vieru)

• **adresări dezvoltate** (exprimate prin mai multe cuvinte);

Exemplu: *Spicule din vârful de pai, spune, câte boabe ai?* (Grigore Vieru)

• **adresări multiple.**

Exemplu: – *Ei, măi Ștefane și Smărănducă, rămâneți cu sănătate.*

(Ion Creangă)

▪ **Semnele de punctuație la cuvintele de adresare:**

Cuvintele de adresare se izolează de restul propoziției prin virgule, în dependență de locul pe care-l ocupă în enunț.

Dacă se află:

- ✓ la începutul propoziției – după ele se pune virgulă;
- ✓ în interiorul propoziției – se izolează cu virgule din ambele părți;
- ✓ la sfârșitul propoziției – înaintea lor se pune virgula.

REȚINEȚI!

Cuvintele sau îmbinările de cuvinte care denumesc obiecte personificate sau ființe la care ne adresăm și pe care le invocăm în vorbirea noastră se numesc **adresări**.

EXERSAȚI!

1. Alcătuiți un dialog, apoi transformați-l în povestire.

2. Transformați următoarea povestire în dialog:

„Un bătrân mergea la târg. De el se apropie un tânăr care-l salută, apoi îi cere permisiunea de a-l însoți. Bătrânul încuviințează tânărului să-l însoțească și cei doi își continuă drumul împreună...”

3. Alcătuiți șase exemple, în care să folosiți: adresări simple; adresări dezvoltate; adresări multiple.

4. Identificați adresările și stabiliți felul lor:

b) Măi babă, mănânci ca în târgul lui Cremene... (*Ion Creangă*)

c) Pribeagule poet îndrăgostit, / De codri și de lacuri, și de stele...
(*Liviu Deleanu*)

d) Stăpâne, stăpâne, / Îți cheamă și-un câine... („*Miorița*”)

e) Ștefane, Măria Ta, tu la Putna nu mai sta... (*Mihai Eminescu*)

5. Transformați textul dialogat în vorbire indirectă:

a) „Mă dusesem acasă la învățător (...) și i-am pus în palmă mică monedă galbenă.

— Ce să-ți iau eu, zice, cu cinci lei? O *Citire* costă vreo douăzeci și cinci de lei.

— Dom'le învățător, îi spusei eu atunci (...) luați-mi un maculator să am măcar pe ce scrie, că de învățat pot să mai împrumut, dar de scris nu pot să scriu în caietele colegilor.

— Așa e, zice, când o să mă duc la Roșiori, o să-ți cumpăr un maculator. Da' tat-tu de ce nu-ți dă bani de cărți, că nu e om sărac?

— Mă mir că mă lasă să vin și așa, dară mite să-mi mai cumpere cărți!” (*Marin Preda*)

6. Alcătuiți o minicompunere după imaginile date, în care să folosiți diferite tipuri de adresări.

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

Copiați exemplele propuse și gândiți-vă de ce autorii au recurs la dublete și triplete punctuaționale. Explicați semnele de punctuație.

a) – Uite-l pe tata, mamă!Nu-l vezi?! Papa! Papa! (*Ionel Teodoreanu*)

b) – Da caii cine să-i mâie, duduța moșului?

– Cine?!... Eu.

- c) – Ei, copii, n-am uitat vreun bagaj?
 d) „Aspru interzis fumatul!!!”
 e) „– Fiule, dar nu vrei să fim împreună la ora împlânzirii cugetului?”
 (Ion Druță)

V. ATELIERUL CREATIV

LUCRAȚI ÎN GRUPURI!

Scrieți câte un dialog alcătuit din 6-8 replici în baza maginilor propuse.

NU UITAȚI!

Florii i se cere parfum, iar omului – politețe.

§ 13. Anacolutul. Elipsă

I. TERMINOLOGIE

anacolut: *anacolut simplu*
anacolut multiplu

construcție sintactică
elipsă

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

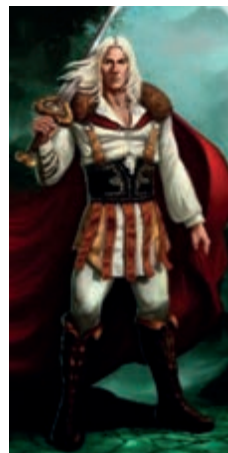
- Citiți cu atenție fragmentele de mai jos:

1. **Drumeții** adunați în jurul focului, **tuturor** li se muiaseră inimile. (Mihail Sadoveanu)
2. Iară **voinicul** care s-a bizui să vie ca s-o ceară de nevastă și n-a izbuti să facă podul, așa cum ți-am spus, **aceluia** pe loc

fi și tăie capul. (Ion Creangă)

- ✓ Stabiliți ce părți de vorbire sunt cuvintele evidențiate și ce funcție sintactică îndeplinesc în enunțuri?

- ✓ *Identificați acordul lor în caz, persoană și număr.*
- ✓ *Stabiliți care sunt abaterile de la regulile gramaticale?*
- ✓ *Propuneți variantele corecte.*

II. CE ȘTIM?

SĂ NE REAMINTIM!

- ✓ *Ce este dialogul?*
- ✓ *Care sunt semnele de punctuație la dialog.*
- ✓ *Adresarea. Tipurile adresărilor. Semnele de punctuație.*

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

- *Ce este anacolutul? Elipsa?*
- *Cum se clasifică?*

REȚINEȚI!

Anacolutul este o construcție sintactică apărută prin întreruperea continuității unei unități sintactice, propoziție sau frază.

O frază ce conține un anacolut începe într-un mod care sugerează o anumită finalizare și continuă printr-o schimbare bruscă a construcției logice, astfel încât cele două fragmente de frază au o legătură sintactică defectuoasă.

Exemplu: „*Cine mă caută, nu sunt acasă.*” Fraza conține un anacolut, pentru că începe cu o propoziție subordonată subiectivă, lăsând impresia că urmează informații despre persoana care *mă caută*, dar continuă cu o propoziție principală care are deja subiectul subînțeles *eu*. Uneori întreruperea structurii sintactice are loc de mai multe ori în cursul frazei.

În general, anacolutul este considerat o greșeală gramaticală și de stil, dar poate fi folosit intenționat în limba literară pentru a obține anumite efecte.

Deoarece anacolutul este specific limbii vorbite și gândirii interioare, apariția lui în scrierile literare *sugerează* aceste **registre retorice**. Pe de altă parte, anacolutele mai sunt folosite în literatură pentru **efectul comic** pe care îl au și *pentru a sugera lipsa de cultură a unor personaje*.

Există două tipuri de anacolut:

- **Anacolut simplu** – vizează cazul, numărul, persoana;
- **Anacolut multiplu** – constând în combinarea unor construcții diferite, combinare lipsită de orice coerență.

Exemplu:

a) Anacolul simplu:

- „*Fata împăratului, cum a ajuns la casa mirelui, i-au plăcut palatele și socrii.*” (Ion Creangă)
- „*Fetele împăratului, întâmplându-se de față când a lovit spânul pe Harap-Alb, li s-au făcut milă de dânsul.*” (Ion Creangă)

b) Anacolul multiplu:

- „*Eu, domn' judecător, reclam, pardon, onoarea mea, care m-a-njurat, și clondirul cu trei chile mastică prima, care venisem tomn' atunci cu birja de la Marinescu Bragadiru din Piață, încă chiar domn' zicea să-l iau în birje.*” (Ion Luca Caragiale)

Înteruperea construcției sintactice se produce, de cele mai multe ori, prin intercalarea, între componentele unui enunț, a unuia sau a mai multor componente. Componentele intercalate pot avea structuri diferite, reprezentând:

- ✓ **un grup sintactic** (în cadrul unei propoziții):
Harap-Alb, văzându-le așa, i se face milă de dânsule. (Ion Creangă)
- ✓ **mai multe grupuri sintactice** (în cadrul unei propoziții);
- ✓ **propoziție** (în cadrul unei fraze):
Moșneagul, când a văzut-o, i s-au umplut ochii de lacrimi.
- ✓ **mai multe propoziții** (în cadrul unei fraze):

Împăratul a dat de știre prin crainicii săi în toată lumea că **oricine** s-a afla să-i facă, de la casa aceluia și pâna la curțile împărătești, un pod de aur pârdoșit cu pietre scumpe și fel de fel de copaci, pe de o parte și pe de alta, și în copaci să cânte tot felul de păsări, care nu se mai află pe lumea asta, **aceluia** îi dă fata. (Ion Creangă)

- ✓ **o construcție incidentă**, care nu aparține structurii enunțului:
Bărbatul, ce să-ți mai spun, nu-i ardea de nuntă. (M. Sadoveanu)

AFLAȚI MAI MULT!

Prin anacolul sunt reorganizate și relațiile de interdependență (de tipul subiect – predicat):

- **Omul, câtu-i pe pamânt, nu-i trebuie altceva decât sănătate.**
- **Cine nu muncește lucrul nu-i sporește, cât și relații de dependență** (de tipul regent – subordonat):
- **Pe ticălos, să-i dai o bătaie strașnică.**

Reorganizarea construcției sintactice se face cu numeroase modificări morfosintactice, care privesc realizarea categoriilor gramaticale *de caz, persoană și număr*.

REȚINEȚI!

Elipsa reprezintă omiterea de către vorbitor în comunicare a unor structuri gramaticale sau elemente de compunere a frazei - elemente care nu sunt absolut necesare pentru comunicare.

Exemplu: Atunci împăratul, văzând așa mare obrăznicie, pe de-o parte i-a venit a râde, iar pe de alta se tulbura grozav. (Ion Creangă)

AFLAȚI MAI MULT!

Elipsele în frază sunt *elipse gramaticale*, determinate de nevoie de conciziune și de expresivitate a vorbitorului sau a autorului în formularea comunicării.

Exemple:

- Incotro te uiți /¹ numai lanuri de grâu /² - (**vezi**)
- Iarna car /¹ vara sanie /² - (**și**)
- La plăcinte înainte ¹/ la razboi înapoi /² - (**și**)

Există elipsă într-o propoziție când unul sau mai multe cuvinte sunt omise, dar prezența lor nu este absolut necesară pentru înțelegerea sensului enunțului, deoarece ele se deduc din context, iar fraza poate fi ușor reconstituită:

- Ai fost aseară la teatru? — **Am fost.**
- Până astă primăvară mi-a scris săptămânal, dar **acum, nimic** (= nu scrie, nu primesc nimic).
- Dacă dumneavoastră sunteți mulțumit, **atunci și eu** (= și eu sunt mulțumit).
- Iarna la munte și vara, la mare (= iarna mergem la munte și vara mergem la mare).
- El a rupt-o la fugă și ursul, după el (= el a rupt-o la fugă și ursul s-a luat după el).

Multe exemple de elipsă se găsesc **în proverbe**:

- Așa cap, așa căciulă.
- Vorbă multă, sărăcia omului.
- Scump la tărățe și ieftin la făină.
- Gura soacrei - moară stricată.

Stilul telegrafic este eliptic prin definiție, din nevoia de economie. *Afacere încheiată. Urmează scrisoare.*

De asemenea, în enunțurile de la **mica publicitate** frecvența elipselor este foarte mare, tot din nevoia de economie:

- a) *Școală de șoferi cu începere imediat.*
- b) *Tânăra, studii superioare, 3LS, PC, experiență comercială, doresc angajare serioasă contabilitate, management.*
- c) *Înființări, deschideri societăți, acte adiționale, modificări actele firmei, inclusiv partea financiar-contabilă.*

EXERSAȚII!

1. Precizați anacolutul în fiecare frază. Faceți modificări, apelând la categoriile gramaticale de caz, persoană și număr.

a) *Atunci ea, deși îi fugeau ochii de atâtea straluciri, se uita mai cu băgare de seamă șindată cunoaște podul cel minunat din aceea lume și palatul în care trăise ea cu Făt-Frumos așa de puțin și îndată i se umplură ochii de lacrimi.* (Ion Creangă) b) *Dar tu, Ilie a lui Cocoșilă, ce-ți dădu nea Gheorghe când te însurași?* (Marin Preda)

2. Identificați construcțiile anacolutice. Propuneți variantele corecte:

a) *Fetele împăratului, întâmplându-se de față când a fost lovit spânul pe Harap-Alb, li s-au făcut milă de dânsul.* (Ion Creangă) b) *Atunci împăratul, văzând așa mare obrăznicie, pe de-o parte i-a venit a râde, iar pe de alta se tulbura grozav.* (Ion Creangă) c) *Omul, după ce văzuse acestea toate, nu-i mai păsa, încât vecinul său tot nu-i venea să creadă.* (Marin Preda)

3. Identificați anacoliturile existente din textele de mai jos:

a) *„Mânca-ți-ar coada cui te are, că nu-ți dă să mănânci și vii și faci burtă în curtea mea”.* (Marin Preda) b) *Eleva, pe care ai văzut-o, îi trebuie niște cărți.* c) *A împrumutat două cărți care, având același autor, amândouă îl interesau.*

4. Alcătuiți exemple, folosind elipsa.

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIM CORECT

SEMNE DE PUNCTUAȚIE

❖ **Punctul se folosește:** la sfârșitul propoziției sau frazei enunțiative:

- a) *Stelele sclipeau somnoroase și reci.*
- b) *Bine faci, bine găsești.*

❖ **Punctul nu se folosește:** după titluri de cărți, opere literare, denumiri de capitole, teme:

- a) *Caracterizarea lui Mircea cel Bătrân.*
- b) *Balada „Miorița”.*
- c) *Mihai Eminescu, „Lacul”.*

- după formulele de încheiere în textul unei scrisori:
Cu toată dragostea, Ionică.

V. ATELIERUL CREATIV

LUCRAȚI ÎN GRUPURI!

1. Scrieți un text de tip argumentativ, de 10-15 rânduri, pornind de la ideea identificată în următoarea afirmație: „Dreptatea e ca lemnul cel ușor, care-l apasă în apă, și tot cândva iese de-asupra”. (Proverb românesc)

2. Scrieți un text de tip argumentativ, de 10-15 rânduri în baza imaginii propuse.

Teste de evaluare a cunoștințelor

1. Identificați șirul care conține numai mijloacele fonetice de realizare a raporturilor sintactice:

- intonația și pauza;
- flexiunea;
- topica și joncțiunea.

2. Stabiliți mijloacele de realizare a relațiilor sintactice în enunțul:

- „A fost război.../ Ecoul lui și-acum mai este viu.” (Grigore Vieru)

a) flexiunea; b) juxtapunerea; c) pauza.

3. Părțile principale de propoziție sunt: a) subiectul și numele predicativ; b) predicatul și complementul; c) predicatul și subiectul.

4. Precizați subiectul în următorul exemplu:

- „Cu o zale argintie se îmbracă mândra țară...” (Vasile Alecsandri)

- zale;
- se îmbracă;
- țară.

5. În fraza: „Ocrotiți acest tezaur/ Limba care-i numai dor”, raportul dintre propoziții este:

- a) de coordonare;
- b) de subordonare;
- c) de inerență.

6. Raportul de inerență se stabilește între:

- a) subiect și predicat;
- b) propozițiile principale ale unei fraze;
- c) o propoziție principală și una subordonată.

7. Identificați șirul care conține numai conjuncții coordonatoare adversative: a) și, nici; b) dar, iar, însă, ci; c) ori, ba, fie, sau.

8. *Enunțul* reprezintă:

- a) o propoziție;
- b) o frază;
- c) un termen ce acoperă două tipuri de unități de comunicare: propoziția și fraza.

9. Sintaxa studiază:

- a) părțile de vorbire;
- b) mijloacele de formare a cuvintelor;
- c) partea gramaticii care stabilește regulile îmbinării cuvintelor în propoziții și a propozițiilor în fraze.

10. Precizați semnele de punctuație prin care se separă construcțiile incidente de restul comunicării:

- a) numai virgula;
- b) virgula, linii de pauză sau paranteze;
- c) numai parantezele.

11. Vorbirea directă poate sta:

- a) numai după cuvintele autorului;
- b) numai înaintea cuvintelor autorului;
- c) după cuvintele autorului, înaintea lor și pot fi întrerupte de ele.

12. Identificați tipul anacolutului în următorul exemplu:

- Bătrâna, când a auzit așa, i s-au umplut ochii de lacrimi.

(Petre Ispirescu)

- a) anacolut simplu;
- b) anacolut multiplu;
- c) este prezentă o construcție sintactică.

§ 14. Clasificarea propozițiilor după înțeles, după scopul comunicării, aspect și structură

I. TERMINOLOGIE

după înțeles:

principale
secundare

după scopul comunicării:

enuțiative
interogative
exclamative

după aspect:

afirmative
negative

după structură:

simple
dezvoltate

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

- Citiți cu atenție textul:

Pacea din inima ta

Ce este pacea? Generația mai în vârstă care a văzut pacea năruită de câteva ori, simte mai adânc decât alții prețul ei... Se spune că acasă e locul în care inima se simte în siguranță. Probabil, că acesta este motivul pentru care persoanele pe care le găsești stând mereu cu inima și cu brațele deschise pentru tine, le numești familie. *O familie nu e întreagă dacă ea nu transmite iubire, armonie, încredere, respect și pace celor din jur.* Te naști din iubire și trăiești iubind. Înveți să accepți orice greutate cu calm și cu răbdare. Înveți să ajuți, să speri și să zâmbești. Înveți să

dăruiești ceva lumii acesteia în care ești călător și muritor. Să lași o urmă, o mireasmă sau un mesaj, ce poate că lumea în graba ei îl va citi cândva și astfel să iei parte la schimbarea necesară acestei lumi.

Pacea este libertatea mea, și a ta, și a tuturor de a ne juca, de a gândi, de a ne exprima liber, de a munci, de a ne iubi, de a fi noi înșine, de a desena porumbei albi, de a înălța mii de baloane colorate sus, sus de tot...

Ce lucru scump e pacea! Unde este pace, acolo este dragoste, unde este dragoste, acolo este Dumnezeu. Deci, pacea este echivalentul divinității. Hrănește-ți inima cu pace!

✓ *Ce semne de punctuație sunt la sfârșitul propozițiilor? Cum clasificăm propozițiile după scopul comunicării?*

✓ *Analizați predicatelor propozițiilor din fraza evidențiată, precizând dacă sunt sau nu însoțite de adverbe de negație.*

II. CE ȘTIM?

Propoziția este o comunicare făcută cu ajutorul unui singur predicat.

Fraza este comunicarea făcută cu ajutorul a cel puțin două predicatelor, a două propoziții.

Exemple:

1. *Se scutură din salcâmi o ploaie de miresme.* (propoziție)
2. *Un vânt aspru a spulberat norii și o ceață deasă a coborât pe pământ.* (frază)

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Clasificarea propozițiilor după înțeles, după scopul comunicării, aspect și structură

AFLAȚI MAI MULT!

Gramatica are două părți:

- **morfologia** este partea gramaticii care studiază modificările formei cuvintelor în vorbire;
- **sintaxa** este partea gramaticii care stabilește regulile îmbinării cuvintelor în propoziții și a propozițiilor în fraze.

Sintaxa propoziției este partea gramaticii care studiază modul combinării cuvintelor în propoziții și regulile în vederea realizării comunicării între oameni.

REȚINEȚI!

Propozițiile se clasifică după următoarele criterii:

1. După scopul comunicării propozițiile sunt:

- **enunțiative** (când dau o informație)
- **interogative** (când cer o informație)
- **exclamative** (când exprimă o mirare)

Propoziții enunțiative:

Exemple: *Pământul se învâрте în jurul Soarelui.*
Aș pleca la munte.

Propozițiile **interogative** au un caracter pur interogativ (semnul interogării).

Exemplu: *Unde petreceți sfârșitul săptămânii?*

Propozițiile exclamative

Toate propozițiile enunțiative și interogative pot fi exclamative.

Propoziții enunțiative exclamative:

Exemplu: *Ce cântec frumos!*

Propoziții interogative exclamative:

Exemplu: *El recita expresiv?!* (Aici exprimă și ironia și se folosesc două semne de punctuație).

2. După aspect propozițiile sunt:

- **afirmative:**

Exemplu: *Am locuit la olimpiada de limbă și literatură română.*

- **negative:**

– negația „**nu**”:

Exemplu: *Nu pot învăța la matematică.*

- ❖ pronume negative **nimeni, nimic, nici unul, nici una, nicio.**

Exemplu: *Nu doresc nimic. Nimeni nu mă va ajuta acum. Nici un prieten nu mă ajută.*

– adverbe negative **niciodată, nicicând, nicăieri:**

Exemplu: *Nu găsesc nicăieri plăcerea sufletului.*

3. După structură propozițiile sunt:

- **simple** (care nu conțin părți secundare de propoziție):
– propoziții formate numai din predicat.

Exemplu: *Ninge. Am studia.*

– propoziții formate din subiect și predicat.

Exemplu: *A venit toamna. Bate vântul.*

- **dezvoltate** (propoziții care pe lângă părțile principale de vorbire, conțin una sau mai multe părți secundare de propoziție):

– propoziții formate din subiect, predicat și un atribut.

Exemplu: *Toamna târzie a venit.*

– propoziții formate dintr-un complement și un predicat.

Exemplu: *Viscolește neîncetat.*

– propoziții formate din subiect, predicat și complement.

Exemplu: *El a venit târziu.*

– propoziții formate din subiect, predicat, atribut și complement.

Exemplu: *Vremea bună, însorită este favorabilă pentru drumeții lungi.*

Comparați!

Propozițiile formate din aproape același număr de cuvinte:

Propoziție simplă: *Oamenii (subiect) sunt mulțumiți (predicat nominal).*

Propoziție dezvoltată: *Oamenii (subiect) tac (predicat verbal) mulțumiți (complement).*

4. După înțeles propozițiile sunt:

- **principale** înțelesul propoziției principale nu depinde de înțelesul altei propoziții).

Toamna natura se răcește¹, iar soarele încălzește tot mai puțin².
(două propoziții principale).

- **secundare** (înțelesul propoziției secundare depinde de înțelesul altei propoziții);

Anul are trei sute șaiszeci și șase de zile¹, când luna februarie are douăzeci și nouă de zile². (1 – propoziție principală, 2 – propoziție secundară).

AFLAȚI MAI MULT!

Propoziția principală are înțeles de sine stătător.

Propoziția secundară explică și întregeste înțelesul propoziției ce se leagă de aceasta printr-un element de relație.

Propoziția subordonată depinde din punct de vedere gramatical de altă propoziție, îndeplinind funcția unei părți de propoziție a regentei sale.

EXERSAȚII!

1. Transcrieți textele. Delimitați propozițiile și precizați felul lor. (după înțeles)

a) „Pe lângă plopii fără soț

Adesea am trecut;

Mă cunoșteau vecinii toți –

Tu nu m-ai cunoscut.” (Mihai Eminescu)

b) „... împăratul acela, aproape de bătrânețe, ...

a scris carte frățâne-său craiului, să-i trimită grabnic pe cel mai vrednic dintre nepoți, ca să-l lase împărat în locul său după moartea sa.” (Ion Creangă)

c) „Cațavencu: Iertați-mă, fraților, dacă sunt mișcat, dacă emoțiunea mă apucă așa de tare...” (Ion Luca Caragiale)

2. Copiați textul. Clasificați propozițiile în text după scopul comunicării.

Ce este casa părintească?...

Ea este cea mai sfântă amintire din copilărie: amintirea primilor noștri pași, amintirea mamei, a dragostei și grijii sale nemărginite, amintirea a tot ceea ce a fost mai bun și mai curat în viața noastră.

Pășind pragul casei, aruncându-ne în cele mai dragi brațe din lume, la pieptul celor care ne-au dat viață, realizăm ce multe goluri în suflet ne aduce depărtarea de casă și ce senină și plină de împăcare sufletească e clipa când răsufălăm ușurați rostind: „Sunt acasă”!

Cu trecerea anilor, dragostea de casa părintească devine chinuitoare.

Oriunde nu ne-am duce, orice nu am face, casa părintească va fi mereu în sufletul și gândurile noastre, în fiecare părticică din noi, dacă nu o rază de soare, atunci o umbră după care se ascunde privirea și îmbrățișarea caldă a mamei, poveștile bunicilor, râsul ca un clinchet de clopoțel al fraților mai mici, jucăriile prăfuite de timp și uitare, zecile de șotii dosite pe rafturile de amintiri.

Toate astea nu le vom uita niciodată, pentru că casa părintească nu

se uită, nu se vinde, nu se dă cu împrumut ... Ea se ține acolo la sufleteț
cu cele mai senine amintiri: amintirile dulcii noastre copilării ...

3. Separați propozițiile în frază și numerotați-le. Numiți propozițiile simple și dezvoltate.

a) Frunza deasă stă în aer neclintită. (*Vasile Alecsandri*)

b) Afară plouă, ninge. Afară-i vijelie.

Și crivățul aleargă pe câmpul înnegrit. (*Vasile Alecsandri*)

c) Creștem drept din sol curat.

Pace. Stea albastră.

Dragostea de țară e

Rădăcina noastră. (*Vasile Romanciuc*)

d) Luna iese dintre codri,

Noaptea toată stă s-o vadă,

Zugrăvește umbre negre

Pe camp alb ca de zăpadă. (*Mihai Eminescu*)

4. Transcrieți. Folosiți semnele de punctuație necesare:

... Dintr-o margine de sat vine grăbită spre pod lelea Artina o femeie zdravănă, cu furca de smuls paie subsuoară

— Dar bine, măi ciocârlanilor, iar mi-ați venit cu noaptea în cap

Fetița își rupe pe-o clipă ochii de la drum

— Dacă de-o săptămână nu mai primim nimic de la tătută...

Femeia se uită crucită când la unul, când la celălalt.

— Aracan de mine. Ia te uită ce-au înghețat copiii iștia își scoate șalul, o înfășoară pe fetiță, iar pe Trofimaș prinde a-l boți, ca să-l mai încălzească un pic. Fetița zâmbeste fericită de sub șal Întreabă cu un suspin de adâncă înțelegere:

— Nici a matale nu-ți scrie

— Nu-mi scrie, draga mea A fost pân'mai nu demult la spital, dacă l-au lecuit și l-au dus la bătaie. (*Ion Druță*)

✓ *Indicați propozițiile cu aspect negativ din text.*

5. Alcătuiți cinci propoziții afirmative, apoi transformați-le în propoziții negative. Numiți adverbele de negație folosite.

6. Întregiți conținutul textului cu alte propoziții, pentru a reda gândurile și sentimentele cât mai concret, mai plastic. Țineți minte și de necesitatea semnelor de punctuație.

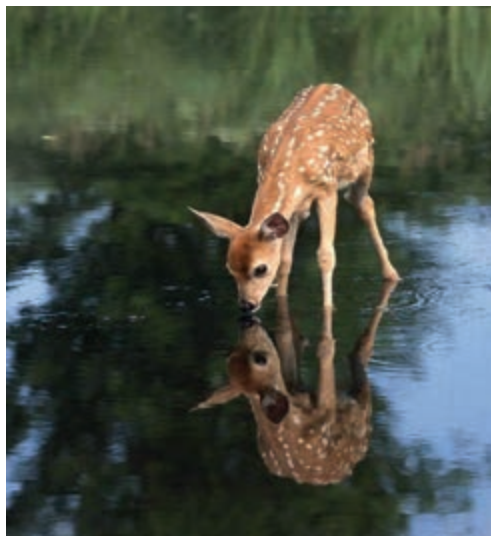
„Căprioara se suia pe pârău la deal. La dreapta și la stânga

malurile creșteau. Undele veneau mai repezi... Ea schimbă copitele negre ca abanosul de pe piatră pe piatră...

Sus, pe pisc, se înălța în cer albastru bradul... . Mai jos... se stingea apa râului într-o baltă limpede. Cădea tremurând... . Căprioara se opri între mesteceni... . Capu-i cu ochi negri dintr-o dată tresări... . Se lăsă jos... . Sta mută... . Parcă asculta.

Cuvinte și expresii de reper:

murmurau printre pietre ascuțite, sărea fârmându-se în bulgărași de argint; și urca încet, pe când pe picior i se scurgea sângele cald; vestitor al vânturilor; în jgheab pietros, într-o roată de mesteceni; lunecând pe mușchi de stâncă, se alina, se împraștia, se liniștea într-o lumină care răsfrângea cerul și pletele luminoase ale mestecenilor; apoi iar strângea șuvițe și ieșea lunecând domol la vale, cu murmur nesfârșit; în iarba înaltă, într-o adiere de răcoare ce

începea să alunge miresele calde ale florilor sălbatice; în oglinda apei, la mal; trudită, cu puteri puține; cu privirile ațintite spre apă, în tăcerea măreață a codrului; parcă se gândea și din când în când era străbătută de un tremur care-i alerga pe sub piele.

✓ În ce constă măiestria descrierii în textul semnat de Mihail Sadoveanu?

7. Citiți proverbele. Stabiliți tipul propozițiilor după înțeles, după scopul comunicării, aspect și structură.

Limba dulce mult aduce. Limba boului e mare, dar nu poate vorbi. Limba e dulce ca mierea și amară ca fierea. Limba oase nu are, dar unde atinge doare. Limba taie mai rău ca sabia. Limba tocmește, limba strică. Norocul stă pe vârful limbii tale și limba ta îți câștigă prieteni. Limba îndulcește, limba amărește. Toata pasărea pe limba ei piere. Înțeleptul învârtește de șapte ori limba în gură înainte de a vorbi.

Model: *De multe ori limba taie mai rău decât sabia.*

Propoziție enunțiativă, afirmativă, dezvoltată, principală.

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIM CORECT

✓ Citiți expresiv poezia pe roluri. Precizați tipurile propozițiilor după scopul comunicării. Memorizați semnele de punctuație la dialog.

Formular (de Grigore Vieru)

- Numele și prenumele?
- Eu.
- Anul de naștere?
- Cel mai tânăr an
Când se iubeau
Părinții mei.
- Originea?
- Ar și seamă
Dealul acela din prelungirea codrilor.
Știu toate doinele.
- Profesiunea?
- Ostenesc în ocna cuvintelor.
- Părinții?
- Am numai mamă.
- Numele mamei?
- Mama.
- Ocupația ei?
- Așteaptă.
- Ai fost supus
Judecății vreodată?
- Am stat niște ani închis
În sine.
- Rubedenii peste hotare ai?
— Da. Pe tata. Îngropat.
În pământ străin. Anul 1945.

*Casa părintească a lui Grigore Vieru
din satul Pererâta, Republica Moldova*

NU UITAȚI!

„Patria este ca un copil: dacă uiți de ea, poate să plece de acasă.”

Grigore Vieru

V. ATELIERUL CREATIV

Lucrați în grupuri!

✓ Citiți textul. Intitulați-l.
Dezvoltați propozițiile în fraze.
Continuați textul.

Ploaia s-a dezlănțuit pe
neșteptate. Și-a făcut mai întâi
apariția un nor mare dinspre
răsărit. Norul acesta s-a contopit cu
alți nurași mai mici. Norul imens

format s-a întins ca o flamură pe toată întinderea cerului. Deasupra capului a fulgerat. Apoi a răsunat un tunet. Ploaia a început să curgă. Apa se cernea parcă dintr-o sită rară...

NU UITAȚI!

Nu vei zări nicicând un curcubeu dacă te uiți în sus!
Ploaia însemnă viață. Ploaia este unirea cerului cu pământul.
Fără ploaie nu ar exista viața.

§ 15. Predicatul verbal exprimat numai prin verbe la moduri personale

I. TERMINOLOGIE

predicatul: verbal
nominal
nume predicativ

moduri personale: indicativ
conjunctiv
condițional-optativ
imperativ

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

❖ Citiți cu atenție textul:

E începutul lui decembrie. A *dat* Dumnezeu zăpadă nemiluită; și cade, cade, puzderie mărunță și deasă, ca făina de cernut, vânturată de un crivăț care te orbește. Mușcelele¹ *dorm* sub zăpadă de trei palme. Pădurile, în depărtare, cu tulpini fumurii, par cercelate cu flori de

zarzări și de corcoduși. Vuiet surd se încovoie pe după dealuri și se pierde în văi adânci. Cerul e ca leșia. Cârduri de corbi, prididite de vânt, croncăie, căutând spre păduri. Viscolul se întetește. Vârtejele trec dintr-un colnic într-altul. Și amurgul serii se întinde ca un zăbranic sur.

Râul Doamnei, umflat, curge repede, cu un vâjâit mânios înecat în glasul vântului, și izbește sloiuri mari de gheață și butuci groși de meterezele podului.

Arar se vede pui de om trecând prin sat. Pârția e acoperită. Abia se zăresc poteci ca de lățimea unei lopeți. (Barbu Delavrancea)

✓ Identificați verbele la modurile personale.

✓ Care este funcția sintactică a verbelor evidențiate.

MUSCÉL¹ – porțiune de teren de la poalele munților, acoperită cu pășuni, fânețe și livezi, care constituie zona de trecere dintre munți și dealuri.

II. CE ȘTIM?

Părțile principale ale propoziției sunt: subiectul și predicatul.

Predicatul esre partea principală de propoziție care atribuie subiectului o acțiune, o stare, o însușire.

Predicatul se clasifică în: *predicat verbal, predicat nominal.*

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Predicatul verbal

REȚINEȚI!

Predicatul verbal arată ce face subiectul și îi atribuie acestuia o acțiune.

Întrebările predicatului verbal: ce face subiectul?, ce se spune despre subiect?

Exemplu: La mijloc de codru des/ Toate păsările ies. (Mihai Eminescu)

Predicatul verbal este exprimat prin verbe la **moduri personale**:

- **Indicativ**: *citesc, citeam, citii, am citit, citisem, voi citi*;
- **Imperativ**: *citește!, citiți!*;
- **Conjunctiv**: *să citesc, să fi citit*;
- **Condițional-optativ**: *aș citi, aș fi citit*.

Verbele la modurile personale (predicative), atât la diateza activă, cât și la diateza pasivă sau reflexivă pot îndeplini funcția sintactică de **predicat verbal**.

Exemple:

Pasărea zboară spre înălțimi. (diateza activă)

Pasărea se ciugulește prin pene. (diateza reflexivă)

Pasărea a fost văzută de către toți copiii. (diateza pasivă)

AFLAȚI MAI MULT!

Predicatul verbal este exprimat prin:

- **verb predicativ, la un mod personal:**

Exemplu: Elevul *citește* o carte de la bibliotecă.

- **locuțiune verbală:**

Exemplu: ar boierul ...a *înghițit gălușca*¹ și a *tăcut molcum*². (I. Creangă)

- **interjecție cu valoare verbală (predicativă):**

Exemplu: Eu *zvârrr* chibriturile din mână și *țuști* la spatele lui Zaharia.

- **adverb:**

Exemplu: *Pesemne*¹ vă ploua².

- **locuțiune adverbială predicativă:**

Exemplu: *Fără doar și poate*, că va veni.

- **verb nepredicativ (impersonal) cu valoare imperativă:**

Exemplu: *A nu se trece* strada în locuri interzise!

De revăzut rezolvarea problemei!

OBSERVAȚI!

În următoarele construcții, formate cu verbul a fi: *mi-e dor, ți-e frig, i-e sete, le e frică, vă este lene, le este rușine, e iarnă, este luni* verbul a fi este verb predicativ și formează predicat verbal; substantivul care însoțește verbul este subiect.

Exemplu: *Mi-e dor* de satul natal.

Ți-e frig afară.

Le este rușine să întrebe ceva.

E iarnă și e frig.

Astăzi este luni.

EXERSAȚI!

1. Identificați, prin subliniere, predicatele verbale și precizați prin ce sunt exprimate:

- Iata-l pe George.
- Hai să plecăm!
- Am băgat de seamă târziu că își luase picioarele la spinare.
- Fără doar și poate că a plouat mult ieri.

2. Subliniați și reprezentați părțile principale de propoziție prin simboluri. (S; PV)

- Vântul bate, vâjâiește,
Falnic calul se izbește,
De se-ntrec ca doi voinici,
Dar din neguri iată, iată
Că lucesc pe câmp de-odată
Mii de focurile mici. (*Vasile Alecsandri*)
- Afară-i o vreme de plumb
Și vântul împrăstie ploaia,
Tomnatic frunze prin târg
Meargă pe drumuri cu droaia. (*George Bacovia*)
- Ciutura avea două păduri – cea de pe dealul mare și cea de pe dealul mic. (*Ion Druță*)

3. Comentați valoarea predicativă sau nepredicativă a verbelor. Ce funcție sintactică îndeplinesc în propozițiile propuse?

- Plopul s-a făcut cât casa. (*Spiridon Vangheli*)
- Adunarea s-a făcut ieri.
- Nucul era mare, rotat, cu frunza deasă.
- Ziua bunelului era sărbătorită de toată familia.
- Vacanța era iarna, pe la Crăciun.

4. Găsiți predicatul verbal și analizați-l sintactico-morfologic.

Frumos se petrec oamenii noștri cu muzicanții alături, cu pâinea albă pe masă, cu pâinea căreia îi place să stea alături de sare, alături de bunăcuviința mesenilor.

Când mușcăm din pâinea rumenă și gustoasă să nu uităm, că în lumea asta mai sunt atâtea guri flămânde.

Nu e ușoară munca la pâine, fiindcă lanul, de la care cerem atât de mult,

asteaptă și el un stăpân învățat care e deprins cu tehnica și calculul. Iar toamna oameni cu coroane de spice pe umeri, oameni cărunți se bucură ca niște copii primind cu emoție și sfială aceste împletiri de spice.

Așadar, pâinea noastră cea de toate zilele ajunge greu pe masa noastră, iar noi să trimitem măcar un gând bun spre cei care trudesc pentru a ne face viața ușoară și aromată ca o pâine caldă. (*Din ziar*)

5. Analizați predicatul din textul următor:

- „Și odată pornesc ei teleap teleap!” (*Ion Creangă*)
- „Răsunau dealurile și văile și apele râurilor pe unde trecea mândra ceată de voinici.” (*Alexandru Odobescu*)
- „Cum am zis, mergea încet și gânditor.” (*Costache Negruzzi*)

6. Transcrieți textul cu predicatul corespunzător punând verbele la modurile și timpurile indicate în paranteze:

(mod indicativ, timp perfect compus) primăvara. Toată natura (mod indicativ, timp prezent) la viață. De acum soarele (mod indicativ, timp viitor) mai puternic. Ghiocii încep (mod conjunctiv, timp prezent) în crâng, iar eu (mod cond. optativ, timp prezent) să-i culeg.

7. Alcătuiți propoziții (sau un mic text), în care locuțiunile verbale și expresiile frazeologice de mai jos să realizeze funcția de predicat verbal.

A-și aduce aminte, a da de știre, a lua o hotărâre, a da uitării, a da crezare, a lua la trei parale, a o lua la picior, a face din țânțar armăsar, a-și lua inima-n dinți, a lua parte, a-și aprinde paie-n cap, a găsi ac de cojoc, a face cu ou și cu oțet, a intra în gura satului, a nu avea nas, a bate apa în piuă, a lua în căruță, a se face mort în păpușoi.

8. Scrieți versurile prin autodictare. Subliniați predicatle în fiecare propoziție.

Mama

N-am mai trecut demult prin sat și-mi spune
Un om ce de-acasă a venit
Cum c-a-nflorit la noi mălinul
Și c-ai albit, mămuță, ai albit.
Alt om mi-a spus c-ai stat la pat, bolnavă,
Eu nu știu cum să cred atâtea vești
Când din scrisori eu văd precum matale
Din zi în zi mereu întineresti. (Nicolae Labiș)

9. Încercați să înlocuiți predicatle exprimate prin expresii frazeologice cu verbe-sinonime. Exprimați-vă părerea care variantă este mai plastică, stilistic mai bogată.

- Tata l-a **luat la trei parale pe Ionică**.
- Ia taci, măi femeie, **că faci din țânțar armăsar**.
- Dar vulpii găinile nu-i **stau în gât**.
- Se prea poate că dumneata singur **să-ți fi aprins paie în cap**.
- Tăcură toți, de parcă **ar fi luat apă în gură**.
- Lasă, mamă, nu-ți mai **fă sânge rău...**
- Înseamnă că **ne-au tras pe sfoară** de data aceasta.
- Mergeți la muncă, că mă **aduceți la sapă de lemn**.

NU UITAȚI!

„O mamă e acea persoana care poate lua locul oricui, dar nu poate fi înlocuită cu nimeni.” Cardinal Mermillod

„Mama este începutul tuturor începuturilor.” Grigore Vieru

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

Alcătuți enunțuri cu verbele: *a da, a se găti, a se duce, a spune, a găsi, a se retrace*, puse la modul imperativ, persoana a II-a plural și urmată de formele scurte ale pronumelor personale.

Model: *a se pregăti – Pregătiți-vă de lecții!*

V. ATELIERUL CREATIV

Scrieți o compunere descriptivă: **„Sportul și sănătatea omului”**.
Folosiți predicatle verbale.

§ 16. Predicatul nominal

I. TERMINOLOGIE

Predicat nominal:
verb copulativ
nume predicativ

II. CE ȘTIM?

Predicatul se clasifică în:

- *predicat verbal*
- *predicat nominal*

❖ Citiți cu atenție textul:

Lacurile saline din Slatina

Slatina (în ucraineană Solotvâno,) este un orașel din Maramureșul de Nord, regiunea Transcarpatia.

Este populat de români, ucraineni și maghiari. *Aceasta este o zonă foarte pitorească: pe de o parte este un fluviu furtunos Tisa, iar pe de altă parte se ridică pantele puternice ale Carpaților.*

Localitatea este renumită pentru sarea de bună calitate scoasă din adâncurile sale. În jurul minei de sare, deschisă spre sfârșitul secolului 18, a luat ființă o localitate de mineri, Ocna Slatinei, care este încorporată în orașul de azi.

Unii oameni vin pentru tratament și reabilitare, alții – pentru a se odihni, lacurile sărate de la Slatina fiind o atracție turistică veritabilă. Despre proprietățile apei din Salină și a sării din apă se știe departe peste hotarele Transcarpatiei. Mai multe persoane preferă să-și petreacă vacanța pe malurile lacurilor sărate. Majoritatea dintre turiști vin, totuși, pentru tratament. Este benefică pentru tratamentul bolilor sistemului nervos, sistemului respiratoriu, artritei, bolilor de piele.

- ✓ *Selectați din fiecare propoziție predicatul, indicați tipul lor și prin ce sunt exprimate. Numerotați propozițiile în fraza evidențiată.*
- ✓ *În care enunț predicatul lipsește?*

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Predicat nominal:

verb copulativ

nume predicativ

REȚINEȚI!

Predicatul nominal atribuie subiectului o însușire, o caracteristică sau calitate și arată cine este, ce este sau cum este subiectul. Răspunde la întrebările: *cine este? ce este? cum este?* adresate subiectului.

Predicatul nominal este alcătuit din:

- *verb copulativ;*
- *nume predicativ.*

Verbele copulative sunt instrumente gramaticale care nu au înțeles de sine stătător și fac legătura dintre numele predicativ și subiect:

Exemplu: Mama este profesoară. (S+vb.cop.+n.p.)

AFLAȚI MAI MULT!

Verbele copulative sunt: *a fi, a deveni, a ajunge, a se face, a ieși, a rămâne, a părea, a însemna, a se naște, a se preface, a se numi, a se chema* etc.

Numele predicativ este partea esențială sau elementul de bază al predicatului nominal prin care se identifică subiectul.

Numele predicativ este de două feluri:

- **simplic**, când este exprimat printr-o singură parte de vorbire:

El este harnic.

- **multiplu**, când este exprimat prin două sau mai multe părți de vorbire coordonate între ele:

Exemplu: El este harnic și disciplinat.

REAMINTIȚI-VĂ!

Verbul **a fi** este predicat verbal când are sensul de: *a exista, a se afla, a se găsi*.

Era (predicat verbal) pe la sfârșitul lunii.

Verbul **a deveni** este tot timpul verb copulativ.

Exemplu: Fratele meu *a devenit inginer*. (predicat nominal)

AFLAȚI MAI MULT!

Numele predicativ este exprimat prin:

- a) **substantiv** în cazurile Nominativ, Genitiv (cu sau fără prepoziție), Acuzativ (cu prepoziție) și Dativ (cu prepoziție) sau **locuțiune substantivală**:

Ea este elevă. (N.)

Cartile sunt ale lui Ion. (G.)

Florile sunt pentru mama. (Ac.)

Lucrarea a fost conform planului. (D)

Asta înseamnă nebăgare de seamă. (locuțiune substantivală)

- b) **adjectiv** la orice grad de comparație, în cazul Nominativ sau **locuțiune adjectivală**:

Marin este cel mai silitor.

Obiectul acesta este cel mai de preț. (locuțiune adjectivală)

- c) **pronume** de orice fel, în aceleași cazuri ca și substantivul sau **locuțiune pronominală**:

Prietenul meu este acesta. (N.)

Toți au fost contra lor. (G.)

Cărțile nu sunt pentru nici unul dintre voi. (Ac.)

Și el este asemenea lor. (D.)

El a devenit nu știu ce pe la o întreprindere. (locuțiune pronominală)

- d) **numerale** diferite în aceleași cazuri ca și substantivul:

El este al doilea. (N.)

Am fost împotriva amândurora. (G.)

Diploma este pentru primul dintre câștigători. (Ac.)

Și tu esti aidoma celor doi. (D.)

e) **verb**, la modurile infinitiv, participiu, supin și gerunziu acordat sau **locuțiune verbală**:

Datoria noastră este de a învăța.

Poezia este de memorat.

Pădurea este înverzită.

Rana era sângerândă.

Dorința lui e de a-și aduce aminte. (locuțiune verbală)

g) **adverb sau locuțiune adverbială**:

El este altfel. (adverb)

Este cu neputință să faci un asemenea lucru. (locuțiune adverbială)

h) **interjecție**.

OBSERVAȚII!

Există situații când verbul copulativ sau numele predicativ se poate subînțelege:

Exemplu: *Harnici sunt băieții, dar mai harnice, fetele.*

EXERSAȚII!

1. Subliniați predicatul nominale. Arătați mijloacele de exprimare a numelui predicativ.

a) Din toate izurile și miroznelor aroma pânii este cea mai gustoasă. (*din presă*)

b) Soarta, la oricare îi și ea un fel de curcubeu. Nu de-acela, care și se arată după ploaie numa-n trei culori. Ea-i ori dulce, ori îi prea sărată, ori îi prea amară uneori. (*Grigore Vieru*)

c) „Homer al nostru” a fost numit Ion Creangă. (*Nicolai Corlăteanu*)

d) Poezia este o căsătorie a realității cu idealul în sufletul poetului în acele momente, când poetul e poet, – poetul, fie cât de mare, nu e poet totdeauna – în acele momente, prin urmare, în care el este mai el, mai însuși, mai individual ca oricând. (*Bogdan Petriceicu Hasdeu*)

2. Citiți propozițiile. Găsiți predicatul și indicați verbele de legătură și numele predicative.

Arătați ce părți de vorbire sunt numele predicative.

- a) Cerul devenea tot mai luminos. (*Ion Druță*) b) Nuța ajunsese fericită. (*Ion Druță*) c) Fata ... se numea Olga. (*Costche Negruzzi*) d) Mircea de abia se ridicase băietan. (*Ion Druță*) e) Portretul ... părea viu. (*Mihai Eminescu*) f) Doctorul devine grav și solemn. (*M. Eminescu*) g) Stelele par înghețate, cerul pare oțeiit. (*Vasile Alecsandri*) h) Vechii cunoscuți, niște fizicieni, erau, de altfel, și buni matematicieni. (*Camil Petrescu*) i) Fără pălărie ea păru mai copilă. (*Cezar Petrescu*) j) Eu cânt pe-acei ce-n jug și chin

Pe-a lor spinare țara țin,
Cari în robie și necaz

Voinici, puternici au rămas. (*Alexe Mateevici*)

✓ *Indicați forma literară a cuvântului „cari”.*

3. Indicați în paranteze prin ce este exprimat numele predicativ al predicatului nominal din următoarele propoziții (substantiv, adjectiv, pronume personal, numeral etc.)

- Copacii din grădină sunt înmuguriți.
- Sora mea este elevă.
- Vremea este rece sau caldă?
- Fluturii zglobii sunt grațioși.
- Cuiburile păsărilor sunt din crenguțe.
- Băncile noastre sunt de stejar.
- Unchiul meu este el.
- Datorită florilor și păsărilor, primăvara este frumoasă.
- Era al doilea la învățătură.

4. Segmentați propozițiile orientându-vă după numărul de predicate. Subliniați predicatele și indicați structura lor.

a) Un poet trebuie să poată spune oricând în fața propriei conștiințe: „Singura mea pradă este viața mea” (*Grigore Vieru*)

b) Acum nu se mai află picior de lup în ostrov. Ai fost în vechime. Multe au fost în vechime, care nu mai sânt astăzi. Dar albinele au rămas. Scorburile sânt pline ochi cu faguri de miere. (*Mihail Sadoveanu*)

c) Aveau dealurile un păs încă din tinerețe și nu s-au priceput cum să-i dea de leac: erau toate de la o mamă și ar fi vrutele măcar o dată să fie alături, să-și strângă mâna. (*Spiridon Vangheli*) d) Nu lăsa fruntea poetului să se năruie sfâșiată! (*G. Vieru*)

5. Subliniați predicatele nominale. Observați cu ajutorul a căror

verbe copulative sunt construite ele.

a) Floarea răsădită de Alecsandri se numește „Miorița”, floarea răsădită de Eminescu se numește „Luceafărul” și aceste două cetăți sunt bogății spirituale, ce rezistă în timp ca și piramidele egiptene. (*Ion Druță*) b) Mă simțeam puternic și sigur. (*Grigore Vieru*) c) Iar lui Spiridon Vangheli soarta i-a dat lucrul care-i mai greu: să rămână copil mereu. (*Grigore Vieru*) d) A venit toamna, iar toamna a fost și rămâne a fi vremea musafirilor în Moldova. (*Ion Druță*) e) Tânăr fiind și căutându-și un rost pe lume, a ajuns la un moment dat boiangiu. (*Ion Druță*) f) A se lepăda de ortodoxie era a pierde averea părintească, a se cununa era a nu câștiga nimica. (*Bogdan Petriceicu Hasdeu*)

6. În locul punctelor puneți verbele de legătură adecvate.

- Nepoata vecinului ... foarte supărată.
- Roua dimineții ... de argint.
- Și zăările ... tot mai luminoase.
- Azi putem crede că ... într-adevăr îndrăgostit.
- Fratele meu ... mai deștept.
- Partea de propoziție care determină un substantiv ... atribut.
- După un tratament serios pacientul ... sănătos.
- Vioricăi îi părea rău, că ... singură.

7. Alcătuiți propoziții în care verbele: *a ajunge, a rămâne, a însemna, a ieși, a se naște, a se face* să fie verbe predicative și verbe copulative.

8. Subliniați predicatele. Faceți în scris analiza sintactico-morfologică a predicatelor evidențiate.

Frumusețea ochilor trebuie s-o privești, depărtarea drumului s-o măsoari, pe când dragostea de Patrie trebuie s-o simți în adâncul inimii.

Anume acea dragoste ce s-a născut din freământul stejarilor și a căpătat tăria lor, a devenit gingașă ca murmurul izvorului și duioasă asemeni cântecului păsărilor. Profundă ca taina codrului, ea s-a plăsmuit din străvechi legende și cântece haiducești, din dorul de libertate și din clocotul de mânie al răzbinătorilor poporului. Această dragoste e în stare să miște munți din loc, să unească mări cu-ale lor ape și să aducă fericire oamenilor. (George Meniuc)

NU UITAȚI!

Orice bun cetățean are datoria de a se ocupa de viitorul patriei sale.

(*Mihai Eminescu*)

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

- Între **predicat și subiect** sau între verbul copulativ și numele predicativ nu se folosește virgula când între ele nu sunt intercalate alte părți de propoziție:

Exemplu: *Bunelul îmi spune povești.*

- Dacă între predicat și subiect se intercalează un complement circumstanțial sau o apozitie și subiectul se află înaintea predicatului aceste unități sintactice se izolează între virgule:

Exemplu: *Povestea plină de mister [,] în mijlocul codrului [,] aduce înfiorări pe chipurile lor.*

Exemplu: *Andrei [,] colegul meu [,] este fruntaș.*

- Virgula se folosește între numele predicativ și subiect pentru a marca lipsa verbului copulativ:

Exemplu: *Băiatul [,] o minune de copil!*

- Între verbul copulativ și numele predicativ se poate folosi virgula dacă între acestea se intercalează părți de propoziție, o propoziție sau o frază:

Exemplu: *Este [,] acum [,] mai atrăgător decât altădată.*

Exemplu: *Fii [,] i-am zis [,] mai atent.*

V. ATELIE RUL CREATIV

LUCRAȚI ÎN GRUPURI!

I grup: Identificați predicatul din enunțurile următoare și precizați felul lor, analizând apoi părțile de vorbire prin care se exprimă.

- Copiii s-au întors din excursie.*
- Ei vor pleca acasă săptămâna viitoare.*
- Colegul meu a pus la cale acea ispravă. Desigur că se vor mai întoarce acolo.*
- Câinele tuști! după el.*

II grup: Alcătuiți enunțuri în care predicatul verbal să fie exprimat prin:

- verb predicativ;*
- locuțiune verbală;*
- adverb predicativ;*
- interjecție.*

III grup: Analizați părțile de vorbire prin care se exprimă numele predicativ în următoarele enunțuri:

- Părinții mei sunt împotriva violenței.*
- Aceste sfaturi utile sunt de la ea.*
- Mâncarea este fără sare.*
- Bunicul a ajuns așa, fiindcă este foarte bolnav.*

IV grup: Construiți propoziții în care verbele: *a fi, a însemna, a ajunge, a ieși*, să fie pe rând, verbe predicative și verbe copulative.

2. Alcătuiți o compunere, intitulați-o. (Folosiți începutul dat).

Citește. Numai citind mereu creierul tău va deveni un laborator nesfârșit de idei și imagini. (Mihai Eminescu)

O carte reprezintă totodată deschiderea către lumea interioară a individului, către esența sa intelectuală și capacitatea de legatură cu lumea. Cartea în sens strict este un act de creație, de imaginație, un talent aparte. În sens larg cartea este o poartă către lumea ideilor, un mod de a percepe universul, cum într-o viață nu poți să le trăiești.

§ 17. Valorile gramaticale ale verbului *a fi*

I. TERMINOLOGIE

Predicat nominal:

verb copulativ
nume predicativ

a fi: verb predicativ

verb copulativ
verb auxiliar

II. CE ȘTIM?

Predicatul se clasifică în:

- **predicat verbal**
- **predicat nominal.**

❖ Cituii textul. Identificați predicatul.

Mihai Eminescu își petrece copilăria într-un ținut cu codri străbuni și câmpii mănoase.

Este îndrăgostit de crânguri și de desișul

codrului, de cerul senin, de nopțile cu lună și stele, de tainele nepătrunse ale naturii. Ea îl atrăgea cu atâta vrajă, încât **ar fi** uitat de multe ori să se întoarcă acasă. Aceste locuri dragi rămân pentru totdeauna în sufletul lui Mihai.

Mai târziu poetul reînvie meleagurile copilăriei cu deosebit farmec în versurile sale care **sunt** pătrunse de dragoste și dor.

✓ Precizați care este funcția verbelor evidențiate?

REAMINTIȚI-VĂ!

Predicatul nominal este alcătuit din:

- verb copulativ;
- nume predicativ.

Verbele copulative sunt instrumente gramaticale care nu au înțeles de sine stătător și fac legătura dintre numele predicativ și subiect:

S NP

Exemplu: Păsările **sunt** prietenii omului.

A fi este un verb copulativ folosit cel mai frecvent.

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Valorile gramaticale ale verbului **a fi** sunt:

1. **Valoare predicativă**, atunci când are înțeles de sine stătător și poate fi înlocuit cu verbele: **a se afla**; **a se găsi**; **a exista**; **a se întâmpla** etc.

Exemplu: Făt-Frumos **este** în castel.

2. **Valoare copulativă**, atunci când nu are înțeles de sine stătător și intră în alcătuirea unui predicat nominal împreună cu un nume predicativ și răspunde la **întrebările „ce este?”**; **„cum este?”**

Exemplu: Făt-Frumos **este** curajos.

3. **Valoare auxiliară** sau ajutătoare atunci când nu are înțeles de sine stătător și intră în alcătuirea unor forme verbale compuse – moduri, timpuri, diateza pasivă:

- mod indicativ, timp viitor II – anterior:

Exemplu: Copilul **va fi citit** cartea indicată.

- mod conjunctiv, timp perfect:

Exemplu: Profesorul **ar fi vrut** ca elevii să **fi citit** cartea.

- mod condițional – optativ, perfect:

Exemplu: Profesorul **ar fi vrut** ca elevii să **fi citit** cartea.

- modul infinitiv, timpul perfect:

Exemplu: L-a amendat **pentru a nu fi respectat** regulile de circulație.

- toate formele diatezei pasive: Ea **este chemată** de cineva.

4. **Valoare impersonală.** *Exemplu:* **Era** să traversez pe roșu.

EXERSAȚII!

1. Determinați în care propoziții verbul **a fi** are funcție copulativă și în care – predicativă. Găsiți și subiectele propozițiilor.

a) Taica era grăbit cum e omul, când pornește la drum, dar grăbit fiind, mai era și bărbat. (*Ion Druță*) b) Cerul era verde ca piatra de chicalaz și luminat spre miazăzi. (*Mihail Sadoveanu*)

c) A fost odată ca-n povești,
A fost ca niciodată
Din rude mari, împărțești
O prea frumoasă fată.

Și era una la părinți,
Și mândră-n toate cele,
Cum e fecioara între sfinți
Și luna între stele. (*Mihai Eminescu*)

d) Părintele era om bun. (*Ion Druță*) e) Cuviosul sârb râdea, însă ochii bulbucați erau plini de lacrimi. (*Mihail Sadoveanu*)

2. Transcrieți. Analizați predicatele din textele următoare:

a) „Tresări. Era el altul? Piciorușele nu mai erau ale lui de scânteiau așa? Și mai era îmbrăcat în aur! ... Nu cumva era o fărâmiță căzută de acolo, de sus, o fărâmiță de lumină închegată, rătăcită pe pământ? (*Emil Gârleanu*) b) „Iar când a poposit, ud de sudoare, că părea o picătură de rouă, bulgărele de aur scăpătase la amiază...” (*Emil Gârleanu*)

c) „Acolo unde-i cer senin
Și ca seninul cer zâmbesc
Femei ce poartă l-al lor sân
Copii ce pentru luptă cresc.” (*Ioan Nenițescu*)

d) „Ziua era primejdios, din cauza hereților, care dădeau târcoale pe deasupra miriștii.” (*I. Al. Brătescu-Voinești*)

3. Identificați valorile verbului **a fi** din următoarele enunțuri:

a) Sunt în parc și admir florile.

b) Cărțile și caietele sunt în ghiozdan.

c) Pasărea era în colivie.

d) Copilul este isteț.

e) Textul este pentru dictare la tablă

f) „Ea își înfigea furca cu caietul de în în brâu și începea să tragă și să răsucescă un fir lung și subțire.” (*Barbu Delavrancea*)

4. Analizați sintactic și morfologic predicatele:

a) „Foaie verde pădăie

Viața-i numai veselie!” (Folclor)

b) „Suntem ușori și ceața e ca fumul

Vai, unde o fi, unde s-ascunde drumul?” (Eugen Jebeleanu)

c) „La noi sunt codri verzi de brad

Și câmpuri de mătasă.” (Octavian Goga)

d) „Eroi au fost, eroi sunt încă

Și-or fi în neamul românesc,

Căci ruți sunt ca din tare stâncă

Românii orișunde cresc.” (I.R. Dormidont)

e) „Când te-i face mare, o să faci cum îi vrea tu, dar acum, că ești mic, să nu ieși niciodată din vorba mea, că poți să pățești și mai rău.”

(I. Al. Brătescu-Voinești)

5. Construiți propoziții cu verbul *a fi* utilizat, pe rând, ca verb predicativ (personal și impersonal), verb copulativ și verb auxiliar.

NU UITAȚI!

O viață are omul, numai una, trăiește și te bucură de ea.

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIEM CORECT

✓ Completați enunțurile, realizând acordul:

Fratele și sora (*a fi impresionati*).

Pepenele și piersica (*a fi zemoși*).

Gardul și copacii (*a fi depărtat*).

Grămada de colegi (*a anunța*).

Eu, el și tata (*a fi gospodar*).

O mulțime de tineri (*a fi prezent*).

V. ATELIERUL CREATIV

LUCRAȚI ÎN GRUPURI!

✓ Subliniați predicatul verbal cu roșu și predicatul nominal cu negru, din textul următor. Ce valoare are verbul „a fi”?

I grup: Trăia odată un împărat care era bogat și puternic. Acest împărat avea un fecior și o fată. Feciorul a murit și fata a cerut să-l petreacă la groapă.

II grup: Ea a îmbrăcat o rochie neagră și părul ei curgea despletit pe spate. Lumea a văzut că era gingașă și plăpândă. O priveau toți cu admirație cum era puțintică și drăgălașă.

III grup: Tot pe atunci trăia în cetate o femeie care era săracă. Femeia avea un fiu. El era cumsecade, smerit și fricos ca o fată mare.

2. Citiți cu atenție textul:

Portul popular din Bucovina

Portul popular din Bucovina reușește să scoată în evidență simplitatea și afinitatea pentru frumos a locuitorilor de aici.

Femeile din Țara

Fagilor lucrează manual costumele populare, utilizând motive folclorice precum spicul, frunza, soarele, crucea, fiecare element în parte având o semnificație anume, de la bogăția pământului până la credința în Dumnezeu.

Portul popular femeiesc în general, costumul femeiesc e compus din: cămașă, poale și piesa care acoperă partea de la brâu în jos care se deosebește de la o regiune la alta. Ea are și denumiri diferite în funcție de forma ei și de zonă, astfel ea poate fi „catrință”, „vâlnic”, „fotă”, „opreg”. Aceste piese sunt țesute din lână, având ornamentație mai simplă sau mai complicată în funcție de ținut. Cămășile au aceleași părți ornamentale, cu unele deosebiri cromatice. Alte piese ale costumului femeiesc sunt brâiele și betelele, care prezintă și ele deosebite realizări artistice. Caracteristic costumului femeiesc din toate regiunile constă în folosirea, ca fond, a culorii albe, a țesăturilor de in, cânepă și lână.

- ✓ *Identificați în primul alineat subiectele. Efectuați analiza morfo-sintactică a două din ele.*
- ✓ *Identificați din aliteatul al doilea predicatelor. Numiți felul lor. Efectuați analiza morfo-sintactică a două predicatelor nominale. Ce știți despre ele?*
- ✓ *Alcătuți o minicompunere despre portul național din zona voastră folosind predicatelor nominale.*

§ 18. Numele predicativ simplu și multiplu

I. TERMINOLOGIE

Predicat nominal:

verb copulativ

nume predicativ: simplu, multiplu

II. CE ȘTIM?

Valorile gramaticale ale verbului **a fi** sunt: predicativă, copulativă, auxiliară, impersonală.

FOLOSITI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

✓ Citiți cu atenție textul:

Era odată un moșneag și o babă; și moșneagul avea o fată și baba iar o fată. Fata babei *era slută, leneșă, țâfnoasă și rea la inimă*; dar pentru că era „fata mamei”, se alinta cum s-alintă cioara-n laț, lăsând tot greu pe fata moșneagului. Fata moșneagului însă *era frumoasă, harnică, ascultătoare și bună la inimă*... Dar această fată

bună *era horopsită* și de sora cea de scoarță și de mama cea vitregă; noroc... că era o fată robace și răbdătoare; căci altfel ar fi fost vai și-amar de pielea ei. (Ion Creangă)

✓ Analizați predicatul nominal din text, arătând:

- care sunt verbele copulative;

- care sunt numele predicative și prin ce sunt exprimate.

✓ Observați care este locul predicatului față de subiect: înaintea lui sau după el?

✓ Explicați de ce cuvintele **slută, leneșă, țâfnoasă și frumoasă, harnică, ascultătoare** au fost separate prin virgule. Ce părți de vorbire sunt acestea și ce părți de propoziție?

✓ Ce sunt cuvintele **vai și-amar** din punct de vedere morfologic și sintactic?

REAMINTIȚI-VĂ!

Predicatul nominal este format dintr-un **verb copulativ** și un **nume predicativ**.

Numele predicativ este partea esențială sau elementul de bază al predicatului nominal prin care se identifică subiectul.

Exemple: Călătorul **era îndrăzneț și primejdios**.

Fratele meu a devenit medic.

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

REȚINEȚI!

După numărul părților de vorbire prin care este exprimat **numele predicativ** se clasifică în:

- **simplic**, când este exprimat printr-o singură parte de vorbire:

Exemplu: Băiatul este harnic.

- **multiplu**, când este exprimat prin două sau mai multe părți de vorbire coordonate între ele:

Exemplu: Băiatul este harnic și disciplinat.

EXERSAȚI!

1. Formați enunțuri în care numele predicativ să fie exprimat prin:

- adverb;
- locuțiune adjectivală;
- adjectiv provenit din verb la participiu;
- numeral cu valoare substantivală, în cazul acuzativ;
- locuțiune substantivală.

2. Indicați, prin subliniere, predicatul nominal din textele de mai jos:

a) Vremea va fi, în general, frumoasă, exceptând regiunile vestice, unde cerul va fi schimbător și răzleț. Va ploua. Joi, vremea va deveni instabilă în întreaga țară. Va tuna și va fulgera și norii vor acoperi cerul.

b) El nu a rămas același. Este la fel de inteligent, deși a devenit mai blând, mai îngăduitor. Mă întreb dacă e cu putință să își schimbe comportamentul așa de repede.

3. Identificați predicatul nominal în exemplele ce urmează. Prin ce părți de vorbire sunt exprimate numele predicative multiple?

a) Ileana era blajină, tăcută și harnică. (*Ion Druță*) b) Nici odată de la zămisirea ei încoace Ciutura n-a fost atât de tristă, atât de săracă, atât de orfană. (*Ion Druță*) c) Crunte și nemiloase au fost destinele marilor noștri poeți. (*Ion Druță*) d) Puțini erau la număr ostașii lui Mihai Viteazul, dar inimoși, încercați în luptă, cu multă iubire de țară și hotărâți cu toții a-și da scump viața. (*Alexandru Vlahuță*) e) La a zecea zi unde se scutură odată calul și se făcu frumos, gras ca un pepene și sprinten ca o căprioară. (*Petre Ispirescu*) f) N-am uitat numai că Micuța mea mi se părea a fi foarte frumoasă, neînchipuit de frumoasă, frumoasă strașnic. (*Bogdan Petriceicu Hașdeu*)

4. Completați predicatul nominal din propozițiile de mai jos cu nume predicative simple și compuse.

Fratele meu vrea să devină... Ion trebuie să ajungă... Băiatul vrea să pară...

Învățătorul continuă să fie... Tânărul începe să se considere... Sora mea tinde să ajungă... Elena poate să devină...

5. Alcătuiți patru enunțuri după imaginile date cu predicade nominale în care să fie nume predicative simple și compuse.

6. Indicați cazul părților de vorbire care sunt nume predicative în enunțurile date:

- Caietul tău este asemenea acestuia.
- Sunt contra comportamentului necivilizat.
- Darul este de la o colegă.
- Câștigătorul nu este nici unul dintre ei.
- Lucrările n-au fost conform graficului.
- Pastilele sunt împotriva răcelii.

7. Transcrieți. Subliniați predicadele și identificați tipul lor. Argumentați-vă răspunsul.

a) Și cerul este tatăl meu,

Iar muma mea e marea. (*Mihai Eminescu*)

b) Minciuni și fraze-i totul ce statele susține. (*Mihai Eminescu*)

c) Este lucru cam greu a fi deștept. (*Alexandru Donici*)

d) Cuiburi de păsări ierbele mișcă.

Cu ochii în rouă un verde ne vede. (*Grigore Vieru*)

e) Mie mi-e drag românul și știu a prețui bunătățile cu care l-a dăruit natura. (*Vasile Alecsandri*)

f) Lemnul strâmb focul îl îndreaptă. (*Folclor*)

g) Limba noastră-i vechi izvoade (*Alexe Mateevici*)

h) A imita pe cineva – în poezie este un talent tot atât de vulgar ca și a imita pe cineva pe scenă. (*Bogdan P.Hasdeu*)

i) Capul plecat nu-l taie sabia. (*Folclor*)

j) Corul de copii a fost invitat la concert.

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIEM CORECT

Părțile componente ale numelui predicativ multiplu se despart prin virgule sau conjuncții:

Exemple: Este harnic [,] silitor și disciplinat.
Este spătos [,] dar nu prea înalt.
Este ori nepriceput [,] ori incompetent.
Este și harnic [,] și inteligent.

V. ATELIERUL CREATIV

Alcătuți o compunere pe tema: „Sărbătorile de iarnă și tradițiile populare în ținutul natal”. Folosiți predicade nominale cu nume predicative simple și multiple.

Teste de evaluare a cunoștințelor

1. Indicați afirmația corectă:

- verbul „a deveni” este tot timpul verb copulativ;
- verbul „a fi” este tot timpul verb predicativ;
- verbele „a ajunge, a se face, a iesi, a ramâne, a parea” sunt tot timpul verbe copulative.

2. Predicatul verbal poate fi exprimat :

- numai prin verbe la diateza activă;
- numai prin verbe la diateza activă și diateza pasivă;
- prin verbe la diateza activă, diateza pasivă sau diateza reflexivă.

3. Stabiliți afirmația corectă. În enunțul „*A trăi înseamnă a lupta*” verbele au funcția sintactică de:
- 3 predicat verbale;
 - subiect, predicat nominal;
 - subiect, predicat verbal, complement direct.
4. În limba română sunt predicative verbele numai la modurile:
- indicativ, conjunctiv, conditional-optativ și imperativ;
 - indicativ, conjunctiv și imperativ;
 - indicativ, conjunctiv, conditional-optativ.
5. Predicatul nominal poate fi exprimat prin:
- verb copulativ și verb auxiliar;
 - verb copulativ și nume predicativ;
 - verb predicativ și nume predicativ.
6. Stabiliți diateza verbului-predicat din enunțul „*După moartea părinților mei am eliberat pe toți robii noștri*” (Vasile Alecsandri):
- activă;
 - pasivă;
 - reflexivă
7. În componența predicatului nominal din enunțul „*Lupta-i crudă, lungă, aspră*” (Mihai Eminescu) numele predicativ este:
- simplu;
 - multiplu;
 - compus.
8. În enunțurile de mai jos:
 „*Munca e bogăție veșnică.*” (Aleco Russo)
 „*Moș Vasile era un pui de zgârie-brânză.*” (Ion Creangă)
 „*Și scurtă vorbă: unde erau trei, eu eram al patrulea.*” (Ion Creangă)
 numele predicative sunt exprimate prin următoarele părți de vorbire în ordinea:
- substantiv în N, locuțiune adjectivală, numeral cardinal, numeral ordinal;
 - substantiv în Ac, locuțiune adjectivală, numeral cardinal, numeral ordinal;
 - substantiv în N, locuțiune substantivală, numeral cardinal, numeral ordinal.
9. Stabiliți valoarea verbului „ a fi” din enunțul:
 „*Pe de asupra de prăpăstii sunt zidiri de cetățuie*” (Mihai Eminescu):
- verb auxiliar;
 - verb predicativ;
 - verb copulativ.
10. Indicați răspunsul corect referitor la enunțul „*Cerul limpede – o mare, soarele – o față de foc ...*” (Mihai Eminescu):

- a) conține două predicat nominale;
- b) nu conține predicat nominale;
- c) conține două predicat nominale, dar cu verbe copulative omise.

11. Indicați numărul și tipul predicatelor din enunțul „Și eu fuga, și ea fuga, până ce dăm cânepa toată palancă la pământ.” (Ion Creangă):

- a) două predicat nominale și un predicat verbal;
- b) două predicat verbale și un predicat nominal;
- c) trei predicat verbale.

12. Indicați varianta corectă referitoare la predicatul din enunțul: „Anotimpul cel mai frumos și cel mai bogat este toamnă”:

- a) predicat verbal, expr. prin verb predicativ;
- b) predicat nominal, expr. prin verb copulativ și nume predicativ;
- c) predicat verbal expr. prin locuțiune substantivală.

§ 19. Subiectul. Subiectul exprimat (*simplu și multiplu*)

I. TERMINOLOGIE

subiectul

subiect exprimat:

- *simplu*
- *multiplu*
- *complex*
- *reluat*

subiect neexprimat:

- *inclus*
- *subînțeleș*
- *nedeterminat*

II. CE ȘTIM?

Părțile principale de propoziție sunt subiectul și predicatul.

FOLOSITI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

❖ Citiți cu atenție fragmentul:

„La noi sunt **codri** verzi de brad

Și **câmpuri** de mătășă;

La noi atâția **fluturi** sunt,

Și-atâta jale-n casă.

Privighetori din alte țări

Vin doina să ne-asculte;

La noi sunt **cântece** și **flori**

Și lacrimi multe, multe..” (O. Goga)

✓ Stabiliți valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvintelor evidențiate din textul de mai sus.

- ✓ Alcătuiți două exemple în care să demonstrați omonimia cuvântului „noi”.
- ✓ Precizați valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvântului „sunt” din prima propoziție.
- ✓ Alcătuiți două enunțuri cu cuvântul „cântece” astfel, încât el să îndeplinească funcția sintactică de subiect, nume predicativ.
- ✓ Lămuriți utilizarea virgulei în structura: „**Și lacrimi multe, multe**”.

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

- ✓ Ce arată predicatul?
- ✓ Ce tipuri de predicate cunoașteți?
- ✓ Prin ce se deosebește predicatul verbal de cel nominal?
- ✓ Ce este subiectul?
- ✓ Clasificarea subiectelor.
- ✓ Subiectul exprimat simplu și multiplu. Exprimarea lor.

OBSERVAȚI!

Numele predicativ poate fi:

- *simplu*: Camera **era luminoasă**.
- *multiplu*: Fata babei era **frumoasă, harnică și bună la inimă**.

REȚINEȚI!

Subiectul este partea principală de propoziție despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului sau care arată despre cine sau despre ce se vorbește în propoziție.

AFLAȚI MAI MULT!

Clasificarea subiectului

Subiect exprimat: subiectul apare în propoziție.

Exemplu: Focul este o mare descoperire a omenirii.

simplu: (cuvânt simplu derivat sau compus).

Exemplu: **Temele sunt ușoare**.

multiplu: (grup de cuvinte în raport de coordonare).

Exemplu: **Cărțile, caietele și creioanele sunt pe masă**.

Exemplu: **Dragi îmi erau tata și mama, frații și surorile...**

complex: (dezvoltat – grup de cuvinte în raport de subordonare).

Exemplu: **„Făt-Frumos din lacrimă” este un basm scris de Mihai Eminescu.**

reluat: (un pronume poate relua un substantiv cu funcția de subiect)

Exemplu: **Câinele care latră, acela nu mușcă.**

Subiect neexprimat – *subiectul nu apare în propoziție:*

inclus în verbul cu rol de predicat (numai pentru situația când acesta este la persoana I sau a II-a).

Exemplu: *Venim (noi) la voi! Veniți (voi) la noi!*

subînțeleș, când acesta poate fi dedus din context (verbul este la persoana a III-a).

Exemplu: *Copiii erau veseli /și (ei) se gândeau cu drag la vacanță:/*

nedeterminat se găsește în propoziții în care acțiunea exprimată de verb are un caracter general și nu se referă exact la un subiect.

Exemplu: *Niciodată nu știi (nu numai tu, ci oricine) cine te va ajuta la nevoie.*

Topica subiectului

1. Subiectul stă de obicei *înaintea predicatului*, dar poate sta și după acesta.

2. Înaintea predicatului stă întotdeauna când este *exprimat prin pronume interogativ, relativ sau prin verb la infinitiv* într-o propoziție în care numele predicativ este exprimat tot printr-un verb la infinitiv:

Exemplu: *Cine lipsește?*

Exemplu: *Nu se știe/ cine lipsește./*

3. După predicat stă întotdeauna când *predicatul este un verb de declarație* în vorbire directă sau când apare în stilul povestitorilor, în construcții afective, când este *subiectul unui verb la infinitiv sau în propoziții subordonate care încep cu un pronume (adverb) relativ* cu funcție sintactică de nume predicativ:

Exemple: *Vino repede, îi zise el.*

Au venit la copiii!

Vine vremea de a pricepe omul ce este bine și ce este rău.

Cine ești tu? Nu știi/ cine ești tu./

Lumea rămâne/ cum este ea./

4. Subiectul poate fi și intercalat între părțile unei locuțiuni verbale, între verbul copulativ și numele predicativ.

Exemple: *Pe el l-am pus eu la cale.*

Sa fie el sănătos.

Subiectul se acordă cu predicatul în număr și persoană.

Comparații!

Timpul este răcoros.

Vremea este răcoroasă.

Toamnele sunt răcoroase.

Cazurile subiectului

- ♦ în *nominativ*: în majoritatea cazurilor;
- ♦ în *acuzativ*: substantive sau pronume precedate de prepoziții (*de, la, prin, printre, din etc.*) (*Știm cu toții.*) (fals subiect – apozitie!);
- ♦ în **G./D.**: pronumele relativ (*care, cine, ce*) când introduce o subordonată, în loc de N, apare uneori, la **G.D.** cu funcția de subiect.

Exemplu: Mergem fiecare pe la casa/ cui ne are.

NU UITAȚI!

Predicatul și subiectul sunt baza gramaticală a propoziției.

Exprimarea subiectului

Subiectul se exprimă prin:

Substantiv:

- **comun:**

simplu Exemplu: Copacii au înflorit.

compus Exemplu: A înflorit ciuboțica-cucului.

- **propriu:**

simplu Exemplu: A venit Maria.

compus Exemplu: Ana-Maria a sosit.

Pronume:

- personal *Exemplu: Noi suntem cei mai buni elevi ai școlii.*
- personal de politețe

Exemplu: Dumneata vei participa la acest concurs?

Numeral:

- cardinal

Exemplu: Când doi se înțeleg din priviri¹/ e semn²/că se respectă.

- ordinal:

Exemplu: Al doilea a devenit primul.

EXERSAȚI!

1. Subliniați subiectele din exemplele de mai jos și indicați tipul fiecărui subiect și prin ce parte de vorbire este exprimat:

a) Iar apa vie, care ne învia și pe noi ca pe Făt-Frumos, era iubirea de neam, de limbă, de lege și de pământul acesta. (*George Coșbuc*)

b) Ai noștri sunt acești munți pietroși, mănoși, cărunți, Căci noi ne-am cățărat pe ei spre cer, Noi le-am deschis adâncurile de aur și de fler (...), Nimenea pe lume nu i-a cunoscut și îndrăgit ca noi. (*Aron Cotruș*)

2. Alcătuiți propoziții în care să aveți subiecte exprimate prin toate tipurile de pronume (*personal, personal de politețe, de întărire, posesiv, demonstrativ, nehotărât, negativ, interogativ și relativ*).

3. Identificați subiectele din textele următoare (după ce ați aflat predicatul). a) Cuvintele, în visul meu, erau ca un fel de umbră de aur în conștiință. b) Dar noi, pătruși la suflet de sfânta libertate,/ Jurăm că vom da mâna... (*Andrei Mureșanu*)

c) Cântecele ce-ades ți-l cânt

Puiuțe, e-un cântec sfânt.

Când te-adorm în fapt de seară

Vechi și simplu, de la țară. (*Șt. O. Iosif*)

4. Identificați subiectele din textele de mai jos. Analizați patru subiecte exprimate:

a) Iată vin pe rând, pereche și pătrund cole-n poiană

Bujorele vioi, rumen cu nălțuța odoleană,
Frățiori și romanițe care se ațin la drumuri,
Clopoței și mazărele, îmbătate de parfumuri.

(*Vasile Alecsandri*)

b) Sara pe deal buciumul sună cu jale,
Turmele-l urc, stele le scapără-n cale,
Apele plâng, clar izvorând în fântâne;

Sub un salcâm, dragă, m-astepti tu pe mine. (*Mihai Eminescu*)

c) – Acolo jos, lângă copacul acela se afla o fântână care a secat. Lângă ea ai să găsești comoara. Dar ai grijă să nu fie nimeni lângă tine când vei scoate această comoară. (*Ion Creangă*)

5. Plasați subiectele potrivite în locul punctelor:

.... mică răstoarnă carul mare.

.... sunt cinstea părinților.

.... este oglinda elevului.

.... este brățară de aur.

.... dulce mult aduce.

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIM CORECT

Punctuația subiectului exprimat

1. Între părțile subiectului multiplu, coordonate prin juxtapunere sau prin orice conjuncție, cu excepția lui *și, ori, sau*, nerepetate, se folosește virgula.

Exemple: *Ion (,) Maria și Elena sunt elevi.*

Exemple: *Nu numai el (,) ci și ea învăța bine.*

2. Între subiect și predicat *nu se folosește* virgula dacă nu există alte părți de propoziție intercalate. **Exemplu:** *Alexandru învață.*

3. Între părțile subiectului multiplu *nu se folosește* virgula dacă sunt coordonate prin conjuncțiile *și, sau, ori* nerepetate ori prin locuțiunile *și cu, împreună cu*.

Exemplu: *Ileana sau Maria să vină?*

Exemplu: *Luna și cu stelele vegheau întinderile.*

V. ATELIERUL CREATIV

1. Lucrați în grupuri!

Notăți A (adevărat) /F (fals):

- În propoziția: *Vin ai noștri*, pronumele este în cazul genitiv.
- Verbele nu pot îndeplini funcția de subiect.
- Adverbele de timp *dimineața, seara, vara* pot fi subiecte
- Subiectul multiplu se realizează cu ajutorul conjuncțiilor subordonatoare.
- Subiectul se exprimă prin substantive și substitute în cazul nominativ.

2. Alcătuiți o minicompunere cu tema:

„Precum apa inima ți-o răcorește, așa și învățătura mintea ți-o limpezește.”

§ 20. Subiectul exprimat (complex și reluat)

I. TERMINOLOGIE

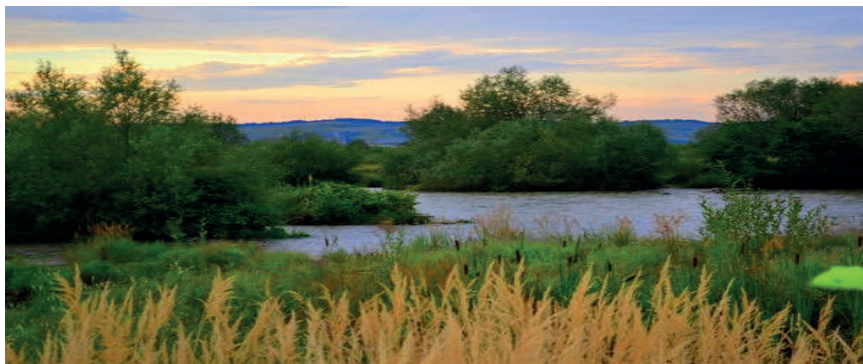
subiectul exprimat: *complet, reluat*.

❖ Citiți cu atenție fragmentele și determinați:

„Aburii ușori ai nopții ca fantasme se ridică
Și, plutind deasupra luncii, printre ramuri se despică.
Râul luciu se-ncovoiaie sub copaci ca un balaur
Ce în raza dimineții mișcă solzii lui de aur.

Eu mă duc în faptul zilei, mă așez pe malu-i verde
Și privesc cum apa curge și la cotiri ea se pierde,
Cum se schimbă-n vălurile pe prundișul lunecos,
Cum adoarme la bulboace, săpând malul nisipos.” (Vasile Alecsandri)

- ✓ Împărțiți în silabe următoarele cuvinte: **aburii, despică, luciu, faptul.**
- ✓ Indicați antonimele cuvintelor: **noaptea, se ridică, adoarme.**
- ✓ Împărțiți prima strofă în propoziții.
- ✓ Subliniați părțile principale de propoziție.
- ✓ Identificați părțile de vorbire prin care se exprimă subiectul.

II. CE ȘTIM?

Felurile subiectului:

subiect exprimat:

- simplu
- multiplu
- complex
- reluat

subiect neexprimat:

- inclus
- subînțeles
- nedeterminat

AFLAȚI MAI MULT!

Subiectul exprimat: **complex și reluat**

Subiectul complex

Subiectul complex sau dezvoltat se prezintă ca un grup de cuvinte în raport de subordonare.

Exemplu: *Oaspeții caselor noastre, cocostârci și rândunele,
Părăsit-au a lor cuiburi și-au fugit de zile rele;
Cârdurile de cucoare, înșirându-se-n lung zbor,*

Pribegit-au urmărite de al nostru jalnic dor. (V. Alecsandri)
Exemplu: „*Făt-Frumos și Ileana Cosânzeana*” este o poveste populară.

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Subiectul reluat

Uneori subiectul gramatical exprimat prin substantiv *poate fi reluat* prin pronume personal.

Exemplu: *Munca si numai munca, ea este izvorul împlinirii.*

Exemplu: *Norocul, lui nu-i trebuie ochi.*

Subiectul repetat „*munca*” este reluat de subiectul exprimat prin *pronume personal* „*ea*”.

Subiectul gramatical exprimat pronume personal poate fi reluat prin substantiv.

Exemplu: *Te căptuseste ea, Mărioara!*

Exemplu: *Vine el, taică-tu!*

Subiect reluat (exprimat și a doua oară printr-o altă parte de vorbire).

Exemplu: *Elevul care învată, acela ia note bune.*

Reluarea subiectului în aceeași propoziție este des întâlnită mai ales în vorbirea familiară sau populară. Scopul acestui procedeu lingvistic este precizarea subiectului, sublinierea sau atragerea atenției asupra lui. În aceste cazuri nu se poate vorbi de subiect multiplu, de două sau mai multe subiecte, ci mai degrabă de o dublă exprimare a subiectului.

Exemple: *Fata îmbrăcată în roșu, ea este colega mea.*

Acela [care aleargă], el este vinovat.

Copiii se opriră și ei.

EXERSAȚII!

1. Găsiți subiectele după ce ați subliniat predicatele. Efectuați analiza exprimării subiectelor:

a) „A” este o literă a tuturor limbilor pământului. (*Nichita Stănescu*)

b) În alte locuri pot fi munți mult mai mari sau fluvii puternice, marea sau oceanul; aici Rarăul reprezintă dimensiunea fundamentală a lumii, latura cosmică a vieții și a istoriei. (*Geo Bogza*)

2. Identificați subiectele exprimate. Precizați tipul lor. Indicați prin ce părți de vorbire se exprimă: a) Luceafărul literaturii române prin opera sa continuă să trăiască în spiritualitatea românească. b) „ – O, tu nici visezi, bătrâne, câți în cale mi s-au pus! / Toată floarea cea vestită a întregului Apus...” (*Mihai Eminescu*)

c) Prin roua Patriei cea dulce / Întâiul fă cărare, / Căci cel sculat mai diminează, / Acela e mai mare. (*Grigore Vieru*)

3. Identificați valoarea morfologică a cuvântului „o” din exemplele de mai jos.

- O carte valorează mai mult decât orice.
- O fată scrie, alta pictează.
- O! Ce frumos este caietul!
- Am văzut-o ieri pe sora ta.

4. Alcătuiți câte două exemple cu fiecare tip de *subiect exprimat*: *simplu, multiplu, complex, reluat*.

5. Transformați proverbele în așa fel ca să obțineți subiecte reluate:

- Cine nu muncește nu mănâncă.
- Cine se laudă, pe sine se ponosește.
- Ce ție nu-ți place altuia nu-i face.

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

SEMNE DE PUNCTUAȚIE

Punctele de suspensie (...) se întrebunțează:

- pentru marcarea întreruperii unui gând.

Exemplu: „Ard codrii!... Sub săbii cad fete și copii...”

(Vasile Alecsandri)

- marchează lipsa unui fragment.

Exemplu: Despre Alexandru cel Bun istoricii spun că a fost primul mare domnitor al Moldovei...

Potrivit „Letopiseșului” lui Grigore Ureche, în vremea domniei sale i se spunea „Alexandru Vodă cel Bătrân”, fiind primul din neamul Bogdăneștilor care a purtat nume de botez grecesc.

- se folosesc după titlurile unor poezii.

Exemplu: „O, mamă ...” de Mihai Eminescu

- pentru a marca ritmul lent al vorbirii.

Exemplu: Era acolo ... în munți ... la peșteră ... o priveliște minunată.

V. ATELIERUL CREATIV

Lucrați în grupuri!

Identificați valoarea morfologică a cuvântului „o” din exemplele de mai jos:

- O viață are omul, numai una...
- De-as avea o porumbiță
Cu chip alb de copiliță,
Copiliță blândisoară
Ca o zi de primăvară. (Mihai Eminescu)
- O! Brad frumos, cu cetina tot verde! (colindă)
- I-aș canta-o-ncetisor, / Soptind soapte de amor. (Mihai Eminescu)

Nu uitați!

Dacă sufletul e cinstit, cinstite vor fi și faptele.

❖ Citiți cu atenție textul:

Colindul

Bucuria colindului este nemărginită. De cum se lasă seara, copiii se adună și pornesc colinda. Chiar dacă ninge sau este ger de crapă pietrele, micuții se aduna în cete și pornesc pe ulițele satului ca să vestească Nașterea Mântuitorului. Așa se obișnuiește de mii de ani, ca la Crăciun să se meargă cu colindul după un anumit ritual.

Gazdele care își primesc colindătorii își deschid atât porțile sufletului cât și porțile caselor din care ne îmbie un miros dulce de mere, colaci calzi și bomboane... precum și mirosul bradului proaspăt împodobit.

Colinda a reușit să se păstreze până în zilele noastre marcând din Ajun și până în a treia zi de Crăciun viața spirituală a comunității.

Colindătorii sunt invitați în case unde cântau superbe cântări:

colinde de bătrâni, colinde pentru gazde, colinde dedicate agricultorilor, pescarilor, vânătorilor, glorificând această deschidere către înțelegerea

muncii omului nu numai ca o activitate trudnică ci și ca pe o expresie a rugăciunii. De aceea colinda este cântarea către Dumnezeu, este o cântare pentru munca omului, este concretizarea verbală a tot ceea ce ține de nivelul, de speranțele oamenilor. Ea ne face să retrăim nostalgia

noului pe care îl aduce Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

- ✓ *Subliniați subiectele. Identificați felurile subiectelor*
- ✓ *Analizați morfo-sintactic două din ele.*
- ✓ *Ce știți voi despre colind? Selectați informații despre tradițiile și obiceiurile de iarnă din ținutul vostru.*
- ✓ *Alcătuți patru propoziții cu diferite feluri de subiecte.*

§ 21. Subiectul neexprimat (*subînțeleș și inclus*)

I. TERMINOLOGIE

subiectul neexprimat: - *subînțeleș*
- *inclus*

FOLOSITI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

❖ Citiți cu atenție textul:

„Stau câteodată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau în părțile noastre, pe când începusem și eu, drăgăliță-Doamne, a mă rădica băiețaș la casa părinților mei, din satul Humulești, din târg drept peste apa Neamțului; sat mare și vesel, împărțit în trei părți care se țin tot de una: Vatra Satului, Delenii și Bejenii.

Ș-apoi Humuleștii, și pe vremea aceea, nu erau numai așa, un sat de oameni fără căpătâi, ci sat vechi răzășesc, întemeiat

în toată puterea cuvântului: cu gospodari tot unul și unul, cu flăcăi voinici și fete mândre, care știau a învăța și hora, dar și suveica, de vuia satul de vatale în toate părțile; cu biserică frumoasă și niște preoți, și dascăli, și poporani ca aceia, de făceau mare cinste satului lor.”

(Ion Creangă)

- ✓ Scrieți câte un sinonim contextual pentru cuvintele: **vremea, întemeiat, mândre.**
- ✓ Arătați prin două enunțuri polisemia cuvântului „**vreme**”.
- ✓ Stabiliți valoarea morfologică a cuvintelor: **noastre, peste, trei, vechi.**
- ✓ Delimitați primele patru propoziții din prima frază și stabiliți tipul lor.
- ✓ Subliniați subiectele și stabiliți tipul lor.

II. CE ȘTIM?

Subiectul exprimat poate fi:

- *simplu* - *complex*
- *multiplu* - *reluat*

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Subiectul neexprimat: - subînțeleș
- inclus

După prezența subiectului gramatical în propoziție, acesta poate fi exprimat sau neexprimat. Când subiectul nu este exprimat, el poate fi: *inclus, subînțeleș* sau *nedeterminat*.

REȚINEȚI!

Subiectul subînțeleș este acel subiect care *a fost exprimat într-o propoziție anterioară*.

Exemplu: Florile aceste sunt foarte frumoase(1)/ si raspândesc un parfum îmbătător(2)/.

În prima propoziție subiectul este substantivul „*florile*”, iar în a doua propoziție, deși nu este exprimat, *se înțelege* același subiect „*florile*”.

Subiectul acestor verbe rămâne **subînțeleș** numai în enunțuri-dialog:

Exemplu: „- S-a întâmplat ceva ? /- Da, s-a întâmplat.

Subiectul inclus (este cuprins în terminația formelor personale de persoana I și a II-a singular și plural ale verbului cu funcție de predicat; se subînțelege pronumele personale de persoana întâia și a doua singular sau plural).

Exemple: Învățăm o poezie. (noi)

Învățați lecția. (voi)

„Dacă nu scrii (tu) ceea ce gândești (tu), de ce să mai scrii (tu)?” (Camil Petrescu).

ATENȚIE !

Prezent mai ales în proverbe: „Ai carte, ai parte.”, el ar putea fi numit aici **subiect gnomic**.

În propoziții cu verbul-predicat la persoana I plural.

Exemplu: „Fie că vrem, fie că nu vrem, fie că trăim vreme de pace ori vreme de război, timpul își continuă lucrarea lui” (Zaharia Stancu)

Din motive stilistice sau poetice, subiectul *nedeterminat* poate primi expresie sintactică.

Exemplu: „Ce e rău și ce e bine/Tu te-ntreabă și socoate.” (M. Eminescu)

Nu poate primi, însă, niciodată expresie sintactică subiectul (inclus) gnomic.

Exemplu: „Ai carte, ai parte.” „Bine faci, bine găsești”.

Subiectul gramatical primește expresie pronominală când îl încarcă vorbitorul cu o anumită valoare stilistică, cu rol activ în dezvoltarea semnificației poetice în enunțuri artistice.

Exemplu: „Străin la vorbă și la port
Lucești fără de viață,
Căci **eu** sunt vie, **tu** ești mort
Și ochiul tău mă-ngheață.” (M. Eminescu)

Când verbul este la imperativ, subiectul rămâne totdeauna inclus.

Exemplu: „Încearcă acum, dacă zici că nu ți-e frică,
reluă cea dintâi. Ghicește. Care-i țiganka?”

(Mircea Eliade)

Identitatea sa concret-lexicală poate fi transferată unui vocativ, pronominal, de persoana a II-a, sau substantival, care rămâne în afara unei funcții sintactice propriu-zise:

Exemplu: „**Tu**, iartă-ma, fecioară, **tu**, căprioara mea!” (Nicolae Labiș)

Subiectul inclus este, de obicei, **pronumele personal la persoana I și a-II-a singular și plural** pe care îl indică terminația verbului la moduri personale.

Exemplu: Citești (tu) o carte. Învățați (voi) această poezie. Mergem (noi) în excursie. Scriu (eu) o scrisoare.

Subiectul inclus se deduce din desinențele de persoana I și a-II-a singular și plural ale verbelor cu funcție sintactică de predicat.

Exemple: Plecăm în parc. (noi plecăm)
Învățați mai mult. (voi învățați)

AFLAȚI MAI MULT!

Topica subiectului inclus

Subiectul este punct de plecare în gândire, iar comunicarea se ordonează în funcție de acesta, de aceea topica unei unități sintactice poate fi caracterizată ca:

- **topica obiectivă:** propoziția începe cu subiectul;
- **topica subiectivă:** pe primul loc în propoziție este plasată, din necesități subiective, o altă parte de propoziție:
 - ✓ Răvășit de vânt te pregătești de culcare. (topica obiectivă);
 - ✓ De culcare te pregătești răvășit de vânt. (topica subiectivă).

EXERSAȚII!

1. Identificați subiectele din exemplele de mai jos. Stabiliți tipul lor:
a) După un trup de lănceri ce deschidea marșa, urmau douăsprezece tunuri mari trase de boi, apoi o ceată de ofițeri călări în fruntea cărora erau trei (...). Tustrei în haine poloneze. (*Costache Negruzzi*) b) Și cum ajung eu în iarmaroc, încep a mă purta țațoș printre oameni, de colo până colo, cu pupăza în mână, că doar și eu eram oleacă de fecior de negustor. c) Mi-e sete de repaos. (*Mihai Eminescu*)

2. Stabiliți felul subiectelor în textele următoare, după ce ați despărțit fraza în propoziții: a) Crezi ce vrei. b) Pesemne, baba Dochianu-și lepădase toate cojoacele. Începe a bura, apoi o întoarce în lapoviță, pe urmă o dă în frig și ninsoare. (*Ion Creangă*) c) Flămânzila mânca lut și pământ amestecat cu humă și tot striga că moare de foame. (*Ion Creangă*) d) Cu care mână dai, cu aceea iei.

3. Construiți șase enunțuri în care să folosiți subiecte subînțelese și incluse.

4. Precizați numărul de propoziții în cadrul frazelor și indicați tipul subiectului din fiecare propoziție: a) Și, pe unde treceau, pârjol făceau... (*Ion Creangă*) b) Începu să se plimbe în luncă, pe malul apei, pe sub arini, să urmărească rândunelele cum zburau, să stea în soare, pe iarbă. (*Legenda rândunicii*) c) N-avem oști, dară iubirea de moșie e un zid /Care nu se-nfiorează de-a ta faimă, Baiazid! (*Mihai Eminescu*)

5. Subliniați subiectele simple cu o linie și cele multiple cu două.

„Drum de țară, drum de țară, străjuit de plopi și nuci, te-ai pornit și-n astă vară ca și-atunci, odineoară și domol te duci, te duci, drum de țară, drum de țară!”
(*V. Teleucă*)

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

SEMNE DE PUNCTUAȚIE

Linia de pauză (-) se întrebuintează:

- în interiorul propoziției și al frazei, pentru a delimita cuvintele, construcțiile și propozițiile incidente, propozițiile explicative ori apozitiile. *Exemplu:* Mihai – fratele meu – a fost acolo.
- înaintea unei explicații.
Exemplu: Ajunsese de nu-l mai cunoștea – o umbră.
- pentru a marca absența predicatului.

Exemplu: Ucraina – casa noastră comună.

V. ATELIERUL CREATIV

❖ Alcătuiți o compunere cu tema „Tinerete, floare aleasă...”, pornind de la începutul dat:

Cel mai frumos, cel mai proaspăt, cel mai luminos, cel mai dulce nivel al vieții este Adolența, adică anii de tinerete. Tineretea este perioada programată de timp care se deosebește esențial de celelalte trei. Această perioadă de viață trebuie trăită din plin.

În acești ani omul este capabil să facă orice lucru, să învețe, căci doar vârsta aceasta este considerată cea mai favorabilă pentru învățură, pentru distracție, pentru descoperirea tuturor tainelor vieții.

De aceea trebuie să înțelegem că viața e unică și că tineretea trebuie folosită. Majoritatea dintre noi nu înțelegem că ne aflăm în această perioadă și nu ne folosim de cazul propus pentru a răsufli în plinul piept și pentru a trăi acești ani bine, ca pe urmă să ne amintim de ei cu bucurie.

Prezentul care se desfășoară azi...

❖ *Subliniați toate subiectele.*

❖ *Clasificați-le după tipuri.*

§ 22. Subiectul nedeterminat

I. TERMINOLOGIE

subiectul nedeterminat

▶ FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

✓ Citiți cu atenție fragmentul:

Iarna e pe sfârșite. Primăvara **bate la ușă**, dar iarna nu vrea să-i dea estafeta. **Se vede** că iarna nu vrea să ne părăsească.

Se zice, că atunci, când ți se pare că pleacă, ea mai mult se întărește. Cerul pare oțelit. Scria în ziar că **va ninge**. **Se înserează**. Spre seară niște

nourați jucăuși au apărut pe cer. **A început să ningă** cu fulgi mari și pufoși. Totul în jur e **frumos și bine**.

- ✓ Indicați valoarea morfologică a cuvintelor evidențiate. Ce rol au ele în propoziții?
- ✓ Arătați prin două enunțuri polisemia cuvântului „**vreme**”.
- ✓ Stabiliți valoarea morfologică a cuvintelor: **noastre, peste, trei, vechi**.
- ✓ Delimitați propozițiile din fraza: „**Se zice, că atunci, când ți se pare că pleacă, ea mai mult se întărește**” și stabiliți tipul lor.
- ✓ Subliniați subiectele și stabiliți tipul lor.

II. CE ȘTIM?

Subiectul exprimat:

- simplu
- multiplu
- complex
- reluat

subiectul neexprimat:

- inclus
- subînțeles

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

REȚINEȚI!

Subiectul nedeterminat este atunci, când **nu se indică exact persoana care face acțiunea**, subînțelegându-se pronumele nehotărât **cineva**.

Exemple:

- *Este ger.*
- *Firește (fără subiect), că ne va aștepta (subiect nedeterminat).*
- *Ninge.*
- *Se vede.*
- *Se înserează.*

Aceste subiecte nedeterminate sunt **neidentificate** sau **neidentificabile** (din exemplele anterioare)

Există și subiecte nedeterminate care sunt generale și se raportează la orice persoană, având o valoare generală.

Exemple:

- *Cum îți vei așterne, așa vei dormi. (pers. a II-a sg.)*
- *Nu trăim ca să mâncăm, ci mâncăm să trăim. (pers. I. pl.)*

- *Aici se mănâncă bine.* (pers. a III-a sg. a unui vb. reflexiv impersonal).

AFLAȚI MAI MULT!

Subiectul nedeterminat se întâlnește:

- în cazul unor predicat care exprimă **acțiuni cu valoare generală**, care **nu poate fi atribuită numai unei anumite persoane**.

Exemple: *Bate la ușa. S-a spus la radio. S-a scris în ziar. S-a transmis la televizor.*

Subiectul nedeterminat poate fi exprimat prin:

- pronume personal, de persoana a II-a singular:
 - *Ce e rău și ce e bine, / Tu te-ntreabă și socoate.*
- substantivul *omul* cu valoare generală:
 - *De-ar ști omul ce-ar păți, dinainte s-ar păzi.*

EXERSAȚII!

1. Subliniați subiectele și predicatetele. Precizați tipul lor:

- E ușor a scrie versuri. (*M. Eminescu*)
- E bine să faci sport.
- Se știu rezultatele la olimpiadă.
- Se pregătește masa.

2. Identificați subiectele și predicatetele, precizați tipul lor. Arătați părțile de vorbire prin care se exprimă:

„Doamna mi-a răspuns că de la o vreme i se urăse chiar unei femei cu petrecerile, mai ales de când are copii.

– Să-ți spun drept, căt era Ionel mititel, mai mergea; acu, de când s-a făcut băiat mare, trebuie să mă ocup eu d; trebuie să-i fac educația. Și nu știți dumneavoastră, bărbații, cât timp îi ia unei femei educația unui copil, mai ales când mama nu vrea să-l lase fără educație.” (*Ion Luca Caragiale*)

3. Completați textele următoare cu predicatetele indicate în paranteze. Acordați-le cu subiectele respective:

- Cerul ... de nori negri. În curând b) Norii ... cap în cap atât de tare, încât ... scânteii. c) Buturuga mică ... carul mare. d) Graba ... treaba. (a acoperi, a ploua, a se bate, a sări, a răsturna, a strica)

4. Pentru predicatetele următoare găsiți subiecte potrivite:

- Aleargă ... b) ... au căzut. c) ...cea bună l-a ajutat. d) Apar ... pe cer.

5. Subliniați subiectele și predicatetele și indicați felul lor:

- „Pupăza zbrrr! pe o dugheană... Eu atunci haț! de sumanul moșneagului
- să-mi plătească pasărea.” (*Ion Creangă*)

- c) „Dacă-i așa, hai și tu cu noi, zise Harap-Alb, că doar n-am a te duce în spinare”. (*Ion Creangă*)
- d) „... Hai la treabă, cumătriță, că lupul ți-a dat de lucru...”
- e) „Cucul își luă zborul și umbra lui trecu pe alee.” (*Mihail Sadoveanu*)

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

SEMNE DE PUNCTUAȚIE

Punctul și virgula (;) se întrebunțează pentru a marca o pauză mai mică decât cere punctul și mai mare decât cere virgula. Se folosește pentru a despărți propozițiile sau grupurile de propoziții care formează unități independente.

Exemple:

a) *Toți mi-au spus că ești un copil talentat; vei merge să studiezi la o școală unde poți să-ți pui în valoare talentul.*

b) *Nu vei reuși fără un efort deosebit; pentru că succesul înseamnă muncă.*

V. ATELIERUL CREATIV

1. Descrieți, în zece rânduri, *un ghiocel*. Folosiți toate tipurile de subiect învățate, plasate în *topica subiectivă*, apoi în *topica obiectivă*. Comparați cele două texte și arătați ce diferență apare între ele.

NU UITAȚI!

Ghiocii sunt înscrși în Cartea Roșie a Ucrainei!

2. Alcătuiți o compunere cu tema „*Creație a inteligenței și fanteziei oamenilor, cartea*”. Subliniați subiectele, indicați tipul lor.

„Cartea s-a bucurat de-a lungul veacurilor de aprecieri elogioase fiind considerată ca instrument esențial pe tărâmul cunoașterii și al informării...”

§ 23. Părțile de vorbire prin care se exprimă subiectul (*substantiv, pronume, numeral*)

I. TERMINOLOGIE

Părțile de vorbire prin care se exprimă subiectul:

substantiv

pronume

numeral

✓ Citiți cu atenție următorul text:

„Clara undă argintoașă reflectează alba lună,
Lacul limpede se mișcă, nalta trestie răsună;
Abia vântul șerpuieste printre crengi de salcii verzi,
Răsfoirea lor e tristă și în șoapta lor te pierzi
Adâncit în visul dulce al reflexelor de lună.

Noaptea clară într-un basmu de magie schimbă balta,
Oh, ce aur curge-n trestii ce cad una peste alta;
Peste tot plăceri nespuse bat din aripile lor,
Tainic cântă-n ulmul falnic singuraticul cinfior;
El doinește, și în ochii-mi se răsfrânge, clară, balta”.
(*Tudor Arghezi*)

Analizați textul:

✓ *Împărțiți prima strofă în propoziții, precizând tipul lor. Identificați subiectele.*

- ✓ *Stabiliți prin ce părți de vorbire se exprimă subiectele.*
- ✓ *Mentionați doi termeni din familia lexicală a adjectivului „singuraticul”.*
- ✓ *Alcătuți un enunț în care substantivul „luna” să aibă funcția sintactică de subiect și atribut substantival.*

II. CE ȘTIM?

Subiectul exprimat:

- simplu
- multiplu
- complex
- reluat

subiectul neexprimat:

- inclus
- subînțeles
- nedeterminat

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Părțile de vorbire prin care se exprimă subiectul.

RETINETI!

Subiectul se exprimă prin:

- **substantiv în cazul nominativ:**

Exemple: Dorul meu pe unde pleacă /Nu-i pasăre să-l întreacă. (Folclor)

- **pronume în nominativ:**

Exemplu: Eu pe deal aş semăna Dorul și cu Dragostea. (Folclor)

- **orice cuvânt folosit cu valoare de substantiv:**

Exemple: Harnicul izbutește. Al doilea a câștigat. Binele cere dăruire.

- **verb la infinitiv sau supin:**

Exemple: A-ți sluji idealul cere perseverență.

E greu de respectat cuvântul dat.

- **numeral**

Exemple: Doi au intrat în casă. Al doilea a intrat cântând în clasă.

locuțiuni numerale: Aici se mănâncă câte și mai câte.

AFLAȚI MAI MULT!

Părțile de vorbire ce pot îndeplini funcția sintactică de subiect (sau prin ce se exprimă subiectul).

1. Substantiv

- *Florile sunt pe masă.* (substantiv comun simplu)
- *Floarea-soarelui a înflorit.* (substantiv comun compus)
- *Nicoleta va sosi mâine.* (substantiv propriu simplu)
- *Ștefan cel Mare a fost înmormântat la Mănăstirea Putna.* (substan-

tiv propriu compus)

- *Aducerile-aminte mă înveslesc.* (locuțiune substantivală)

2. Pronume

- *personal de întărire*: Însumi v-am văzut în parc.
- *personal de politețe*: *Dumneavoastră ne-ați vizitat școala.*
- negativ: *Nimeni nu a învățat pentru azi.*
- locuțiuni pronominale nehotărâte: *A sunat nu stiu cine la usă. (cineva)*

3. Adjectiv substantivizat. Frumosul în artă impresionează.

RETINETI!

Subiectul:

- *nu se desparte prin virgule de predicat.*
- *poate sta oriunde în propoziție.*
- *există propoziții fără subiect. (Plouă. Ninge.)*

EXERSAȚII!

1. În propoziția: *Cireșii și vișinii au înflorit* există:

a) subiect simplu; b) subiect multiplu; c) subiect nedeterminat.

2. În propoziția: *E rău de mine*, există:

a) subiect subînțeles; b) subiect nedeterminat; c) subiect inclus.

3. În propoziția: *Admiră marea*, există topică: a) subiectivă;

b) obiectivă.

4. Alcătuiți 4 propoziții despre mare, în care să existe subiecte neexprimate: *incluse, subînțelese, nedeterminate* și arătați prin ce se deosebesc.

5. Alcătuiți două propoziții cu subiect inclus și două cu subiect subînțeles și precizați deosebirea dintre cele două tipuri de subiect.

6. Realizați o compunere gramaticală pe tema „O, mamă, dulce mamă”, în care să folosiți toate tipurile de subiect. Analizați-le morfologic și sintactic.

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIEM CORECT

SEMNE DE PUNCTUAȚIE

Ghilimelele(semnele citării) se întrebuițează:

- **la vorbirea directă:**

„Bătrânul domn s-a ridicat din tron, și-a sărutat feciorul și i-a spus: „Ocupă-ți locul, fiul meu.”

- **În cazul citatelor:**

Ștefan cel Mare spunea: „Dacă dușmanul vostru va cere legăminte rușinoase de la voi, atunci mai bine muriți prin sabia lui, decât să fiți privitori ticăloșiei țării voastre.”

- **pentru a demarca denumiri de organizații, instituții, publicații, opere artistice folosite în text:**

Balada populară „Miorița” a fost publicată pentru prima dată la Cernăuți de către Vasile Alecsandri.

V. ATELIERUL CREATIV

❖ Imaginați-vă că vă aflați la o tabără de odihnă. Compuneți o scrisoare adresată părinților în care să folosiți propoziții cu diferite tipuri de subiecte exprimate și neexprimate.

Nu uitați!

Părinții sunt copilăria noastră îmbătrânită.

Dragostea și respectul față de părinți sunt, fără îndoială, sentimente sfinte. Vissarion Belinski

§ 24. Subiectul unor verbe personale folosite ca impersonale. Propoziții fără subiect

I. TERMINOLOGIE

propoziții fără subiect
verbe impersonale
subiect inexprimabil

FOLOSITI-VĂ CUNOȘTINTELE!

✓ Citiți cu atenție fragmentul:

Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară!

Cu o zale argintie se îmbracă mândra țară;

Soarele rotund și palid se prevede printre nori

Ca un vis de tinerețe printre anii trecători. (*Vasile Alecsandri*)

- ✓ Scrieți câte un sinonim contextual pentru cuvintele: **mândra**, **țară**, **se prevede**, **trecători**.
- ✓ Arătați prin două enunțuri polisemia cuvântului „soarele”.
- ✓ Stabiliți valoarea morfologică a cuvintelor: **ziua**, **noaptea**, **dimineața**.
- ✓ Analizați sintactic primele trei propoziții din frază și stabiliți felul lor.
- ✓ Subliniați subiectele și stabiliți felul lor.

II. CE ȘTIM?

Părțile de vorbire prin care se exprimă subiectul:
substantiv
pronume
numeral

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

- ✓ Subiectul unor verbe personale folosite ca impersonale.
- ✓ Propoziții fără subiect.

RETINETI!

Propoziții fără subiect

Nu pot avea subiect:

✓ propozițiile care au predicatul exprimat printr-un verb impersonal (*diateza activă sau reflexivă*) și arată fenomene ale naturii (n-au niciun autor al acțiunii).

Exemplu: *Plouă. Ninge. Tună. Se înserează. Se înnoptează.*

✓ Nu au subiect propozițiile cu predicate exprimate prin expresii impersonale:

Exemplu: *E rău de noi. E vai de voi etc.*

✓ propozițiile cu PN exprimat prin expresii impersonale:

Exemplu: *E greu. E bine. E vai.*

Subiectul este **inexprimabil** (nu se poate exprima, deoarece acțiunea nu poate fi atribuită unei persoane și propoziția n-are subiect):

Exemplu: *Afară plouă^{1/} și tună.^{2/}*

Această categorie de subiect se întâlnește în propozițiile care au predicatul exprimat printr-un verb impersonal ca *înțeles* și *unipersonal* ca formă care se referă la fenomene ale naturii.

În vorbirea (creația) populară aceste verbe pot avea un **subiect intern**:

Exemplu: *Ploaia ploua.*

sau un subiect obișnuit dacă sunt folosite cu *sens figurat*:

Exemplu: *El tuna și fulgera de supărare.*

EXERSAȚII!

1. Construiți câte cinci propoziții fără subiect. Explicați de ce ele nu au subiect.

2. Analizați sintactic propozițiile. Precizați ce exprimă acțiunea verbului- predicat: a) „Începe a bura, apoi o întoarce în lapoviță, pe urmă o dă în frig și ninsoare.” (*Ion Creangă*) b) E greu să găsești un prieten adevărat. c) E bine să faci sport. d) E vai de omul ce se ia cu gândurile.

3. Transcrieți enunțurile și stabiliți prin ce se exprimă predicatele:

a) Afară ninge de mult timp. b) A plecat fără ca nimeni să știe. c) Nu mai are vise, aspirații și principii, a renunțat la toate... d) Curând spera să se redevină cine a fost. e) Indraznește să creadă doar în ceea ce-i place.

4. Descoperiți subiectele și predicatul, indicând felul lor:

a) „ - Aici este ceva! Sună diferit de restul podelei! Bineînțeles, îl ironiză Dan, o fi o comoară! Sau un cuib de șobolani. Nu, precis se află ceva! Vreau să cercetez, zise Dinu...” (R.Moldovan) b) „ - Eu? Îmi apăr sărăcia și nevoile, și neamul... / Și de-aceia tot ce mișcă-n țara asta: râul, ramul, / Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este...” (Mihai Eminescu)

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

SEMNE DE PUNCTUAȚIE

Două puncte (:) se întrebuințează:

- **după o propoziție ce anunță vorbirea direct sau un citat:** Scriitorul Barbu Ștefănescu Delavrancea spunea: „Patria este ecoul clopotului de la Putna plutind peste râuri și munți de sute de ani”...

- **în fraze cu propoziții subordonate nejoncționale:** Dar ține minte sfatul meu: Gloria e mare numai atunci când, după ce ai câștigat bătălia, te întorci acasă cu toți oamenii tăi vii și nevătămați.

- ✓ **înaintea unei enumerări:** Alexandru cel Bun a știut să facă dreptate tuturor: de la mic la mare, de la tânăr la bătrân, de la boier la omul cel mai sărman.

V. ATELIERUL CREATIV

Scrieți un text de tip argumentativ, de 10-15 rânduri, despre copilărie, pornind de la ideea identificată în următoarea afirmație: „Copilăria este inima tuturor vârstelor”. (Lucian Blaga, „Cugetări”) Folosiți propoziții cu diferite tipuri de subiecte.

§ 25. Acordul predicatului cu subiectul (acordul logic și acordul prin atracție)

I. TERMINOLOGIE

acordul logic
acordul prin atracție

✓ Citiți cu atenție textul:

Doar cei puternici sunt capabili să ierte

În preajma marilor sărbători creștine suntem îndemnați, de Biserică, să iertăm. De ce e așa de importantă iertarea? Ce legătură este între ea și credința în Dumnezeu?

Sunt multe motive ca să iertăm. În primul rând, iertăm pentru a ne găsi liniștea sufletească. Toți avem nevoie de ea, de pace, de tihna interioară. Dar ca să ierți, nu e suficient să vrei să ierți. Ca să ierți, trebuie să poți ierta, iar lucrul acesta se dobândește treptat, nu se poate realiza de pe-o zi pe alta. Este un proces foarte greu, care trebuie practicat,

exersat permanent. Dar când ai reușit să ierți, când simți că poți să ierți – te cuprinde înlăuntrul tău o satisfacție care nu se poate reda în cuvinte. În preajma marilor sărbători creștine, de Crăciun și de Paști, suntem îndemnați, mereu, să iertăm. Preoții spun că asta e voia lui Dumnezeu, psihologii – că sufletul are nevoie de pace, medicii spun că fără iertare ne îmbolnăvim. Cu toate acestea, nici un alt sentiment nu se învață atât de greu, nu se plătește cu-atâta chin.

Nu poți să ierți, dacă nu iubești, iar aceste două fapte merg mână-n mână. Iubirea este o motivație pentru a ierta. A ierta înseamnă a te învinge, a-ți învinge răutatea. Iertarea poate fi considerată o victorie asupra slăbiciunilor.

Ura și iertarea se exclud una pe alta. Nu poți să ierți, dacă urăști.

Cel mai frumos lucru din lume este să-l faci fericit pe cineva. Iar calea de a face fericit pe cineva este să-l iubești și să-l ierți. Ar fi extraordinar de frumos ca să iertăm, să iubim, să-i fericim pe cei din jur. Fericirea înseamnă, pe lângă daruri, armonie, liniște. Deci, să fim cu Dumnezeu!

✓ *Găsiți în textul de mai sus patru subiecte exprimate (simplu, multiplu, inclus sau complex).*

- ✓ *Stabiliți predicatele care le corespund.*
- ✓ *Identificați persoana și numărul lor.*

NU UITATI !

Trebuie să învățăm să fim buni, să iubim, să iertăm, să dăruim, să fim oameni. Când vom învăța toate aceste lucruri vom găsi și fericirea!

II. CE ȘTIM?

- ✓ *Deosebirea în texte a diferitor tipuri de subiecte.*
- ✓ *Propoziții fără subiect.*

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Acordul predicatului cu subiectul: – *acordul logic*
– *acordul prin atracție*

REȚINEȚI!

Predicatul (verbul și verbul copulativ) se acordă cu subiectul în persoană și în număr.

Exemple: Dorm și florile-n grădină. (M. Eminescu)
Dintr-un timp și vântul tace. (G. Coșbuc)
Verzi sunt dealurile tale (Al. Russo)

Predicatul exprimat printr-o formă de pasiv reflexiv sau prin reflexiv impersonal se acordă cu subiectul, deși acesta nu este autorul acțiunii:
S-a amânat întrunirea. Se zăresc nori.

Cazuri speciale: verbele *a dura, a plăcea, a conveni*, precedate de un pronume personal în acuzativ sau dativ, se acordă astfel: *Mă dor ochii. Îmi plac poeziile. Îmi convin propunerile tale.*

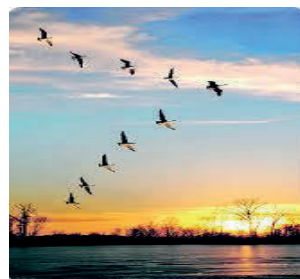
Dacă subiectul este exprimat prin substantiv colectiv, *stol, turmă* etc., predicatul este fie la singular, fie la plural, în funcție de numărul substantivului: *Au venit stolurile de păsări. Stolul de vrăbii a zburat.*

AFLAȚI MAI MULT!

Acordul subiectului multiplu:

b) dacă termenii subiectului sunt persoane diferite, persoana I are preponderență asupra celorlalte și persoana a II-a asupra persoanei a III-a; ***Eu și sora*** mea plecăm. ***Tu și ea*** plecați.

c) dacă termenii subiectului sunt în raport de

coordonare copulativă, verbul.

d) (predicatul) se află la plural: **Munca și perseverența aduc succesul.**

e) dacă termenii subiectului sunt însoțiți de un element de negație, verbul (predicatul) poate fi la plural sau la singular: **Nici mama, nici tata n-a venit.:** sau la plural: **Nici eu, nici fratele meu n-am plecat.** dacă termenii subiectului se află în raport de coordonare disjunctivă, verbul (predicatul) este la singular: **Eu, sau tu vei fi premiat.**

- dacă termenii subiectului sunt nume de persoană, masculinul are prioritate. **Ion, Elena și Maria au fost chemați la bibliotecă.**

- dacă termenii subiectului sunt nume de lucruri, obiecte etc., acordul predicatului se face cu cel mai apropiat. **Rochia, pantoful și poșeta sunt vopsite proaspăt.**

ATENȚIE !

❖ Acordul este potrivirea de formă dintre două cuvinte, în principiu, cuvântul regent impunând determinantului său_o anumită formă gramaticală (*gen, număr, caz, persoană*). De exemplu, atributul exprimat prin adjectiv preia genul, numărul și cazul substantivului regent.

▪ Raportul sintactic dintre subiect și predicat are unele particularități, motiv pentru care este considerat un raport de interdependență: predicatul stă la persoana și numărul pe care îl impune subiectul:

Exemple: *Noi mergem la școală.*

Tu ești inteligent.

▪ Când numele predicativ este un adjectiv, acesta se acordă cu subiectul în gen și număr:

Exemple: *Rezolvarea este dificilă.*

Copiii sunt cumiți.

Fiecare dintre cele două părți principale de propoziție impune celeilalte o anumită formă, ceea ce face să se vorbească de un raport de interdependență.

Acordul logic (după înțeles)

Uneori, când subiectul propoziției este un substantiv colectiv, urmat de un determinant la plural indicând membrii acestei colectivități se dă prioritate înțelesului și verbul se acordă cu acest al doilea substantiv, care impune ideea de pluralitate: a) **Mulțimea beneficiarilor au reclamat că lucrările nu s-au terminat la timp.** b) **Majoritatea elevilor au răspuns foarte bine la examen.**

Când subiectul este pronumele *fiecare*, însoțit sau nu de o determinare la plural, el poate fi acordat cu un predicat la plural, dacă în propoziție există un complement distributiv (**fiecare**): **Au sădit fiecare**

câte un pom în grădina școlii.

Când subiectul este *nici unul* (echivalent cu *toți*) verbul poate stă la plural: *Nici unul nu știam poezia.*

Acordul prin atracție

Uneori predicatul nu se acordă cu subiectul lui, cum ar fi normal, ci cu un alt cuvânt mai apropiat ca poziție de predicat și care se impune atenției. Este vorba, în acest caz, de acord prin atracție:

De exemplu, există tendința de a acorda verbul nu cu subiectul său, ci cu numele predicativ: *Subiectul piesei erau trandafirii* (și nu *era trandafirii* – cum ar fi corect). *Două milioane de grivne este o sumă mare* (și nu *sunt o sumă mare* – cum ar fi corect).

Aceste construcții sunt greșite. În ciuda acestui fapt, ele sunt din ce în ce mai frecvente astăzi: *În ce privesc declarațiile martorilor, acestea coincid. Ce-s cu banii ăștia pe masă?*

Acordul după înțeles și mai ales cel prin atracție sunt abateri de la normele limbii literare, deși există unele situații, când acestea sunt tolerate: *A fost odată un moș și o babă...*

EXERSAȚII!

1. Identificați subiectele și predicatul în exemplele de mai jos.

Analizați-le sintactico-morfologic: a)

„Și cum s-a întors împărăteasa cea tânără seara acasă, a poruncit să-i facă un foc bun în sobă.” (*Ion Creangă*) b) „Ale tale gene lungi/leagă, mamă, cer de lunci.” (*Grigore Vieru*) c) Bine a zis/ cine a zis/ că surcica nu sare departe de trunchi. (Folclor)

2. Alcătuiți propoziții în care să

aveți subiecte exprimate prin toate tipurile de pronume (personal, personal de politețe, de întărire, posesiv, demonstrativ, nehotărât, negativ, interogativ și relativ).

3. Arătați valoarea morfologică a cuvintelor: *unu, alt* în exemplele următoare; precizați și funcția lor sintactică (unde este cazul): a) „Unu” este o cifră. b) Unu râde, doi plâng. c) Unul râde, altul desenează. d) Alt elev a venit în clasă. e) Altul nu mai este aici.

4. Identificați subiectele din textele următoare (după ce ați aflat predicatul): a) „ – O țară, ca să aibă de toate, trebuie să se bucure de pace, îi plăcea lui Alexandru cel Bun să repete.”

b) „In alte locuri pot fi munți mult mai mari sau fluvii puternice, marea

sau oceanul; aici Rarăul reprezintă dimensiunea fundamentală a lumii, latura cosmică a vieții și a istoriei.” (*Geo Bogza*)

c) „E ușor a scrie versuri.” (*Mihai Eminescu*)

d) „Mi-e sete de repaos.” (*Mihai Eminescu*)

e) „Iar apa vie, care ne învia și pe noi ca pe Făt-Frumos, era iubirea de neam, de limbă, de lege și de pământul acesta.” (*George Coșbuc*)

5. Indicați subiectele din următorul text și analizați-le sintactico-morfologic:

„Zburau lebedele în stol, din ținuturile înghețate spre țările calde. Zburau peste mare. O zi și o noapte au zburat pe deasupra apei și încă o zi și o noapte, fără să se odihnească. Pe cer era lună plină și lebedele vedeau apa albăstruie licărind jos, departe. Toate se istoviseră bătând din aripi, însă nu se opreau ci zburau înainte.” (Lev Tolstoi)

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

ATENȚIE!

A nu se confunda S cu N.P.

În unele propoziții cu predicatul exprimat prin verbul **a fi**, subiectul poate fi recunoscut după ceea ce denumește substantivul prin care este exprimat:

anotimpuri: e iarnă; e toamnă etc.;

părți ale zilei: e o amiază; e o seară;

fenomene atmosferice: frig; e ceață etc.;

senzații sau stări sufletești: mi-e dor; mi-e frică, mi-e rușine etc.

A nu se confunda S cu C.D.

Subiectul propozițiilor cu predicatul exprimat prin pasivul reflexiv sau printr-un verb reflexiv impersonal stă, de obicei, după predicat.

S-au corectat lucrările. Se aud voci de copii.

V. ATELIERUL CREATIV

Lucrați în grupuri!

✓ Alcătuiți câte o compunere (7-8 enunțuri) în care să folosiți diferite tipuri de subiecte.

✓ Subliniați subiectele și predicatele. Precizați acordul dintre părțile principale ale unei propoziții.

✓ **Dezvoltați proverbele**

I: Munca bună mult adună.

II: Cinstea și hărnicia – iată omenia.

III: Adevărul nu are nevoie de judecată.

IV: Bine faci, bine găsești.

Teste de evaluare a cunoștințelor

1. Subiectele exprimate pot fi:

a) simplu, multiplu, complex, inclus; b) simplu, multiplu, complex, reluat; c) subînțeles, inclus, nedeterminat.

2. Subiectul din exemplul:

„*Floarea oaspeților luncii cu grăbire se adună...*” (Vasile Alecsandri) este:

a) exprimat simplu; b) exprimat reluat; c) exprimat complex.

3. Stabiliți tipul subiectului din exemplul:

Ploile și furtunile au distrus recolta.

a) exprimat reluat; b) exprimat multiplu; c) exprimat complex.

4. Precizați partea de vorbire prin care se exprimă subiectul în următorul exemplu:

„*El vine se înalță, în cercuri line zboară...*” (Vasile Alecsandri)

a) *el* – pronume personal accentuat; b) *cercuri* – substantiv comun; c) *line* – adjectiv calitativ.

5. Determinați subiectul reluat în următorul enunț:

Omul care nu muncește, acela nu mănâncă.

a) omul; b) acela; c) care.

6. Precizați tipul subiectului neexprimat în enunțul:

Te-ai gândit la vacanță.

a) subiect subînțeles; b) subiect nedeterminat; c) subiect inclus.

7. În enunțul: *Bunica a venit la noi și ne-a povestit întâmplarea.*

în propoziția a doua subiectul este:

a) subînțeles; b) nedeterminat; c) inclus.

8. Identificați caracteristicile subiectului neexprimat nedeterminat:

a) este exprimat într-o propoziție anterioară și subînțeles în persoana a III-a a verbului-predicat;

b) este subînțeles în desinența verbului-predicat;

c) este neprecizat, neidentificat într-o anumită persoană.

9. Identificați subiectul în enunțul:

„*Acolo, lângă izvoară, iarba pare de omăt...*” (Mihai Eminescu)

Indicați cazul la care se află.

a) izvoară – c. Ac.; b) iarba – c. N.; c) de omăt – c. Ac.

10. Subiectele din fraza dată sunt în ordine:

„*Și, / cum ajung în iarmaroc, / încep a mă purta țațoș printre oameni, de colo până colo, cu pupăza în mână, / că doar și eu eram oleacă de fecior de negustor.*” / (Ion Creangă)

a) 1 – subiect inclus, 2 – exprimat simplu, 3 – exprimat simplu;

b) 1 – exprimat simplu, 2 – subiect inclus, 3 – exprimat simplu;

c) 1 – incus, 2 – subiect inclus, 3 – exprimat simplu.

11. Indicați numărul subiectelor în fraza de mai jos:

„ – Dar ție, Cenușăreaso, ce-ți dorește inima/ să-ți aduc/?întrebă taică-său, într-un sfârșit.” (Frații Grimm)

a) trei subiecte exprimate; b) două subiecte exprimate și un subiect neexprimat inclus; c) trei subiecte neexprimate.

12. Identificați caracteristicile subiectului *exprimat reluat*:

a) este exprimat într-o propoziție anterioară și subînțeles în persoana a III-a a verbului-predicat;

b) este subînțeles în desinența verbului-predicat;

c) este neprecizat, neidentificat într-o anumită persoană.

§ 26. Atributul. Elementele regente ale atributului

I. TERMINOLOGIE

atribut: acordat	adjectival
neacordat	substantival
	pronominal
	verbal
	adverbial
	interjecțional

II. CE ȘTIM?

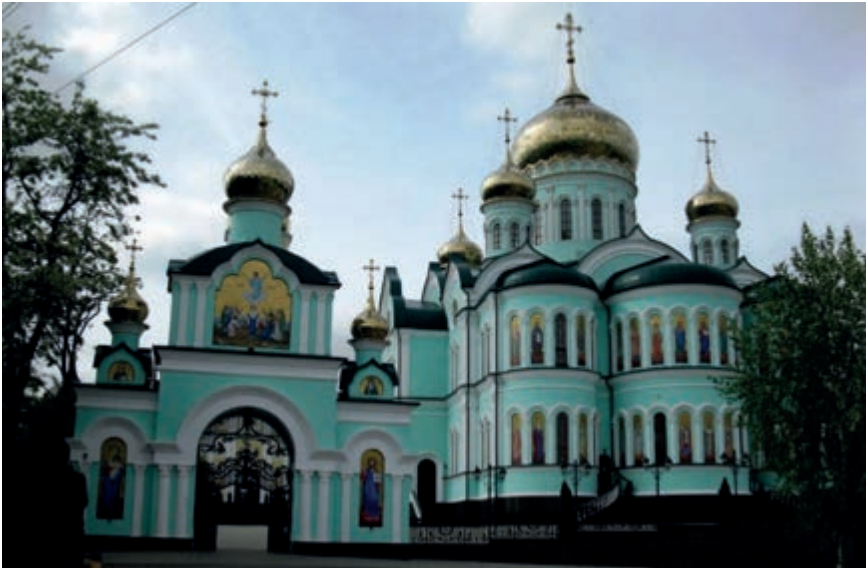
Acordul predicatului cu subiectul (*acordul logic și acordul prin atracție*).

❖ Citiți cu atenție textul și răspundeți la întrebările de mai jos:

Mănăstirea Bănceni – sfânt lăcaș de închinăciune

În toamna anului 1994, sub o geană a codrilor *Herței*, părintele Mihai Jar, originar din Mihoreni și cunoscut prin *vrednica* sa slujire altarului în Boianul de peste Prut, împreună cu alți patru frați întru credință, a înființat Mănăstirea din Bănceni, alegând pentru ea hramul „Înălțarea Domnului”. În scurt timp Mănăstirea de la Bănceni a ajuns să se bucure de o popularitate foarte mare în rândurile creștinilor *ortodocși* din trei țări – Ucraina, România și Moldova. Zilnic țin calea spre ea pelerini creștini, care în liniște doresc să se roage Domnului. Neobositul părinte a pus la cale construcția uneia dintre cele mai mari biserici din Estul orthodox.

Însă la fel de impresionantă a fost fapta *creștinească* a părintelui Mihai Jar, care în 2002 a creat pe lângă mănăstire un orfelinat pentru copiii orfani și invalizi din naștere. Acum aici sunt întreținuți mai mult de 400 de copii, ei fiind înfiați de părintele Mihai Jar – un caz *excepțional* în societatea de astăzi. Pentru minunea pe care le-a dăruit-o orfanilor, starețul a primit titlul de Erou al Ucrainei.

Și în viața duhovnicească ctitorul *Mănăstirii din Bănceni* are merite deosebite. La 17 august, 2020 pentru merite deosebite față de Biserica Ortodoxă din Ucraina, a fost ridicat la rangul de mitropolit. Arhiepiscopul Longhin (Mihai Jar) a urcat treptele credinței și a slujirii cu trup și suflet Bisericii lui Hristos în văzul comunității românești din

regiunea Cernăuți.

La hramul Mănăstirii din Bănceni, Înălțarea Domnului, de obicei se adună foarte multă lume, unii chiar parcurg pe jos, ca pelerini, zeci de kilometri pentru a fi prezenți la serviciul divin și a fi solidari în puterea rugăciunii înălțată spre ceruri din acest colț **mioritic** al Ținutului Herța.

- ✓ *Precizați ce părți de vorbire sunt cuvintele evidențiate?*
- ✓ *Ce părți de vorbire determină aceste cuvinte?*

REAMINTIȚI-VĂ!

Atributul și complementul sunt părți secundare de propoziție.

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Atributul. Elementele regente ale atributului.

REȚINEȚI!

Atributul este partea secundară de propoziție care determină un substantiv sau o altă parte de vorbire cu valoare de substantiv (pronume, numeral sau adjectiv substantivizat) și răspunde la întrebările *care?, ce fel de?, cât?, câtă?, câți?, câte?, al (a, ai, ale) cui?*

Exemplu: *Un râu falnic de lumină se revarsă peste munte.*

(Vasile Alecsandri)

AFLAȚI MAI MULT!

Atributul se recunoaște după întrebări și după termenul regent.

Termenul regent al atributului poate fi:

- **un substantiv:** Băutura cea mai bună
Este apa de izvor. (Folclor)
- **un pronume:** Toate acestea vor fi rezolvate.
- **un numeral:** Trei dintre ei sunt arheologi.
- **parte de vorbire cu valoare de substantiv:** Culesul merelor era în toi.

REȚINEȚI!

Conform felului de legătură a atributului cu termenul regent distingem: **attribute acordate și attribute neacordate.**

Atributul acordat se acordă în gen, număr și caz cu termenul regent.

Exemplu: Munca *bună* mult adună. (gen. fem., num. sing., caz.N.)

Atributul neacordat nu ia forma de gen, număr și caz a termenului regent.

Exemple. Nemărginire *de cer*.

Stele *de aur*.

Există un singur drum:

Cel *al miresei de laur*. (Grigore Vieru)

REȚINEȚI!

Tipul atributului se stabilește după partea de vorbire prin care se exprimă.

Atributele se clasifică în:

- **atribute adjectivale:**

Exemplu: Peste sat se încinsese o dimineață *senină și caldă*.

- **atribute substantivale:**

Exemplu: La răsăritul *soarelui* cerul era senin și limpede.

- **atribute pronominale:**

Exemplu: Foicică dulce poamă /*Toată* lumea are mamă. (Grigore Vieru)

- **atribute verbale:**

Exemplu: Valurile *spumegânde* ale mării se loveau de stânci.

- **atribute adverbiale:**

Exemplu: Eu sunt Luceafărul *de sus*,

Iar tu să-mi fii mireasă. (Mihai Eminescu)

- **atribute interjecționale:**

Exemplu: Sunetul *tic-tac* al ceasornicului îi răsuna în urechi.

Atributul, de obicei, se află după termenul regent.

Exemplu: Undeva adânc în măduva copacului s-a trezit freamătul *cela verde* ce-o să tot șoptească o vară întreagă, apoi pe urmă o să mai zacă printre copaci frunze *mari*, frunze *galbene*, frunze *zimțate*. (Ion Druță)

Ordinea aceasta nu e fixă, atributul apărând și în prepoziție față de termenul regent. Inversia e caracteristică pentru stilul poetic. Mai des se inversează atributul acordat:

Ram de pom în floare,

Eu, născut anume

Strugure de soare,

Pe **acest** meleaș,

Vălurânde grâne –
Strămoșești țarâne.

Îl știu cel mai mândru,
Îl știu cel mai drag. (Dumitru Matcovschi)

Atributul neacordat de obicei se plasează în postpoziție, după termenul regent.

Exemplu: Am văzut urme **de pasăre-n** aer.

Era ca un șuier **de nai** tremurat.

Unde-a atins pasărea pământul

Semn **de floare** s-a arătat. (Iulian Filip)

Atributul neacordat prepozitiv se întâlnește mai rar.

Exemplu: Șerpii lungi se-ncolăcează sub **a nufurilor** floare.

(Vasile Alecsandri)

EXERSAȚII!

1. Citiți. Caracterizați oral atributele acordate și neacordate. Comentați topica lor.

A dori să zbori cu avionul înseamnă a te vedea întâi de toate pasăre zburătoare, pasăre albastră a năzuinței. Calea vaporului pornește întâi și întâi de la acele nouă mări și nouă zări, adică pornește de acasă pe cale îndelungată cu dorința **de a** întâlni și **de a vedea** povestea altei lumi, închipuitele ei țărături, binele și răul ei, chipul din portret.

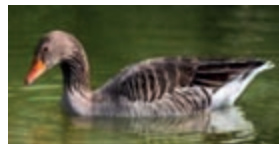
2. Alcătuiți două propoziții după schemele date:

S + Pv + C + A

S + A + Pv + C

3. Găsiți răspunsul ghicitorilor următoare, apoi subliniați atributele:

- a) Sus pe coama munților,
Munților cărunților
Stă voinicul cel țepos

Veșnic verde și frumos.

b) Jupâneasa durdulie

Cu rochița cenușie,
Lucrată din pene lucii,
Caută pe lac papucii.

c) Două mame sunt pe lume

Care poartă-același nume
Și cu zece copilași
Hărnicuți și dragălași.

4. Identificați atributele din textele următoare, precizând felul lor și prin ce părți de vorbire sunt exprimate:

a) „Am văzut iarăși întinsele zăvoaie de sălcii cenușii în care intram cu grozava frică de bursuci.” (*Mihail Sadoveanu*)

b) „Numai gura dumisale / Se aude de sub soare.” (*Tudor Arghezi*)

c) Sufletu-ți arde în sufletul meu / C-o floare dulce, tainică, lină.”
(*Mihai Eminescu*)

d) „Blestemul de-a târî după noi un cadavru e însăși tema acestei cărți.” (*Emil Cioran*)

e) „Dar tata spunea că nu mai are bani de dat pentru mine.”

(*Ion Creangă*)

5. Transcrieți versurile. Comparați topica atributelor acordate. La ce ajută inversiunea?

a) „Drăguțele bace! / Dă-ți oile-ncoace.” („*Miorița*”)

b) „O! Farmec, dulce farmec al vieții călătoare,
Profundă nostalgie de lin, albastru cer!
Dor gingaș de lumină, amor de dulce soare.

Voi mă răpiți când vine-n țară aspru ger...” (*Vasile Alecsandri*)

c) „Gând curat coboară

Peste albe foi,

Cât ni-i dor de țară

Noi rămânem noi.” (*Vasile Romanciuc*)

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIEM CORECT

Semnele de punctuație la atribut

Nu se despart prin virgulă atributele așezate lângă substantivul determinat, atunci când atributele sunt folosite pentru a identifica sau califica obiectul exprimat prin substantiv. Aceste atribute sunt numite necesare și fără ele textul nu ar avea sens. În categoria atributelor necesare intră și atributele care exprimă cantitatea obiectelor: **mulți**, **câțiva**, **doi** (**mulți copii**, **doi copii**).

Exemplu: În ziua de astăzi, viața la țară nu mai este ca altădată.

În cazul în care atributul, împreună cu determinările lui, apare ca o construcție explicativă, prin care se urmărește descrierea obiectului denumit de substantivul determinat, acesta este *izolat prin virgule sau linii de pauză*.

Exemplu: *Liniștit, băiatul s-a îndreptat spre casă.*

Oamenii aceia, cei din față, sunt părinții mei.

În general sunt *izolate prin virgule* atributele care determină un pronume personal sau un substantiv propriu.

Exemple: *Mihai, fratele meu, este student. Noi, oamenii, suntem toleranți.*

Atributele de același fel, care determină același substantiv, se despart prin virgulă sau prin conjuncții coordonatoare. Dacă atributele nu sunt de același fel, nu se despart prin virgulă.

Exemple: *Mașina mare și frumoasă este scumpă.*

Mașina mare a fratelui meu este scumpă.

V. ATELIERUL CREATIV

Răspundeți la întrebările de mai jos și veți afla o parte de propoziție.

1. Partea de vorbire care însoțește substantivul.
2. Valoarea morfologică a cuvântului subliniat: „Ahh! Ce cald este!”
3. Poate înlocui un substantiv, are și forme de politețe.
4. Modul la care este trecut verbul în dicționar.
5. Partea de vorbire care arată acțiunea, starea sau existența.
6. Arată într-o propoziție *cine* face acțiunea.
7. Identificați partea de vorbire subliniată: Am văzut un vultur.
 - ❖ Alcătuiți o minicompunere după imaginile date, folosind atribute.

			1.											
2.														
			3.											
4.														
5.														
			6.											
7.														

§ 27. Atributul adjectival

I. TERMINOLOGIE

Atribut adjectival
adjectiv propriu-zis
adjective provenite din verbe la participiu

II. CE ȘTIM?

Atributul. Elementele regente ale atributului.

- Citiți expresiv versurile:
O! farmec, *dulce* farmec al vieții *călătoare*.
Profundă nostalgie din *lin*, *albastru* cer!
Dor *gingaș* de lumină, amor de *dulce* soare,
Voi mă răpiți, când vine în țară *aspru* ger!

Afară ninge, ninge și *apriga* furtună
Prin *neagra-ntunecime* răspânde *reci* flori,
Iar eu visez de plaiuri pe care *alba* lună
Reversă-un val de aur, ce curge printre flori. (*Vasile Alecsandri*)

- ✓ *Explicați ortografia cuvintelor „neagra-ntunecime”.*
- ✓ *Ce părți de vorbire sunt cuvintele evidențiate și ce funcție sintactică au ele?*
- ✓ *Care este locul lor față de cuvântul determinat?*

REAMINȚIȚI-VĂ!

Atributele se clasifică după părțile de vorbire prin care sunt exprimate.

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Exprimarea atributului adjectival.

REȚINEȚI!

Atributul adjectival este exprimat prin adjective propriu-zise sau alte părți de vorbire cu valoare adjectivală și se acordă cu substantivul determinat în gen, număr și caz.

➤ Exprimarea atributului adjectival:

a) **adjective propriu-zise** (la toate gradele de comparație).

Exemplu: Asculta glasul *tainic* al inimii.

b) **adjective pronominale** (acordate în gen, număr și caz cu substantivele determinate):

Exemplu: Priveliștile *acestea* sunt de la munte.

c) **locuțiune adjectivală:**

Exemplu: Omul *cu scaun la cap* reușește în viață.

d) **numeral cu valoare adjectivală:**

Exemplu: Noi învățăm în clasa *a 8-a*.

e) **verb la participiu cu valoare adjectivală:**

Exemplu: Am recitat poezia *învățată*.

verb la gerunziu cu valoare adjectivală:

Exemplu: I-am sărutat mamei mâna *tremurândă* de emoție.

f) **adverb cu valoare adjectivală:**

Exemplu: Mi-am procurat haine *gata*.

AFLAȚI MAI MULT!

Nu devin **adjective pronominale**, deci nici atribute **adjectivale pronominale**, pronumele personale, reflexive, de politețe, interogativul *cine*, relativul *ce*, nehotărâtele *oricine*, *fiecine*, *careva*, *cineva*, *altceva*, *altcineva* și negativele *nimic (a)* și *nimeni (ea)*.

EXERSAȚI!

1. Copiați. Identificați atributele adjectivale.

a) Bunica privea la luna rotundă. Cântecele neașteptat al unei viori o întrerupsese din visare. O melodie frumoasă se înălță dintre firele de iar-

bă verde. Un cântăreț mititel își rezemase obrazul de vioară, privea și el la luna plină în timp ce purta un arcuș pe struna subțire. Bunica prinse să asculte melodia duioasă și să-și aducă aminte de vremurile îndepărtate, de casa părintească, de frații și surorile mai mici.

(Din presă)

- a) Cui i-i dragă lunca,
Cui îi place munca,
Cine își iubește
Țara-n care trăiește —
Pentru tine-o face,
Pentru tine, scumpă pace. (L. Damian)
✓ *Observați locul atributelor față de cuvântul determinat.*

2. Completați comparațiile. Alcătuiți propoziții, în care aceste comparații să funcționeze ca atribute adjectivale: *înalt ca..., roșu ca..., alb ca..., albastru ca..., negru ca..., galben ca..., verde ca..., limpede ca..., fierbinte ca..., credincios ca..., fricos ca..., amar ca..., subțire ca..., rece ca..., sărac ca..., harnic ca..., îndărătnic ca...*

3. Adăugați câte un substantiv la adjectivele date. Alcătuiți propoziții cu aceste expresii. Explicați cu ajutorul DEX-ului adjectivele necunoscute: *calitativ, valoros, merituos, mărinimos, suficient, necesar, durduțiu, dolofan, diafan, drăgălaș, indecent, decisiv.*

✓ Ce funcție sintactică au adjectivele date?

4. Restabiliți adjectivul-atribut potrivit în proverbe.

- a) Buruiana (bună, rea, proastă) crește și pe pietre.
- b) Cine are tovarăș (nerod, bun, rău) ajunge din pod în glod.
- c) Cine-i (harnic, leneș, muncitor) în tinerețe suferă la bătrânețe.
- d) Lacomul și sătulul (sătul, flămând, mulțumit) este.
- e) La strachina (mare, mică, plină) nu te prea rezezi.
- f) Lupul (*somnoros, leneș, atent*) moare de foame.
- g) Albina e (*harnică, blândă, cuminte*) cât ai minte.
- h) Un urs îl invită pe altul în ospete în via (proprie, rodnică, străină).
- i) Cuvântul omului (tânăr, viclean, deștept, bătrân) are greutate.

5. Construiți propoziții în care adjectivul *harnic* să fie folosit la toate gradele de comparație cu funcția de atribut adjectival.

6. Alcătuiți propoziții în care să aveți toate tipurile de adjective pronominale (posesive, demonstrative, nehotărâte, de întărire, negative, interogative, relative), aflate în diferite cazuri, cu funcția de atribut adjectival.

7. Scrieți versurile prin autodictare. Subliniați atributele în fiecare propoziție.

Mama

Mama... Un om cu chip de înger și glas melodios, ce are grijă de mine la bine și greu. Persoana care m-a ajutat mereu, să merg, să vorbesc, să citesc... Inimă florală și parfum nemaipomenit, ea este mama!

Persoana care merită tot respectul și dragostea din lume... Persoana care și-ar da sufletul pentru mine! Nu-mi pot imagina viață fără ea, chip de înger minunat și om de Dumnezeu îndrumat. Ea este persoana care m-a ținut de mână la orice pas și a avut grijă să nu „cad” toată viața. Ea este ființa care m-a văzut și iubit din prima zi. Prețuiți-vă mama, n-o supărați! Acum, e lângă voi... Vă dă sfaturi și vă ajută! Păcat, că într-o zi ne vom da seama că ea nu mai e și noi nu mai avem cu-i să-i spunem că o iubim și necazurile noastre...

8. Construiți două propoziții în care să aveți atribute adjectivale: exprimate prin locuțiunile adjectivale: *cu scaun la cap, fără pereche*.

9. Identificați atributele din textul următor și identificați felul lor:

„Iar pe cărări, printre ierburi și flori, începură a sosi jivinele dumbrăvii. Erau iepuri mari care-și mișcau urechile și mustățile, și guzgani roși cu priviri viclene, și popândoci care făceau semne cu lăbuțele. Și peste podul de argint trecu greoi bursucul. Și ridicând cuminte cărăruia până în fața adunării, se ridică în două labe, se ploconi (...).” (Mihail Sadoveanu)

10. Transcrieți textul. Identificați atributele adjectivale. Prin ce părți de vorbire sunt exprimate?

Până la Eminescu, totuși, limba literară românească a avut mereu șovăiri. Numai geniul eminescian a știut să integreze organic comoara limbii țăranului în limba uzuală a tuturor. Prin Eminescu țăranul român a dăruit îndreptarul cel mai

sigur și cel mai de preț literaturii noastre: limba vie, bogată, mlădioasă, mereu nouă, cu posibilitate de eternă înnoire... Colaborarea dintre românul cel mai modest și poetul cel mai mare a creat linia generală a originalității limbii românești. (Liviu Rebreanu)

11. Subliniați propoziția în care cuvintele evidențiate sunt atribute adjectivale.

- a) O mașină *frumoasă* trece pe stradă.
- b) Mașina este *frumoasă*.
- c) Am văzut o *frumoasă* mașină trecând pe stradă.

NU UITAȚI!

Mihai Eminescu este Luceafărul poeziei românești.

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIEM CORECT

După legătura cu termenul regent, atributul adjectival poate fi:

- **neizolat**, cu legătură strânsă între el și regent și neseplat prin virgule: *fete frumoase, haine curate, cei mai buni copii*;

- **izolat**, cu legătură mai slabă între el și regent, atribut separat prin semne de punctuație (virgulă și linie de pauză): *Fata, cochetă și nesentimentală, ...s-a ascuns în odaia ei; Două semilune de dinți ... spuneau că pe crengile și pe foile de dafin adormise o femeie – tânără, frumoasă și desigur mult iubită.*

V. ATELIERUL CREATIV

LUCRAȚI ÎN GRUPURI!

I: Îmbogățiți textul de mai jos cu cât mai multe atribute. Subliniați-le:

Acasă s-au adunat frații. Ei discută. Părinții se bucură. Nepoții au început jocul. Mamele privesc. Se aud strigăte. Un copil s-a accidentat. Bunicuța îl pansează. Masa e servită. Fiecare își caută loc. Târziu se despart. Ce amintire le-a rămas!

II: Analizați cuvintele subliniate din următoarele propoziții:

a) Omul muncitor de pâine nu duce dor. b) Muncitorul a ieșit de la uzină.

III: Găsiți atribute cu sens opus pentru substantivele următoare:

<i>copil harnic</i> -	<i>păsări gălăgioase</i> -
<i>copac înalt</i> -	<i>pisică blândă</i> -
<i>apă caldă</i> -	<i>carte îngrijită</i> -
<i>inimă bună</i> -	<i>elev silitor</i> -
<i>cer senin</i> -	<i>stradă lungă</i> -
<i>flori parfumate</i> -	<i>lapte cald</i> -

IV: Corecți textul următor:

De dimineață pornim pe căi necunoscute. Sperăm să vedem animale sălbatic și plante mărunți.

Ar fi bine să fie o zi frumoși. Ne vom distram.

§ 28. Atributul substantival

I. TERMINOLOGIE

Atribut substantival:
genitival
prepozițional
în dativ fără prepoziție
apozitional

II. CE ȘTIM?

Atributul adjectival, adjectiviul propriu-zis, adjectivele provenite din verbe la participiu.

FOLOSITI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

❖ Citiți cu atenție textul:

Poate o amiază **de primăvară**, poate una **de toamnă**, nu mai țin minte. Dar totuna era. Căci aurea soarele ca teiul înflorit deasupra lașului copilăriei mele, mai mult cald decât **fierbinte**, dând vieții parfum de faguri... Îmi venea să spun bună dimineța la toți și la toate, căci dimineța începea în sufletul meu, cu soarele **fraged** pe pământul **tinereților duse** și al celor abia **deșteptate**, încă mătăsoase de somn. Trăiam acel ceas **viteaz** și **naiv al tinereții**, când îți simți viitorul pe umăr ca **un șoim de vânătoare**. (Ionel Teodoreanu)

- ✓ *Identificați attributele cu ajutorul întrebărilor.*
- ✓ *Stabiliți cazul substantivelor evidențiate.*

Atributele se clasifică după părțile de vorbire prin care sunt exprimate.

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

- ✓ Explicarea atributului substantival.

REȚINEȚI!

Atributul substantival este atributul exprimat prin substantive, numerale cu valoare substantivală.

Clasificarea atributului substantival:

a) **atribut substantival genitival**, exprimat prin substantiv în cazul genitiv:

Părerea *copilului* este interesantă.

b) **atribut substantival prepozițional**, exprimat prin substantiv în cazul:

- acuzativ cu prepoziție: Oamenii *din satul* meu sunt harnici.
- dativ cu prepoziție: Purtarea *asemenea tatălui* este recomandabilă.
- genitiv cu prepoziție: Lupta *împotriva epidemiei* devenise hotărâtoare.
- **atribut substantival în dativ fără prepoziție**, determină un substantiv:
- nearticulat,: Ion, nepot *Măriei*, vine de la câmp.
- articulat hotărât și urmat de un atribut prepozițional: Acordarea de burse *elevilor* este importantă.

d) **atribut substantival apozitional**, exprimat prin substantiv în cazul nominativ. Am văzut-o la film pe colega noastră, *Maria*.

OBSERVAȚI!

✓ Subliniați propoziția în care cuvântul evidențiat este atribut substantival: a) Colțurile *pietrei* sunt ascuțite. b) *Piatra* are colțuri ascuțite. *Colțurile* sunt de la piatră.

AFLAȚI MAI MULT!

Apoziția este atributul substantival în cazul nominativ, indiferent de cazul termenului determinat, sau, mai rar, în același caz cu acesta.

Apoziția este:

– **simplică**: Prietenul meu, **Andrei**, este glumeț.

– **dezvoltată**: Am vorbit cu Anca, **sora prietenei mele**.

Apoziția se desparte prin virgulă sau linie de pauză de restul propoziției.

Nu se desparte prin virgulă când este considerată necesară identificării termenului determinat (Profesorul **Ignătescu** este sever).

Numeralul cu valoare substantivală are și el funcție sintactică de:

a) **atribut genitival**: *Propunerea celor doi este interesantă.*

b) **atribut prepozițional**: *Florile de la cei doi sunt frumoase.*

c) **atribut apozițional**: *Prietenii mei, cei trei de acolo, mă ajută deseori.*

OBSERVAȚI!

✓ Subliniați propoziția în care cuvântul evidențiat este atribut.

a) *Doi* copii merg la sala de sport.

b) Pe cei *doi* i-am întâlnit la sala de sport.

c) Locul celor *doi* este la sala de sport.

d) Cei *doi* merg la sala de sport.

EXERSAȚI!

1. Alcătuiți o minicompunere despre familia voastră, continuând începutul dat. Folosiți atribute substantivale.

Familia mea este foarte unită, iar acest fapt mă bucură enorm. Armonia predomină între noi. Îmi iubesc familia pentru că în momentele grele ei îmi sunt alături cu sfaturi și cu zâmbete. Membrii familiei mele îmi sunt cei mai buni prieteni pentru că anume în ei pot avea cea mai mare încredere și pentru asta îi iubesc și le mulțumesc.

2. Transformați atributele adjectivale scrise cursiv în enunțurile de mai jos în atribute substantivale, ca în modelul dat:

Parcul *cernăuțean* este frumos. → Parcul *din Cernăuți* este frumos.

Petrecerea *familială* a fost plăcută. →

O pasăre *nocturnă* l-a speriat. →

Dan a vizitat ținuturile *nordice*. →

Briza¹ *marină* a răcorit atmosfera. →

3. Completați spațiile punctate prin cuvintele potrivite. Ce funcție sintactică au ele? Verificați dacă le-ați folosit adecvat, consultând dicționarul.

Datinile, poveștile, *muzica și poezia* sunt arhivele Cu ele se poate reconstitui trecutul *Poezia* populară este întâia fază ... unui neam ce se trezește la lumina Poporul e un mare neolog când îi face trebuință, el răstoarnă sistemele ..., când ele nu sunt întemeiate pe logică și *formează o limbă* ..., ..., ..., căci îi place armonia. El caută a cuprinde în puține cuvinte o lume de idei, fiind vorba lungă sărăcia, adică sărăcia (Alec Russo)

4. Identificați și analizați atributele substantivale din textele:

a) „ – Jupâne neguțător, mergând pe cale, la cotirea dramului de la răscrucile din dosul pescăriilor, am găsit punga aceasta.” (*Dreptatea lui Țepeș*) b) „Unul dintre doi te înecă cu siguranță.” (*Panait Istrati*)

5. Transformați atributele adjectivale în atribute substantivale. Alcătuiți cu ele propoziții.

Păreră copilărească, pământ nisipos, prieten credincios, lucru manual, casă țărănească. **Model:** *lucruri casnice – lucruri de casă.*

Briză¹ – vânt ușor care suflă regulat la țărmul mării, în timpul zilei de la mare spre uscat, iar în timpul nopții de la uscat spre mare.

6. Identificați atributele substantivale.

a) Noi prin vremi ce ne-ncearcă

Altă armă n-am avut –

Numai dragostea de țară

Ce strămoșii ne-o lăsară. (*George Coșbuc*)

b) Frumoasă îngerelă cu albe aripioare!

Precum un vis de aur în viață-mi ai lucit

Și-n ceruri cu grăbire, ca un parfum de floare,

Te-ai dus, lăsându-mi numai un suvenir iubit. (*Vasile Alecsandri*)

8. Construiți cinci propoziții în care cuvintele *artist, student în anul V, tâmplar, Centru cultural, poet* să fie atribute apozitive.

9. Analizați apozitiile din exemplele de mai jos, precizând și valoarea lor stilistică: „Cichindeal, gură de aur; Mumulean, glas de durere...”

(*Mihai Eminescu*)

NU UITAȚI!

Nici o istorie a nici unui neam nu poate fi mică și neînsemnată măcar și pentru faptul că fiecare națiune este creatoarea unei limbi, ceea ce înseamnă că este deținătoarea celei mai de seamă comori.

(Grigore Vieru)

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIEM CORECT

Punctuația atributului substantival:

În general, atributul substantival nu se desparte prin virgulă de regent, indiferent de topica acestuia: străzi *cu gropi*, vecinii *loanei*, *ai lui Ilie* colegi. (atribute neizolate).

Se separă prin virgulă sau prin pereche de virgule atributele izolate:

– **apozitionale**, cu excepția celor care stau în cazul nominativ: M-am întâlnit cu Eleonora, *prietena ta*; Gelu, *instalatorul*, vine mâine.

– **în alte cazuri**: Aveam o piele-n pod, *de miel*.

Un amestec straniu, *de afecțiune și de interes*, o împingea pe Lucica spre casa și familia ei.

Apoziția se desparte prin virgulă sau linie de pauză de restul propoziției.

Exemplu. Noi, *elevii*, trebuie să respectăm regulile de circulație.

Apoziția nu se desparte prin virgulă când este considerată necesară identificării termenului determinat:

Exemplu. Profesorul *Ignătescu* este sever.

V. ATELIERUL CREATIV

❖ Alcătuiți o minicompunere cu titlul „*Curcubeul florilor de mai*”, în care să folosiți atribute substantivale și adjectivale.

Cuvinte de reper: soarele blând, flori de primvară firave, lalele cu petale albe, galbene și violete, grădină de flori etc.

§ 29. Atributul pronominal genitival, prepozițional, apozițional și în dativ fără prepoziție (*dativul posesiv*)

I. TERMINOLOGIE

Atribut pronominal:

genitival	apozițional
prepozițional	în dativ fără prepoziție (<i>dativul posesiv</i>)

II. CE ȘTIM?

Atributul substantival. Clasificarea atributului substantival.

FOLOSITI-VĂ CUNOȘTINTELE!

❖ Copiați versurile și analizați formele pronominale evidențiate:

Cu mine vin, roiesc întruna
Cei fără neam și fără număr,
Ce-au sprijinit întotdeauna
Eternitatea pe-*al lor* umăr.

Vin cei de-o lege cu pământul,
Copiii soarelui de vară,
Eu, solul *lor*, le port cuvântul,
Si-n suflet, sfânta *lor* povară. (Octavian Goga)

- ✓ Care este funcția *lor* sintactică?
- ✓ Stabiliți *topica* acestor părți de propoziție.

NU UITAȚI!

Strămoșii noștri ne-au creat prezentul, noi creăm viitorul nostru.

REAMINȚIȚI-VĂ!

Atributele se clasifică după părțile de vorbire prin care sunt exprimate.

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Atributului pronominal.

REȚINEȚI!

Atributul pronominal este un atribut exprimat printr-un pronume personal, reflexiv, posesiv, demonstrativ, interogativ, relativ, nehotărât sau negativ.

Atributul pronominal este:

a) **atribut pronominal genetical:**

*Lucrarea **lui** este bună.*

*Dorința **fiecăruia** s-a îndeplinit.*

b) **atribut pronominal prepozițional:**

*Uneltirile **împotriva lor** au fost înzadar.*

*Casa **din spatele lor** era frumoasă.*

c) **atribut pronominal în dativ fără prepoziție:**

*Sufletu-**mi** trist plângea.*

Și-a cumpărat o carte.

d) **atribut pronominal apozitional:** *Pe Mihaela, **pe ea**, am întâlnit-o la film.*

Observați!

✓ Subliniați propoziția în care cuvântul evidențiat este atribut.

a) Caietul este al *meu*.

b) Caietul *meu* este curat.

AFLAȚI MAI MULT!

Atributul pronominal este exprimat prin pronume de toate tipurile, cu excepția celui de întărire:

Exemplu: *Însumi* voi încerca să rezolv problema. (ca pronume este subiect);

Exemplu: El *însuși* va participa. (ca adjectiv este atribut adjectival).

EXERSAȚI!

1. Efectuați exercițiul în consecutivitatea următoare:

- subliniați atributele și indicați cuvintele determinate de ele;
- determinați prin ce părți de vorbire sunt exprimate atributele;

a) Colo, sub umbra de fag.

Ședea Gruia cu Novac;

Gruia ședea-ngândurat,

Iar Novac i-a cuvântat:

– Măi, tu, Gruie, fiul meu!

Nu-mi place năravul tău. (*Baladă*)

b) De la mormântul strămoșilor învăț

Dragostea pentru tine fără sfârșit...

Pe valea cu Prutul, singură, -ncet,

Trăiește mama unui liric poet...

Și cântecul mașinii sunând fără oprire

Fu cântul meu de leagăn

Și cântec de trezire. (*Grigore Vieru*)

- c) Macul singur, roș la față, doarme dus pe ceea lume. (*Vasile Alecsandri*)
 d) Tradițiile și obiceiurile strămoșești sunt păstrate cu sfințenie de către neobositul nostru popor.

- e) Orașul luminat electric / Dădea fiori de nebunie – / Era o noapte de Septembrie, / Atât de rece și pustie. (*George Bacovia*)

2. Completați proverbele cu atribute potrivite. Clasificați atributele după părțile de vorbire prin care sunt exprimate.

- Meșteșugul e brățară
- Cine umblă după iepuri nu prinde nici unul.
- Făgăduiala e datorie ...
- Câinele moare de drum ... și prostul de grija....
- Cine stă în casă ..., nu aruncă cu pietre.
- De la un datornic și un sac ... e bun.
- Din talpa ... nu poți face doage, nici din coadă ... sită ...
- După război ...viteji se arată.

Cuvinte de reper: lung, altora, casei, de câine, de mătase, de aur, de sticlă, doi, dată, curată, rău, de paie, mulți.

3. Alcătuiți propoziții în care atributul pronominal să fie exprimat prin toate tipurile de pronume, în cazuri diferite: G., D. și Ac.

4. Completați tabelul cu atribute din text.

a) Nu s-au petrecut decât mici transformări în casa aceasta în decursul anilor și în orice caz, noi, nepoții, am găsit-o aranjată definitiv. Totuși s-au tăiat, pe când eram la București și n-am știut să ne împotrivim, cei doi castani de la poartă. Castanii erau superbi și făceau o boltă foarte bogată deasupra porții. Copilăria nepoților s-a petrecut în apropierea lor; ei alcătuiau o intrare regală. (*Anton Holban*)

b) Bunicul era înalt și drept, ca o lumânare, cu o barbă albă de patriarh și fruntea lui netedă și la bătrânețe. Așa a fost fizicul lui, așa a fost firea lui, întocmai ca brazii din fața casei. (*Anton Holban*)

Atributul	Cuvântul determinat	Întrebarea	Tipul	Exprimarea

5. Analizați sintactic și morfologic atributele din textele următoare:

a) Părul unuia, arămiu, îi bătea grumajii cu arzătoare aripi de lumină roșcată. (*Alexandru Macedonski*) b) „Învățătorul meu din școala rurală primară de la Pașcani a fost domnul Busuioc, unul dintre cei mai pricepuți și devotați pedagogi pe care i-am cunoscut în viața mea.” (*Mihail Sadoveanu*)

6. Citiți textul și identificați toate atributele studiate. Analizați atributele evidențiate.

Adevărata comoară

Un tânăr era foarte supărat că nu are mai *mulți* bani, că nu-și poate cumpăra tot ce-și dorea. Se plimba trist pe stradă, neștiind cum să iasă din *această* situație. Dar, cum mergea el așa, s-a lovit deodată de cineva. Mare i-a fost mirarea să vadă că, din neatenție, a dat peste un om *sărman*, fără vedere. Încerca bietul om să se ajute cu un baston și să găsească drumul spre casă. Tânărul nostru l-a ajutat, conducându-l de braț.

Văzând cât sunt alții atât de necăjiți, tânărul nu s-a mai gândit, de atunci, decât la un lucru: cât de bogat este el. Nu avea bani pentru tot ce și-ar fi dorit, dar avea comoara cea mai mare din lume, pe care banii nu o pot cumpăra: sănătatea cu tot ce izvorăște din ea: putere *de muncă*, bucurie și voie bună.

Acum își dădea seama că sunt oameni care au rămas ologi în urma unor accidente. Dar picioarele sale îl puteau duce oriunde. Alți oameni au rămas orbi. El putea să vadă, însă, clipă de clipă, toate frumusețile din jurul său. (*Poveste cu tâlc*)

NU UITAȚI!

Cel bun vede bunătatea peste tot, cel rău, nicăieri.

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIM CORECT

Atributele pronominale, de obicei, nu se izolează de restul propoziției:

Exemplu: Cărțile *tuturor* sunt vechi.

Atributul pronominal apozitional exprimat prin pronume în cazul acuzativ (apare foarte rar) se izolează de restul propoziției:

Pe Mihaela, *pe ea*, am întâlnit-o la film.

Apoziția pronominală poate fi simplă sau dezvoltată.

Se desparte prin virgulă de restul propoziției.

Exemplu: Un bătrân general, *unul dintre primii supraviețuitori ai primului război mondial*, a fost invitat la simpozion¹.

V. ATELIERUL CREATIV

1. Alcătuiți cinci propoziții în care cuvintele **acestui**, **datorotă ție**, **fiecăruia**, **ei (fem.)**, **ai săi** să fie atribute pronominale.

2. Citiți cu atenție textul:

Încondeierea ouălor

O adevărată comoară a culturii populare românești, meșteșugul încondeierii ouălor este strâns legată de arta broderiei și a decorurilor care se găsesc pe costumele naționale. Toate aceste arte transformă un lucru obișnuit într-un lucru deosebit de frumos.

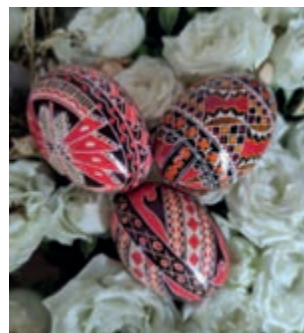
Oul reprezintă filosofia existenței umane și istoria străbună, o mărturie a datinilor, credințelor și obiceiurilor pascale. Meșteșugul se învață în familie și se transmite din generație în generație. Pentru ochiul expert există o abundență de creativitate

exprimată prin diverse tehnici de lucru și stiluri personale.

Meșteșugul de a „încondeia” ouă se observă în armonia culorilor, delicatețea modelelor transmise din generație în generație și măiestria execuției, ridicând acest meșteșug la rangul de artă.

Ouăle sunt încondeiate în trei-patru culori, de obicei, ținând cont și de simbolul fiecărei culori în parte: *roșu* (soare, foc, dragoste), *negru* (eternitate, statornicie, absolutism), *galben* (lumina, bogăția recoltelor, tinerețea, ospitalitate), *verde* (forța naturii, rodnicie, speranță,prospețime), *albastru* (sănătate, seninulcerului), *violet* (străpânire de sine, răbdare, încredere, dreptate). Paleta cromatică a ouălor încondeiate face diferența între principalele zone în care se practică acest meșteșug.

Simpozion¹ – discuție asupra unei teme științifice, filozofice, literare etc. de actualitate, pe baza unor scurte expuneri în fața publicului.

- ✓ *Identificați în textul de mai sus toate atributele.*
- ✓ *Explicați prin ce părți de vorbire sunt exprimate.*
- ✓ *Analizați morfo-sintactic două din ele.*
- ✓ *Alcătuți o minicompunere despre încondeerea ouălor în ținutul vostru folosind atribute. Intitulați-o.*

§ 30. Atributul verbal

I. TERMINOLOGIE

atribut verbal

verb

locuțiune verbală

II. CE ȘTIM?

Atributul substantival. Clasificarea atributului substantival. Atributul pronominal.

FOLOȘIȚI-VĂ CUNOȘTINTELE!

❖ Analizați atributele evidențiate din textul de mai jos și arătați prin ce se exprimă:

Bucuria *de a vedea* ouăle roșii vine odată cu sărbătoarea de Paște. Bătrânii spun că ouăle roșii sunt simbolul definitiv al miracolului Învierii Mântuitorului, ele având capacitatea *de a exprima* triumful credinței, iar prin intermediul ei, renașterea spirituală a omenirii.

Domnul a avut un drum *de urmat*, a avut misiunea *de a duce* crucea până la capăt. Răstignirea și Învieria reprezintă renașterea naturii primăvara și reluarea ciclurilor vieții. Culoarea roșie este simbol al focului purificator.

REAMINȚIȚI-VĂ!

Atributele se clasifică după părțile de vorbire prin care sunt exprimate.

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Exprimarea atributului verbal.

REȚINEȚI!

Atributul verbal este atributul exprimat prin verbe la moduri nepersonale.

a) verb la modul:

- **infinitiv:** Simțea o mare dorință *de a revedea* casa părintească.
- **gerunziu:** Razele *strălucind* blând îl dezmierdau plăcut.
- **supin:** Testele *de rezolvat* sunt dificile.

b) locuțiune verbală la modurile:

- **infinitiv:** Dorința *de a-și bate joc* de orice l-a discreditat.
- **gerunziu:** Îi plăcea mirosul mâncării *dând pe răscoale*.
- **supin:** Semnul *de adus aminte* l-a făcut la repezeală.

Observați!

Atribut verbal: Admira steagurile *fâlfâind* în vânt ale țărilor participante.

Atribut adjectival: Valurile *spumegânde* ale mării se loveau de stânci. (acordat)

EXERSAȚI!

1. Completați tabelul de mai jos cu atributele verbale din enunțurile următoare:

- Problema de rezolvat acasă era foarte grea.
- M-a speriat rana sângerând a colegului meu.
- Hotărârea de a pleca la bunici fusese luată ieri.
- Dacă am scăpat cu bine de aici înseamnă că mai am zile de trăit.

Atribut verbal	la modul		
	infinitiv	supin	gerunziu

2. Subliniați atributele din text. Determinați tipul lor.

O iarnă întreagă a tot colindat câmpia, înotând prin suluri de zăpadă, scuturându-și palmele de frig, fără a spune ce caută, a se plânge. Cine știe, poate ajunsese la fundul sacului și căuta făină de împrumutat, poate i se pierduse moșneagul, întorcându-se de *la vreun* iarmaroc și acum umbla, micuță și gârbovită, căutându-l.

O iarnă lungă cât un veac a tot umblat pe drumuri și nimeni nu i-a aflat necazurile. S-o fi deprins mătușa cu cojocica ceea cărpită pe care-o purta, s-o fi întovărășit cu drumurile înghețate, i-o fi priit scârțâitul subțire al zăpezii călcate în grabă de picior, dar atunci când a bătut primăvara la poartă, mătușa n-a recunoscut-o și n-a vrut s-o primească. (*Ion Druță*)

3. Alcătuiți câte o propoziție în care un verb la modul gerunziu să aibă funcția de atribut verbal și de atribut adjectival.

4. Analizați atributele din textele următoare: a) Ia aici, flăcăule, o scară de coborât pe tăpșanul zmeilor, căci nădejdea de a lupta și a scăpa lumea de domnia lor, iau seama, că este o faptă de izbutit numai de cel puternic ca tine.” (*Basm popular*)

b) Pe străzi erau aceiași evrei bâiguind sau câini scuturând din urechi...

5. Construiți propoziții în care verbul la modul infinitiv și supin să aibă funcțiile sintactice: subiect, nume predicativ și atribut verbal.

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

❖ Subliniați propoziția în care cuvintele scrise diferit sunt atribute. Numiți tipul atributelor.

a) *Doi* tineri merg la sala de sport. Pe cei *doi* i-am întâlnit la sala de sport. Locul celor *doi* este la sala de sport. Cei *doi* merg la sala de sport.

b) O mașină *frumoasă* trece pe stradă. Mașina este *frumoasă*. Am văzut o *frumoasă* trecând pe stradă.

c) Colțurile *pietrei* sunt ascuțite.

Piatra are colțuri ascuțite. *Colțurile* sunt de la piatră. d) Caietul este al *meu*. Caietul *meu* este curat. e) A trăi înseamnă *a munci*. Avea o mare dragoste de *a munci*. *A munci* este o cinste.

V. ATELIERUL CREATIV

❖ Scrieți o narațiune cu tema „Să luptăm pentru o planetă curată și sănătoasă”.Folosiți atribute verbale.

§ 31. Atributul adverbial

I. TERMINOLOGIE

Atribut adverbial
adverb
locuțiune adverbială

II. CE ȘTIM?

Clasificarea atributului. Atributul substantival. Atributul pronominal. Atributul verbal.

FOLOSITI-VĂ CUNOSTINTELE!

❖ Citiți cu atenție textul:

Băiatul s-a ridicat grăbit la etajul *de sus*. Sosirea lui *acolo* i-a mirat pe toți copiii. Mișcările *din loc în loc* ale colegilor le trădau neliniștea.

Pe neașteptate prin geamul larg deschis a zburat un fluture multicolor *de-afară*. Zâmbetul *alene* al băiatului i-a liniștit pe toți. O primăvară *de altădată* venea cu pași grăbiți...

(Din ziar)

- ✓ *Ce părți de vorbire sunt cuvintele evidențiate?*
- ✓ *Ce rol sintactic îndeplinesc în propoziție?*
- ✓ *Alcătuși o propoziție cu sinonimul expresiei „din loc în loc”.*

REAMINȚIȚI-VĂ!

Atributele se clasifică după părțile de vorbire prin care sunt exprimate.

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Atributul adverbial și exprimarea lui.

RETINEȚI!

Atributul adverbial se exprimă prin adverb cu sau fără prepoziție, locuțiune adverbială.

Atributul adverbial se exprimă prin:

- adverb cu sau fără prepoziție.** Exemplu: Vântul *de afară* e puternic.
- locuțiune adverbială:**
 - de loc:** Casa *din dreapta* este a mea.
 - de mod:** Alergatul *de jur-împrejur* l-a oboist.
 - de timp:** Nu stii ce-ti aduce ziua *de mâine*.

EXERSAȚI!

1. Identificați în enunțurile de mai jos atributele adverbiale și arătați prin ce se exprimă:

- Dealurile din jur erau înverzite.
- Este necesar mersul înainte al lumii.
- Casa de aici este spațioasă.
- Parcul de alături îmi place.
- Sărbătoarea de ieri a fost interesantă.
- Am făcut cunoștință cu programul de mâine al excursiei.
- Lângă pragul casei crește un copac rotat.

2. În coloana din stânga găsiți substantivul pentru care sunt adecvate toate atributele din dreapta. Alcătuiți oral 3-4 propoziții cu îmbinările de cuvinte obținute.

peretele		poetului
creionul		mândru
stupul		cântat
lacul	?	voinic
bradul		singuratic
drumul		din preajmă
scaunul		celor doi
copacul		fremătând

- ✓ Numiți atributul adverbial.

3. Analizați sintactic și morfologic atributele din textele date. Precizați valoarea lor stilistică.

a) „Cu botul adulecând, cu ochii galbeni și lucioși ca sticla, cu mustățile întoarse, subțiri și ascuțite ca oasele de pește, stă neclintit, după perna de divan, și-așteaptă... îi vede măргеlele ochilor.” (Emil Gârleanu)

b) „Din mesteacănul de-afară

Foi îngălbenite curg,

Când cernindu-și pânda rară

Cade vânățul amurg.” (O. Goga)

c) Anul acela de demult-demult rămâne ca o frumoasă amintire.

4. Alcătuiți enunțuri în care să aveți atribute exprimate prin: adjectiv relativ în Ac., verb la infinitiv, pronume relativ în G., substantiv cu prepoziție în G., verb la supin, locuțiune adjectivală, locuțiune adverbială.

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

✓ Înscrieți prin autodictare enunțurile și indicați felul acestora:

Dealurile din jur erau acoperite de zăpadă. Programul de azi al excursiei mi-a plăcut. Moda de demult era interesantă. Am fost ieri în pădurea de acolo. Pâlpâitul alene al focului din vatră ne aduce o moleșală plăcută.

V. ATELIERUL CREATIV

❖ Copiați textul, completându-l cu atribute exprimate prin diferite părți de vorbire.

În poiană

Prin poiană aleargă un pârăuaș. Pe malurile lui crește iarbă. Florile răspândesc miresme. Printre ele ostenesc albi. De sub frunze se ițesc frăgii. Deasupra copacilor și în frunzișul lor cântă păsări.

✓ În ce anotimp ați descris poiana?

✓ Încercați să descrieți oral aceeași poiană în timp de iarnă, îndeplinind condiția exercițiului dat.

NU UITAȚI! OCROȚIȚI NATURA!

Viața noastră depinde foarte mult de natură, de tot ceea ce ne înconjoară. Avem nevoie de o natură cât mai curată, cât mai sănătoasă!

§ 32. Atributul interjecțional

I. TERMINOLOGIE

Atribut interjecțional
interjecție

II. CE ȘTIM?

Atributul adverbial, locuțiunea adverbial.

FOLOSITI-VĂ CUNOȘTINTELE!

Citiți cu atenție propozițiile de mai jos:

- Împăratul avea o față *m-m-m*!
 - Sunetul *pic-pic* se aude de afară.
 - Zgomotul *trosc* e foarte aproape.
 - Zgomotul *trosc-pleosc* l-a speriat.
 - Strigătul *vai!* l-a salvat.
 - Ultimul cuvânt *Adio!* m-a întristat.
 - Cuvintele *Slavă Domnului!* le-a rostit cu multă umilință.
- ✓ *Ce funcție sintactică îndeplinesc cuvintele evidențiate?*

REAMINȚIȚI-VĂ!

Atributele se clasifică după părțile de vorbire prin care sunt exprimate.

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Atributul interjecțional și exprimarea lui.

REȚINEȚI!

Atributul interjecțional se exprimă printr-o interjecție nepredicativă și apare de obicei în propoziții exclamative.

Exemplu: Cu ajutorul mașinii de cusut face o rochie *hm-hm!*

EXERSAȚI!

1. Analizați atributele din textele:

- „Am stat un răstimp la hodină sub sălcii, și bunicul meu Pintilie mi-a spus o întâmplare de demult, când au purces în bejenie unele sate ale noastre, de la apa Moldovei.” (*Mihail Sadoveanu*)

b) „Apoi se așezau la cafea și se porneau pe un galimatia¹ grecesc cu țîțiri-pițiri, din care nu înțelegeam nimic.” (*Panait Istrati*)

2. Construiți propoziții în care să aveți atribute adjectivale exprimate prin toate tipurile de numerale cu valoare adjectivală (cardinal propriu-zis, colectiv, multiplicativ, distributiv, ordinal).

3. Construiți propoziții în care să utilizați cuvintele de mai jos cu funcția de atribut, specificând felul atributului: *toamna, ei, acesta, piatră, astăzi, a învăța, zbor, tustrei*.

4. Analizați cuvintele subliniate: a) „Când soarele primăverii se ridica la amiază și Neculai săpa în grădină mai cu îndârjire – gânsacul se ridica de pe iarba fragedă și pornea cu pas domol spre casă.” (*Mihail Sadoveanu*) b) „Când stiglele ajunse pe pământ, cele dintâi flori ridica cupele albe din frunzele moarte și-l salutau.” (*Mihail Sadoveanu*)

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

✓ Copiați și memorizați semnele de punctuație posibile la atributele interjecționale:

- La ușă răsuna ușor bătaia „*cioc! cioc! cioc!*”
- Bătaia în ușă „*boc, boc*” am auzit-o de departe.
- Strigătul *bravo!* se auzea pe tot stadionul.
- Sunetul „*cioc*” l-am auzit.
- La ușă se auzeau bătăi: *boc, boc!*
- Strigătul „He-he-he!” l-am auzit de departe.

V. ATELIERUL CREATIV

1. Alcătuiți o compunere descriptivă „Seara cu povești” folosindu-vă de începutul dat.

Galimatie¹ – vorbire încurcată, confuză și seacă.

Era o seară *minunată* de iarnă. Eu și bunicul meu stăteam lângă soba care foșnea puternic.

Bunicul cu vocea lui puțin tremurată a început să-mi spună diferite povești care m-ai de care m-ai frumoase. Dar *cea mai minunată* poveste era cea despre acea seară minunată, seara la scumpii bunici. Eram încântată de povestea *cuprinzătoare* spusă de bunicul meu. Dar la un moment dat se auzi ceva din camera de zi. Pentru un moment am întrerupt povestea și am fugit să văd ce se întâmpla în camera de zi...

- ✓ *Ce părți de propoziție sunt cuvintele evidențiate?*
- ✓ *Ce rol sintactic îndeplinesc în propoziție?*

2. Să visăm împreună!

- a) Un elev spune: Aș vrea...
Alt elev continuă: o casă o-ho-ho!
Alt elev: o mașină...

b) Am văzut... c) Aș face... d) Îmi place... e) Visez să am...

3. Alcătuiți propoziții după schemele:

a) <u>S</u> + <u>A</u> + <u>P</u> ;
s. adj. v.	c) <u>A</u> + <u>S</u> + <u>A</u> + <u>A</u> + <u>P</u> ;
nr. s. s. adj. v.
b) <u>A</u> + <u>S</u> + <u>P</u> ;
nr. s. v.	d) <u>P</u> + <u>A</u> + <u>S</u> + <u>A</u> .
v. adj. s. S

Teste de evaluare a cunoștințelor

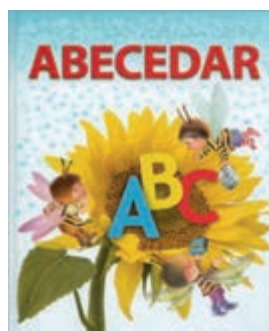
❖ Se dă textul:

„Cartea pe care urmăream cu degetul și cu priviri mirate buchii mari, întortochiate și cârligate ca niște gângăanii, era abecedarul lui Creangă. Era o carte fără imagini și încâlcită, pe care n-o puteam dezbate”. (M. Sadoveanu)

✓ *Stabiliți valoarea de adevăr a propozițiilor:*

1. Substantivul *buchii* este determinat de trei atribute.

- a) Adevărat. b) Fals.

2. Substantivul **abecedarul** nu este însoțit de atribut.
a) Adevărat. b) Fals.
3. Toate atributele sunt exprimate prin adjective.
a) Adevărat. b) Fals.
4. Atributul este partea de propoziție care determină un substantiv.
a) Adevărat. b) Fals.
5. În text există un atribut exprimat prin substantiv propriu.
a) Adevărat. b) Fals.
6. În text există trei atribute exprimate prin numeral.
a) Adevărat. b) Fals.
7. Substantivul o carte este însoțit de un singur atribut.
a) Adevărat. b) Fals.
8. Toate atributele din text sunt așezate după subst. pe care le însoțesc.
a) Adevărat. b) Fals.
9. În enunțului „Noi, copiii, alergam înaintea tatălui pentru a primi ceva în dar” cuvântul subliniat este atribut subsantival opozițional.
a) Adevărat. b) Fals.
10. **Cu degetul** este atribut exprimat prin substantiv.
a) Adevărat. b) Fals.
11. Cuvântul **gângăanii** este atribut și determină substantivul **carte**.
a) Adevărat. b) Fals.
12. Atributul verbal poate fi exprimat prin: infinitiv, supin, gerunziu.
a) Adevărat. b) Fals.

§ 33. Complementul. Elemente regente ale complementului (*numai verbul*)

I. TERMINOLOGIE

complemente: necircumstanțiale;
circumstanțiale;
elemente regente ale complementului

II. CE ȘTIM?

Subiectul și predicatul sunt părți principale de propoziție.

✓ Citiți cu atenție textul:

Vulpea și bursucul (fragment)

— Da dincotro și unde

Alergi tu așa iute?

Bursucul întâlnind pe vulpe-au întrebat.
 — Oh, dragă cumătre, am dat peste păcat,
 Sunt, iată, surghiunită!
 Tu știi că eu am fost în slujbă rânduită
 La o găinărie.
 Cu trebile ce-aveam, odihna-mi am lăsat,
 Și sănătatea mi-am stricat;
 Dar tot eu am căzut în *groaznică* urgie,
 Pe niște pâri *nedovedite*,
 Precum că luam mite.
 Tu singur *martor* ești, în adevăr să spui:
 De m-ai văzut cumva, măcar *cu* vreun *pui*?
 — Nu, dragă cumătră; dar când ne întâlneam
 Eu cam *ades* vedeam
 Că tu *pe botișor* aveai și *pufușor*... (Alexandru Donici)

- ✓ *Transcrieți două substantive din textul dat la diferite cazuri.*
- ✓ *Precizați mijlocul intern de formare a cuvintelor: **botișor, pufușor**.*
- ✓ *Ce părți de vorbire sunt cuvintele evidențiate?*
- ✓ *Ce funcție sintactică îndeplinesc în propoziție?*

REAMINȚIȚI-VĂ!

- ✓ *Numiți felurile atributelor.*
- ✓ *Ce parte de vorbire determină un atribut?*
- ✓ *Prin ce se exprimă atributul?*

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

- *Complementul;*
- *elemente regente ale complementului (numai verbul).*

REȚINEȚI!

Complementul este partea secundară de propoziție care determină un *verb*, indică obiectul ce suferă acțiunea sau diverse circumstanțe ale acesteia.

➤ **Întrebările la care răspunde complementul sunt:**

ce? pe cine? cui?

de cine? de ce? despre ce?

pentru cine? pentru ce?

cu cine? cu ce?

unde? când? cum? din ce cauză? cu ce scop? în ce măsură? în ce condiții?

Exemple: *Pe doi i-am cunoscut anul trecut.*

Am vorbit despre primul cu prietenii mei.

Citesc o carte interesantă.

Ana învață bine.

Melodia răsună lin.

Pe acoperișul casei s-a porit din zbor un cocostârc.

Exemplu: *Mama coace prăjituri cu fructe, (cuvântul prăjituri determină verbul „coace”; de aceea el îndeplinește funcția sintactică de complement).*

Tipurile complementului:

I. necircumstanțiale

➤ **complementul direct** determină un verb tranzitiv sau o interjecție predicativă și arată că acțiunea verbului se răsfrânge în mod direct asupra obiectului (ceva/pe cineva):

Maria citește o carte. (citește ce? o carte).

O văd pe Maria la fereastră. (văd pe cine? pe Maria, o).

▪ **complementul indirect** determină un verb, o interjecție predicativă, un adjectiv și arată că acțiunea se răsfrânge în mod indirect asupra obiectului.

Exemple: a) *Îi cere copilului jucăria. (cere cui? copilului)*

b) *Copilul se gândește la jucăriile lui. (se gândește la ce? la jucăriile)*

c) *Lupii se năpustiră asupra oilor. (se năpustiră asupra cui? a oilor)*

II. circumstanțiale

➤ **complement circumstanțial de loc** determină un verb, o interjecție predicativă, un adjectiv și un adverb; arată locul în care se petrece acțiunea sau se manifestă însușirea:

Exemplu: *Ei s-au cunoscut pe litoralul românesc.*

➤ **complement circumstanțial de timp** determină un verb, o interjecție predicativă, un adjectiv și un adverb; arată momentul, timpul în care se petrece acțiunea.

Exemplu: *Iarna trecută a învățat schiatul cu placa.*

➤ **complement circumstanțial de mod** determină un verb, o interjecție predicativă, un adjectiv și un adverb; arată modul, felul, gradul de intensitate al unei acțiuni sau ale unei însușiri:

Exemplu: *Bunicul merge schiopătând de povara anilor.*

AFLAȚI MAI MULT!

Cunoaștem și alte tipuri de complemente circumstanțiale:

- **complement circumstanțial de cauză;**
- **complement circumstanțial de scop;**
- **complement circumstanțial condițional;**
- **complement circumstanțial concesiv;**
- **complement circumstanțial consecutiv.**

Observați!

Elementul regent al complementelor – *numai verbul.*

EXERSAȚII!

1. Dezvoltați propozițiile de mai jos, folosind diferite tipuri de complemente:

- Soarele răsare.
- Noi învățăm.
- Elena a citit.
- Albina culege.

2. Copiați propozițiile. Subliniați complementele cu o linie, iar elementele regente cu două:

- Mihai Eminescu este cel mai mare poet român.
- Marele poet a copilărit la Ipotestei.
- Buciumul sună cu jale undeva departe.
- Seara cenușie se lasă peste dealurile liniștite.
- Mai târziu, Mihai Eminescu a scris despre frumusețile Ipotestilor.

3. Găsiți complementele din textele următoare și indicați felul lor:

a) E teribilă casa bunicilor! Uf! De câte ori trebuie să se ducă la bunici cu părinții, copiii se uită chiorâș unul la altul, strâmbă din buze, dau din cap și sunt ca zmeele descălecate de pe vânturi și arestate în dulap...

— Să nu vorbiți tare și neîntrebați, să nu râdeți prosteste, să nu puneți mâna pe lucruri, să nu v-atingeți de pisici, să nu faceți obrăznicii... (Ionel Teodoreanu)

b) S-a iscat un vârtej ca din senin. S-a înșurubat în pământ, apoi a pornit-o,

tehui, peste câmp, curți și livezi, luând cu el tot ce găsea mai ușor în cale. Și dacă de pe jos fura flori, pene și hârtii, de pe o ramură luă un cărăbuș mititel, castaniu, cu aripile fragede, cu ochișorii ca două neghinițe. Cărăbuș de primăvară. Când 1-a luat vârtejul pe sus, și-a strâns și el piciorușele și a văzut că poate zbura fără să dea din aripi... (E. Gârleanu)

✓ Completați tabelul următor, notând fiecare complement în coloana care arată partea de vorbire prin care se exprimă:

regent	substantiv	pronume	adverb	verb

4. Clasificați complementele din text în circumstanțiale și necircumstanțiale. Indicați părțile de vorbire determinate de ele.

D-apoi lui Trăsnea, săracul, ce-i pățea sufletul cu gramatica. Odată îmi zice el, plin de mâhnire:

— Ștefănescule (căci așa mă numeam la Fălticeni), azi nu mai mergem la școală, că nu știu tabla și vreau să învăț mâine la gramatică. Mă rog ție, hai cu mine la câmp spre Fălticeni-Vechi; vom învăța împreună sau câte unul: eu la gramatică și tu la ce-i vrea; apoi mă-i asculta să vedem, nu se va prinde și de capul meu ceva? Las'că și la celelalte nu prea pot învăța cu slova asta nouă, care-a ieșit; însă afurisita de gramatică-mi scoate peri albi, trăsni-o-ar s-o trăsnească! Parcă ai ce face cu dânsa la biserică? Dar dacă se cere!... Am s-o iau și eu din capăt, și, poate, cu tine, care-ai trecut pe la părintele Duhu, si mă pot desluși.

(Ion Creangă)

5. Copiați textul. Precizați complementele. Analizați-le sintactico-morfologic:

„Cerulea, apa și dealurile aveau culoarea unui toporaș cenușiu. Un arc de lumină crescuse la răsărit. O fierbere de flăcări se înălță. Ape argintii clipeau în depărtări. Își arătau strălucirea. Le urmăream încântat.”

(M. Sadoveanu)

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIM CORECT

SEMNE DE ORTOGRAFIE

Sunt semne grafice convenționale pe baza cărora se realizează scrierea corectă: apostroful, bara (oblică) (/), blancul (spatial alb), cratima, liniuța

de unire, liniuța de despărire, linia de pauză, punctual, virgula.

❖ **Apostroful (')**

a) notează, în majoritatea situațiilor, aspecte fonetice caracteristice vorbirii neliterare (familiare, regionale) ori pronunțarea în ritm rapid.

b) se utilizează pentru a indica absența accidentală a unui sunet sau a unui grup de sunete:

a) *domnu'* (Toți copiii îl iubeau pe *domnu'* Trandafir.)

b) *făr'* (Nu poți avea succese *făr'*de muncă.)

c) *'neața Un'te duci?* (— *'neața*, bunică! — *Un'te duci* așa de dimineață?)

c) apare în nume proprii de persoană (străine):

Exemplu: *D 'Artagnan* (Am vizionat filmul cu *D 'Artagnan*.)

d) apare în numele proprii străine ale unor firme *Mc Donald's*.

V. ATELIERUL CREATIV

Lucrați în perechi!

1. Alcătuiți câte un exemplu în care substantivul „**munți**” să îndeplinească, pe rând, funcțiile sintactice de: *complement direct*, *complement indirect*, *complement circumstanțial de timp* și *complement circumstanțial de mod*.

2. Alcătuiți o minicompunere folosind *complemente directe*.

3. Subliniați complementele din fragmentul dat.

Munții Carpați reprezintă un lanț muntos, aparținând marelui sistem muntos central al Europei. Spre deosebire de Alpi, Carpații au mari depresiuni intramontane, iar culmile lor se prezintă sub forma unor suprafețe întinse, acoperite cu pajiști.

Carpații s-au format prin încrețirea scoarței terestre și erupții vulcanice în timpul orogenezei alpine fragmentarea este accentuată. Rocile care predomină în Munții Carpați sunt vulcanice, sedimentare și cristaline.

COMPLEMENTELE NECIRCUMSTANȚIALE

§ 34. Complementul direct

I. TERMINOLOGIE

complemente necircumstanțiale
complementul direct
verb tranzitiv

II. CE ȘTIM?

Complementul este partea secundară de propoziție care determină un *verb*, indică obiectul ce suferă acțiunea sau diverse circumstanțe ale acesteia.

FOLOSITI-VĂ CUNOȘTINTELE!

✓ Citiți cu atenție textul:

„În ochii mei acumă nimic nu are preț
Ca taina ce ascunde a tale frumuseți;
Căci pentru care altă minune decât tine
Mi-aș risipi o viață de cugetări senine
Pe basme și nimicuri, cuvinte cumpănind,
Cu pieritorul sunet al lor să te cuprind,
În lanțuri de imagini duiosul vis să-l ferec,
Să-mpiedec umbra-i dulce de-a merge-n întuneric.”

(Mihai Eminescu)

Analizați textul:

- ✓ *Transcrieți din text un verb la modul conjunctiv.*
- ✓ *Alcătuți un enunț în care să utilizați substantivul „taina” la cazul N.*
- ✓ *Transcrieți două substantive din textul dat la diferite cazuri.*
- ✓ *Precizați funcția sintactică a cuvintelor subliniate: „Mi-aș risipi o viață de cugetări senine”. Stabiliți valoarea lor morfologică.*

REAMINTIȚI-VĂ!

- ✓ Felurile complementelor.
- ✓ Elemente regente ale complementului (*numai verbul*).

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

- ✓ *Care sunt complementele necircumstanțiale.*
- ✓ *Complementul direct. Exprimarea complementului direct.*
- ✓ *Ce părți de vorbire determină?*

REȚINEȚI!

Complementul direct arată obiectul asupra căruia se exercită direct acțiunea exprimată de un verb tranzitiv (locuțiune verbală tranzitivă) sau de o interjecție cu funcție de predicat, asimilată unui verb tranzitiv. Răspunde la întrebările: pe cine? ce?.

Exemplu: Elevul citește *o carte* (citește *ce? o carte*)
• Iată *cartea* cerută de tine. (Iată *ce? cartea*)
Profesorul îl *învață (ce?)* matematică (*pe cine?*) pe elev.

ATENȚIE !

▪ Nu orice cuvânt care determină un verb tranzitiv este complement direct. Verbul tranzitiv, termen regent al complementului direct, poate fi și la moduri nepersonale (infinitiv, gerunziu, supin):

Exemple: A venit fără a-și anunța *sosirea*.
A întârziat ocolind *pădurea*.
A terminat de mâncat *prăjitura*.

▪ Uneori, complementul direct este dublat prin pronumele personal cu formă neaccentuată sau prin pronumele reflexiv cu formă neaccentuată, ambele în cazul acuzativ. În acest caz, pronumele nu reprezintă un alt complement direct, ci doar dublarea acestuia:

Exemplu: *L-am văzut pe Ionel*.

▪ Complementul direct, exprimat printr-un substantiv la cazul Acuzativ neprepozițional, poate fi confundat cu subiectul.

Exemplu: „Lacul codrilor albastru nuferi galbeni îl încarcă.”

(M. Eminescu)

În asemenea cazuri găsim predicatul și determinăm cui i se atribuie acțiunea, starea sau caracteristica exprimată de predicat. În exemplul dat acțiunea se atribuie nuferilor: nuferii încarcă lacul și nu invers.

AFLAȚI MAI MULT!

Complementul direct poate sta doar în cazul acuzativ.

Complementul direct se exprimă prin:

- substantive cu sau fără morfemul pe: *Ridică-ți oclii înspre cer!*
- pronume personale: *Îl văd pe el*.
- pronume personale de politețe: *Vă ascult pe dumneavoastră*.
- pronume reflexive sau pronume personale utilizate ca reflexive:

Victor se laudă pe sine.

- pronume demonstrative: *L-am privit pe acela din spate.*
- pronume posesive: *Problema îi privește pe ai tăi.*
- pronume relative: *Nu știu¹/pe cine să mai cred '/.*
- pronume interogative: *Pe cine să mă mai bazez?*
- pronume nehotărât: *Cheamă pe oricine.*
- pronume negativ: *Nu mai apreciezi pe nimeni!*
- numeral cu valoare substantivală: *Am văzut doi mai răsăriți.*
- verb la infinitiv: *A început a arunca invective în toate părțile.*
- verb la supin: *Am avut de citit multe cărți.*
- verb la gerunziu: *Aud cântând o fanfară.*
- interjecție: *Auzeam poc, poc, în perete.*

EXERSAȚII!

1. Notați în dreptul următoarelor enunțuri literele A (adevărat) sau F (fals):

Complementul direct poate fi exprimat prin adjective pronominale nehotărâte, numai în cazul acuzativ.

a).....

b).....

✓ Când se află în cazul acuzativ, complementul direct are întotdeauna morfemul pe.

✓ Complementul direct nu poate fi decât în cazul acuzativ.

✓ Adverbele predicative pot fi termeni regenți pentru complementul direct.

✓ Oricare verb poate avea complement direct.

✓ Verbele tranzitive pot fi termeni regenți ai complementelor directe și când sunt la moduri nepersonale.

2. Subliniați complementele directe din următoarele enunțuri:

a) Frumoasele costume naționale ne-au încântat privirile.

b) Lumea îl vedea trist și abătut.

c) Oamenii au înălțat poduri peste apele Dunării.

d) Erau pe punctul de a întrerupe manifestările.

e) Copiii sunt datori să-și ajute părinții.

f) Nimeni nu crede nimic din ce spui.

✓ Precizați prin ce parte de vorbire sunt exprimate complementele directe din enunțurile anterioare.

3. Identificați termenii regenți ai complementelor directe din

următoarele enunțuri și precizați valoarea lor morfologică, respectiv valoarea tranzitivă, modul și timpul acestora, acolo unde este cazul.

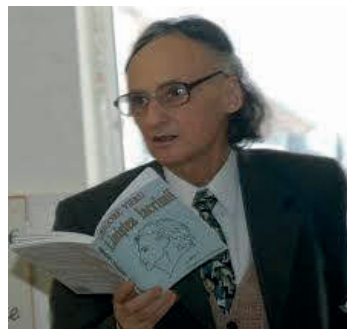
- Avea de citit un manual de specialitate.
- Învățați gramatică făcând exerciții.
- În momentele dificile cunoștințele vă vor fi de folos.

4. Alcătuiți 5-6 propoziții cu complementele directe multiple. Variați mijloacele lor de exprimare, conform modelelor:

- Dorim mereu s-avem lumină, pâine, cărți.
- I-am învățat a citi și a scrie.
- Frumosul în artă îl înobilează și pe urât, și pe schilod!

5. Deosebiți complementele directe de subiecte în *exemplele* selectate din creația lui Grigore Vieru:

- Mama pâine albă coace.
- Blestemă războiul mama.
- Cuiburi de păsări ierbele mișcă.
- Lumina zilei lină am cosit.
- Bărbate, nesfârșirea luceafărul își scaldă.
- Faguri de miere întinde tăriei floarea-soarelui sfântă.
- Păziți al limbii sfânt poem.

6. Construiți enunțuri respectând indicațiile de mai jos:

- un complement direct exprimat prin substantiv să aibă termen regent un verb la gerunziu.
- un complement direct exprimat prin pronume demonstrativ de identitate să aibă termen regent un verb la indicativ, perfect simplu.
- un complement direct exprimat prin pronume posesiv să aibă termen regent un verb la indicativ prezent, persoana I, și precizați funcția sintactică a acestuia.

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIM CORECT

SEMNE DE ORTOGRAFIE

Bara (*oblică*)(/)

e) apare mai ales în scrierea unor unități de măsură (*kg/corp* – kilogram la corp) sau în formule matematice, unde este egală cu linia de fracție ($2/3$ - doi pe trei).

f) se utilizează în scris pentru a marca finalul versurilor, dacă acestea nu se scriu în coloana corespunzătoare strofei: *Pe-un picior de plai,/Pe-o gură de rai,/Iată vin în cale/;*

g) se utilizează în analiza gramaticală pentru a marca finalul unei propoziții: *Copiii ¹/care învață ²/sunt apreciați. ¹/*

V. ATELIERUL CREATIV

1. Alcătuiți o compunere raționament pe tema: „Prietenul credincios al omului” (după imaginea dată), folosind complemente.

2. Completați spațiile punctate cu complemente directe, respectând cerințele din paranteze:

- Am (verb la modul supin) *la piață*.
- O ascult (numeral ordinal) *dintre eleve*.
- Aud (verb la gerunziu) *la vioară*.
- Nu știu (pronume relativ) *să întreb*.
- I-ai întâlnit (numeral colectiv)?
- Întreba (pronume nehotărât) *întâlnea*.
- Voi asculta (substantiv nearticulat) *populară*.
- L-am cunoscut (substantiv articulat) *Andreei*.
- De afară am auzit (interjecție) *o albină*.

§ 35. Complementul indirect

I. TERMINOLOGIE

complementul indirect
verbe intransitive
locuțiuni verbale intransitive

II. CE ȘTIM?

Complementul direct.

- ✓ Citiți cu atenție textul:

Odesa – cel mai important port comercial din Ucraina

Orașul este încântător, situat în partea de nord-vest a Mării Negre și este reședința regiunii Odesa, unul dintre cele mai importante din Ucraina. A fost fondat acum două secole, devenind, la numai o sută de ani de la întemeiere **un** important centru comercial, turistic, industrial și cultural.

Odesa este cel mai important port comercial din Ucraina. Are o populație de aproximativ un milion și ceva de oameni. Acum *este* tot mai mult vizitat **de turiști** veniți din toate colțurile lumii. Are și două plaje importante: Arkadia, destul de lată și cu intrare lină în mare, cu un parc de distracție la intrare și cinema și plaja Lanjeron, construită de om și unde se află și Delfinariul Nemo, cel mai mare din estul Europei.

Orașul este ușor de străbătut datorită bulevardelor sale largi. Bulevardele și străzile *sunt străjuite* de o parte și de alta **de copaci** stufoși, „bine crescuți”, care fac umbră mai toată ziua, dând un aer răcoros și proaspăt tot timpul. Deci este o plăcere *să te plimbi pe* faimoasele **bulevarde**. Toate sunt animate, cu nenumărate **restaurante** cu specific culinar diferit ucrainean, cu cafelele și cu monumente istorice, muzee, teatrul de operă și balet – o adevărată bijuterie arhitecturală. Odesa este o destinație turistică renumită, cu multe stațiuni terapeutice în oraș, dar și în jurul orașului.

Orașul dispune de o rețea de transport public *formată din tramvaie, troleibuse, autobuse, taxiuri*. Aeroportul Internațional este deservit *de companii* aeriene. Ele oferă zboruri spre numeroase locuri din Europa și Asia.

- ✓ *Precizați valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvântului un centru din primul alineat.*
- ✓ *Stabiliți valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvintelor evidențiate din textul de mai sus.*
- ✓ *Alcătuți enunțuri cu cuvântul oraș astfel, încât ele să îndeplinească funcția sintactică de subiect, nume predicativ, complement direct.*

REAMINȚI-VĂ!

- ✓ *Care sunt complementele necircumstanțiale.*
- ✓ *Complementul direct. Exprimarea complementului direct.*

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

- ✓ Complementul indirect.
- ✓ Exprimarea complementului indirect.

REȚINEȚI!

Complementul indirect este partea secundară de propoziție care arată obiectul asupra căruia se exercită o acțiune.

Complementul indirect răspunde la întrebările: *cui? de cine? de ce? despre ce? pentru cine? pentru ce? cu cine? cu ce?*

Complementul indirect determină:

- **verbe intransitive** (cele mai multe dintre acestea, la diateza reflexivă). Maria se bucură mereu *de sosirea* iernii.
 - **locuțiuni verbale intransitive** (folosite, de asemenea, în special, la diateza reflexivă). Adam și Eva nu au luat aminte *la spusele* lui Dumnezeu.
 - **verbe tranzitive** (la diateza activă). Îi arăta *fetei* o bluză nouă.
 - **interjecții** (în special predicative). Era vai *de capul* babei.
 - **adjective**. Bătrânul este copleșit *de durerea* plecării fiilor săi.
 - **adverbe**. *Prietenul său era departe de a-i spune adevărul despre ei.*
- Complementul indirect, exprimat prin substantiv sau substitut, poate fi numai în cazurile *dativ* (caz specific), *acuzativ* sau *genitiv prepozițional*.

Complementul indirect se exprimă prin:

- **substantiv în cazul:**

dativ: Copilul îi puse *omului* de zăpadă o oală în cap.

acuzativ: Inima i se umple **de o emoție** nestăvilită.

genitiv: Am luptat **contra nedreptății**, (prepoziții specifice: asupra, contra, împotriva)

- **pronume personal în cazul:**

dativ: Judecătorul i-a dat dreptate **lui**.

acuzativ (precedat de prepoziție): *Păsările s-au speriat de el*.

genitiv (precedat de prepoziție): *Am complotat împotriva ei*.

ATENȚIE !

▪ Neavând forme proprii pentru persoanele I și a II-a, valoarea genitivală (cu prepoziție) este redată:

✓ **prin pronume în dativ**: *Impotrivă-ți se reped ostile*.

✓ **prin adjectiv pronominal posesiv** în cazul *acuzativ* + prepoziție cu regim de genitiv: *Asupra noastră s-au năpustit forțele dezlănțuite*.

- ✓ **pronume personal de politețe în cazul:**

- *dativ*: Vestea cea bună i-am dat-o și **dumnealui**.

- *acuzativ*: **Se teme** de dumneata.

- ✓ **pronume nehotărât în cazul:**

- *dativ*: **Fiecăruia** dintre noi ne-ar plăcea o vacanță în insule.

- *acuzativ*: Marcel se gândea **la fiecare**, fiind departe de casă.

- ✓ **pronume demonstrativ în cazul:**

- *dativ*: Spune-i și **acestuia** secretul reușitei tale.

- *acuzativ*: Marian nu s-a gândit **la aceea**, ci la sora ei.

- ✓ **pronume relative în cazul:**

- *dativ*: Nu mai știa **căruia** să-i mulțumească pentru cadou.

- *acuzativ*: S-a certat **cu cine** nu s-a gândit niciodată.

✓ **pronume posesiv în cazul dativ**: Băiatul le mulțumește **alor lui** pentru educația primită.

- ✓ **pronume negativ în cazul:**

- *dativ*: Femeia nu i se plângea **nimănui** de lipsa banilor.

- *acuzativ*: Ea nu se mai bucura **de nimeni** acum.

- ✓ **pronume reflexiv în cazul dativ**: **Își** spunea adesea **sieși** că va fi bine.

- ✓ **verb la modul:**

- *infinitiv*: Zmeul se pregătea **de a-i cere** răsplata promisă.

- *supin*: Fata mare se gândește **la măritat**.

- *gerunziu*: Oamenii s-au săturat **așteptând** binele promis de toți.

- ✓ **adjectiv**: Fata s-a făcut **din mică** mare.

numeral (cu valoare substantivală): *Maria se gândește la al doilea dintre concursanți*.

- ❖ **Precizați funcția sintactică a cuvântelor subliniate:**

Într-o carte găsești numai învățători, prin intermediul cărora noi ne culturalizăm și ne ridicăm nivelul intelectual.

Complementul indirect determină numai verbe intransitive.

➤ Notați în dreptul următoarelor enunțuri literele A (adevărat) sau F (fals):

- Complementul indirect poate fi exprimat prin părți de vorbire în cazurile dativ și acuzativ.
- Interjecția este termen regent al complementului indirect.
- Complementul indirect nu poate fi exprimat prin adjectiv.
- Adverbul, verbul și adjectivul sunt termeni regenți ai complementului indirect.
- Verbele la infinitiv, gerunziu și supin pot îndeplini funcția sintactică de complemente indirecte.

EXERSAȚII!

1. Copiați exemplele de mai jos și indicați părțile de vorbire prin care se exprimă complementele indirecte:

- Iepurele se teme de umbra lui.
- Era jale de doi dintre ei.
- Feciorul babei se pregătea de mers în armată la craiul de departe.
- Fie-i bine cui îi doresc eu și rău, altora, de neam străin.
- Gușa curcanului se facu din mică mare.
- Se gândea să-și mai acorde sieși încă o șansă.

2. Identificați termenii regenți ai complementelor indirecte din exemplele de mai jos, precizați valoarea lor morfologică și funcția sintactică pe care o îndeplinesc în enunțurile date:

- Vântul adia ușor prin ramurile copacilor.
- Îi părea rău de cele petrecute la moara blestemată.
- Ghiță se hotărî să-l dea pe mâna jandarmilor pe Lică.
- Legenda povestește despre Vrâncioaia și cei șapte feciori ai săi.

3. Subliniați complementele indirecte din următoarele enunțuri.

- Toată ziua se bucura de razele soarelui și de răcoarea umbrei de brad.
- Nu se gândea la a-i cere răsplată pentru serviciul făcut.
- Nemulțumitului i se ia darul.
- Cui nu-i place să nu vină.
- Foamea le adoarme conștiința tuturor.
- Astăzi, e bine de unul și e rău de zece.

4. Completați spațiile punctate dintre paranteze cu complementele

indirecte cerute, respectând indicațiile din paranteze:

- a) Ieri s-a hotărât... (locuțiune verbală, modul infinitiv) pe dușmanul său.
- b) Se plictisise ... (verb la modul gerunziu) soluții la problema lui.
- c) Nimeni nu știa ... (pronume relativ, în cazul D) să i se adreseze.
- d) Pictorul o transformase ... (adjective propriu-zis) în albastră.

5. Alcătuiți propoziții cu verbele de mai jos în funcție de predicate, completându-le cu complemente directe și indirecte conform întrebărilor:

- a) A conduce ... pe cine? ... la cine?
- b) ... ce? ... cu ce?
- c) A povesti ... ce? ... despre cine?
- d) ... ce? ... cui?
- e) A lega ... pe cine? ... cu ce?
- f) A explica ... ce? ... cui?
- g) A trece ... ce? ... cu cine?
- h) ... pe cine? ... cu ce?
- i) A obține ... ce? ... pentru cine?

6. Citiți cu atenție textele de mai jos pentru a răspunde la întrebările ce urmează: a) De aici înainte el în adevăr se ferea de dânsa, iară ea își dădea silința să nu-l supere. (*Ioan Slavici*) b) Și iar se gândea la învoiala pe care o făcuse în strâmtorarea sa, la banii săi, la primejdiile ce-l împresurau, la iarna ce se apropia și la zilele bune pe care le avusese când nu avea nici porci la îngrășare, nici vaci cu lapte, nici căruță pe răzoare... (*Ioan Slavici*) c) ... soarta soțului său era acum legată de a lui. (*Ioan Slavici*) d) În clipa când erau să intre în odaie, străbătu un fulger printre nori și căzu un tunet puternic, de care se cutremură toată valea. (*Ioan Slavici*)

e) Departe sunt de tine și singur, lângă foc

Petrec în minte viața-mi lipsită de noroc. (*Mihai Eminescu*)

f) De câte ori, iubito, de noi mi-aduc aminte

Oceanul cel de gheață mi-apare înainte. (*Mihai Eminescu*)

Cerințe:

- ✓ *Subliniați cu o linie toate complementele indirecte din textele date.*
- ✓ *Identificați termenii regenți ai complementelor indirecte subliniate și precizați clasa morfologică din care fac parte.*
- ✓ *Identificați, în ultimele două versuri date, un complement indirect în cazul dativ și un complement indirect în cazul acuzativ.*
- ✓ *Analizați sintactic și morfologic complementul indirect din primul text.*
- ✓ *Explicați folosirea cratimei în sintagma **mi-apare**.*

7. Construiți enunțuri, respectând indicațiile de mai jos:

a) un complement indirect exprimat prin pronume personal să aibă termen regent o interjecție

b) un complement indirect exprimat prin verb la modul gerunziu să aibă termen regent un verb la diateza reflexivă

c) un complement indirect exprimat prin pronume reflexiv să aibă termen regent un verb

d) un complement indirect exprimat prin adjectiv să aibă termen regent un verb la modul indicativ, perfectul simplu.

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

SEMNE DE ORTOGRAFIE

Parantezele se folosesc:

- pentru izolarea propozițiilor incidente: *După ce a întărit hotarul de răsărit al Daciei (lăsat în grija lui Tracina) Burebista a pornit cu oastea spre răsărit.*
- pentru a izola indicațiile de regie ale autorului în operele dramatice: *Ștefan (se ridică din jeț). Maria și Mara e totuna...*
- pentru a indica autorul unui citat.

V. ATELIERUL CREATIV

❖ Alcătuiți un text în stil publicistic în care să folosiți tipurile de complemente studiate. Subliniați-le și analizați-le sintactico-morfologic.

✓ *Intitulați textul. Folosiți tipurile de complemente studiate, verbe la diateza activă și formulări eliptice care să impresioneze și să atragă atenția. Subliniați-le și analizați-le sintactico-morfologic.*

✓ *Folosiți cât mai multe verbe la diateza activă și formulări eliptice care să impresioneze și să atragă atenția.*

§ 36. Complementele circumstanțiale Complementul circumstanțial de loc

I. TERMINOLOGIE

complementele circumstanțiale
complementul circumstanțial de loc
exprimarea
topica
punctuația

II. CE ȘTIM?

Complementul este partea secundară de propoziție care determină un *verb*, indică obiectul ce suferă acțiunea sau diverse circumstanțe ale acesteia.

FOLOSITI-VĂ CUNOȘTINTELE!

❖ Citiți cu atenție fragmentul:
„Acolo unde-i cer senin
Și ca seninul cer zâmbesc
Femei ce poartă l-al lor sân
Copii ce pentru luptă cresc,
Acolo este țara mea
Și neamul meu cel românesc...”

(Ioan Nenițescu)

- ✓ Alcătuiți câte două două enunțuri cu cuvintele „poartă” și „copii” pentru a arăta omonimia lor.
- ✓ Precizați funcția sintactică a cuvintelor „cer”, „pentru luptă”, „țară”.
- ✓ Stabiliți valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvântului „acolo” din penultimul vers.

REAMINȚIȚI-VĂ!

- *complementele necircumstanțiale*
- complementul direct
- complementul indirect

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

- *complementul circumstanțial de loc*: exprimarea; topica; punctuația.

Complementul circumstanțial de loc este partea secundară de propoziție care arată locul acțiunii sau al însușirii.

Complementul circumstanțial de loc răspunde la întrebările: *unde? de unde? până unde? încotro?*

Complementul circumstanțial de loc determină:

1. *Verbe predicative la orice mod:* M-am îndreptat **spre poartă**.
Privind **afară**, văzui lumea adunată.
2. *Locuțiuni verbale.* Au luat-o la sănătoasa **prin spatele curții**.
3. *Interjecții predicative* Hai **la horă!**
4. *Adjective:* Echipa victorioasă **acasă** primește trei puncte.

AFLAȚI MAI MULT!

- Mergem la munte. (la munte, complement circumstanțial de loc – determină un verb).
- A luat-o la sănătoasa prin pădure. (prin pădure, complement circumstanțial de loc – determină o locuțiune verbală).
- Hai la film! (la film, complement circumstanțial de loc – determină o interjecție predicativă).

Complementul circumstanțial de loc se exprimă prin:

Substantive sau substitute în cazurile:

- *Acuzativ* cu prepoziții sau locuțiuni prepoziționale.
- *Dativ* (dativul locativ) pe lângă verbele: a sta, a rămâne, a se așterne, a pironi:
S-a pironit locului. Așterne-te drumului.
- *Genitiv* cu prepoziții și locuțiuni prepoziționale: asupra, contra, înaintea, înapoia, deasupra, dedesubtul, în fața, în spatele, în mijlocul, în jurul, de-a lungul, de-a latul, de-a curmezișul, de jur-împrejurul etc.:
Porniră de-a lungul drumului.

Pronume:

- *personal:* **Către ei** s-au îndreptat dușmanii.
- *posesiv:* **Am plecat târziu** de la ai voștri.
- *demonstrativ:* De lângă acesta **s-a smuls**.
- *nehotărât:* Avionul se îndrepta vertiginos acum spre altul.
- *negativ:* N-am stat lângă **nimeni**.
- *interogativ:* **Către cine** ati plecat?
- *relativ:* Mă îndrept și eu **către cine** ați plecat voi.

Numeral cu valoare substantivală:

- *cardinal*: S-a smuls **dintre cei trei**.
- *colectiv*: Mă duceau **înspre toți patru**.
- *ordinal*: M-am așezat **într-a treia** dintre băncile clasei noi.

Adverbe sau **locuțiuni adverbiale de loc**: *acasă, acolo, aici, alături, dedesubt, deasupra, de-a dreapta, la stânga, jur-împrejur, pretutindeni, nicăieri, niciunde, undeva* etc. *Locuiește departe. Își îndreptă ochii jur-împrejur.*

Topica. De obicei complementul circumstanțial de loc (Ccl) stă după elementul regent, dar poate să stea și înaintea acestuia.

Punctuația. Complementul circumstanțial de loc (Ccl) nu se desparte de regent; se desparte prin virgulă, când îl precedă.

EXERSAȚII!

1. Identificați Ccl din textele următoare și analizați-le. Indicați regentele fiecărui Ccl.

a) Războiul bântuia de-atâta amar de vreme prin fundul Galiției, prin Polonia, în Italia. Din vreme-n vreme, își trimitea răniții și bolnavii până în satele noastre. (*Ion Agârbiceanu*)

b) Se tânguiesc / Tălângi pe căi,
Și neguri cresc / Din negre văi,

Plutind pe munți... (*Ștefan Octavian Iosif*)

c) Ziua, când era căldură mare, stau la umbră în lăstar; după-amiaza, când se potolea vipia, ieșeau cu toții pe miriște; iar în nopțile răcoroase se adunau grămadă, ca sub un cort, sub aripile ocrotitoare ale prepeliței.

(*Alexandru Brătescu-Voinești*)

d) Unde nu-i cap, vai de picioare.

e) A luat-o la sănătoasa prin pădure.

2. Alcătuiți propoziții în care să folosiți Ccl exprimate prin locuțiuni adverbiale.

3. Analizați sintactic și morfologic cuvintele evidențiate:

- Pe **fața** lui se ivise o lumină.
- În **fața** lui apăruse o mașină.
- În **față** nu mai ajunsese nimeni.
- Are un **mijloc** de viespe.
- În **mijloc** se înălța un castel.
- În **mijlocul** drumului căzuse sărmanul cărauș.

4. Alcătuiți propoziții în care să folosiți cuvintele *spate, margine, dreapta* cu valorile de substantiv, prepoziție și adverb.

5. Alcătuiți propoziții în care să folosiți cuvintele *asupra, deasupra* cu valoare de prepoziție și cu valoare de adverb.

6. Citiți textul, pentru arăspunde cerințelor formulate mai jos:

Un vânt răzleț își șterge lacrimile reci
pe geamuri.

Plouă. Tristeți nedeslușite-mi vin, dar
toată durerea,

ce-o simt, n-o simt în mine, în inimă,
în piept,

ci-n picurii de ploaie care curg.

Și altoită pe ființa mea imensa lume
cu toamna și cu seara ei

mă doare ca o rană.

Spre munți trec nori cu ugerele pline. (Lucian Blaga)

✓ *Subliniați predicatele și precizați felul lor.*

✓ *Selectați câte un verb pentru fiecare conjugare.*

✓ *Identificați toate tipurile de complemente necircumstanțiale existente în text și precizați-le regentele.*

✓ *Găsiți complementele circumstanțiale de loc și grupați-le în funcție de partea de vorbire prin care se exprimă.*

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIEM CORECT

SEMNE DE ORTOGRAFIE

Cratima (-)

- h) poate fi obligatorie, când apare ca semn ce unește forme neaccentuate ale pronumelui personal sau reflexiv de un alt cuvânt: *mi-l; ducându-l; văzând-o, aducându-mi-o;*
- i) poate fi obligatorie, când apare ca semn ce unește forma neaccentuată a verbului *este* - **-i-** de alt cuvânt: *nu-i acasă; i-aici (nu este acasă; este aici);*
- j) poate fi obligatorie, când apare ca semn ce unește o formă neaccentuată a unui verb auxiliar de un pronume sau de negație: *v-oi da averi, nu-i veni tu...; n-a plecat (vă voi da...; nu vei veni...; nu a plecat).*

V. ATELIERUL CREATIV

Lucrați în grupuri:

- Identificați complementele studiate în exemplele:

I: „Era odată un împărat puternic și mare și avea pe lângă palaturile sale o grădină frumoasă...” (Petre Ispirescu)

II: „Intră în coridorul școlii și se apropie de fiu-său atât de repede, încât copiii din sală se speriară.” (Marin Preda)

III: „Limba noastră-i o comoară/ In adâncuri înfundată,/ Un șirag de

piatră rară/ Pe moșie revărsată” (Alexe Mateevici)

IV: „Eu? Îmi apăr sărăcia și nevoile, și neamul...

Și de-aceea tot ce mișcă-n țara asta, râul, ramul,

Mi-e prieten numai mie...” (Mihai Eminescu)

✓ Indicați părțile de vorbire prin care se exprimă complementele.

Nu uitați!

Să-ți iubești Patria, limba, neamul, frumoasele tradiții este nu numai o datorie, ci și o cinste.

§ 37. Complementul circumstanțial de timp

I. TERMINOLOGIE

complementul circumstanțial de timp

topica

punctuația

exprimarea

II. CE ȘTIM?

Complementul circumstanțial de loc este partea secundară de propoziție care arată locul acțiunii sau al însușirii.

FOLOSITI-VĂ CUNOȘTINTELE!

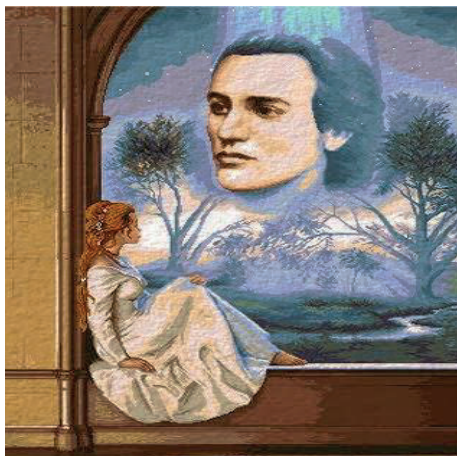
❖ Citiți fragmentul.

Luceafărul

A fost *odată* ca-n povești
A fost ca niciodată,
Din rude mari împărătești,
O prea frumoasă fată.

Și era una la părinți
Și mândră-n toate cele,
Cum e Fecioara între sfinți
Și luna între stele.

Din umbra falnicelor bolți
Ea pasul și-l îndreaptă
Lângă fereastră, unde-n colț
Luceafărul așteaptă.

Privea în zare cum pe mări
Răsare și străluce,
Pe miscătoarele cărări
Corăbii negre duce,

Îl vede azi, îl vede mâini,
Astfel dorința-i gata;
El iar, privind de săptămâni,
Îi cade dragă fata. (Mihai Eminescu)

- ✓ Precizați funcția sintactică a cuvintelor evidențiate din strofa a treia și a patra.
- ✓ Stabiliți părțile de vorbire prin care se exprimă.
- ✓ Identificați valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvintelor evidențiate din prima și ultima strofă.

REAMINȚIȚI-VĂ!

- ✓ Ce se numește complement circumstanțial de loc?
- ✓ Prin ce părți de vorbire se exprimă?
- ✓ Care este topica, punctuația?

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Complementul circumstanțial de timp: exprimarea; topica; punctuația.

REȚINEȚI!

Complementul circumstanțial de timp este partea secundară de propoziție care arată timpul unei acțiuni sau al unei însușiri.
Complementul circumstanțial de timp răspunde la întrebările: *când? de când? până când? cât timp?*

Complementul cicumstanțial de timp determină:

- **Verbe la moduri personale și nepersonale:** Mara o dusese și mai bine *cândva*. Plecând *înaintea părinților*, a ajuns *mai devreme* la teatru.
- Interjecții predicative: *Haidem acum la mătușă!*
- **Adjective:** Echipa înfrântă *a doua oară* pe teren propriu a ajuns ultima.

Complementul cicumstanțial de timp se exprimă prin:

1. **Substantive** (sau substitute) în cazurile:
 - Acuzativ neprepozițional (numai substantivele), sunt întotdeauna precedate de atribute cu sens cantitativ, fără A dacă avem două Cct coordonate:

*Luna aceasta împlinește patruzeci de ani.
A mers așa zile și nopți.*

▪ Acuzativ prepozițional – cu prepozițiile sau locuțiunile prepoziționale:

Vom pleca la munte după sărbători.

Multe a descoperit la bătrânețe.

▪ Substantive (sau substitute) în cazul genitiv prepozițional:

cu prepozițiile și locuțiunile prepoziționale: înaintea, în urma, în timpul, în cursul, în vremea, de-a lungul, în mijlocul **etc.:**

În timpul zaverii¹ s-au petrecut întâmplări tragice.

De-a lungul vremii multe nenorociri s-au abătut peste noi.

▪ **pronumele**, se folosește pronumele personal:

A sosit înaintea alor mei. (pronume posesiv în cazul G)

A sosit înaintea lui. (pronume personal în G)

2. Adverbe și locuțiuni adverbiale de timp (propriu-zise sau pronominale): *abia, acum, acuși, adeseori, adineaori, apoi etc.:*

Te-am vizat aseară. Zâmbește doar din când în când.

▪ **adverbelor formate prin conversiune:**

Primăvara se întorc păsările (S) călătoare. (adverb-Cct)

3. Verbe la moduri nepersonale:

Au plecat înainte de a se termina meciul.

Ne vom întoarce până a nu apune soarele.

▪ Supin cu prepozițiile *până la, după:*

Vom veni acasă după cules.

Se odihnesc până la arat.

▪ Gerunziu – în corelație cu adverbul:

Ajungând acasă, mă și culcai.

Topica. Complementele cicumstanțiale de timp pot sta și după regentă, dar și înaintea acesteia.

Punctuația. De obicei se despart prin virgulă complementele cicumstanțiale de timp antepuse, mai ales cele verbale.

EXERSAȚII!

1. Subliniați complementele cicumstanțiale de timp (Cct) din textele următoare și analizați-le. Indicați regentele fiecărui Cct.

În vremea veche... de demult, demult... ceriul era limpede..., soarele strălucea un fecior tânăr. (*Alecu Russo*) b) Credința lor, a noastră-i acum și-ntotdeauna! (*Zaharia Bârsan*) c) Noaptea-l coace și ea, luna. (*Tudor Arghezi*) d) Să mă las iar în cea vale / Cu-o pereche de pistoale! (*Folclor*)

2. Găsiți complementele cicumstanțiale de timp și grupați-le în funcție de partea de vorbire prin care se exprimă.

1. Zaveră – nume dat Revoluției de la 1821 împotriva stăpânirii turcești (cu ramificație și în Țările Române); revoltă, răscoală, răzvrătire.

a) În acel timp de chin și de jale, strălucea peste Olt, în Craiova, un bărbat ales și vestit și lăudat... (Nicolae Bălcescu)

b) Domnilor, ne zise el, vă mărturisesc cu rușine că până a nu veni în țările d-voastră nici nu prepuneam că se află în Europa o Moldavie și o Valahie. (Vasile Alecsandri)

c) Fiul craiului încălecând îl netezește pe coamă. (Ion Creangă)

d) M-am născut iarna, de Sfântul Andrei,
Când vântu-n amurg suiera prin ogradă

Munții ardeau în lumini și
polei,

Lupii spulberau scânteii prin
zăpadă. (Nicolae Labiș)

3. Identificați Cct din
exemplele următoare; analizați-
le: a) A cântat toată ziua.

b) Vine într-un minut.

c) Ieri am mers la Maria
acasă.

d) A ajuns înaintea elevului.

e) Înaintea ei a intrat profesorul.

f) A ajuns după al doilea.

4. Alcătuiți propoziții în care cuvintele *dimineța*, *primăvara* să aibă,
pe rând, valoare substantivală și valoare adverbială.

5. Arătați care este valoarea morfologică a cuvântului *înainte* în
exemplele următoare:

a) Înainte!

b) Înainte de a pleca verific apa.

c) Înainte de casa ta se află o grădină.

d) Înaintea sosirii tale nu am dormit deloc.

e) S-au oprit înaintea casei.

6. Alcătuiți cinci propoziții în care să folosiți complement
cicumstanțiale de timp construite cu locuțiuni prepoziționale obținute
prin conversiunea unor substantive.

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIEM CORECT

SEMNE DE ORTOGRAFIE

Liniuță de unire, indică rostirea și scrierea împreună a:

k) două cuvinte: *de-al* (/deal/);

- un cuvânt cu inițiala altui cuvânt: *de-atunci* [/de-a/tunc/]

- un cuvânt cu finala altui cuvânt: *văzându-mi* [/vă/zân/du-mi/]

l) două-trei cuvinte, fără pauză (termenii își păstrează sensul):

s-au spus, dându-le-o;

m) două-cinci cuvinte (termenii au sens particular, diferit de suma celor implicate în lexemele **compuse** nou create): ciuboțica-cucului; papucul-doamnei; nu- mă-uita; ducă-se-pe-pustii; Statu-Palmă-Barbă-Cot; lasă-mă-să-te-las.

Liniuță de despărțire, indică:

- rostirea sacadată (silabisită) a unui cuvânt: *Mi-o-ri-ța!*
- segmentele (silabele!) unui cuvânt plurisilabic, la despărțirea acestuia la capăt de rând: *seg-mentele; segmen-tele; segmente-le.*

V. ATELIERUL CREATIV

❖ Alcătuiți o compunere pe tema: „Ce înseamnă prietenia?” pornind de la începutul dat:

„Prietenia este fundamentul ce leagă două persoane care se consideră prieteni. Ea se naște dintr-un sentiment de simpatie, de respect și de stimă, față de o altă persoană, iar aceasta se desăvârșește în momentul în care la mijloc există un atașament reciproc între cele

două persoane. Prietenia fără aceste sentimente nu poate exista.

Dacă la baza relațiilor dintre două persoane stă doar un oportunism, adică doar satisfacerea unor nevoi personale, acea relație nu poate fi numită de prietenie.”

✓ *Folosiiți componente circumstanțiale: de de timp și de loc.*

✓ *Faceți analiza sintactico-morfologică a unuia din ele (la alegere).*

Nu uitați!

Prietenia, ca orice sentiment uman, trebuie întreținută și dezvoltată.

Nu este suficient să știi că cineva este prietenul tău. Mereu trebuie să-i dovedești celui alt devotamentul tău, aprecierea, simpatia și stima pe o porți.

§ 38. Complementul circumstanțial de mod

I. TERMINOLOGIE

complementul circumstanțial de mod
exprimarea
topica
punctuația

II. CE ȘTIM?

Complementul direct, indirect, circumstanțial de loc, circumstanțial de timp.

❖ Citiți cu atenție textul:

Cetatea Hotin

De departe construcția ne ademenește, înaltul turnurilor ne așteaptă, căci suntem fii din fiii care au pus piatra de piatră pe timpul lui Alexandru cel Bun. Privirile ni le fură apoi șanturile adânci din jurul cetății, zidurile groase cu care aceasta era fortificată, din înălțimea cărora timpul a furat *ireversibil*.

Cea mai tare și mai frumoasă cetate, precum o numesc cronicarii, Hotinul, scăldat de valurile Nistrului, ne-a primit *semeț*. Aici îți vine să săruți chipurile strămoșilor transformate în ziduri din piatră, care au

rezistat cuceririlor, aici dorul de tot ce-i al tău, dar nu e la tine, devine *mai puternic* decât hotarele.

După secole zbuclumate la Hotin domnește o liniște tristă. În fața paraclisului construit de Ștefan cel Mare – una din cele mai valoroase

lucrări în piatră, ne oprim pentru o clipă și răsfoim filele de istorie. Cetatea Hotinului, cu ziduri drepte înspre malul Nistrului, ne duce cu gândul la marii domnitori, ce ne-au făcut istorie și ne-au lăsat o moștenire de la munte până la mare. *(Din presă)*

- ✓ Găsiți sinonime pentru cuvintele evidențiate din textul de mai sus.
- ✓ Indicați mijlocul de formare a cuvântului „*strămoșilor*”.
- ✓ Identificați valoarea morfologică a cuvintelor evidențiate. Stabiliți regentele acestor cuvinte.

REAMINȚIȚI-VĂ!

- ✓ Ce se numește complement circumstanțial de timp?
- ✓ Prin ce părți de vorbire se exprimă?
- ✓ Care este topica, punctuația?

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

- ✓ Complementul circumstanțial de mod: exprimarea; topica; punctuația

REȚINEȚI!

Complementul circumstanțial de mod este partea secundară de propoziție care arată modul (felul) în care se desfășoară o acțiune sau o însușire.

Complementul circumstanțial de mod răspunde la întrebările: *cum? în ce mod? cât? cât de?*

Complementul circumstanțial de mod propriu-zis arată direct cum se prezintă o acțiune sau o însușire.

▪ **Complementul circumstanțial de mod determină:**

- *verbe sau locuțiuni verbale* la moduri personale ori nepersonale:

Scrie cu atenție sporită.

A luat-o repejor la sănătoasa.

Intrând repede, a trântit ușa.

- *interjecții predicative: Hai fără frică!*
- *adjective: E adormită (Pn) pe burtă. (Ccm)*
- *adverbe: E greu (Pn) fără ajutor. (Ccm)*

AFLAȚI MAI MULT!

Pe lângă adjective și adverbe, complementul circumstanțial de mod capătă capacitatea de a exprima gradul superlativ al acestora:

E supărată foc. (E foarte supărată.)

Complementul circumstanțial de mod se exprimă prin:

▪ **substantive în acuzativ cu prepoziții:** *a, cu, după, din, dintru, fără (de), în, întru, pe, prin:*

Miroase **a busuioc**.

Devenind **întru ființă**, poporul și-a asumat destinul.

▪ **substantive în dativ cu prepozițiile conform, contrar, potrivit, la (+ Ac):**

Exemplu: Lucrarea a fost executată **conform proiectului**.

▪ **numerale:** Am procedat **contrar celor trei**.

▪ **pronume:** Am acționat **potrivit lui**.

▪ **numerale cu valoare adverbială:**

Exemplu: A frânt pâinea **în două**.

▪ **Pentru genitiv cu locuțiunile prepoziționale:** *în baza, în lumina, în temeiul:*

• **substantiv:** Hotărârea a fost adoptată **în temeiul articolului** de lege.

• **pronume:** Am aprobat propunerile **în baza lor**.

• **numerale:** S-au susținut lucrările **în baza amândurora** dintre studenți.

• **adjective pronominale posesive în Ac. cu valoare pronominală genitivală:**

Exemplu: Am acționat **în baza voastră**, (pers. I și a II-a)

▪ **verbe la moduri nepersonale:**

• **infinitiv cu prepoziție:** *Vorbești fără a te gândi.*

• **gerunziu (când se referă la modalitatea acțiunii):**

Exemplu: *Călca poticnindu-se la fiecare pas.*

▪ **adverbe și locuțiuni adverbiale, numerale adverbiale:** *abia, alene, anevoie, bine, rău, greu, ușor, degrabă, voinicește, vulturește, târâș, pieptiș, grăbiș etc; pe din două, o dată, de trei ori..., de bine, de rău, de silă, de milă, picior peste picior, nas în nas, față în față, de-a valma, pe de rost, întreit.*

Exemple:

A învățat poeziile **pe de rost**.

Stă toată ziua **picior peste picior**.

Veți câștiga **înzecit** cu această carte.

▪ **interjecții:** O porni **boca-boc** cu botforii lui potcoviți.

Exemplu: *Când și când mai deschide câte o carte.*

Complementul circumstanțial de mod comparativ desemnează obiectul, acțiunea sau însușirea cu care se face comparația. Viața noastră a trecut ca un vis.

Se exprimă prin:

- **părți de vorbire precedate de prepozițiile ca (și), cât (și)** (prin conversiunea adverbelor), asemenea sau de locuțiunile prepoziționale în chip de, la fel ca(cu):

- **substantive în cazurile:**

acuzativ: Se învârtește **ca peștele** pe uscat.

dativ, cu prepoziția asemenea: **A procedat** asemenea prietenilor săi.

- **pronume în cazurile:**

acuzativ: Prietena ta este la fel de mare **cât tine**.

dativ cu prepoziție: M-a ajutat **asemenea aceluia** de la etajul patru.

- **numerale cu valoare substantivală în cazurile:**

acuzativ: **A vorbit** la fel ca cei trei.

dativ prepozițional: A căzut, **asemenea unei treimi** dintre participanți.

- **adjective:** Mobila strălucește **ca dată** cu lac.

- **verbe la moduri nepersonale:**

infinitiv prepozițional: A dansa este la fel de plăcut **ca a cânta**.

participiu: Căzu la pământ **ca lovită** de cineva. Se prăbuși **ca trăsniță**.

- **adverbe:** Astăzi este la fel de plăcut **ca ieri**.

EXERSAȚII!

1. Identificați complementele circumstanțiale de mod și analizați-le:

Un grai vorbit de înger
Ca zestre eu v-am dat;
Vorbiți-l deci cu fală,
Păstrați-l neschimbat. (A. Bârseanu)
b) Ca trestia ne-am îndoit în vânt,
dar nu ne-am rupt.

(Alexandru Vlahuță)

c) Nădejdea mea ascunsă nu
mințise / Și nu-n zadar făcusem
drumul lung. (Al. Philippide)

d) Pe când murmurul parcului se roagă...

Se-nchide înserarea ca o carte. (Tudor Arghezi)

2. Analizați sintactico-morfologic complementele circumstanțiale de mod din următoarele enunțuri:

a) Atunci eu iute mă dau pe-o creangă mai spre poale și odată fac: zup!
în niște cânepă care se întindea de la cireș înainte. (Ion Creangă)

b) Tot mai miroase via a tămâios și coarnă. (Ion Pillat)

c) El asculta tremurător,
Se aprindea mai tare
Și s-arunca fulgerător,
Se cufunda în mare.

Și apa unde-au fost căzut
În cercuri se rotește
Și din adânc necunoscut
Un mândru tânăr crește.

(Mihai Eminescu)

d) Sara pe deal buciumul sună cu jale... (Mihai Eminescu)

3. Alcătuiți cinci propoziții în care să folosiți Ccm exprimat prin locuțiuni adverbiale.

4. Identificați Ccm din exemplele următoare; precizați funcția celorlalte părți de propoziție construite cu prepoziția *ca*:

- El pare ca un om mare.
- Mersul ca o pasăre o dezavantajează.
- Aleargă ca o căprioară.

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

SEMNE DE ORTOGRAFIE

Linia de pauză (—) (o liniuță mai lungă puțin decât cratima) se folosește:

- pentru a indica existența unor cuvinte compuse complexe (alcătuite dintr-un compus preexistent + alt termen de compunere): *confruntarea Americano-nord-coreană; punctul din sud-vest.*

ATENȚIE!

Dacă **linia de pauză** coincide cu *liniuță de despărțire la capăt de rând*, ea ține și locul acesteia (nu se folosesc ambele semne!).

V. ATELIERUL CREATIV

1. Construiți patru enunțuri cu adverbe de mod derivate de la substantivele: *prieten, voinic, suflet, iepure.*

2. Alcătuiți o minicompunere: „Mama – cea mai dragă ființă de pe pământ!” după începutul dat:

„Aș putea spune că mama este un înger trimis din cer pentru a mă ajuta să trec mai ușor peste greutățile vieții, fiindu-mi alături atunci când am nevoie de sprijin...”

- ✓ Folosiți diferite tipuri de complemente.
- ✓ Respectați cerințele față de scrierea compunerii descriptive.

§ 39. Complementul circumstanțial de cauză

I. TERMINOLOGIE

complementul circumstanțial de cauză:

topica;
punctuația
exprimarea

II. CE ȘTIM?

Complementul direct, indirect, circumstanțial de loc, circumstanțial de timp, circumstanțial de mod.

- Citiți cu atenție textul:

Cernăuți

Cernăuți este un oraș și centru administrativ, politic și economic al regiunii cu același nume din vestul Ucrainei (Nordul Bucovinei). Orașul este străbătut de râul Prut. În evul mediu timpuriu, pe partea opusă a Prutului a existat o mică

cetate, Țețina, care, *din cauza năvălirilor tătare* a fost distrusă. Locuitorii rămași în viață au decis reconstruirea localității pe partea sudică a râului, *fiind mai ușor de apărât*. Totuși, fondarea orașului îi este atribuită domnitorului moldovean Alexandru cel Bun care a acordat niște privilegii locuitorilor din Cernăuți în anul 1408, acest an fiind considerat ca anul de naștere al orașului...

Având o arhitectură foarte apropiată de cea a Vienei, orașul a fost numit Mica Vienă din Bucovina. Universitatea din Cernăuți, numită „Universitatea Națională Yuriy Fedkovych” este cea mai importantă universitate din nordul Bucovinei, fiind situată în localitatea mai sus-amintită, anume Cernăuți, în Ucraina. A fost construită în a doua jumătate a secolului XIX ca sediu al Mitropoliei Ortodoxe a Bucovinei.

Astăzi, în grija Universității din Cernăuți, se află 16 facultăți la care vin să-și facă studiile abiturienți de pretutindeni.

De numele acestei localități, cât și a Universității celei renumite, se leagă mai multe nume românești de seamă. Printre ele se înscrie

numele lui Mihai Eminescu care a învățat la Școala Elementară, precum și la Liceul german din Cernăuți și a compus unele dintre creațiile sale și, cel mai important, *opera de debut*, poezia „*La mormântul lui Aron Pumnul*”.

- ✓ Arătați prin două enunțuri polisemia cuvântului „*centru*”.
- ✓ Indicați valoarea morfologică a cuvintelor evidențiate. Ce rol au ele în propoziții?
- ✓ Precizați elementele regente ale cuvintelor evidențiate.

REAMINȚI-VĂ!

- ✓ Ce se numește *complement circumstanțial de mod*?
- ✓ Prin ce părți de vorbire se exprimă?
- ✓ Care este topica, punctuația?

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

- ✓ *Complementul circumstanțial de cauză*: exprimarea; topica; punctuația

REȚINEȚI!

Complementul circumstanțial de cauză este partea secundară de propoziție care arată cauza (motivul) unei acțiuni sau unei însușiri.

Complementul circumstanțial de cauză răspunde la întrebarea: *din ce cauză?*

Complementul circumstanțial de cauză determină:

Verbe la moduri personale sau nepersonale:

La *vederea* (Ccz) ei, s-a fâstâcit.

L-am văzut *speriindu-se* de câini. (Ccz)

Adjective: Era bucuroasă *de întâlnirea* planificată.

Complementul circumstanțial de cauză se exprimă prin:

▪ **Substantive și substitute în cazurile:**

• acuzativ cu prepoziții și locuțiuni prepoziționale: de, din, din cauză de, dintru etc.:

A stat acasă din cauză de boală.

Tremură de frig.

A avut de tras cu boala ei.

Nu s-a înspăimântat de cei trei.

- dativ cu prepoziția datorită:

A biruit datorită încrederii în victorie.

- genitiv cu locuțiunile: *din cauza, din pricina, din vina*:

Meciul s-a întrerupt din cauza ploii.

A fost pedepsit din vina lui.

- **genitiv** cu locuțiunile prepoziționale: *din cauza, din pricina, din vina*: Pentru pronumele personal, cu paradigmă incompletă în genitiv, se folosește adjectivul pronominal posesiv în acuzativ:

Din cauza mea te-au certat?

- **Adjective** cu prepoziția **de** (de obicei urmate de o modală introdusă prin **ce** sau **cum**):

Am plâns **de bucuroasă**.

Toată lumea o lăuda **de silitoare ce** era.

- **Adverbe** cu prepoziția **de**:

Mă doare gâtul **de tare** ce-am vorbit.

- **Verbe** la moduri nepersonale:

• **infinitiv cu prepoziția pentru**: **L-au sancționat pentru a nu-și fi respectat** angajamentul.

- **gerunziu: Pierzând** biletul, a plătit amendă.

Topica. În general, complementul circumstanțial de cauză nu are o topică fixă.

Punctuația. Se desparte prin virgulă de regent complementul circumstanțial de cauză antepus, fără a fi o regulă obligatorie. De asemenea, complementul circumstanțial de cauză reluat printr-un corelativ adverbial se desparte de regent:

De teamă, de asta nu a venit.

De asta nu a venit, de teamă.

EXERSAȚII!

1. Identificați complementele circumstanțial de cauză din textele următoare, analizați-le: a) Mai bine ar fi pentru blândețe să-l asculte și să-l iubească și cu dragoste să-l slujească, decât de frică și de groaza să i se plece. (*Grigore Ureche*) b) De groază și durere, de muncă și bătaie/ In jaf și umilintă/Am tot strigat, dar glasul se-neacă și se taie/ De-atâta suferință... (*Bogdan Petriceicu Hasdeu*) c) Codrul clocoti de zgomot și de arme, și de bucium (...) Urlă câmpul și de tropot și de strigăt de bătaie. (*Mihai Eminescu*) d) Zi și noapte răsună văile de doinele plutașilor.

(*Alexandru Vlahuță*)

2. Subliniați complementele circumstanțiale cauzale. Indicați elementele regente: a) Din pricina plămânilor săi șubrezi nu se putuse dedica unei cariere militare. (*Nicolae Breban*) b) De ce nu pot fi Zeus, stăpân pe slăvi? (*Vasile Voiculescu*) c) Lucrând săptămâna întregă, înțelegându-se cu Bator, ca și când în el s-ar fi mutat sufletul bărbatului, al lui Dinu, Fefelega nu știa cum trece vremea. (*Ion Agârbiceanu*)

3. Identificați complementele circumstanțiale studiate. Precizați părțile de vorbire prin care sunt exprimate:

a) Din pricina dogoarei, mlaștinile sunt uscate. (*Emil Gârleanu*)

b) De asta nu a venit, pentru că s-a supărat pe noi.

c) Nică era sfădit cu mine din pricina Smărăndiței popii, căreia, cu toată părerea mea de rău, i-am tras într-o zi o bleandă, pentru că nu-mi da pace să prind muște. (*Ion Creangă*)

4. Alcătuiți propoziții după imaginile date în care să aveți complemente circumstanțiale cauzale (Ccz) exprimate prin diverse părți de vorbire (substantiv în Ac, pronume în D, numeral în G, verb la gerunziu).

5. Stabiliți corespondența între complement și cuvântul determinat:

Mare	la piață
Intrând	cât un munte
Mergem	până la cer
Înalt	în casă
Culege	de muște
Se apără	cireșe

6. Analizați sintactic exemplele indicând părțile de propoziție studiate: a) Se scutură salcâmi de ploaie și de vânt. (*Mihai Eminescu*)

b) Adormind de armoni / Codrului bătut de gânduri,

Floi de tei de-asupra noastră

Or să cadă rânduri-rânduri... (*Mihai Eminescu*)

c) Numai iaca se trezește înaintea lui cu o babă gârbovă de bătrânețe.

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

SEMNE DE ORTOGRAFIE

Punctul (.) se folosește ca *semn ortografic* în:

- scrierea unor cuvinte compuse abreviate din inițiale unite: **(nu)** este regulă obligatorie, în limba actuală s-a renunțat la punct: SUA, UNESCO, UE;
- scrierea abrevierilor: **dec.** (decembrie); există și prescurtări care, prin tradiție, se scriu cu /./, chiar dacă ele conțin și consoana finală: **crt.; dl.; dr.; nr.** (curent, domnul, doctor, număr)
- scrierea cu cifre a datelor: 15.01.1850 – 15.06.1889; 07.10.1949; 21.11.2016 etc.

ATENȚIE !

✓ *Abrevierile uzuale* sunt necesare pentru a vă putea lua mai ușor notițe. Câteva mai importante sunt: **etc.** (*etcetera*); **ș.a.m.d.** („și așa mai departe”); **ș.a.** („și alții/altele.”); **sg.** (singular), **pl.** (plural), **m.** (masculin), **f.** (feminin), **n.** (neutru).

NU UITAȚI!

✓ Consultați lista de abrevieri existentă în lucrările cu caracter științific (mai ales pe acelea din dicționare!) pentru a înțelege cât mai corect explicațiile.

✓ Unele abrevieri pot fi identice, dar aparțin unor limbaje de specialitate diferite: **A** (*amper* – fizică/*atribut* – lingvistică), **m** (*masculin* – lingvistică/*metru* – matematică), **S** (*sud* – geografie/*subiect* – lingvistică) etc.

V. ATELIERUL CREATIV

Lucrați în grupuri!

❖ Realizați corespondența dintre complement și cuvântul determinat:

Subțiri	în sufragerie
Au fost înzestrate	ca bradul
Lungi	de relaxare
Vine	ca din topor
Are nevoie	de teamă
Antrenăm	alergând
N-a venit	ca ața
Înalt	ca șarpele
Ne invită	memoria

§ 40. Complementul circumstanțial de scop

I. TERMINOLOGIE

complementul circumstanțial de scop:
exprimarea
topica
punctuația

II. CE ȘTIM?

Complementul direct, indirect, circumstanțial de loc, circumstanțial de timp, circumstanțial de mod, circumstanțial de cauză.

- Citiți cu atenție textul:

Valorile spirituale ale neamului

Graiul, credința, frumoasele noastre tradiții, datinele străbune, portul național constituie zestrea noastră spirituală, comoara neprețuită a neamului, pe care noi le păstrăm și le îngrijim cu sfințenie, **pentru a le transmite** nevătămate viitoarelor generații. O expresie fidelă a sufletului poporului român o constituie costumele noastre naționale.

Costumul național, straiul de zile mari al românului, îl face pe purtător să se integreze în peisajul în care e dat să viețuiască.

Țesând sau cosând un costum național, fetele și femeile trec prin urechea acului sau prin suveică nu numai firele de bumbac ori de mătasă, ci și o rază de soare, strecurată parcă prin frunzele copacilor, **spre a-i da un colorit mai viu**. Costumul național femeiesc se compune din: cămașă de pânză, catrință, brâu, frânghie, poale, bondiță, basma; iar cel bărbătesc, de asemenea din cămașă de pânză, ȋtari sau berneveci, chingă, bondiță, cușmă sau pălărie. Referitor la încălțăminte, cizmele

înalte, opincile sau bocancii la bărbați și cizmele sau sandalele la femei.

Atât hainele naționale cele mai vechi, precum și cele mai moderne, fie, că sunt cusute, țesute, brodate etc., își păstrează frumusețea și originalitatea.

Să ne păstrăm portul nostru național ca pe o zestre sacră a neamului românesc, pentru ca să nu roșim în fața generațiilor care vin!

- ✓ Găsiți antonime pentru sensul din text al cuvintelor: **cusute, moderne, originalitate.**
- ✓ Analizați sintactic propozițiile din ultima frază (evidențiată) din textul de mai sus.
- ✓ Precizații ce raporturi sintactice se stabilesc între părțile de propoziție și care sunt mijloacele de realizare a raporturilor sintactice.
- ✓ Stabiliți valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvintelor evidențiate din textul de mai sus.

REAMINTIȚI-VĂ!

- ✓ Ce se numește complement circumstanțial de cauză?
- ✓ Prin ce părți de vorbire se exprimă?
- ✓ Care este topica, punctuația?

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Complementul circumstanțial de scop: exprimarea; topica; punctuația.

Complementul circumstanțial de scop (Ccs)

Complementul circumstanțial de scop arată scopul unei acțiuni.

Răspunde la întrebarea: cu ce scop?

AFLAȚI MAI MULT!

Complementul circumstanțial de scop (Ccs) se deosebește de complementul circumstanțial de cauză (Ccz) prin faptul că acțiunea (motivul), exprimată prin Ccs, este posterioară acțiunii verbului regent, în schimb a Ccz este anterioară acesteia.

De exemplu: **Din cauza ploii** (Ccz), *m-am întors acasă spre a-mi lua* (Ccs) *umbrela*, înseamnă: **întâi a început ploaia, cauza** care mi-a determinat acțiunea – *m-am întors* – și **apoi am luat umbrela** (acesta fiind scopul acțiunii).

Complementul circumstanțial de scop determină:

- **verbe și locuțiuni verbale la moduri personale sau nepersonale:** Se pregătire **pentru a traversa** râul înspumat. Și-au luat tâlpășița **pentru a nu fi surprinși**. Plecând (Cct) **la semănat**, cântau..
- **interjecții predicative:** *Hai la cules fragi.*

Complementul circumstanțial de cauză se exprimă prin:

- **substantive cu prepoziții:**
Mă voi duce și-n câmpie/ **După o floare** albăstrie/ Ori **vreun fluture** bălai... (Folclor)
- **substantiv, pronume, numeral în Ac. sau G. cu sau fara prepozitie:**
Gospodarul vine în pădure **după lemne**.
Am parcurs acest drum **pentru el**.
A plecat din țară **după cei doi**.
- **verbe la infinitiv**, mai rar la supin, însoțite de prepoziții:
Când punea mama laptele **la prins**, eu ... de pe a doua zi și începeam a linchi grosiorul de pe deasupra oalelor. (Ion Creangă)
- **locuțiune adv. de scop:** *de ce, pentru asta, pentru aceea*
Vine la noi **pentru asta**.
Mă duc **la reciclare**.
Am venit **pentru învățatură**.
Muncește în folosul comunității.
- **verb la infinitiv sau supin precedat de prepoziții:**
Învăta **pentru a se califica**.
- **construcții verbale de cele mai multe ori infinitivale:**
Lupul tuși spre **a-și drege glasul**.

EXERSAȚII!

1. Identificați complementele circumstanțiale de scop din textele următoare, analizați-le:

a) Acești comisari vor merge în județele respective, vor străbate orașele și satele adunând poporul, lămurindu-l, anunțând măsurile bune pe care le vom lua. (Camil Petrescu)

b) Socoteau că sunt puse pentru a serba, după obicei, ceremonia prin salve. (*Costahe Negruzzi*)

c) Se ducea cu tată-său, în munte la făcut ferestrea și lucra toată săptămâna ca un bărbat pentru nimica toată. (*Ion Creangă*)

2. Analizați sintactic exemplele indicând părțile de propoziție studiate:

a) Când deodată un erete¹

Cu poruncă de la centru

Polițai din naștere,

Peste baltă și boschete

Vine-n recunoaștere.

Contra vinovatului

Ca să-l aresteze pentru

Siguranța statului. (*George Topârceanu*)

b) Deodată o lumină fantastic izbucnește

Din zece nalți mestecăni cu fruntea-nflăcărâtă. (*Vasile Alecsandri*)

c) Bunicuța era o ființă mititică și blândă. (*Mihail Sadoveanu*)

d) Codrul răsună de vuietul undelor călătoare. (*Alexandru Vlahuță*)

3. Arătați care este funcția sintactică a substantivelor relaționate de regent cu ajutorul prepoziției *după*:

a) Alergatul după iluzii este sancționat de viață.

b) Cântă după ureche.

c) A plecat după cumpărături.

d) S-a ascuns după dulap.

e) Vom pleca după întoarcerea voastră.

4. Extrageți din exemplele date numai propozițiile ce conțin complementele circumstanțiale finale.

a) Fratele meu se odihnește, pentru a nu întârzia mâine la tren.

b) Și-a cumpărat un tren, pentru a nu-l îmbrăca niciodată.

c) Ne-am împrietenit cu gimnastica, pentru a nu îmbătrâni înainte de vreme.

d) Fetițele s-au împăcat, pentru a se sfădi mâine din nou.

e) Tata taie lemne pentru foc.

f) Elevul își face lecțiile pentru a doua zi.

g) M-au muștrat pentru purtare necuviincioasă.

h) Vă mulțumim frumos pentru ajutorul dezinteresat.

i) Noi învățăm nu pentru note.

j) Am fost trimis la cancelarie după catalog.

k) Instructoarea ne-a strigat după catalog.

1. **Eréte** – gen de păsări răpitoare de zi, asemănătoare cu ulii, cu corpul zvelt, ciocul scurt și foarte încovoiat și cu câte un disc de pene pe părțile laterale ale capului.

5. Analizați complementele circumstanțiale studiate. Indicați elementul regent:

a) „În vreme ce căpriorul se scutură și fuge năuc de spaimă și durere, pasărea cade moartă, cu ghearele strânse cu ochii deschiși...” (*Emil Gârleanu*)

b) „Și împăratul Verde, cetind cartea, sare de bucurie că i-a venit nepotul.” (*Ion Creangă*)

c) „Freamătă codrii de vuietul apelor. Vuieste vales de zgomotul morilor...” (*Alexandru Vlăhuță*)

d) Dacă ar vrea, spuse el ca pentru sine, de mult n-ar mai interesa-o lucrurile astea. (*Marin Preda*)

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIM CORECT

SEMNE DE ORTOGRAFIE

Virgula (,) neprecedată, dar urmată, obligatoriu, de blanc (pauză), este folosită mai ales ca semn de punctuație. Uneori este folosită cu aceeași valoare ca a cratimei:

- în interiorul unor locuțiuni adverbiale: *de bine, de rău*;
- în cazul interjecțiilor formate din cuvinte repetate: *cioc, cioc!*;
- în cazul interjecțiilor cu sens apropiat: *tranca, fleanca*;
- în cazul unor adverbe repetate în formă identică (*doar, doar*) sau asemănătoare (*încet, încetinel*).

V. ATELIERUL CREATIV

Lucrați în grupuri!

1. Alcătuiți o minicompunere despre tradițiile poporului român folosind complementele. Intitulați-o.

2. Arătați care sunt valorile morfologice și funcțiile sintactice ale cuvântului *la* în exemplele următoare și ce părți de propoziție introduce ca prepoziție:

- a) Cântatul la pian nu este o joacă.
- b) Nota „la” este a șasea în gama do major.
- c) „La” este o prepoziție simplă.
- d) A plecat la piață.
- e) Mă dusei la scăldat.
- f) La ce i-ai dat drumul?
- g) La ce să mai așteptăm?
- i) A venit la lume!

§ 41. Complementul circumstanțial condițional

I. TERMINOLOGIE

parte secundară de propoziție
complement circumstanțial condițional

II. CE ȘTIM?

Complementul direct, indirect, circumstanțial de loc, circumstanțial de timp, circumstanțial de mod, circumstanțial de cauză, circumstanțial condițional.

FOLOSITI-VĂ CUNOȘTINTELE!

- Citiți cu atenție textul:

Trebuia să fie tare, *altminteri* nu se mai puteau șterge suferințele de tot felul îndurate de Ovidiu în timpul exilului la Tomis. *Numai fiind geniu*, Ovidiu a izbutit să învingă încercările singurătății...

Gândurile îmi zburau încă pe atunci la Ovidiu și, poate *sub presiunea unei imaginații* prea neliniștite, natura asta viforoasă, multicoloră mi-a trezit, țin minte, fiori de teamă în suflet... (George Meniuc)

- ✓ Identificați complementele circumstanțiale.
- ✓ La ce întrebări răspund complementele evidențiate din text?

REAMINTIȚI-VĂ!

Atributul și complementul sunt părți secundare de propoziție.

Complementele pot fi: **necircumstanțiale și circumstanțiale**.

Complementele necircumstanțiale sunt: **directe și indirecte**.

Complementele circumstanțiale sunt: **de loc, de timp, de mod, cauzale, finale, condiționale, concesive și consecutive**.

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

- Ce este complementul circumstanțial condițional și exprimarea lui.

REȚINEȚI!

Complementul circumstanțial condițional este partea secundară de propoziție care exprimă o condiție de a cărei îndeplinire depinde realizarea acțiunii din propoziție.

Termen regent:

- **verb: *În locul lui***, l-aș fi pedepsit altfel.
În locul lui, eu aș fi procedat altfel.

Poate fi exprimat prin:

- **substantive în Ac.** care exprimă ideea de condiție (eventualitate, ipoteză, caz) precedate de prep.: **cu, în** sau de locuțiunea prep. **în caz de**.
Cu condiția aceasta, nu voi mai veni cu tema nescrisă.

În caz de urgență, sună Salvarea.

- **substantive și pronume în G.** precedate de locuțiuni prepoziționale: **în locul, în cazul**.

În locul mamei, nu l-aș fi iertat.

- **numerale cu valoare substantivală în G.** precedate de locuțiuni prepoziționale: **în locul, în cazul**.

În locul celui dintâi, eu aș fi înghețat de frică.

- **verbe la gerunziu** (cu valoare de sentință):

Muncind cu ambiție, vei reuși în viață.

- **adverbe: *astfel, altfel, altminteri, așa***.

Trebuie să-l grăbești. **Altfel** va întârzia.

Trebuie să-l ajuți. **Altfel** nu va reuși.

1. Stabiliți funcția sintactică a cuvintelor scrise diferit:

- Ei au plecat** cu toții în excursie, în cazul **acesta**, **voi discuta** din nou cu el.
- Se plimbau **în grădină**, **în caz de nevoie**, îți voi telefona. **În locul lui**, aș fi plecat imediat. **Învățând** permanent, vei reuși.
- Alunecând**, și-a rupt piciorul.
- Muncind** cu seriozitate, **astfel** vei reuși.

2. Construiți propoziții în care complementul circumstanțial condițional să fie exprimat prin substantive în caz. G. precedate de prepoziții și locuțiuni prepoziționale cunoscute.

3. Analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale condiționale din textele următoare:

a) Am venit, dar fii cuminte! Altfel plec cu jurământ..." (*Panait Cerna*)

b) „Credeți că fără voi, dacă o ploaie de sulf și de foc v-ar mistui cu cafenelele, cu cabaretele, cu Camera și cu Ministerele voastre cu tot, ca odinioară biblica Sodomă, credeți că toată viața acestei țări s-ar opri brusc paralizată.” (*Cezar Petrescu*)

c) „Eu ți-s drag și tu mi-ești dragă,

Astfel n-ar fi cu bănat

Tu să-ți strângi hainele tale

Și să fugi de la bărbat.” (*George Coșbuc*)

4. Precizați felul complementelor circumstanțiale din exemplele următoare:

a) Străduindu-te permanent, așa vei obține rezultate bune.

b) Alpinistii se pregătesc în vederea escaladării vârfului Goverla.

c) În caz de viscol, excursioniștii nu vor părăsi cabana pentru a nu se rătăci.

d) Revăzându-ți colegul, ai remarcat figura lui schimbată.

e) El a plecat la patinaj.

f) Manuela s-a dus la patinoar.

g) Nerezolvând problema, a luat o notă mică la lucrare.

h) Recitind romanul preferat, a făcut câteva adnotări¹.

6. Identificați complementele circumstanțiale condiționale. Aplicând metoda transformării, precum și punând întrebările complementului circumstanțial, motivați-vă decizia.

a) Asupriții și împilații – atât de mulți la număr – ar fi pierdut, pierzându-l, un mare sprijin și apărător. (*Costache Negruzzi*) b) Rămânând în afara luptei, comitem un act de trădare față de noi înșine, față de forțele cu care ne-a înzestrat natura. (*Din ziare*)

1. Adnotări- însemnări, note, explicații

c) Și cu toată stăruința lui moș Fotea și a lui bădița Vasile, Smărăndița a mâncat papara... (*Ion Creangă*) d) Neputând să te ajungă, crezi c-ar vrea să te admire? (*Mihai Eminescu*)

6. Formați propoziții cu complementele izolate și locuțiunile prepoziționale propuse.

- Odată cu venirea toamnei, ...
- Afară de rudele apropiate, ...
- La școlile profesional-tehnice, de rând cu ...
- În loc de mulțumire, ...
- Alături de succesele obținute, ...

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

Topica și punctuația.

• **Complementul circumstanțial condițional** precedă în general termenul regent și se desparte de acesta prin virgulă.

În locul tău, aș recunoaște greșeala.

• **Când stă după regentă**, nu se desparte prin virgulă.

Vei putea să înțelegi mecanismul *numai văzând și făcând*.

V. ATELIERUL CREATIV

Lucrați în grupuri!

✓ Analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale (de diferite tipuri!) exprimate prin gerunziu:

I. Pornindu-se la drum, șoferul mașinii și pasagerii s-au încins cu cureaua de siguranță.

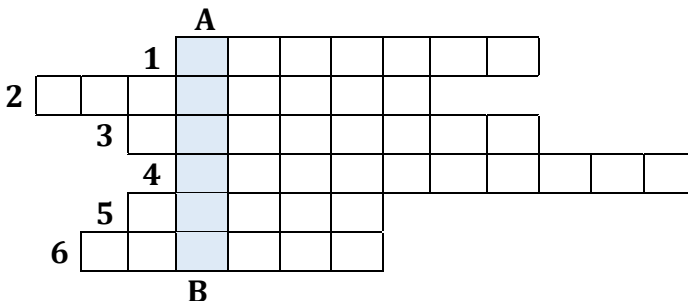
II. Alergând după minge pe șosea, un copil a fost accidentat.

III. Ajungând la trecerea de pietoni, fii atent la culorile semaforului.

IV. Respectând regulile de circulație, îți vei asigura viața.

REBUS

Completând corect rebusul, veți descoperi pe verticala AB nucleul propoziției. Deduceți definiția.

1. Sunetele la rostirea cărora aerul nu întâlnește nici un obstacol la ieșirea din aparatul fonator sunt ...
2. Sunt unități ale scrierii ...
3. Grupul de trei sunete format dintr-o vocală și două semivocale pronunțate într-o silabă se numește ...
4. Nu conține triftong cuvântul din șirul: *lăcrimioară, voioasă, băiețandru, leoaică, bălăioară, busuioacă*.
5. Litera este un semn grafic din alfabetul unei limbi care corespunde unui ...
6. O vocală sau un grup de sunete care conține o vocală și se rostește printr-un singur efort respirator se numește ...

§ 42. Complementul circumstanțial concesiv

I. TERMINOLOGIE

parte secundară de propoziție;
complement circumstanțial concesiv

II. CE ȘTIM?

Complementul este partea secundară de propoziție care determină un *verb*, indică obiectul ce suferă acțiunea sau diverse circumstanțe ale acesteia.

FOLOSITI-VĂ CUNOȘTINTELE!

❖ Citiți cu atenție frazele:

a) Nică era sfădit cu mine din pricina Smărăndiței popii, căreia, *cu toată părerea de rău*, i-am tras într-o zi o bleandă, pentru că nu mi da pace să prind muște. (*Ion Creangă*)

b) Hai, încăleacă pe mine și ține-te bine, că acum am să-mi arăt puterile chiar de aici de pe loc, *în ciuda spânului*, ca să-i punem venin la inimă. (*Ion Creangă*)

Cerințe:

- subliniați predicătele și specificați felul lor;

- delimitați propozițiile, arătați felul acestora;
- indicați complementele și felul acestora;
- analizați cuvintele evidențiate;
- explicați utilizarea virgulei după cuvântul „Hai”;
- explicați ortografia cuvintelor scrise cu cratimă.

REAMINȚIȚI-VĂ!

Complementele circumstanțiale sunt: *de loc, de timp, de mod, cauzale, finale, condiționale, concesive și consecutive.*

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

- ✓ Ce este complementul circumstanțial concesiv și exprimarea lui.

REȚINEȚI!

Complementul circumstanțial concesiv este partea secundară de propoziție care exprimă concesia sau faptul care ar fi putut să împiedice realizarea unei acțiuni.

Termen regent:

- **verbe și locuțiuni verbale:** *Cu tot viscolul* de afară, copiii au ieșit la săniuș.
- **interjecții predicative:** *În ciuda* supărării, iată un bilet la teatru.
- **adjectiv:** A ieșit înfrânt la întrecerile sportive, *în pofida sprijinului* acordat de elevii din clasele superioare.

AFLAȚI MAI MULT!

Complementul circumstanțial concesiv poate fi exprimat prin:

a) substantiv:

- în **Ac.** + loc. prep. **cu** + adj. nehot.: *cu tot (toată, toți, toate)*

Cu toată străduința, nu a obținut premiul la olimpiadă.

- în **G.** + prep. sau loc. prep.: *împotriva, în ciuda, în contra, în pofida.*

În pofida frigului de afară, el a acceptat plimbarea prin parc.

- în **D.** + **contrar:** **Contrar** prezicerilor vremii, pe cer a apărut soarele.

b) promune sau numerale cu valoare substantivală:

- în **Ac.** + **chiar fără:** **Chiar fără el**, noi tot ne simțeam bine.

- în **G.** + **în ciuda, în contra:** **În ciuda** alor săi, el tot a plecat la oraș.

c) adverbe și locuțiuni adverbiale (cu valoare concesivă): *încă, tot, totuși, cu toate acestea* (construcții eliptice presupunând corelative corespunzătoare) Făt-Frumos a trecut prin multe încercări, dar **cu toate acestea** și-a păstrat curajul.

d) verbe la moduri nepersonale:

- **infinitiv** + prep. **fără** + *chiar, nici*: *Chiar fără a sti* bine locurile, tot a găsit o ieșire din situație.

- **gerunziu** + / *-chiar, nici*: *Chiar văzând* rezultatele obținute, eu tot nu-l pot crede.

EXERSAȚI!

1. Completați propozițiile cu complemente circumstanțiale concesive potrivite:

- a) În ciuda..... , și-a reluat activitatea.
- b) Cu toată..... , a plecat la mare.
- c) Chiar fără, tot aș fi pregătit teme pentru acasă.
- d) Contrar, a obținut premiul I.

2. Alcătuiți propoziții în care complementul circumstanțial concesiv să determine: un verb, un adjectiv, o interjecție predicativă.

3. Identificați complementele circumstanțiale concesive. Încercați să stabiliți o anumită metodă de construire a lor, mijloacele de exprimare și punctuația.

a) Unii, deși răniți, se încleștau cu furie de gâtul ucigașilor și, nesocotind rănilor, ce primeau, îi strângeau, până îi înădușeau. b) – Ba am uitat, c-am mai citit pre „Arghir și Pustnicul”, și vezi că, cu toate aste, îmi merge bine. c) Văzurăm pe „Petru Rareș” și „Norma”. Dar aice, cu toată indulgența auditoriului, trupa de amatori făcu un mare fiasco. d) Un om însurat are drepturi în societate, la care un neînsurat, oricât de cinstit, nu poate nicidecum pretinde. e) Acum trupa, cam șchioapă, cam nemernică, era plină de dorința de a se produce și plină ie speranță în viitorul ei. f) A face rău, chiar nevrând, la acei pre care îi iubim este durerea cea mai mare, ce poate cineva simți. (*Costache Negruzzi*)

4. Identificați complementele circumstanțiale concesive și izolați-le.

a) Chiar sub amenințarea de a fi numerați între ignoranți și ruginiți nu vom zice „apt, activ, respect, carapter” etc. în loc de „act, activ, respect, caracter”. (*Costache Negruzzi*) b) Ștefan Vodă era silit să ia toate precauțiunile putincioase, căci deși fiu de domn, și de cel mai ilustru domn, deși brav și inteligent totuși junele avea dreptul de a se urca pe tronul Moldovei. (*B.P.Hașdeu*) c) Cer senin, albastru, soarele răzbătea fierbinte prin ferestrele școlii, așa încât clasa a patra cu toată hotărârea ei de a fi prima picura dulce. (*Ion Druță*) d) Chiar așa șchioapă cu obraji subțiați de plânset Nuța rămânea mult mai frumoasă decât fiica preotului din Nuieluși. (*Ion Druță*)

5. Identificați și analizați complementele circumstanțiale concesive din enunțurile: a) „Eram deci trist, cu toată truda de a surâde.” (*Camil Petrescu*) b) „Și, cu tot regimul nostru protecțional, nici o fabrică de

mănuși în tot ținutul !...” (Ion Luca Caragiale) c) „Cu toate astea, niciodată n-am simțit sub coastele din stânga (după cât văd la alții) rozătură a viermelui invidiei.” (Ion Luca Caragiale)

6. Construiți propoziții în care să aveți complementele circumstanțiale concesive exprimate prin substantive în Ac., G. și D. precedate de prepoziții și locuțiuni prepoziționale specifice.

7. Alcătuiți propoziții care să conțină complementele circumstanțiale concesive exprimate prin: verbe la infinitiv sau gerunziu.

8. Formulați două propoziții cu complementele precedate de prepoziția *împotriva*.

9. Alcătuiți câte o propoziție în care verbul la infinitiv să aibă funcția de: *complement circumstanțial de mod, de timp, de scop și concesiv, iar verbul la gerunziu să fie: complement circumstanțial de mod, de timp, de cauză, condițional și concesiv.*

Nu uitați!

Fără muncă nu mănânci pâine. (proverb)

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRITEM CORECT

Alcătuiți propoziții paralele, în care structurile cu toată *dragostea (stima), cu toate acestea, bolnav fiind, în ciudă (a) prietenului, chiar supărat, înarmat până-n dinți, pornit pe sfadă* să îndeplinească funcția complementelor circumstanțiale concesive și a altor părți de propoziții.

V. ATELIERUL CREATIV

Prezentați într-o compunere de zece rânduri un loc unde ați dori să vă petreceți vacanța mare, folosind cât mai multe complementele circum.

§ 43. Complementul circumstanțial consecutiv

I. TERMINOLOGIE

parte secundară de propoziție;
complement circumstanțial consecutive

II. CE ȘTIM?

Complementul direct, indirect, circumstanțial de loc, circumstanțial de timp, circumstanțial de mod, circumstanțial de cauză, circumstanțial de scop, circumstanțial concesiv.

FOLOSITI-VĂ CUNOȘTINTELE!

✓ Analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale din exemplele următoare:

- „Era frumoasă de nespus.în portu-i de la țară.” (*George Coșbuc*)
- „Ei! această hotărâre a lui Constantin era Bună pentru Veronica; de minune îi venea.” (*George Coșbuc*)
- „Era totuși prea lipsită de orice atitudine pentru a fi sinceră.” (*H. Papadat-Bengescu*)

REAMINTIȚI-VĂ!

Complementele circumstanțiale sunt: **de loc, de timp, de mod, cauzale, finale, condiționale, concesive și consecutive.**

III. CE VREM SĂ ȘTIM?

Ce este complementul circumstanțial consecutiv și exprimarea lui.

REȚINEȚI!

Complementul circumstanțial consecutiv este partea secundară de propoziție care exprimă consecința unei acțiuni sau a unei însușiri.

Termen regent:

- a) **verbe sau locuțiuni verbale:** Cântă *de minune*. Bea *de speriat*.
- b) **adjective:** Părea bolnav *de moarte*.
- c) **adverbe:** Exersase destul *pentru a deveni* campion.

AFLAȚI MAI MULT!

Complementul circumstanțial consecutiv poate fi exprimat prin:

- a) **substantive** (de obicei abstracte) în Ac. cu prep. (*de, până la, spre*): A muncit *până la epuizare*.
- b) **verbe la moduri nepersonale:**
 - **infinitiv cu prep.:** pentru, spre, până la: Problema era prea gravă *pentru a o lăsa* nerezolvată.
 - **gerunziu:** S-au înțeles de la început *ajungând¹* să devină prieteni².
 - **supin:** Ileana Cosânzeana este atât de frumoasă *de nespus*.
- c) **locuțiuni adverbiale:** *A scris de mai mare dragul*.

EXERSAȚI!

1. Completați propozițiile cu complemente circumstanțiale consecutive potrivite:

- a) *Mânca* până la.....
- b) Planul său mergea *de*.....
- c) Bunica era atât de emoționată *până la*.....
- d) Constructorul era destul de priceput *pentru*.....
- e) Era bogat *de*.....

✓ *Precizați prin ce părți de vorbire sunt exprimate complementele circumstanțiale consecutive din exemplele de mai sus.*

2. Alcătuiți propoziții în care complementele circumstanțiale consecutive să determine: *un verb, un adjectiv și un adverb*.

3. Alcătuiți propoziții despre satul natal conținând complemente circumstanțiale consecutive exprimate prin substantive în Ac. precedate de prepozițiile: *de, spre, până la*.

4. Formulați propoziții conținând complemente circumstanțiale

consecutive exprimate prin verbe la infinitiv (precedate de prepoziții), la gerunziu și la supin.

5. Identificați complementele izolate, subliniați locuțiunile prepoziționale ce le însoțesc.

a) Drept căpătâi puneam o piatră, și-n loc de așternut – pelinul. (*George Meniuc*) b) Îndată ce sosise, Lăpușneanul porunci să împle cu lemne toate cetățile Moldovei, afară de Hotin, și le arse. (*Costache Negruzzi*) c) Tovarășul meu, pe lângă aceste dispoziții de știință mai posedă și aplicări artistice. (*Vasile Alecsandri*) d) Afară de faptul că știa pe când au să vină cele două sărbători, Onache mai avea un mare dar ceresc... (*Ion Druță*) e) Cu vremea a venit și toamna, iar, odată cu toamna, în câmpia Sorociei vin mirii și miresele, vine vremea nunților și a petrecerilor. Odată cu toamnele, în câmpia Sorociei vine vremea număratului bobocilor, vremea cugetului și frământărilor. (*Ion Druță*)

6. Identificați complementele circumstanțiale izolate. Indicați conform căror reguli le-ați izolat. Determinați tipurile acestor complemente.

a) Tac mergând și cântând, iată că ieșirăm din codru. (*Vasile Alecsandri*) b) Mama se întoarce de la câmp ostenită, stă cu dânșii la sfat, fără a descurca ciripeala lor. (*Ion Druță*) c) Tăcut, cu fruntea grea, îndurerată, Nichifor a dezlegat cuțitul de la cingătoare, a jupit calul, apoi, făcând o groapă, ... a îngropat vita. (*Ion Druță*) d) Când luna se strecoară printre nouri, prin pustii, tu cu lumea ta de gânduri după ea să te ații? (*Mihai Eminescu*) e) Nici de data asta n-am

vrut să cobor din principiu de acum, și pădurarul iarăși a tras... (*Dumirtu Matcovschi*) f) Pâraiele înflorate curg iute, șopotind, și mugurii pe creangă se văd îmbobocind. (*Vasile Alecsandri*) j) Pe un deal, în depărtare, un foc tainic strălucște. (*Vasile Alecsandri*) h) Ajungând acolo toamna târziu, m-am așezat în gazdă la Pavel Cibotarul. (*Ion Creangă*)

7. Copiați exemplele, punând semnele de punctuație cerute.

- a) Cărăbuș pășea ostenit cu mâinile sucite la spate. (*Ion Druță*)
b) Începe furtuna. Nebună și sălbatică joacă în câmp rupând pământurile fărâându-le bulgăre cu bulgăre. (*Ion Druță*) c) Afară înaintea berăriei necheza și tropotea o herghelie de cai. (*B. P. Hasdeu*). d) Pentru a nu răzleți feciorii de pe lângă dânsa mai dură două case alăturate. (*Ion Creangă*) f) Cezarul trece palid în gânduri adâncit. (*Mihai Eminescu*) g) În grădini în câmpi pe dealuri prin poiene și prin vii vezi movili buruienoase scoțând fumuri cenușii. (*Vasile Alecsandri*) h) Apropiindu-se de Alecsandru Vodă se închină până la pământ fără a-i săruta poala după obicei. (*Costache Negruzzi*)

IV. SĂ VORBIM ȘI SĂ SCRIM CORECT

✓ Redactați textul prin corectarea greșelilor de plasare a părților de propoziție.

1. Reforma școlii prevede o legătură mai strânsă a activității de producție cu instruirea elevilor. 2. Au început a manifesta față de tehnica nouă o grijă sporită țăranii. 3. Se face cu întârziere căratul gunoiului la ferma condusă de consăteanul nostru.

4. Pe valea cu Prutul, singură-ncet, / Trăiește mama unui liric poet. / Adevărat, și ea mi-i mamă: /Și marea-n față care-o am / Se zbuțumă adânc în mine / Săratul sângelui ei ram. / Copil, de ochii mamei / Eu fruntea îmi lipeam.

6. Printre genele femeii răsărea pe cer și luna.
7. Luminos învălmășite, curg pe ramuri albe flori. (*Grigore Vieru*)

Nu uitați!

Cine nu și-a scris istoria cu sângele, acela sau n-a avut-o nicicând, sau crede că poate trăi pe contul istoriei altora. Grigore Vieru

V. ATELIERUL CREATIV

Lucrați în grupuri!

- I. Alcătuiți două propoziții cu complemente necircumstanțiale (directe și indirecte).
 - II. Alcătuiți trei propoziții cu complemente circumstanțiale de timp, de loc și de mod.
 - III. Alcătuiți două propoziții cu complemente circumstanțiale cauzale și finale (de scop).
 - IV. Alcătuiți două propoziții cu complemente circumstanțiale concesive și consecutive.
- ✓ Scrieți o minicompunere *despre dansul popular românesc*.

- ✓ Efectuați analiza morfo-sintactică a două substan-tive, două ad-jective și trei verbe.

Teste de evaluare a cunoștințelor

Se dă textul:

„N-am iscodit niciodată viața, n-am pândit-o vânătoarește, n-am contabilizat-o, nici nu i-am dat caracterul de experiență provocată. (...) Am trăit normal, dezinteresat, spontan, uneori cam leneș, (...) sperând că esențele ei rămân în mine și că poate într-o zi, în ceasul transparențelor dinspre trecut, o voi regăsi prelinsă în amintire ca pe acele picături de rășină a căror aromă condensată exprimă și vechimea pădurilor de brad și roua solemnă a parfumurilor lor.

(Ionel Teodoreanu)

1. Primul complement circumstanțial de timp din fragmentul dat este exprimat printr-un adverb format prin:

- a) derivare;
 - b) compunere;
 - c) conversiune
2. Substantivul **zi** este:
- a) Ccl;
 - b) Cct;
 - c) Ccm.
3. Structura *dinspre trecut* este:
- a) At. subst.;
 - b) Cct;
 - c) Ccl.
4. Propoziția *Am trăit normal, dezinteresat, spontan, uneori cam leneș* cuprinde:
- a) trei complemente circumstanțiale ;
 - b) patru complemente circumstanțiale;
 - c) cinci complemente circumstanțiale
5. Sintagma *ca pe picături* este:
- a) Ccl, subst. în cazul Ac;
 - b) Ccm, subst. în cazul D;
 - c) Ccm, subst. În cazul Ac.
6. Complementele circumstanțiale se pot exprima atât prin părți de vorbire flexibile, cât și neflexibile.
- a) da; b) nu.
7. Complementul circumstanțial condițional poate avea ca termen regent un substantiv.
- a) da; b) nu.
8. Complementul este însoțit în mod obligatoriu de prepoziție.
- a) da;b) nu.
9. Regentul unui complement nu este niciodată o interjecție.
- a) da; b) nu.
10. Complementul direct din enunțul *Elevul va învăța ceva* este exprimat prin:
- a) pronume demonstrativ;
 - b) pronume nehotărât;
 - c) pronume negativ
11. În fraza: „*Păsări ca niște îngeri de apă Marea pe țărături aduce* ” există numai un complement circumstanțial.
- a) da; b) nu.
12. Cuvântul „*păsări*” în frază este:
- a) subiect; b) complement direct; c) complement circumstanțial.

Sistematizarea și generalizarea cunoștințelor

1. Citiți cuvintele din colonițele de mai jos și deduceți regulile de ortografiere.

Africa de Sud	inginer-șef	contraatac
America Latină	femeie-cosmonaut	binefacere
Coasta de Fildeș	mașină-unealtă	dreptunghi
Codrii Cosminului	vagon-cisternă	pomicultură
Ștefan cel Mare și Sfânt	copil-minune	agrotehnică
Vlad Țepeș	sud-vest	telebusolă
Ioan-Vodă cel Cumplit	iarba-fiarelor	televizor
Baia Mare	vierme-de-mătase	autocamion
Valea Albă	proces-verbal	preafrumoasă
Marea Neagră	roșu-portocaliu	atotcuprinzător
Podul Înalt	drum-de-fier	fotografie
Anul Nou	zgârie-brânză	hipertensiune

2. Indicați tipul legăturii dintre cuvinte.

a) Scări bătute-n pietre scumpe repede voinicul suie. (*Mihai Eminescu*) b) Cuvântul tipărit și cel rostit influențează în mod direct asupra cultivării limbii scrise și orale. (*Nicolai Corlăteanu*). c) Ursula se juca și râdea din spumele sclipinde ale mării învolburate și de râsul ei se trezea până și calcanul de pe fundul cu mîl. (*George Meniuc*)

3. Cu ajutorul diverselor verbe ale vorbirii (*a zice, a spune, a adăuga, a observa, a ofensa, a răspunde, a conchide* ș. a.) completați textul-dialog cu cuvintele autorului.

— Măi Dic, măi! M-ai întrebat ceva și am uitat.

— N-am văzut-o, măi păcătosule. Pentru asta făcea să mă trezești din somn?

— O caut de câteva zile.

— Bun mire ce și-a pierdut logodnica.

— Zbrog zice că o fi prins-o niște pescari în mrejele lor.

— Zbrog te invidiază, că ai o mireasă tânără și te zădără. Ursula e atât de șireată, că mai curând pescarii vor nimeri în mrejele ei.

— Și totuși, bătrâne Narduș, vreau să aflu unde-i.

— Multe se întâmplă în lumea asta, pe care nu le știm.

— Mi-e teamă să nu se adeverească presupunerile lui Zbrog. Aș muri de jale și dor.

— Măi flăcăule, nu mai fi și tu ca o actinie, ce se zbânțuie mereu. Dacă Ursula a fost prinsă de pescari, acum trăiește într-un bazin smălțuit și are de toate câte îi pofteste inima.

— Nu înțeleg despre ce bazin aduci vorba.

— Oamenii prind delfini și îi bagă în bazinuri cu apă.

— De ce? Oare marea n-are apă?

— Li deprind să vețuiască în apa încălzită de calorifer. Îi învață să facă tot felul de scamatorii în circuri. Dar mai cu seamă le studiază limba.

— Limba ce-o vorbesc delfinii?

— Da.

— Ce le trebuie?

— Oamenii fac multe lucruri pe care ei înșiși nu știu, la ce le trebuie. Înainte limba delfinilor nu era studiată.

— În babilonul lingvistic de pe pământ doar limba delfinilor lipsește.

— Ciudat.

— Ce-ți pare ciudat, măi Dic? Învățații au descoperit că între creierul delfinilor și creierul omului nu-i o mare deosebire. Ba chiar al nostru, adică al delfinilor, are mai multe circumvoluțiuni. Descoperirea asta a fost ca un trăsnet din senin. (*George Meniuc*)

4. Caracterizați propozițiile după înțeles, scopul comunicării aspect și structură. Explicați ortografia cuvintelor evidențiate.

a) Însă iedul cel mare se dă după ușă și – să tragă, să nu tragă? (*Ion Creangă*) b) Astfel de noapte bogată – cine pe ea n-ar da viața lui toată? (*Mihai Eminescu*) c) Se auziră zicându-se de unii și alții: ba că fata ar fi cocoșată, ba că ar fi șchioapă, ba că ar avea un semn de măslină ori de

altă poamnă... (Folclor) d) Bine m-ai învățat, om bun! (Ion Creangă)
e) Bună întâlnire, om bun! (Ion Creangă) f) Ah! E-atât de albă noaptea,
Parc-ar fi căzut zăpadă. (Mihai Eminescu) Eu pe dorul **vinde-l-aș**, /Pe
badea **cumpăra-l-aș**. (Vasile Alecsandri)

5. Folosind mijloacele de redare a sensului interogativ, alcătuiți propoziții interogative: a) în care sensul interogativ se va obține cu ajutorul intonației;

a) accentuării în mod expres a unui cuvânt;

b) inversării ordinii cuvintelor;

c) utilizării diverselor mijloace gramaticale: nu cumva, parcă, oare, au, cine, ce, care, unde, când, din ce cauză ș.a.

6. Subliniați toate predicatele. Efectuați analiza sintactico-morfologică a primului și ultimului predicat din text.

Nu-i oare vreo părere, vreun joc al fanteziei
Teribila icoană?

Tu n-ai fost mort, jupâne? Sub masca letargiei¹

Scăpat-ai viu din goană?

A țării bucurie la patul morții tale

Să fie o greșeală?

Venit-ai iar în lume să-nfrunți cumplita jale

Cu fața triumfală? (Bogdan Petriceicu Hasdeu)

7. Extrageți din literatura artistică, publicistică și științifică 8-10 exemple cu dialog.

8. Transcrieți. Subliniați părțile principale de propoziție. Stabiliți tipul lor. a) Și ninge. Pe străzi copii și poeți aleargă acasă. (G. Vieru)

Letargie¹ – stare patologică caracterizată printr-un somn adânc, de lungă durată, însoțit de diminuarea funcțiilor vitale.

b) Nici mi-i foame, nici mi-i sete, dar mi-i dor de codrul verde. (*Folclor*) c) Amurgește, da el nu-i și pace. (*Ion Druță*) d) Garduri împletite, garduri de piatră, tufe de cătină, ferestre mari, ferestre mici, uși închise, uși deschise. Câini cumiți, câini răi, gospodine harnice, gospodari mai lăsători... (*Ion Druță*) e) Ploaie!

Ningă! Iubirea rămâne pentru noi, pentru azi, pentru mâine... (*I. Druță*)

9. Selectați toate atributele din versurile de mai jos. Stabiliți tipul lor.

a) Metalica, vibrânda a clopotelor jale / Vuiește în cadență și sună întristat. (*Mihai Eminescu*)

b) Scârțâie toamna din crengi ostenite

Pe garduri bătrâne, pe streșini de lemn,

Și frunzele cad ca un sinistru semn

În liniștea grădinii adormite. (*George Bacovia*)

c) În poiana tănuită, unde zbor luciri de lună,

Floarea oaspeților luncii cu grăbirese adună. (*Vasile Alecsandri*)

10. Analizați toate complementele din textele de mai jos.

a) Sfărmați tot ce ațâță inima lor bolnavă,

Sfărmați palate, temple, ce crimele ascund,

Zvârliți statui de tirani în foc, să curgă lavă,

Să spele de pe pietre până și urma sclavă

Celor ce le urmează pân-la al lumii fund! (*Mihai Eminescu*)

b) Să-ți fie calea vieții lungă,

Să treci ușor prin clipe grele,

Iar bunătatea să-ți ajungă

Și pentru-acei mâncați de rele. (*Liviu Damian*)

c) Ridică valul negru ce-acoperă-a ta față,

Venețio cernită, Venețio măreață! (*Vasile Alecsandri*)

Știați că...

Veneția este orașul situat pe cele mai multe insule? El e numit „**orașul de pe ape**”.

Veneția este principalul oraș al regiunii Veneto și al Italiei nord-orientale. Veneția este capitala pro-

vinciei cu același nume și număra 264.534 locuitori. Întregul oraș au fost declarat în 1979 patrimoniu al umanității de către UNESCO.

d) Boieri dumneavoastră! Să trăim de acum în pace, iubindu-ne ca niște frați (*Costache Negruzzi*)

e) Dragii mei copilași! Voi încuieți ușa după mine, căutați unul de altul și să nu cumva să deschideți. (*I. Creangă*)

11. Improvizați un text-dialog tematic între două persoane (**eventual – învățător și elev**), în care să folosiți mai multe propoziții enunțiative, interogative și exclamative.

12. Alcătuiți o compunere în baza imaginilor propuse, folosiți părți de propoziție studiate. Analizați două atribute și complemente.

Lucrările în grădină și în livadă sunt baza recoltei. Recoltarea cu grijă a fructelor, amenajarea și fertilizarea terenului sunt doar o parte dintre muncile agricole care se desfășoară în grădină înainte de venirea sezonului rece, pentru a ne asigura o cultură bogată în sezoanele următoare...

Comunicarea orală și comunicarea scrisă

Motto: „Scrie ca să nu pierzi florile gândului tău,
pe care, altfel, le ia vântul”

Nicolaie Iorga

Normele de conversație:

E important să știți că într-o comunicare trebuie:

- să fii amabil, respectuos;
- să asculți cu atenție interlocutorul fără a-l întrerupe;
- să-l stimulezi să-și exprime părerile;
- să-l asculți cu atenție;
- să știi a-ți exprima dezacordul cu poziția interlocutorului, fără să-l jignești;
- să nu vorbești neîntrebat;
- să nu întrebuițezi cuvinte brutale;
- să vorbești și despre ceea ce este interesant și pentru interlocutor.

Exprimarea dialogată și cea monologată conform situației de comunicare propusă

❖ Citiți cu atenție exemplele:

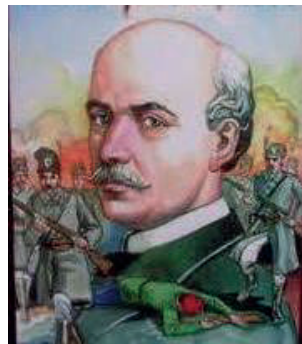
b) „Bine-ar fi s-o pot scoate la capăt, măcar așa, cu mama și cu mătușa Măriuca, gândeam eu, bătându-mi-se inima ca într-un iepure...”

(Ion Creangă)

b) „ – Bine, am să scriu, Vitorie. Știu eu ce să spun.

– Atât am vrut; pe urmă facă ei ce-or ști, că eu n-aștept de la dânșii sprijin...” (Mihail Sadoveanu) c) „Mai lungă-mi pare calea acum la-ntors acasă, / Aș vrea să zbor și rana din pulpă nu mă lasă...” (Vasile Alecsandri) d) „Să iasă, să nu iasă! Mai bine să se astâmpere. Ușor de zis; dar cașcavalul?” (Emil Gârleanu)

- ✓ Care este forma de comunicare în exemplele de mai sus: dialog sau monolog?
- ✓ Găsiți în texte cuvintele ortografiate greșit. Precizați forma literară.

Comunicarea orală se realizează prin două modalități:

- *dialog*
- *Monolog*

REȚINEȚI!

Dialogul este o formă de comunicare, un mod de expunere care constă în convorbirea dintre două sau mai multe personaje.

Caracteristicile dialogului

- personajele se prezintă singure prin ceea ce spun și modul lor de a vorbi;
- dialogul dinamizează narațiunea, o face mai vie și mai sugestivă;
- dialogul marchează diverse valori expresive: sentimente, atitudini, întreruperi, ezitări ale personajelor;
- dialogul este și o sursă a comicului prin contrastul dintre ceea ce declară și ceea ce gândește personajul în realitate;
- dialogul este mijloc de caracterizare indirectă a personajelor;
- dialogul stă la baza operelor dramatice, dar poate fi întâlnit și în operele epice, mai ales în schițe, și chiar în operele lirice, în anumitele poezii lirice dialogate.

Organizarea dialogului

- ❖ Cum cerem o informație?

▶ FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINTELE!

Lucrați în perechi!

1. Imaginați-vă că sunteți pe stradă într-un oraș necunoscut. Formulați diferite întrebări cu ajutorul formulelor:

— Spuneți-mi, vă rog...

- *Fiți amabil, arătați-mi...*
- *Vă rog, am nevoie de...*
- *Vă rog să mă ajutați...*
- *Nu vă supărați, unde se află...*
- *Vă rog, unde aș putea găsi...*

❖ **Cum oferim o informație?**

FOLOSIȚI-VĂ IMAGINAȚIA!

1. Continuați dialogul început mai jos:
 - Ce surpriză minunată. Nici n-am visat să vă întâlnesc aici...
2. Împărțiți-vă în două grupe. Una din grupe să pună întrebări, iar cealaltă grupă să ofere informații referitoare la:

- un film;	- o carte citită;
- o pasăre;	- un erou preferat;
- orașul sau satul natal;	- o competiție sportivă.

NU UITAȚI!

O bună comunicare între oameni presupune ca timpul dialogului să fie împărțit frățește, dând voie interlocutorului să și vorbească, nu silit doar să asculte. Numai așa se poate împărtăși fiecare, din gândurile, experiența și simțămintele celuilalt.

❖ **Cum convingem pe cineva?**

Completați dialogul de mai jos în așa mod, încât profesorul să-l convingă pe elev despre importanța lecturii:

- Ai citit cartea ...

SĂ DESCOPERIM!

- ❖ **Pentru a putea convinge pe cineva de utilitatea unui obiect trebuie:**
 - ✓ să evidențiați calitățile vizibile;
 - ✓ să atrageți atenția asupra unor calități mai puțin evidente;
 - ✓ să insistați asupra utilității lor imediate și de viitor;
 - ✓ să arătați cât de util v-a fost vouă acest obiect.

REȚINEȚI!

Dialogul este o formă de comunicare, un mod de expunere care constă în convorbirea dintre două sau mai multe personaje.

Structura de bază a dialogului e perechea de replici în care o replică aparține unui **emițător**, iar replica următoare aparține celui care fusese **receptor**.

FOLOSITI-VĂ CUNOȘTINTELE!

- Citiți pe roluri și cu intonația corespunzătoare textul de mai jos.

Un argat îmi ia calul în primire să-i dea grăunțe la grajd. Intru în cârciumă. Mi-e foame și frig, m-a răzbit umezeala.

— Unde-i cocoana? Întreb pe băiatul de la tarabă.

— La cuptor.

— Trebuie să-i fie mai cald acolo, zic eu și trec, printr-o săliță, din cârciumă în bucătărie... Foarte curat în bucătărie... și abur, nu ca în cârciumă, de cojoace, de cizme și de opinci jilave – abur de pâine caldă. Mânjoloaia priveghea cuptorul...

— Bine v-am găsit, cocoană Marghioalo.

— Bine-ati venit, cocoane Fănică.

— Mai s-o fi găsind ceva de mâncare?

Pentru oameni de omenie ca dumneata, și la miezul nopții. Și repede coana Marghioala, dă poruncă unei cotoroaște să puie pe masă-n odaie, și pe urmă s-apropie de cotlon la vatră, și zice:

— Uite, alege-ți. (*Ion Luca Caragiale*)

✓ *Ce semne grafice ajută la citirea corectă a textului?*

✓ *Care este rolul liniei de dialog?*

✓ *Cum îți explici utilizarea frecventă a punctelor de suspensie în varianta scrisă a dialogului?*

✓ *Ce modalități de expunere identificați în text?*

❖ **Semnele de punctuație la dialog:**

- În dialog vorbirea fiecărei persoane se scrie din rând nou.

- Înaintea fiecărei replici se pune linia de dialog, fără a mai folosi ghilimelele.

- La cuvintele autorului ce însoțesc replicile se folosesc aceleași semne de punctuație ca și în cazurile similare la vorbirea directă.

EXERSAȚI!

1. Puneți în locul punctelor de suspensie semnele de punctuație corespunzătoare:

... Dar noi n-am declaratără ... strigă mamița.

... Ce e vinovat băiatul dacă i-a zburat pălăria ... zice mam' mare.

... De ce-a scos capul pe fereastră ... eu i-am spus să nu scoată capul pe fereastră ... zice cu pică urâtul.

... Nu-i treaba dumitale... ce te-amesteci d-ta ... zice tanti Mița urâtului

... Uite ce e, cucoană, zice conductorul, trebuie să plățiți un bilet ...

... Să mai plătim ... n-am plătitără o dată ...

... Și pe dasupra un leu și 25 de bani ...

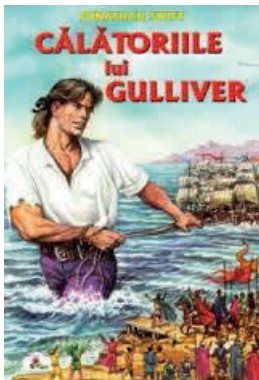
... Și pe dasupra ...

... Vezi, daca nu te-astâmperi... zice mamița, și-l zguduie pe Goe de mână...

... Ce faci soro ... ești nebună ... nu știi ce simțitor e ... zice mam'mare...

Ion Luca Caragiale)

2. Scrieți un dialog de 10-12 replici, purtat cu un erou din cartea citită din literatura universală.

3. Scrieți un dialog de 10-12 replici, purtat de Prostilă cu frații săi, continuând fragmentul de mai jos.

„Au fost odata doi feciori de împărat, care au pornit să-și încerce norocul prin lume, și feciorii ăștia au ajuns să ducă o viață atât de ticăloasă și deșartă, că n-au mai avut îndrăzneala să calce pragul casei părintești. Și cum trecuse vreme, nu glumă, și nu venise nici o veste de la ei, fratele lor mai mic, pe care-l porecliseră Prostilă, plecă în căutarea lor. Dar când dădu în sfârșit de frații săi, aceștia începură să-și bată joc de dânsul ... (*Frații Grimm*)

4. Scrieți un dialog de 10-12 replici, pe care l-ați purta cu un coleg despre petrecerea timpului liber.

5. Puneți în locul căsuțelor semnele de punctuație corespunzătoare.

□ Ei, oameni buni □ cred că acuma ați priceput □

□ Priceput □ cucoane □ cât se poate de bine □ răspunseră mai toți □ Dumnezeu să vă ajute la cele bune □

□ Ba eu tot nu □ cucoane □ răspunse moșul Ion Roată.

□ Dumnezeu să mă ierte, moș Ioane □ dar dumneta □ cum văd □ ești cam greu de cap □ ia haidem în grădină □ să vă fac a înțelege și mai bine □

(Ion Creangă)

6. Selectați din literatura artistică un dialog. Înscrieți-l în caiete.

7. Citiți cu atenție textul pe roluri:

Cât costă o minune?

O fetiță și-a luat pușculița și a golit conținutul ei.

A numărat de trei ori mărunțișul, ca să nu facă vreo greșeală. Era un dolar și 11 cenți. A luat banii și a plecat la farmacia din apropiere.

În acea clipă farmacistul vorbea cu un bărbat bine îmbrăcat și nu a luat aminte la copilă. Fetița a făcut puțin zgomot cu picioarele, dar nimic.

Atunci a luat o monedă și a început s-o lovească de masă.

— Ce vrei?, a întrebat-o oarecum enervat farmacistul.

Nu vezi că vorbesc cu fratele meu, pe care nu l-am văzut de mulți ani?

Atunci fetița i-a spus:

— Vreau să-ți vorbesc despre fratele meu, care este foarte bolnav și pentru care vreau să cumpăr o minune.

— Iartă-mă, dar noi nu vindem

minuni, i-a răspuns farmacistul.

— Știți, a spus fetița, fratele meu are ceva în cap care se mărește și tata mi-a spus că numai o minune ne va ajuta.

— Deci, cât costă o minune, ca s-o cumpăr? Am bani...

Fratele farmacistului, care a urmărit cu interes discuția, a întrebat-o pe fetiță de ce fel de minune are trebuință fratele ei.

— Nu știu, i-a răspuns fetița cu ochii înlăcrimați. Ceea ce știu este că are nevoie de operație, iar tata nu are bani.

De aceea vreau să plătesc eu, cu banii mei.

La întrebarea câți bani are, fetița a răspuns:

— Un dolar și 11 cenți. Iar dacă vor trebui și alții, îi voi găsi.

— Ce coincidență, a zâmbit domnul bine îmbrăcat. Este contravaloarea exactă a unei minuni pentru fratele cel mic. Un dolar și 11 cenți.

A luat banii, apoi a luat-o pe fetiță de mână și i-a spus:

— Să mergem împreună la casa ta ca să-l văd pe fratele și pe părinții tăi și să facem minunea...

Domnul cel bine îmbrăcat era medicul Carlton Armstrong, cunoscutul neurochirurg.

Operația a mers foarte bine și fratele cel mic s-a întors sănătos acasă.

— Operația a fost o adevărată minune, a șoptit mama. Oare cât să fi costat?

Fetița zâmbea. Știa foarte bine cât costă o minune: *un dolar și 11 cenți. (Iulia Bocancea)*

Ce modalități de expunere a folosit autorul?

Povestiți conținutul textului transformând vorbirea directă în vorbire indirectă.

NU UITAȚI!

Dumnezeu face minuni atunci, când cineva participă cu inima sa la durerea celuilalt. (Paisie Aghioritul)

REȚINEȚI!

Monologul este un mod de expunere, o formă de comunicare în cadrul căreia un personaj își exprimă gândurile, sentimentele fie „vorbind cu sine însuși”, fie producând o replică de dimensiuni ample și care nu așteaptă un răspuns.

❖ **Principalele tipuri de monolog sunt:**

▪ **interior** (se desfășoară în gând și este adresat sinelui).

Monologul interior sau literar ajuta la caracterizarea unui personaj, poate reda gândurile, sentimentele etc., unui personaj spre a le aduce la cunoștință cititorului sau spectatorului.

▪ **exterior** (este adresat unei persoane sau unui grup-țintă; prezent în : emisiuni TV./ radio; expuneri; clasă etc).

De exemplu: *un discurs festiv, o declarație de presă, prezentarea unei comunicări științifice, recitarea unei poezii, prezentarea știrilor la radio și TV.*

Monologul este specific genului dramatic, mai rar genului epic sau liric.

Caracteristicile monologului:

- nu are replici și nici destinatar;
- se desfășoară în situații restrânse;
- are dimensiuni variate;
- sunt specifice exclamațiile;
- este specific operelor literare;
- poate lua forma unei povestiri;
- este specific operelor lirice, în care ia forma confesiunii (în poezia intimă și de idei) sau a descrierii (în poezia descriptivă – pastel);
- este specific genului dramatic, mai rar genului epic. În genul dramatic o modalitate de realizare este solilocviul¹ care se manifestă în prezența sau absența unui personaj și constă în verbalizarea propriilor gânduri;
- putem vorbi și de un monolog interior, când un personaj vorbește în gând și de un monolog teatral, când un personaj vorbește singur, pe scenă, în fața spectatorilor;
- dimensiunile unui monolog sunt variate, spre deosebire de dialog, monologul nu are replici și nici un destinatar.

SOLILÓCVIU – conversație a unei persoane cu sine însuși; monolog.

AFLAȚI MAI MULT!

Cuvântul **monolog** provine din grecescul **monos**= *singur* și **logos**= *vorbire*, așa dar monologul presupune vorbirea de unul singur, locutorul vorbește despre sine sau cu sine.

Dialogul se poate desfășura în diverse situații atâta timp cât există minim un partener de dialog, pe când **monologul** se desfășoară în situații restrânse. Specifice **dialogului** sunt interogațiile, iar **monologului** – exclamații.

EXERSAȚII!

1. Citiți cu atenție textul. Determinați modul de expunere și tipul lui.

De ce de multe ori ne compărtăm urât cu persoanele care știm siguri că țin la noi? Și aici mă refer la oricine, de la părinți până la prieteni. De ce?

Mă gândesc că poate undeva în subconștientul nostru trăim cu impresia că dacă cineva ne iubește, ne putem permite orice, ca și cum

orice am face noi din acel moment încolo nu-i mai poate afecta părerea despre noi.

Mă gândesc la felul în care de multe ori ne comportam cu părinții noștri ca și cum ei ne sunt datori nouă cu ceva, ca mai apoi să realizăm că am fost nerecunoscători.

Poate pentru unii dintre noi pare pueril acest exemplu, dar la fel se întâmplă și cu prietenii. Avem așteptări de la oamenii din jurul nostru, dar nu realizăm că de multe ori nici noi nu suntem în stare să atingem acele cote.

Și, în final, putem ajunge chiar să îi pierdem. Să îi îndepărtăm pe oamenii în care avem cea mai mare încredere sau fără de care știm că nu putem fi la fel de fericiți, dar, totuși, uneori o facem, conștient sau nu.

Nu-i niciodată prea târziu să îndreptăm greșeala, dar prea târziu, fiindcă odată ruptă

sfoara, degeabă o înnozi, nu va mai fi la fel niciodată.

E greu să realizezi ceea ce ai, atunci când îi ai. Pentru că de multe ori suntem prea implicați și în loc să vedem lucrurile frumoase, vedem ca printr-o lupă toate defectele amplificate.

Apreciați ca să fiți apreciați. Iubiți ca să fiți iubiți. Și niciodată să nu vă fie frică să fiți cine sunteți.

2. Citiți și scrieți textele de mai jos. Prin ce moduri de expunere e realizată comunicarea?

a) Dar în gândul meu: „Când ati ști voi câte a pățimit, sireaca, din pricina mea, și eu din pricina ei, i-ați plânge de milă!” (*Ion Creangă*)

b) Moșneagul degrabă îl prinde, îl bagă în traistă, așa plin de glod și de alte podoabe cum era, și pornește cu dânsul spre casă.

— Slavă ție, Doamne! zise moșneagul, că pot să duc babei mele mângâiere! Mai știu eu? Poate ori Dumnezeu, ori dracul i-a dat în gând ieri noapte de una ca asta.

Și cum ajunge-acasă, zice:

— Iaca, măi babușcă, ce odor ți-am adus eu! Numai să-ți trăiască!

băiat ochios, sprâncenat și frumușel de nu se mai poate. Îți seamănă ție, ruptă bucațică!.. Acum pune de lăutoare și grijește-l cum știi tu că se grijesc băieții: că, după cum vezi, îi cam colbăit, mititelul!

— Moșnege, moșnege! zise baba, nu râde, că și aceasta-i făptura lui Dumnezeu; ca și noi... Ba poate... și mai nevinovat, sărmanul! *(Ion Creangă)*

NU UITAȚI!

Dialogul cultivă comunicarea, monologul o distruge. În același timp, cei ce dialoghează armonios cu sinele și cu Dumnezeu la fel vor dialoga și cu semenii, depășind întotdeauna, cu înțelepciune, tact și bun simț, inerentele neînțelegeri și divergențe de moment, încât, la încheierea convorbirii, fiecare să poată exclama: ce dialog sănătos și tonic am avut! Ce comunicare plăcută!

Cerințe și etape importante în elaborarea compunerilor

1. Înțelege exact sarcina ce îți revine!
2. Identifică și consultă sursele bibliografice!
 - *Începe din timp!*
 - *Ține un caiet de notițe!*
1. Planificarea lucrării.
 - *Întocmește un plan al lucrării.*
 - *Selectează materiale pe care le vei folosi.*
 - *Urmărește ideile principale.*
 - *Scrive propoziții și fraze scurte.*
 - *Exprimă-te simplu, clar, concis.*
2. Întrebări pentru autocontrol:
 - **Corespunde** lucrarea titlului?
 - *Ideile sunt bine argumentate?*
 - *Are o structură logică cursivă?*
 - *E scrisă clar, simplu, îngrijit?*
 - *Este corect redactată din punct de vedere gramatical, ortografic, punctuațional?*

Scrierea compunerilor (după planul dezvoltat) cu introducere, cuprins și încheiere

Compunerea-descriere *Mi-e dor de tine, mamă*

Pierdut pe aripile vântului, gândul meu colindă. E liniște... aud pașii timpului, cu ani în urmă. Mă întorc la clipa când am venit pe această lume. Mama mă dezmiarda și mă alinta, revărsându-și toată iubirea în mine prin privirea caldă a ochilor ei.

Apoi, în leagăn, îmi închidea ochii, mă cuprindea cu raze de lumină și-mi cânta. Din când în când o întrerupeam cu acel găngurit nevinovat și inocent.

M-ai învățat să fac primul pas, spre o lume imensă și plină de mistere...

Ai fost lângă mine și mi-ai oferit sprijinul tău în orice clipă și în orice moment...

În nopțile reci de iarnă, când vântul lătra la geamul împodobit cu flori de gheață, tu mă linișteai și mă învăluiai într-un cântec melancolic...

Simt un mugur de iubire încolțind în sufletul meu, un izvor de afecțiune, alimentat continuu de un singur chip, chipul mamei.

Mama este îngerul ce-mi veghează pașii, e crinul ce-mi parfumează viața, e soarele ce-mi încălzește inima, e trandafirul roșu, păstrat în sufletul meu.

- ✓ *Ce aspect din realitatea înconjurătoare este zugrăvit în text?*
- ✓ *De ce autorul folosește multe substantive și adjective în textul de mai sus?*
- ✓ *Căutați cuvintele cu sens figurat.*
- ✓ *Continuați descrierea în cel mult cinci rânduri.*

REAMINTIȚI-VĂ!

Descrierea este un tip de compunere, care zugrăvește aspecte ale realității înconjurătoare sau chipuri ale oamenilor, acțiunile lor.

- Deosebim mai multe **feluri de descrieri**:
- descrierea obiectului;
 - descrierea potretului;

- descrierea animalului; - descrierea localității;
- descrierea interiorului; - caracterizarea unei persoane;
- descrierea unui colțisor din natură etc.

➤ **Structura unei descrieri conține:**

I. Introducerea

- fixarea aspectelor descrise (toamna, iarna, satul, muntele, ochii etc.);
- prezentarea scurtă a scopului descrierii.(1-2 enunțuri menite să captiveze atenția cititorului).

II. Cuprinsul

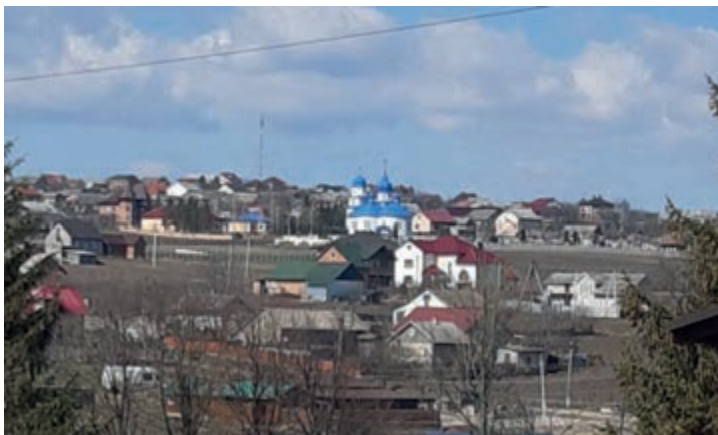
- precizarea locului și timpului;
- aspectele particulare ale obiectului;
- impresii despre unele particularități ale obiectului, ființei, fenomenului;
- omul ca figură predominantă în cadrul naturii;
- idei și sentimente ce îți le trezește contactul cu natura, obiectul;
- analogii în comparație cu alte obiecte, aspecte, ființe.

III. Încheierea

- ecouri, impresii, meditații pe care ți le-a produs obiectul, ființa, persoana.

Compunere-descriere a localității (străzii, satului, orașului) în baza observațiilor și impresiilor personale și după tablou.

- Alcătuiți *o descriere a localității (satului, orașului)*, folosindu-vă de următorul plan dezvoltat: „**Satule, vatră străbună**”.

I. Introducerea

1. Originea denumirii satului (orașului):

- Legende despre apariția denumirii satului (orașului);*
- Toponimele satului (orașului).*

II. Cuprinsul

1. Tezaurul folcloric al satului (orașului):

a) Folclorul obiceiurilor calendaristice (Crăciunul, Anul Nou, Sfântul Vasile, Boboteaza, Paștile, Duminica Mare, Sânzâenile, Hramul Bisericii satului, Sfântul Andrei, etc.).

b) Folclorul obiceiurilor de familie (nașterea, căsătoria, înmormântarea, zi onomastică, ziua sfântului/numelui, etc.).

c) Creații populare orale (proverbe, zicători, ghicitori, povești, snoave, descântece, poezii, cântece, frământări de limbă, colinde, urături, drame populare etc.).

2. Personalități celebre ale satului (orașului).

III. Încheierea

Impresii, meditații pe care ți le-a produs localitatea în discuție.

❖ Continuați descrierea cărții, având începutul și sfârșitul dat:

Cartea, cel mai bun prieten

Cartea a fost dintotdeauna cel mai bun prieten al meu. Este cel mai fidel amic. Ea, biata, suportă orice chin, fără să țipe, fără să se plângă. Este înțelegătoare cu fiecare din noi, indiferent de vârsta la care ne aflăm...

Cartea m-a învățat multe și eu îi mulțumesc ca unei adevărate prietene.

Lucrați în grupe!

- Realizați caracterizări ale persoanelor apropiate vouă:
- „Fratele meu” .. - „Înățătoarea mea”
 - „Prietenul meu” . - „Sora mea” .
 - „Bunicul” . - „Bunica” .
 - „Colegul de bancă” - „Profesoara mea” .

EXERSAȚII!

- ✓ Alcătuiți compunerile, ținând seama de următorul plan:
- Introducerea:
 - Numele, vârsta.
 - Cuprinsul:
 - Înfațișarea: *statura, chipul, îmbrăcămintea, însușirile sufletești.*
 - Încheierea:
 - Părerea proprie despre această persoană.

Compunerea-raționament

Viața – cel mai scump dar al omenirii

Viața... Ce ar însemna ea pentru om?...

Ea este, după părerea mea, cel mai scump dar al omenirii.

O viață de om nu poate fi pusă în cumpănă nici cu toate bogățiile din lume. Ni s-a dat, fără s-o cerem și vom pierde-o, fără să fim

întrebați. Nu există pentru om decât trei evenimente: nașterea, viața și moartea. El nu simte că se naște, suferă că moare și uită să trăiască.

Dacă viața nu are un țel, dacă ne e dată numai pentru a fi trăită, ca scop în sine nu avem pentru ce trăi. Să iubim deosebit tot ce strălucește pe acest pământ. Cea mai frumoasă experiență de viață pe care omul o poate trăi este misterul.

Sunt două modalități de a-ți trăi viața: una – să trăiești gândind că nu există miracole și cealaltă – gândind că totul este un miracol, spunea filozoful *Albert Enștein*.

Viața ar fi într-adevăr prea tristă, dacă trandafirul roz al gândurilor

zburdalnice n-ar veni din când în când să mângâie bătrânețile oamenilor cumsecade.

Viața se dă o singură dată și este singurul bun care nu are asemănare pe pământ și nici în univers.

Raționamentul este o desfășurare logică a gândurilor, o legătură a noțiunilor și a judecăților care duce la o concluzie, cu ajutorul argumentelor se va confirma adevărul ideii principale.

➤ Orice raționament cuprinde *trei părți*:

I. Teza.

II. Argumente.

III. Concluzie.

➤ Pentru efectuarea compunerilor-raționament se va ține seama de următoarele indicații:

✓ *faceți o mică introducere;*

✓ *formulați teza compunerii precis și clar;*

✓ *alegeți pentru demonstrarea tezei dovezi convingătoare;*

✓ *formulați concluzia.*

Raționamentul este o compoziție realizată prin „cauză și efect”. Pentru realizarea ei sunt prezente două întrebări; „de ce?” și „ce?”. Prin întrebarea „de ce?” descoperim motivul producerii unui efect, iar întrebarea „ce?” slujește să aflăm ce efect va fi produs de o anumită cauză. Dacă vi se cere să scrieți despre efectele negative ale activității umane asupra mediului înconjurător, veți arăta că poluarea este un efect, iar cauzele ei vor alcătui conținutul principal al compunerii. Dacă veți scrie despre un eveniment istoric, veți arăta ce cauze economice, sociale, politice au dus la producerea lui.

EXERSAȚII!

1. Scrieți o compunere-raționament pe tema „*Ce aș putea face pentru a-mi vedea părinții fericiți?*” sau „*Cum e oare să fii mare?*”.

2. Dezvoltați proverbul „*Politețea este cheia de aur care deschide toate ușile*” după următorul plan:

I. Întroducere:

- faceți o mică introducere;
- formulați teza compunerii precis și clar.

II. Cuprins:

- porniți de la cauza sau acțiunea care a determinat întâmplarea;
- prezentați desfășurarea întâmplării așa cum s-a petrecut ea;
- subliniați punctul cel mai important al întâmplării;
- alegeți pentru demonstrarea tezei dovezi convingătoare;
- redați finalul întâmplării.

III. Încheiere:

- formulați concluzia, impresia produsă;
- învățătura desprinsă.

3. Realizați un raționament „*De ce plânge natura?*”, având ca suport planul de idei propus mai jos:

Planul

I. *Întroducere.*

- Ce am observat în societate, ce mă preocupă, ce nu-mi place și aș
- vrea să schimb?

II. *Cuprins.*

Enumăr toate lucrurile pe care aș vrea și le-aș putea schimba, dacă

aș avea puteri magice. (aș ajuta: copiii orfani, bătrânii, păsărelele, animăluțele, natura, pe mine, școala, pădurea, apa, părinții, prietenii, bunicii, toată lumea.. aș salva ... ; aș face să fie...; aș îndeplini ...)

III. Încheiere.

După părerea mea, ce aș putea. din toate cele enumerate mai sus, să îndeplinesc cu adevărat și ce nu?

ATENȚIE!

Însemnările tematicе sunt un mijloc de însușire a celor auzite și citite.

❖ Faceți din acest caiet prietenul vostru cel mai bun căruia să-i împărtășiți gândurile, trăirile și emoțiile voastre de zi cu zi. Încercați să scrieți în fiecare zi câteva rânduri. Vă va fi de folos la redactarea compunerilor.

Stilurile funcționale ale limbii.

Acte oficiale. Procesul-verbal

Stilul oficial (juridico-administrativ)

Stilul științific

Stilul artistic (beletristic)

Stilul publicistic (gazetăresc)

Stilurile funcționale – variante ale limbii literare care corespund anumitor sfere de activitate umană.

Stilul oficial (juridico-administrativ) se întrebuițează în sfera relațiilor oficial-justiție, administrație, diplomație etc. Este reprezentat de o categorie largă de texte (legi, hotărâri judecătorești, documente politice, corespondența oficială, petițiile și memoriile cetățenilor, autobiografia, curriculum vitae.

Caracteristici:

- termeni specifici: cetățean, articol, condică, martor, avocat, judecvață, tratative, consul etc.;
- utilizarea formulelor tip (cerere, autobiografie, proces-verbal etc.)
- respectarea normelor limbii literare;
- obiectivitate, claritate, precizie, concizie, proprietate;
- limbaj accesibil;
- enunțuri cu formă impersonală ;
- lipsa afectivității și a expresivității;
- folosirea neologismelor, dar nu în număr la fel de mare ca în stilul științific.

REȚINEȚI!

Procesul-verbal este un act oficial în care este notat pe scurt conținutul discuțiilor desfășurate și a hotărârilor adoptate la o adunare sau ședință ori prin care se consemnează o constatare, un acord etc.

- *De ce este necesar un proces-verbal?*
- Organizația sau asociația își crează o arhivă și ajută viitoarele generații să afle istoricul ei.

Reguli de redactare a procesului-verbal

1. Titlul:

Proces - verbal

Încheiat astăzi , 20 ianuarie, 2022 , în cadrul ședinței cu părinții elevilor clasei ____ din școala localitatea.

2. **Întroducere:**

La ședință sunt prezenți _____ părinți din totalul de _____, _____ un număr de _____ lipsind motivat, iar restul de _____ nemotivat.

3. **Ordinea de zi** (reprezintă punctele de discuție dintr-o ședință, ajută la redactarea procesului verbal, ținând un fir contiuu și realizând un rezumat al evenimentului/activității. Se realizează înscriind cele mai importante subiecte):

- ✓ *Discutarea situației la învățatură a elevilor pe semestrul I al anului școlar 2021-2022.*
- ✓ *Despre repararea sălii de clasă la sfârșit de an școlar.*
- ✓ *Alte probleme.*

4. **Hotărârea ședinței.**

- a) De considerat rezultatele la învățatură ale elevilor _____.
- b) Permanent de ținut legătură: școală-profesori-părinți-elevi.
- c) Comitetul de părinți să contribuie după posibilități cu ajutor material la repararea sălii de clasă.

5. **Încheiere.**

Drept pentru care a fost încheiat prezentul proces verbal.

Întocmit, _____

Pronume și nume _____ (semnătura).

ATENȚIE!

Reguli la scrierea procesului-verbal:

- spațiere după punct;
- ghilimele;

- prenume și nume;
- numerotarea ordinii de zi se face cu 1, 2, 3... etc.
- nu subliniem cuvintele din ordinea de zi;
- evităm repetiția de cuvinte;
- fără exprimări pompoase;
- prescurtările denumirilor, și nu numai, se pun la început cu numele întreg și prescurtare în paranteză. Abia după aceea vom folosi în restul textului prescurtarea;
- se scrie pe cât posibil la persoana a III-a ;
- nu se folosește la începutul frazei gerunziu;
- se folosesc fraze scurte și concise, dacă sunt lungi, să fie coerente.

EXERSAȚII!

1. Completați procesul-verbal de mai sus.
2. Realizați o ordine de zi pentru următoarea ședință a clasei din care faceți parte.
3. Alcătuiți procesul-verbal după modelul de mai jos.

FOLOȘIȚI-VĂ IMAGINAȚIA!

- ❖ Completați următorul proces verbal.

PROCES- VERBAL

Încheiat astăzi, _____

Astăzi _____, elevii claselor _____ au desfășurat **activitatea extrașcolară/ extracurriculară** cu tema _____

Locul de desfășurare a fost _____

La activitate **a/au participat** _____

Obiectivele activității au fost: _____

Desfășurare (poate fi prezentată succint, sub forma unui plan de idei principale): _____

Drept pentru care am întocmit prezentul proces-verbal.

Dirig./ Prof.

Colaboratori

Proces - verbal,

încheiat astăzi, 15 iunie 2022, cu ocazia predării obiectelor de inventar, din sala nr. _____ a Liceului _____ .

Comisia alcătuită în scopul acestei activități constată, prin verificare, că numărul și starea obiectelor de inventar din sala menționată (conform listei de inventar anexate), corespund cu datele din procesul-verbal de primire.

Comisia descarcă de gestiune colectivul clasei _____ care a folosit aceasta sală în anul școlar 2021/2022.

Drept pentru care s-a încheiat prezentul proces-verbal.
Semnăturile membrilor comisiei.

CUPRINS

§ 1. Fonetica și ortografia (<i>aplicativ</i>)	4
§ 2. Părțile de vorbire. Clasificarea părților de vorbire.....	10
§ 3. Cuvintele moștenite și cuvintele împrumutate. Dubletele etimologice.....	22
§ 4. Caracterul latin al limbii române. Limba literară, limba populară, limba vorbită, limba scrisă.....	29
§ 5. Mijloacele de îmbogățire a vocabularului (actualizare).....	35
§ 6. Familia lexicală (actualizare). Prefixoidele. Sufixoidele.....	41
§ 7. Unitățile frazeologice și clișeele internaționale.....	46
§ 8. Relațiile sintactice în propoziție (interdependență, coordonare, subordonare).....	53
§ 9. Mijloacele de realizare a relațiilor sintactice în propoziție (<i>flexiunea, juxtapunerea, joncțiunea, topica, intonația, pauza</i>).....	61
§ 10. Cuvintele și construcțiile incidente. Punctuația lor.....	69
§ 11. Vorbirea directă și vorbirea indirectă.....	73
§ 12. Dialogul. Linia de dialog. Adresarea. Semnele de punctuație.....	80
§ 13. Anacolutul și elipsa.....	84
§ 14. Clasificarea propozițiilor după înțeles, după scopul comunicării, aspect și structură.....	91
§ 15. Predicatul verbal exprimat numai prin verbe la moduri personale.....	99
§ 16. Predicatul nominal.....	105
§ 17. Valorile sintactice ale verbului <i>a fi</i>	112
§ 18. Numele predicativ simplu și multiplu.....	116
§ 19. Subiectul. Subiectul exprimat (simplu și multiplu).....	122
§ 20. Subiectul exprimat (<i>complex și reluat</i>).....	127
§ 21. Subiectul neexprimat (<i>subînțeles și inclus</i>).....	132
§ 22. Subiectul neexprimat nedeterminat.....	136
§ 23. Părțile de vorbire prin care se exprimă subiectul (<i>substantiv, pronume, numeral</i>).....	140
§ 24. Subiectul unor verbe personale folosite ca impersonale. Propoziții fără subiect.....	144
§ 25. Acordul predicatului cu subiectul	147
§ 26. Atributul. Elementele regente ale atributului.....	153
§ 27. Atributul adjectival.....	160
§ 28. Atributul substantival.....	165
§ 29. Atributul pronominal genitival, prepozițional, apozitional și în dativ fără prepoziție (dativul posesiv).....	171
§ 30. Atributul verbal.....	176
§ 31. Atributul adverbial.....	179

§ 32. Atributul interjecțional.....	182
§ 33. Complementul. Elemente regente ale complementului	185
§ 34. Complementul direct.....	191
§ 35. Complementul indirect.....	195
§ 36. Complementele circumstanțiale, complementul circumstanțial de loc.....	202
§ 37. Complementul circumstanțial de timp.....	206
§ 38. Complementul circumstanțial de mod.....	211
§ 39. Complementul circumstanțial de cauză.....	216
§ 40. Complementul circumstanțial de scop.....	221
§ 41. Complementul circumstanțial condițional.....	226
§ 42. Complementul circumstanțial concesiv.....	230
§ 43. Complementul circumstanțial consecutiv.....	234
Sistematizarea și generalizarea cunoștințelor.....	240
Comunicarea orală și scrisă	245

Навчальне видання

**ГОВОРНЯН Лілія Серафимівна
ПОПА Марія Костянтинівна
БУРЛА Олена Костянтинівна**

РУМУНСЬКА МОВА

**Підручник для 8 класу
з навчанням румунською мовою
закладів загальної середньої освіти**

2-ге видання, перероблене

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Румунською мовою

Редактор *Л.С. Пушкарьова*
Обкладинка *С.Л. Говорнян*
Художнє оформлення *С.Л. Говорнян*
Верстка *С.Л. Говорнян*
Коректор *І.В. Юніцой*

Формат 70x100/16.

Ум. друк. арк. 21,708. Обл.-вид. арк. 18,80.

Тираж 2466 пр. Зам № 21-184

Державне підприємство

«Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ»

79008 м. Львів, вул. Галицька, 21

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4826 від 31.12.2014

www.svit.gov.ua; e-mail: office@svit.gov.ua, svit_vydav@ukr.net

Друк ПрАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»

09100, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, буд. 4

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 5454 від 14.08.2017